ΚΕ.Α.ΜΕ.Π

Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων
Institute of International Economic Relations

Έρευνα ΚΕ.Α.ΜΕ.Π. 2025-2026

Διαστάσεις του συριακού προβλήματος στην μετά Άσαντ εποχή.

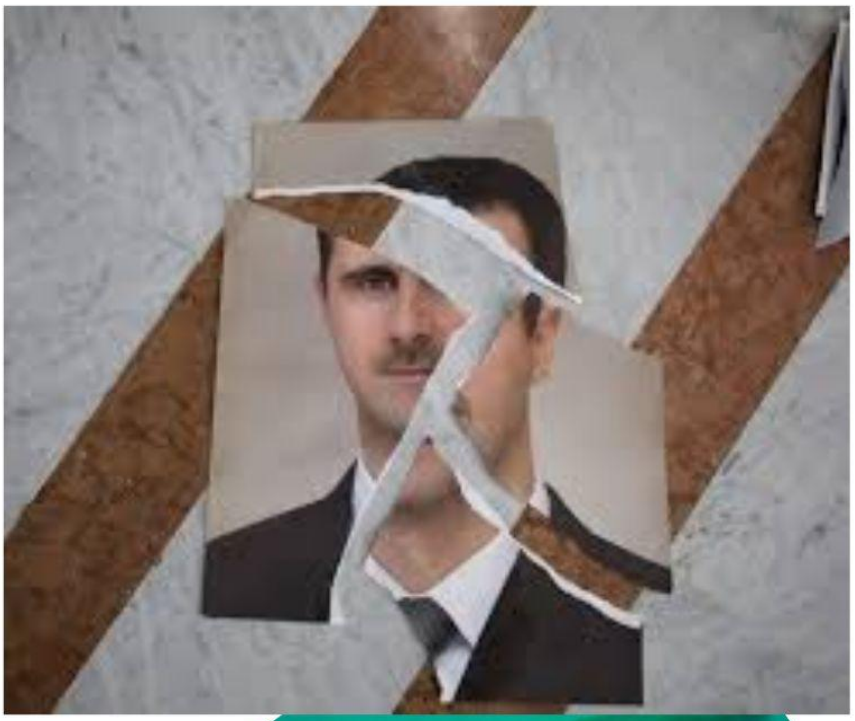

www.keamep.gr

Έρευνα ΚΕ.Α.ΜΕ.Π. 2025-2026

Διαστάσεις του Συριακού προβλήματος στην μετά Άσαντ εποχή.

KE.A.M.E.P. Research 2025-2026

Dimensions of the Syrian problem in the post-Assad era.

Εκδότης: ΚΕ.Α.ΜΕ.Π. info@keamep.gr

Το ΚΕ.Α.ΜΕ.Π., είναι μη κερδοσκοπικός οργανισμός, η ιστοσελίδα και το περιοδικό του, εξυπηρετούν ακαδημαϊκούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς με σεβασμό στα πνευματικά δικαιώματα των συγγραφέων σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο και συγκεκριμένα τους νόμους 2121/1993 και 2557/1997.

Φωτογραφία εξώφυλλου: collage, ripped photo of Bashar al Assad, getty images and flag bearing the image of president Ahmed al Sharaa, unknown.

Αθήνα, Ιούλιος 2026

Το ΚΕ.Α.ΜΕ.Π.

Το Κέντρο Ανάλυσης Μεσανατολικής Πολιτικής (ΚΕ.Α.ΜΕ.Π.) έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και εξυπηρετεί εκπαιδευτικούς και ακαδημαϊκούς σκοπούς, με πλήρη σεβασμό στα πνευματικά δικαιώματα, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.

Στόχος του είναι η μελέτη του πολύπλοκου και σημαντικού, από γεωοικονομική, γεωστρατηγική και γεωπολιτική άποψη, χώρου της Μέσης Ανατολής και των άμεσα συνδεόμενων υποσυστημάτων, όπως η Ανατολική Μεσόγειος, η Βόρεια Αφρική και ο αραβο – περσικός Κόλπος.

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του, το ΚΕ.Α.ΜΕ.Π. εκπονεί σχετικές έρευνες και μελέτες, διοργανώνει, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΙΔΟΣ), σεμινάρια και συνέδρια για θέματα που αφορούν τις διακρατικές σχέσεις, τις συγκρούσεις και τις περιφερειακές συνεργασίες, την πολιτική εξωγενών δρώντων, κ.α. Επί πλέον, αναρτά άρθρα και μελέτες για θέματα επικαιρότητας.

Το ΚΕ.Α.ΜΕ.Π. δημοσιεύει πρωτότυπα κείμενα συγγραφέων σε ψηφιακή έκδοση στο **Περιοδικό Κέντρου Ανάλυσης Μεσανατολικής Πολιτικής** στα πλαίσια εμπλουτισμού της δημόσιας ακαδημαϊκής συζήτησης για την ευρύτερη Μέση Ανατολή. Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τον /την συγγραφέα και οι απόψεις που διατυπώνονται δεν συμπίπτουν κατ' ανάγκην με τις απόψεις του Κέντρου. Οι συγγραφείς βεβαιώνουν ότι τα άρθρα τους δεν αποτελούν προϊόν αντιγραφής.

Τέλος, το ΚΕΑΜΕΠ, σε συνεργασία με το ΙΔΟΣ, διοργανώνει το ετήσιο Συνέδριο του, ***Mare Mediterraneum*** κάθε Μάϊο και δημοσιεύει τις αρτιότερες ακαδημαϊκά εισηγήσεις.

Βιβή Κεφαλά

Καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων στην ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Βόρειο Αφρική

Διευθύντρια του ΚΕ.Α.ΜΕ.Π.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

5…. 1. Εισαγωγή. *Βιβή Κεφαλά*
1. Introduction. *Vivi Kefala*

9…. 2. Η Συρία υπό τον αλ Γκολάνι: πολιτικές προοπτικές. *Νικόλαος Σιδηρόπουλος*
2. Syria under al-Golani: political prospects. *Nikolaos Sidiropoulos*

22…. 3. Το ζήτημα των θρησκευτικών μειονοτήτων και η εδαφική ακεραιότητα της Συρίας. *Νικόλαος Καζαντζίδης*
3. The issue of religious minorities and Syria's territorial integrity. *Nikolaos Kazantzidis*

48…. 4. Οι ισλαμιστικές ομάδες και η δράση τους. *Νικόλαος Κουνάδης*
4. Islamist groups and their activities. *Nikolaos Kounadis*

70…. 5. Το ζήτημα του αφοπλισμού των ενόπλων οργανώσεων. *Αγαύη-Χριστίνα Κουσουράκη*
5. The issue of disarming armed organizations. *Agavi-Christina Kousouraki*

93…. 6. Η γεωπολιτική μετάβαση της Συρίας στη μετά-Άσαντ εποχή.
Το Κουρδικό ζήτημα και η αναδιάταξη των περιφερειακών ισορροπιών. *Μηνάς Λυριστής*
6. Syria's geopolitical transition at the post-Assad era.
The Kurdish issue and the realignment of regional balances. *Minas Lyristis*

110…. 7. Η Τουρκία και το Κουρδικό ζήτημα: Εσωτερικές και περιφερειακές διαστάσεις. *Ιφιγένεια Μαυρομάτη*
7. Turkey and the Kurdish issue: Domestic and regional dimensions. *Ifigeneia Mavromati*

130…. 8. Η πολιτική του Ισραήλ στη Συρία υπό τον Άχμαντ αλ Σαράα. *Μαρία Σιάτρα*
8. Israel's policy in Syria under Ahmad al-Sharaa. *Maria Siatra*

148…. 9. Στόχοι και διακυβεύματα της τουρκικής πολιτικής στη Συρία. *Κωνσταντίνος Γκίνιος*
9. Objectives and stakes of Turkish policy in Syria. *Konstantinos Gkinios*

169…. 10. Η στάση των αραβικών κρατών στο συριακό πρόβλημα. *Πέτρος Σολδάτος*
10. The stance of Arab states on the Syrian issue. *Petros Soldatos*

198…. 11. The issue of the reconstruction of Syria: Economic and political stakes. *Armando Donninelli*

211…. 12. Επίμετρο. *Βιβή Κεφαλά*
12. Afterword. *Vivi Kefala*

1. Εισαγωγή.

Διαστάσεις του Συριακού προβλήματος στην μετά - Άσαντ εποχή.

Βιβή Κεφαλά[1]

Η εδραίωση του καθεστώτος του στρατηγού Χαφέζ αλ Άσαντ, το 1970, ήταν το αποτέλεσμα της εσωτερικής πολιτικής αστάθειας που προκάλεσε η συντριπτική ήττα των Αράβων στον πόλεμο των Έξι Ημερών, σε συνδυασμό με την στενή σχέση του στρατού με το κυβερνών κόμμα Μπάαθ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ένα σταθερό πολιτικό καθεστώς, που διέθετε όλα τα θεσμικά χαρακτηριστικά μίας Δημοκρατίας, αλλά όχι την ουσία της. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα εσωτερικά προβλήματα της χώρας αντιμετωπίζονταν με αυταρχικές μεθόδους, οι οποίες αφ΄ενός δεν επέτρεπαν την ύπαρξη μίας νόμιμης και συγκροτημένης αντιπολίτευσης και αφ΄ετέρου τα θέματα που αφορούσαν τις εθνικές και θρησκευτικές ομάδες της χώρας παρέμεναν ανεπίλυτα.

Στην Συρία, όπως και σε άλλες αραβικές χώρες, πάλαι ποτέ τμήματα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, υπάρχουν αρκετές θρησκευτικές και εθνοτικές μειονότητες όπως οι Αλεβίτες, δόγμα του σιιτικού Ισλάμ το οποίο ακολουθεί η οικογένεια Άσαντ, μέσα σε ένα πληθυσμό όπου υπερτερούν οι σουνίτες. Επομένως, όταν ο στρατηγός Άσαντ κατέλαβε την εξουσία συμμάχησε με χριστιανικές κοινότητες στην Συρία, απέκλεισε στην πραγματικότητα από την εξουσία τους σουνίτες, αντιμετωπίζοντάς τους ως ισχυρούς διεκδικητές της. Ένας ακόμα λόγος αυτού του αποκλεισμού τους ήταν ότι το κοσμικό καθεστώς Άσαντ αντιμετώπιζε και την αύξουσα επιρροή, του σουνιτικού πολιτικού Ισλάμ στην χώρα, εκφραστές του οποίου ήταν οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι. Τέλος, μία ακόμα πρόκληση για το καθεστώς ήταν και η πολυπληθής παρουσία των Κούρδων στην Συρία, οι οποίοι, όπως και στις άλλες χώρες που είναι διασκορπισμένοι, δεν είχαν πλήρη δικαιώματα. Έτσι, στην Συρία υπήρχαν τρία αντίπαλα ζεύγη, που αποτελούσαν σοβαρές προκλήσεις για την κεντρική εξουσία, δηλαδή: κοσμικό καθεστώς – ισλαμικό καθεστώς, Άραβες – Κούρδοι και σουνιτική πλειοψηφία – κυβέρνηση θρησκευτικών μειονοτήτων.

Τον Χαφέζ αλ Άσαντ, διαδέχθηκε, μετά τον θάνατο του τον Ιούνιο του 2000, ο γιός του Μπάσαρ, πράγμα που γέννησε πολλές ελπίδες για την πραγματοποίηση αναγκαίων πολιτικών και οικονομικών αλλαγών στην Συρία. Ωστόσο, το στρατιωτικο – πολιτικό

[1] Καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων στην ευρύτερη Μέση Ανατολή και βόρεια Αφρική, Διευθύντρια του Κέντρου Ανάλυσης Μεσανατολικής Πολιτικής (ΚΕ.Α.ΜΕ.Π./ Ι.Δ.Ο.Σ.)

κατεστημένο της χώρας δεν φάνηκε πρόθυμο να διακινδυνεύσει τέτοιου είδους ανοίγματα και οι αλλαγές δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ. Ως εκ τούτου, το καθεστώς Άσαντ παραμένοντας συγκεντρωτικό και αυταρχικό, δεν άφηνε κανένα περιθώριο οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού μετασχηματισμού.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική του συριακού καθεστώτος, θα μπορούσε να συνοψιστεί στην διεκδίκηση εκ μέρους της Δαμασκού του ρόλου του υπερασπιστή της *κοινής αραβικής υπόθεσης*, δηλαδή του Παλαιστινιακού, και την ανάδειξη της Συρίας σε χώρα πρώτης γραμμής, ειδικά μετά την υπογραφή της χωριστής συνθήκης ειρήνης Αιγύπτου - Ισραήλ το 1979. Επίσης, η Δαμασκός διατήρησε τους στενούς δεσμούς της με την Τεχεράνη και την σιιτική οργάνωση Χεζμπολλά του Λιβάνου, όπως επίσης και τις στενές σχέσεις της με την Μόσχα, ενώ παρέμεινε και η αντιπαλότητα Δαμασκού - Ουάσινγκτον αφ΄ενός διότι η συριακή πολιτική παρεμπόδιζε την επίτευξη των στρατηγικών σχεδιασμών των ΗΠΑ για την περιοχή και αφ΄ετέρου διότι η Ουάσινγκτον θεωρούσε ότι η Δαμασκός αποτελούσε κίνδυνο για το Ισραήλ, στρατηγικό τους εταίρο στην Μέση Ανατολή. Έτσι, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών την 11η Σεπτεμβρίου 2001, η Συρία και το Ιράν εντάχθηκαν στον κατάλογο των χωρών που ενισχύουν την ισλαμική τρομοκρατία.

Το κύμα των αραβικών εξεγέρσεων του 2011 έφθασε και στην Συρία, όπου όμως η απήχησή του ήταν μικρή και πιθανότατα θα είχε ατονήσει εάν το καθεστώς δεν αντιδρούσε με πρωτοφανή βιαιότητα στις σποραδικές -και με μικρή συμμετοχή- διαδηλώσεις που έγιναν στην χώρα. Η αιματηρή καταστολή που άσκησε το συριακό καθεστώς, κυρίως στην πόλη Νταράα, υπήρξε το έναυσμα για το ξέσπασμα μίας ανεξέλεγκτης κρίσης, και την εμφάνιση δεκάδων ένοπλων οργανώσεων, κυρίως ισλαμικών, οι οποίες στηρίχθηκαν στην βοήθεια εξωγενών δρώντων, κάθε ένας από τους οποίους, μέσω της χορηγούμενης βοήθειας, επεδίωκε την επίτευξη των δικών του στόχων, προεξαρχούσης της Τουρκίας. Υπ΄αυτές τις συνθήκες, πολύ σύντομα η συριακή κρίση μετατράπηκε σε πόλεμο διά αντιπροσώπων και πεδίο περιφερειακών αντιπαραθέσεων, ενώ η χαοτική κατάσταση που επικρατούσε στο γειτονικό Ιράκ, από την αμερικανο-βρετανική επέμβαση του 2003 και μετά, οδήγησε στην συνένωση των δύο κρίσεων, μέσω της δράσης της Αλ Κάϊντα του Ιράκ, που κατέλαβε ιρακινά και συριακά εδάφη, δημιουργώντας το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας (ΙΚΙΣ).

Το φρικιαστικό καθεστώς που εγκαθιδρύθηκε από τους τζιχαντιστές του ΙΚΙΣ, απετέλεσε απειλή όχι μόνο για την Συρία και το Ιράκ αλλά και για τις γειτονικές χώρες και

αντιμετωπίστηκε από τον διεθνή συνασπισμό δυνάμεων που δημιουργήθηκε *ad hoc*, και τελούσε υπό την αρχηγία των ΗΠΑ. Ωστόσο, επί του πεδίου, στον αγώνα κατά του ΙΚΙΣ, καθοριστικό ρόλο διεδραμάτησαν οι ένοπλες δυνάμεις των Κούρδων της Συρίας (YPG) που είχαν οργανώσει τις δικές τους αυτοδιοικητικές και στρατιωτικές δομές, την λεγόμενη Δημοκρατία της Ροζάβα, που δεν είχε έλθει ποτέ σε σύγκρουση με τις δυνάμεις του καθεστώτος Άσαντ. Ο καθοριστικός ρόλος των Κούρδων της Συρίας στον πόλεμο κατά του ΙΚΙΣ, οδήγησε στην στήριξή τους από τις ΗΠΑ, που απέκτησαν ένα σημαντικό έρεισμα στην χώρα αυτή από όπου ήταν παραδοσιακά απούσες, στήριξη που συνεχίστηκε και μετά το 2019, οπότε το ΙΚΙΣ έχασε κάθε εδαφικό έλεγχο. Η αμερικανική στήριξη στους Κούρδους, όμως, ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τους σχεδιασμούς της Τουρκίας, η οποία επεδίωκε την απόκτηση του ελέγχου της περιοχής τους και την διάλυση της Ροζάβα, θεωρώντας ότι τόνιζε την εθνική συνείδηση των Κούρδων, που θα διεύρυναν τις απαιτήσεις τους είτε διεκδικώντας αυτονομία είτε, σε περίπτωση ομοσπονδοποίησης της Συρίας κατά τα πρότυπα του Ιράκ, την αναγνώρισή τους και την απόκτηση του καθεστώτος ομόσπονδου κρατιδίου. Για να αποτρέψει τα ενδεχόμενα αυτά, η Τουρκία δεν δίστασε να εισβάλει στρατιωτικά τουλάχιστον τρείς φορές στην βορειοανατολική Συρία και να καταλάβει εδάφη κατοικούμενα από Κούρδους.

Ο πόλεμος δια αντιπροσώπων στην Συρία δεν φαινόταν να φθάνει στο τέλος του, καθώς οι εξωτερικοί δρώντες συνέχιζαν να στηρίζουν τους τοπικούς τους συμμάχους, ώστε να μπορέσουν να επιτύχουν τους στόχους τους στην μεταπολεμική Συρία, ενώ το καθεστώς φαινόταν ακλόνητο, στηριζόμενο από τους συμμάχους του δηλαδή το Ιράν, τη Χεζμπολλά και την Ρωσία. Ωστόσο, ο πόλεμος της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας το 2022 και στην συνέχεια ο πόλεμος της Γάζας το 2023, είχαν ως αποτέλεσμα την αισθητή μείωση της ρωσικής υποστήριξης στην Δαμασκό, καθώς και τον πόλεμο του Ισραήλ σε επτά μέτωπα, όπως δήλωσε ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Νετανιάχου, πρωτίστως εναντίον του Ιράν και της Χεζμπολλά.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, η κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ επήλθε στις 8 Δεκεμβρίου 2024, με την, σχεδόν χωρίς αντίσταση, επέλαση κυρίως των δυνάμεων της τζιχαντιστικής οργάνωσης Χάϊατ Ταχρίρ αλ Σάμ, πυρήνας της οποίας είναι η πρώην Αλ Νούσρα δηλαδή το συριακό σκέλος της Άλ Κάϊντα, που υποστηρίζεται από την Τουρκία. Ο Μπασάρ αλ Άσαντ διέφυγε στην Ρωσία και την εξουσία ανέλαβε ο ηγέτης της Χάϊατ Ταχρίρ αλ Σάμ, Αμπού Μωχάμεντ αλ-Τζολάνι, κατά κόσμον Άχμαντ αλ Σάραα,

αυτοανακηρυσσόμενος ως μεταβατικός Πρόεδρος της Συρία για πέντε χρόνια, που ανακοίνωσε ότι η χώρα θα έχει ως σύστημα διακυβέρνησης την Σαρία.

Παρά την αμερικανική στήριξη και την αναγνώριση της νομιμότητας του νέου συριακού καθεστώτος -ο Άχμαντ αλ Σάραα έγινε δεκτός από τον Πρόεδρο Τράμπ στον Λευκό Οίκο, η Συρία διεγράφη από τον κατάλογο των χωρών που υποστηρίζουν την τρομοκρατία, ήρθησαν οι κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στο καθεστώς Άσαντ κ.α.- η νέα, μετα-τζιχαντιστική ηγεσία της χώρας βρίσκεται αντιμέτωπη με πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα στο εσωτερικό, ενώ τα αντίπαλα ζεύγη παραμένουν. Επίσης, παραμένει ασαφής η λύση σε φλέγοντα ζητήματα όπως ο αφοπλισμός των ένοπλων ομάδων στην Συρία, το εάν η πολιτική του νέου συριακού καθεστώτος θα συμπεριλαμβάνει ή θα αποκλείει τις θρησκευτικές και εθνοτικές ομάδες της χώρας, το ποια θα είναι η οικονομική συμμετοχή ξένων κρατών στην ανοικοδόμηση της Συρίας και το αντίτιμο που θα καταβάλει η Δαμασκός για την βοήθεια που θα λάβει. Τέλος, κρίσιμο παράγοντα για το μέλλον της Συρίας αποτελεί η έντονη αντιπαλότητα μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ για την κατάκτηση της περιφερειακής ηγεμονίας, αντιπαλότητα που εκδηλώνεται και στην Συρία, τμήματα της οποίας κατέχουν στρατιωτικά τόσο η Άγκυρα όσο και το Τέλ-Αβίβ.

Η παρούσα έρευνα, επομένως, στόχο έχει να αναλύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Συρία μετά την πτώση ενός καθεστώτος που έμεινε στην εξουσία για περισσότερο από μισόν αιώνα, προβλήματα η επίλυση των οποίων γίνεται ακόμα πιο δύσκολη μέσα σε ένα υποσύστημα που από τον Οκτώβριο του 2023 και μετά δοκιμάζεται από μία συνεχή και διευρυνόμενη σύγκρουση.

2. Η Συρία υπό τον αλ Γκολάνι: πολιτικές προοπτικές.

Νικόλαος Σιδηρόπουλος[1]

Περίληψη

Η ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ στη Συρία τον Δεκέμβριο του 2024, είχε ως συνέπεια την ανάληψη της εξουσίας από τον πρώην τζιχαντιστή αλ-Γκολάνι, σήμερα Άχμεντ αλ-Σάρα. Η ανατροπή αυτή συνιστά μία νέα μεταβατική περίοδο, που αποτελεί αφενός ένα νέο ξεκίνημα για χώρα και αφετέρου ενέχει σοβαρές προκλήσεις τόσο για τον μεταβατικό Πρόεδρο της Συρίας όσο και για τον ίδιο τον συριακό λαό. Στην παρούσα μελέτη, η οποία εστιάζει τόσο στα εσωτερικά προβλήματα της χώρας όσο και στην επίδραση περιφερειακών δρώντων, αναλύονται οι πολιτικές προοπτικές που δημιουργούνται για την χώρα, ώστε να αποκατασταθεί η σταθερότητα, να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή και να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο για μία επιτυχή πολιτική μετάβαση στην μετά Άσαντ εποχή.

Κατ' αρχήν, εξετάζεται η υιοθέτηση του νέου προσωρινού Συντάγματος της Συρίας, ορισμένες διατάξεις του οποίου εγείρουν σοβαρές ανησυχίες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την λειτουργία του κράτους δικαίου, καθώς και των δικαιωμάτων τόσο των θρησκευτικών όσο και των εθνοτικών μειονοτήτων, ζητήματα που, από ο τρόπος αντιμετώπισής τους θα καθορίσει, σε μεγάλο βαθμό, το μέλλον της χώρας. Παράλληλα, αναλύεται η σημαντική επιρροή των εξωτερικών δρώντων, όπως λόγου χάρη οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Τουρκία, το Ισραήλ και τα κράτη του Κόλπου, η οποία αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα στην προσπάθεια της χώρας να προστατεύσει την εδαφική της ακεραιότητα και να αποκαταστήσει τη διεθνή νομιμοποίηση της. Συναφώς, η επιτυχία της μεταβατικής περιόδου στην Συρία θα εξαρτηθεί από την ικανότητα της νέας ηγεσίας να εδραιώσει τους δημοκρατικούς θεσμούς, να εξασφαλίσει την κρατική και κοινωνική συνοχή και να εξισορροπήσει το ισλαμικό παρελθόν με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών όλων των πολιτών της χώρας.

Λέξεις Κλειδιά: Συρία, πολιτική μετάβαση, αλ-Γκολάνι (Άχμεντ αλ-Σάρα), ανθρώπινα δικαιώματα.

[1] Αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού και Υποψήφιος Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Abstract

The overthrow of the Assad regime in Syria in December 2024 resulted in the assumption of power by the former jihadist al-Golani, now Ahmed al-Sarra. This overthrow constitutes a new transitional period, which on the one hand constitutes a new beginning for the country and on the other hand poses serious challenges for both the transitional President of Syria and the Syrian people themselves. In this study, which focuses both on the country's internal problems and the influence of regional actors, are analyzed the political prospects for the country in order to restore stability, achieve social cohesion and create the appropriate framework for a successful political transition in the post-Assad era.

First of all, is being considered the adoption of the new interim Constitution of Syria, certain provisions of which raise serious concerns about the protection of human rights, and the rights of both religious and ethnic minorities as well as the function of the rule of law in the country's post-conflict era, issues that, by the way they are addressed, will determine, to a large extent, Syria's future. Furthermore, is analyzed, the significant influence of external actors, such as the United States, Turkey, Israel and the Gulf States, whose involvement constitutes a critical factor in Syria's effort to protect its territorial integrity and restore its international legitimacy. In this regard, the success of the transitional period in Syria will depend on the ability of the new leadership to consolidate democratic institutions, ensure state and social cohesion, and balance the Islamic past with respect for the fundamental rights and freedoms of all Syrian citizens.

Keywords: Syria, political transition, (al-Golani) Ahmed al-Sharaa, human rights.

Εισαγωγή

Αναμφίβολα, η πολιτική αλλαγή που συντελείται στη Συρία μετά από σχεδόν πενήντα τέσσερα συναπτά έτη διακυβέρνησης της οικογένειας Άσαντ, αποτελεί μια κομβική εξέλιξη για την πορεία της χώρας. Ήταν το 1970 όταν ο Χαφέζ αλ-Άσαντ κατέλαβε την εξουσία στη χώρα, λίγα μόλις χρόνια μετά την ταπεινωτική ήττα του αραβικού κόσμου από το Ισραήλ στον πόλεμο των έξι ημερών του 1967. Μετά τον θάνατο του, το 2000, τον διαδέχθηκε στην εξουσία ο γιός του Μπασάρ αλ-Άσαντ όντας ο μοναδικός υποψήφιος για την προεδρία της χώρας σε ηλικία 34 ετών. Πολλοί ήταν εκείνοι, που στην αυγή του 21ου αιώνα θεώρησαν ότι

ο Μπασάρ αλ-Άσαντ θα αποτελέσει έναν διαφορετικό ηγέτη, που θα μπορούσε να εγκαινιάσει ένα πιο προοδευτικό και μετριοπαθές καθεστώς στη Συρία.[2]

Έντεκα χρόνια μετά, οι αραβικές εξεγέρσεις που ξεκίνησαν από την Τυνησία και διαδόθηκαν σε αρκετές αραβικές χώρες, απέδειξαν ότι τα πράγματα στη διακυβέρνηση πολλών κρατών στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής έχουν σοβαρά θεμελιακά προβλήματα. Ενώ αρχικά οι εξεγέρσεις γέννησαν ελπίδες για περισσότερη -ουσιαστική- δημοκρατία και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έμελλε να μετατραπούν σε εφιάλτες για τους λαούς των αραβικών χωρών και ειδικά για την Συρία, η οποία βυθίστηκε για δεκατέσσερα χρόνια στη δίνη του εμφυλίου πολέμου.[3] Το τέλος της εμφύλιας σύγκρουσης και η πτώση του καθεστώτος Άσαντ, συντελέστηκε στις αρχές Δεκεμβρίου 2024, όταν δυνάμεις των τζιχαντιστών της Hayat Tahrir al-Sham-HTS) εισήλθαν στη Δαμασκό καταλαμβάνοντας ταυτόχρονα ένα σημαντικό αριθμό πόλεων στη χώρα,[4] σηματοδοτώντας την αλλαγή στα πολιτικά πράγματα της Συρίας. Στόχος της παρακάτω ανάλυσης είναι να προσδιοριστεί η πολιτική αλλαγή που συντελείται στη χώρα και το είδος του νέου καθεστώτος, το οποίο θα προσδιορίσει σε μεγάλο βαθμό και τις πολιτικές προοπτικές της χώρας, δεδομένου ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν στην Συρία και δύο περιφερειακές δυνάμεις, δηλαδή η Τουρκία και το Ισραήλ.

Αλ-Γκολάνι / αλ-Σάρα: από την Αλ-Νούσρα στο μετριοπαθές πολιτικό Ισλάμ

Στις αρχές Δεκεμβρίου, η φυγή του Μπασάρ αλ-Άσαντ με κατεύθυνση τη Μόσχα όντας κυνηγημένος από ένα ανομοιογενές συνονθύλευμα αντικαθεστωτικών ομάδων, τερμάτισε την οικογενειοκρατία στη Συρία ωστόσο η χώρα εξακολουθεί να βρίσκεται σε μια εύθραυστη μεταβατική κατάσταση.[5] Την εξουσία στην Συρία ανέλαβε ο ηγέτης της οργάνωσης Χάϊα Ταχρίρ αλ-Σάμ, Αχμέντ αλ-Σάρα, ο οποίος αναγνωρίστηκε ως μεταβατικός Πρόεδρος της χώρας από τους διοικητές ένοπλων οργανώσεων. Ο νέος Πρόεδρος της Συρίας, γνωστός και με το όνομα Αμπού Μοχάμεντ αλ-Γκολάνι, υπήρξε διοικητής μιας ομάδας τζιχαντιστών με την ονομασία Μέτωπο Αλ Νούσρα, συριακό παρακλάδι της Αλ Κάιντα, και συνεργάστηκε

[2] Βλ. Βαρούνη Αγάπη, Τι συνέβη στη Συρία: Πώς το καθεστώς Άσαντ έπεσε τώρα, μετά από 54 χρόνια, *Lifo*, 11 Δεκεμβρίου 2024. Διαθέσιμο: https://www.lifo.gr/now/world/ti-synebi-sti-syria-pos-kathestos-asant-epese-tora-meta-apo-54-hronia (Πρόσβαση: 02/05/2025).

[3] Βλ. Κεφαλά Βιβή, *Η Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2021, σ. 251-258.

[4] Οι αντίπαλες δυνάμεις εξαπέλυσαν επίθεση στις 27 Νοεμβρίου 2024 στη βορειοδυτική Συρία, καταλαμβάνοντας το Χαλέπι δυο μέρες μετά. Στις 5 Δεκεμβρίου κατέλαβαν την πόλη Χάμα στα νότια, ενώ δυο ημέρες αργότερα έφτασαν στην πόλη Χομς και στις 8 Δεκεμβρίου εισήλθαν στη Δαμασκό.

[5] Βλ. Σκαφίδας Γεώργιος, Ο Ασαντ έπεσε, και τώρα τι; , εφημερίδα *η Καθημερινή*, 10 Δεκεμβρίου 2024. Διαθέσιμο: https://www.kathimerini.gr/world/563363797/o-asant-epese-kai-tora-ti/ (Πρόσβαση: 02/05/2024).

με την Αλ Κάϊντα του Ιράκ, μέχρι που ήρθαν σε ρήξη εξ' αιτίας της ίδρυσης του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους (ISIS). Κατά τη διάρκεια του μακροχρόνιου εμφυλίου πολέμου στη χώρα, που μετατράπηκε σε πόλεμο δια αντιπροσώπων, το Μέτωπο Αλ Νούσρα συνεργάστηκε με διάφορες σκληροπυρηνικές/τζιχαντιστικές ομάδες και δημιούργησαν την Χαγιάτ Ταχρίρ αλ Σαμ (HTS), καθιστώντας σαφές ότι ο αγώνας της ήταν τοπικός, δηλαδή αφορούσε τη Συρία. Μέχρι το 2020, η HTS με την τουρκική υποστήριξη, έδρασε στη βορειοδυτική επαρχία Ιντλίμπ, πολεμώντας σκληρά με δυνάμεις που συνδέονταν με το ISIS, εδραιώνοντας τη θέση της μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων που δρούσαν την Συρία.[6]

Ο άλλοτε τζιχαντιστής μαχητής κατά του καθεστώτος Άσαντ, φορώντας πλέον πολιτική ενδυμασία, καταλαμβάνοντας την εξουσία, παρουσιάζει τον εαυτό του ως μετριοπαθή που θα προστατεύσει τις θρησκευτικές και εθνοτικές μειονότητες στη χώρα. Λίγες μέρες μετά την επίσημη ανάληψη της Προεδρίας δήλωνε στο Economist: «*Αν δημοκρατία, σημαίνει ότι ο λαός αποφασίζει ποιος θα τον κυβερνήσει και ποιος θα τον εκπροσωπεί στο Κοινοβούλιο, τότε ναι, η Συρία οδεύει προς αυτή την κατεύθυνση*».[7] Ωστόσο, λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων του ως Πρόεδρος της Συρίας, ο Άχμεντ αλ Σάρα ανακοίνωσε ότι στη χώρα θα ισχύσει ο ισλαμικός νόμος. Κατά συνέπεια, δημιουργείται πλήθος ερωτηματικών σχετικά με τις πολιτικές του προθέσεις, πράγμα που αφορά το είδος του πολιτεύματος που θα δημιουργηθεί, την τύχη των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων της χώρας αλλά και το ενδεχόμενο διάσπασης της Συρίας ή τα διατήρησης της εδαφικής της ακεραιότητας και μάλιστα στα προ του πολέμου του 2011 σύνορά της.

[6] Βλ. Drevon Jerome, "Syria's Uncertain New order: Can Shara's Government unite a country ready to explode?", *Foreign Affairs*, 11 April 2025. Διαθέσιμο: https://www.foreignaffairs.com/syria/syrias-uncertain-new-order?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=article_link&utm_term=article_email&utm_content=20250511 (Πρόσβαση: 02/05/2025).

[7] The Economist, *An interview with Ahmed al-Sharaa, Syria's presiden*t, 3 February 2025. Διαθέσιμο: https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2025/02/03/an-interview-with-ahmed-al-sharaa-syrias-president (Πρόσβαση: 03/05/2025).

Πηγή εικόνας: https://www.britannica.com/place/Syria.

Τα ερωτήματα αυτά απασχολούν τόσο τους πολίτες της Συρίας όσο και τις γειτονικές χώρες, δεδομένων των συγκρούσεων που παραμένουν ανοικτές στην περιοχή καθώς και της γενικότερης αστάθειας που επικρατεί. Με την επίσημη ανάληψη των προεδρικών του καθηκόντων, από τα τέλη Ιανουαρίου μέχρι σήμερα, ανώτεροι Άραβες και δυτικοί αξιωματούχοι έχουν επισκεφθεί τον Πρόεδρο αλ-Σάρα στη Δαμασκό ή τον φιλοξένησαν στις πρωτεύουσές τους, με στόχο να τον πιέσουν σε θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντος τους όπως η καταπολέμηση της ιρανικής επιρροής στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, ο περιορισμός της στρατιωτικής παρουσίας της Ρωσίας στη χώρα, ο τερματισμός των παράνομων εξαγωγών ναρκωτικών (Captagon),[8] η καταστολή των βίαιων τζιχαντιστών επιθέσεων καθώς και η διασφάλιση των δικαιωμάτων των γυναικών και των θρησκευτικών μειονοτήτων στη Συρία.

Επίσης, ο μεταβατικός Πρόεδρος αλ-Σάρα έγινε δεκτός από τον Αμερικανό Πρόεδρο Τραμπ στις 10 Νοεμβρίου 2025, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό όχι τόσο διότι είναι η πρώτη

[8] Σχετικά με τα ναρκωτικά της χώρας, βλέπε Rose Carolline and Zwelg Matthew, "What Will Happen to Assad's Secret Drug Empire?", *Foreign Policy,* 16 January 2025. Διαθέσιμο: https://foreignpolicy.com/2025/01/16/syria-captagon-assad-hts-drug-trade/ (Πρόσβαση: 03/05/2025).

επίσημη επίσκεψη Σύρου Προέδρου στις Ηνωμένες Πολιτείες από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της χώρας το 1970, αλλά κυρίως διότι η πρόσκληση σημαίνει ότι οι Η.Π.Α. αποδέχονται τον αλ-Σάρα ως ηγέτη της χώρας, έστω και υπό όρους. Η στήριξη που προσφέρουν οι εξωτερικοί παράγοντες στη νέα προσπάθεια της χώρας να ορθοποδήσει είναι αρκετά σημαντική, με χαρακτηριστικά παραδείγματα: την άρση της επικήρυξης από τις Ηνωμένες Πολιτείες για τον αλ-Τζολάνι (πλέον αλ-Σάρα), την πρόθεση του Κατάρ για την πληρωμή των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων της χώρας όπως και την πρόθεση της Σαουδικής Αραβίας να αποπληρώσει το χρέος της Συρίας στην Παγκόσμια Τράπεζα.[9] Τέλος, πολύ σημαντική θεωρείται και η πρόσφατη ανακοίνωση του Προέδρου Τραμπ από το Ριάντ, για την σταδιακή άρση των κυρώσεων προς την Συρία, με στόχο όπως χαρακτηρίστηκα δήλωσε ο ίδιος: «*να βοηθήσει την νέα κυβέρνηση της χώρας, δίνοντας της μια ευκαιρία μεγαλουργήσει και να λάμψει*».[10]

Τα πρώτα μηνύματα του Προέδρου αλ-Σάρα, υπήρξαν ενθαρρυντικά ως προς την επιστροφή στην κανονικότητα για τη χώρα, καθώς ανακοίνωσε την πρόθεσή του να αφοπλιστούν όλες οι ένοπλες ομάδες και να δημιουργηθεί ένας ενιαίος συριακός στρατός, ενώ παράλληλα δήλωσε ότι στοχεύει στην δημιουργία μιας ενιαίας και πολυ-θρησκευτικής Συρίας.[11] Ωστόσο στις αρχές Μαρτίου, οι επιθέσεις που πραγματοποίησαν οι στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας (κυρίως οι δυνάμεις της πρώην Hayat Tahrir al-Sham-HTS) στις παράκτιες περιοχές Ταρτούς και της Λαττάκειας, με στόχο τις τοπικές πολιτοφυλακές της σιιτικής μειονότητας των Αλαουιτών και λοιπών συμμάχων του καθεστώτος Άσαντ, θέτουν εν αμφιβόλω την προσπάθεια του νέου καθεστώτος να προχωρήσει σε μια ειρηνική μετάβαση της εξουσίας, σεβόμενη τη θρησκευτική ανεξαρτησία και τις ατομικές ελευθερίες.[12] Ιδιαίτερα σημεία μνείας αποτελούν αφενός η στήριξη πολλών αραβικών κρατών (Αίγυπτος, Σαουδική Αραβία, Η.Α.Ε., Κατάρ, Ιορδανία, και Μπαχρέιν) που κατήγγειλαν την δράση των εξεγερθέντων συμμάχων του Άσαντ και αφετέρου η πρόθεση του

[9] Η βοήθεια από την Σαουδική Αραβία κρίνεται αναγκαία, καθώς θα δώσει τη δυνατότητα στη νέα κυβέρνηση της χώρας να μπορεί να δανειστεί χρήματα για την ανοικοδόμηση των κρατικών δομών. Βλ. Alghannam Hesham, "Syria Becomes a Front Line in Protecting Saudi Security", *Carnegie Endowment for International Peace (CEIP)*, 26 March 2025. Διαθέσιμο: https://carnegieendowment.org/research/2025/03/syria-becomes-a-front-line-in-protecting-saudi-security?lang=en (Πρόσβαση: 03/05/2025).

[10] Βλ. Klein Betsy, Hansler Jennifer and Humayun Hira, "Trump announces plan to lift punishing sanctions on Syria", CNN, 15 May 2025. Διαθέσιμο: https://edition.cnn.com/2025/05/13/politics/syria-sanctions-lift-trump (Πρόσβαση: 20/05/025).

[11] Βλ. Hubbard Ben, "From Jihadist to President: The Evolution of Syria's New Leader", *New York Times*, 25 February 2025. Διαθέσιμο: https://www.nytimes.com/2025/02/25/world/middleeast/syria-president-ahmed-al-shara.html (Πρόσβαση: 04/05/2025).

[12] Βλ. Μοτίκα Μαρία, Εθνοκάθαρση εν εξελίξει στη Συρία-Σφαγές Αλαουιτών από Ισλαμιστές, *Huffingtonpost*, 10 Μαρτίου 2025. Διαθέσιμο: https://www.huffingtonpost.gr/entry/ethnokatharse-en-exelixei-ste-seria-sfayes-alaoeiton-apo-islamistes_gr_67cdf625e4b0186c337384bf (Πρόσβαση: 04/05/2025).

Άχμεντ αλ-Σάρα να δημιουργήσει δύο επιτροπές για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης κρίσης, με σκοπό να αποδειχθεί αν πραγματοποιηθήκαν δολοφονίες αμάχων και να αποδοθεί δικαιοσύνη.[13] Στον απόηχο των συγκρούσεων αυτών, ήρθε να προστεθεί η είδηση συμφωνίας της 10 Μαρτίου 2025 μεταξύ της μεταβατικής κυβέρνησης υπό τον Άχμεντ αλ-Σάρα και των υπό κουρδική ηγεσία Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (Syrian Defense Forces-SDF) με επικεφαλής τον Μαζλούμ Αμπντί.

Συγκεκριμένα, η υπογραφή της συμφωνίας αφορά την ενσωμάτωση όλων των -κουρδικών- πολιτικών και στρατιωτικών δομών της βορειοανατολικής Συρίας στην κεντρική κυβέρνηση. Πρόκειται για μια σημαντική εξέλιξη αναφορικά με την αποκατάσταση της σταθερότητας, γεγονός που αποτελεί μείζον ζητούμενο για την ενότητα και την ανοικοδόμηση της χώρας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες συνέβαλαν διπλωματικά στην υπογραφή της 10ης Μαρτίου ανακοινώνοντας την σταδιακή αποχώρηση τους από τη Συρία.[14] Τα θετικά σημεία της συγκεκριμένης συμφωνίας, για το καθεστώς του αλ-Σάρα που μένει να πραγματοποιηθούν είναι: (α) η -διπλωματική- εξουδετέρωση ενός σημαντικού κέντρου αντιπολίτευσης που είχε τη δυνατότητα να αποσταθεροποιήσει την εξουσία, (β) η ενσωμάτωση των Κούρδων στις διαδικασίες αποκατάστασης και ανοικοδόμησης της Συρίας, συμβάλλοντας έτσι περαιτέρω στη νομιμότητα του καθεστώτος, (γ) η δυνατότητα της νέας κυβέρνησης να μπορεί να έχει λόγο σε μια γεωγραφική περιοχή που χαρακτηρίζεται από τις γεωργικές καλλιέργειες και τις πηγές πετρελαίου και φυσικού αερίου και (δ) την εξουδετέρωση, προς το παρόν τουλάχιστον, των αυτονομιστικών κουρδικών τάσεων, με αντάλλαγμα την εξασφάλιση κάποιων πολιτισμικών και πολιτικών δικαιωμάτων για την κουρδική μειονότητα.[15] Πολλά ωστόσο, από αυτά που προβλέπει η συμφωνία, μένει να υλοποιηθούν και στην πράξη εντός του επόμενου έτους, πράγμα αρκετά δύσκολο από την μία πλευρά διότι οι αυτοδιοικητικές δομές της Ροζάβα έχουν κοσμικό χαρακτήρα, ενώ στην Συρία ισχύει πλέον ο ισλαμικός νόμος. Από την άλλη πλευρά διότι οι φυσικοί πόροι των κουρδικών περιοχών περιέρχονται στην κεντρική κυβέρνηση και τέλος, οι δυσκολίες

[13] Τη Δαμασκό υποστήριξε και η Τουρκία, ενώ το Ισραήλ χαρακτήρισε τον αλ-Σάρα τρομοκράτη που διαπράττει θηριωδίες κατά αμάχων. Βλ. Bahah Mawadah, "Syria clashes – what happened?" , *Al-Jazeera*, 10 March 2025. Διαθέσιμο: https://www.aljazeera.com/news/2025/3/10/syria-clashes-what-happened (Πρόσβαση: 05/05/2025).

[14] Βλ. McMillan Cameron and Bowman Bradley, "Amid Syria troop reduction, will Trump repeat Middle East withdrawal mistakes?", *Breaking Defense*, 28 April 2025. Διαθέσιμο: https://breakingdefense.com/2025/04/amid-syria-troop-reduction-will-trump-repeat-middle-east-withdrawal-mistakes/ (Πρόσβαση: 10/05/2025).

[15] Βλ. Shapira Boaz, "Signing of an Agreement Between the al-Sharaa Regime and the Kurds in Syria", *Alma Research and Education Center*,12 March 2025. Διαθέσιμο: https://israel-alma.org/signing-of-an-agreement-between-the-al-sharaa-regime-and-the-kurds-in-syria/ (Πρόσβαση: 05/05/2025).

πολλαπλασιάζονται, διότι οι περισσότερες υποσχέσεις της μεταβατικής κυβέρνησης διατυπώθηκαν αόριστα και με αρκετές ασάφειες στο νέο Σύνταγμα της χώρας, το οποίο αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία θα οικοδομηθεί η *νέα* Συρία.

Το διακύβευμα του νέου Συντάγματος της Συρίας και η εφαρμογή της Σαρία.

Αναμφίβολα, μια από τις σημαντικότερες στιγμές στην μεταβατική περίοδο που διανύει η Συρία ήταν η υπογραφή του νέου (προσωρινού) Συντάγματος από τον Πρόεδρο αλ-Σάρα στα μέσα Μαρτίου, λίγες μέρες μετά τις δολοφονίες που έλαβαν χώρα στα δυτικά της Συρίας και τη συμφωνία με τις Κουρδικές δυνάμεις του βορρά. Η συνταγματική διακήρυξη που θα καλύπτει μια περίοδο πέντε χρόνων μέχρι την διεξαγωγή εκλογών, αποτελεί ένα πρώτο ουσιαστικό βήμα για την -γραπτή- εγγύηση της προστασίας των δικαιώματα των γυναικών και των μειονοτήτων, την ελευθερία της έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης καθώς και την ελευθερία του θρησκεύματος όπως επίσης και της ισότητας όλων των πολιτών ενώπιον του νόμου, τα οποία ωστόσο θα πρέπει να υιοθετηθούν και στην πράξη. Το προσωρινό Σύνταγμα, καθορίζει ότι ο αρχηγός του κράτους θα πρέπει να είναι Μουσουλμάνος στο θρήσκευμα,[16] ορίζει την ισλαμική νομολογία ως το θεμέλιο λίθο της νέας τάξης πραγμάτων στη Συρία και χαρακτηρίζει το κράτος ως *Αραβική Δημοκρατία*, κάτι που εγείρει έντονες ανησυχίες αφενός για τον τρόπο εφαρμογής της Σαρίας κι αφετέρου για τις συνέπειες που θα έχουν τα παραπάνω στις θρησκευτικές και εθνοτικές μειονότητες στη χώρα.[17]

Παράλληλα, το κείμενο του νέου Συντάγματος, αποδίδει σημαντικές εξουσίες στον προσωρινό Πρόεδρο, καθώς προβλέπει τη σύσταση επιτροπής η οποία θα λειτουργεί ως μεταβατικό Κοινοβούλιο έως ότου υιοθετηθεί το οριστικό Σύνταγμα και διεξαχθούν εκλογές στη χώρα. Επιπρόσθετα, οι ευρύτατες αρμοδιότητες του Προέδρου αλ-Σάρα δημιουργούν σοβαρές υποψίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του κράτους δικαίου και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η υιοθέτηση των οποίων αποτυπώνεται στο άρθρο 47 του προσωρινού Συντάγματος, το οποίο παρέχει στον Πρόεδρο της χώρας την εξουσία να διορίζει και τα επτά μέλη του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου χωρίς κοινοβουλευτικό ή άλλο έλεγχο.[18] Τέλος, μια ιδιαίτερη συνταγματική ρύθμιση είναι ότι ο Πρόεδρος μπορεί

[16] Την ίδια θρησκευτική ταυτότητα για τον αρχηγό του κράτους, όριζε και το Σύνταγμα του 2012 υπό τον Πρόεδρο Μπασάρ αλ-Άσαντ.

[17] Πολλά δυτικά κράτη εξέφρασαν τις επιφυλάξεις τους για την υιοθέτηση της Σαρίας στη χώρα αλλά και στις μελλοντικές τους σχέσεις με το καθεστώς της Δαμασκού, παρά την συνεργασία που έχουν με κράτη της Μέσης Ανατολής με αντίστοιχα χαρακτηριστικά (Σαουδική Αραβία, ως ένα βαθμό τα Η.Α.Ε και η Αίγυπτος).

[18] Το ένα τρίτο της συγκεκριμένης επιτροπής θα διορίζεται κατευθείαν από τον αλ-Σάρα και τα δύο τρίτα αυτής, από μια άλλη επιτροπή που θα επιλέγεται από τον προσωρινό Πρόεδρο. Βλ. Human Rights Watch, Syria: Constitutional Declaration Risks Endangering Rights, 25 March 2025. Διαθέσιμο:

ανά πάσα στιγμή να κηρύξει την χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, με συνέπεια να αρθούν οι θεσμικοί έλεγχοι στην διακυβέρνησή του Προέδρου, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει στο παλαιό μονοκομματικό κράτος, όπως ήταν το καθεστώς του Μπασάρ αλ-Ασαντ.[19] Τόσο στο εσωτερικό της Συρίας όσο και στο εξωτερικό δεν είναι λίγοι εκείνοι που αντιλαμβάνονται τον αλ-Τζολάνι/αλ-Σάρα, ως έναν πραγματιστή με βεβαρυμμένο -τζιχαντιστικό- παρελθόν, που φαίνεται πρόθυμος να κάνει παραχωρήσεις και να εγκαταλείψει προβληματικές δεσμεύσεις και συμμαχίες, εφόσον οι αποφάσεις αυτές συμφωνούν με την αδιάκοπη επιδίωξή του για εξουσία, κάτι που φάνηκε και από τον τρόπο με τον οποίο δημιούργησε τη μεταβατική κυβέρνηση της χώρας.

Στα τέλη του ίδιου μήνα, ο προσωρινός Πρόεδρος της χώρας ανακοίνωσε τη νέα (μεταβατική) κυβέρνηση, με στόχο την υλοποίηση των δεσμεύσεων του προς τον συριακό λαό, γνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι πολλοί εξωτερικοί παράγοντες έχουν στρέψει το βλέμμα τους στις κυβερνητικές του πρωτοβουλίες. Στη νέα κυβέρνηση των 23 μελών, η οποία είναι διαφορετική από αυτή που δημιουργήθηκε την επαύριον της πτώσης του καθεστώτος Άσαντ, δεν υπάρχει Πρωθυπουργός καθώς ο μέχρι πρότινος μεταβατικός Πρωθυπουργός Μοχάμεντ αλ-Μπασίρ, ανέλαβε Υπουργός Ενέργειας, κάτι που αυτομάτως μεταβιβάζει όλες τις εκτελεστικές αρμοδιότητες στα στον προσωρινό Πρόεδρο. Στην υπόλοιπη κυβερνητική σύνθεση, τα μέλη που προέρχονται από την ισλαμιστική οργάνωση Hayat Tahrir al-Sham (HTS), ανέλαβαν τα σημαντικότερα υπουργεία -Εσωτερικών, Εξωτερικών και Άμυνας-, ενώ τα υπόλοιπα μέλη είναι ανεξάρτητοι πολιτικοί, τεχνοκράτες και εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, με ορισμένους εξ αυτών να έχουν σπουδάσει σε σημαντικά πανεπιστημιακά ιδρύματα του εξωτερικού.[20] Αναμφίβολα, η παραπάνω σύνθεση αντανακλά ως ένα βαθμό την προσπάθεια του Προέδρου αλ-Σάρα για μεγαλύτερη ποικιλομορφία και ευρύτερη εκπροσώπηση των Σύριων πολιτών, στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων της ανοικοδόμησης της χώρας,[21] ωστόσο διακρίνεται και μια πρόθεση του ίδιου να επιβραβεύσει τους παλαιούς συμμάχους από το ισλαμιστικό του παρελθόν.

---

https://www.hrw.org/news/2025/03/25/syria-constitutional-declaration-risks-endangering-rights (Πρόσβαση: 08/05/2025).

[19] Βλ. Naughtie Andrew, "Syria's interim president signs temporary constitution amid ongoing conflict", *Euronews*, 14 March 2025. Διαθέσιμο: https://www.euronews.com/2025/03/14/syrias-interim-president-signs-temporary-constitution-amid-ongoing-conflict (Πρόσβαση: 08/05/2025).

[20] Ειδικότερα, συμμετέχουν μια Χριστιανή (η μόνη γυναίκα), ένας Δρούζος, ένας Αλαουίτης κι ένας Κούρδος, ενώ δεν υπάρχει μέλος που να εκπροσωπεί την σιιτική μειονότητα. Σχετικά με την νέα μεταβατική κυβέρνηση της Συρίας, βλέπε Shapira Boaz, "The New Syrian Government", *Alma Research and Education Center*,14 April 2025. Διαθέσιμο: https://israel-alma.org/the-new-syrian-government/ (Πρόσβαση: 09/05/2025).

[21] Η μεταβατική κυβέρνηση της χώρας έχει πενταετή θητεία μέχρι την διεξαγωγή των εκλογών και έχει θέσει ως στόχο την δημιουργία ενός πλαισίου σταθερότητας στη Συρία μέσα από την σύσταση αρχικά ενός ενιαίου

Απ' όλα τα παραπάνω γίνεται εύκολα κατανοητό, ότι η εφαρμογή του ισλαμικού νόμου σε μια χώρα,[22] η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλη θρησκευτική και πολιτιστική ποικιλομορφία, μπορεί να οδηγήσει τις διάφορες εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες σε μια πολιτική σύγκρουση με σοβαρές συνέπειες τόσο για την εύθραυστη κατάσταση του κράτους σήμερα όσο και για το μέλλον. Με βάση το προσωρινό Σύνταγμα της χώρας δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για τον βαθμό εφαρμογής της Σαρίας και ταυτόχρονα τις ελευθερίες που θα δοθούν στις λοιπές κοινότητες της χώρας που δεν αναγνωρίζουν τον ισλαμικό νόμο - Αλαουίτες, Δρούζοι, Κούρδοι και Χριστιανοί- κάτι που ενδεχομένως θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέες εντάσεις, αποκλεισμούς και περιθωριοποιήσεις. Οι σχετικά πρόσφατες δολοφονίες με θρησκευτικό κριτήριο, τόσο στις αρχές Μαρτίου στην δυτική Συρία (Αλαουίτες) όσο και στις αρχές Μαΐου του 2025 στα νότια της Δαμασκού (Δρούζοι), έχουν προκαλέσει μεγάλη αναστάτωση στους Σύριους πολίτες οι οποίοι βλέπουν τις εξαγγελίες του νέου Προέδρου για συμπεριληπτική πολιτική να μην εφαρμόζονται στην πράξη. Οι ανησυχίες αυτές εντείνονται από τις αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ συριακού στρατού και Κούρδων στην Ράκκα, στις 20 Ιανουαρίου 2026. Τα γεγονότα μαρτυρούν ότι ο φαύλος κύκλος της θρησκευτικής και εθνοτικής βίας στη χώρα συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό, πράγμα που σημαίνει ότι το διακύβευμα του νέου Συντάγματος και της εφαρμογής του Ισλαμικού νόμου είναι ότι μπορεί να προκαλέσει νέες συγκρούσεις και αιματοχυσία στην χώρα.[23]

Πράγματι, πέρα από το θρησκευτικό κομμάτι αυτό καθ' αυτό, η εφαρμογή της Σαρίας αποτελεί ένα ιδιαίτερα πολυδιάστατο ζήτημα που επηρεάζει την καθημερινή ζωή των πολιτών της χώρας. Η θέση της γυναίκας στην συριακή κοινωνία καθώς και τα ανθρώπινα δικαιώματα θα επηρεαστούν άμεσα από την εφαρμογή των αυστηρών εκδοχών του ισλαμικού νόμου, περιορίζοντας την ελευθερία και την ισότητα για τα οποία έκανε λόγο στις αρχικές του δηλώσεις τους περασμένους μήνες ο Πρόεδρος αλ-Σάρα. Σαφώς (θα) υπάρχουν και πολίτες που σίγουρα θεωρούν ότι η επιβολή της Σαρίας αποτελεί το μέσον επιστροφής στην κανονικότητα της χώρας και την παράδοση αυτής, ωστόσο αυτό εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για την υιοθέτηση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ισότητας όλων των

στρατού, αναδιοργάνωσης των σωμάτων ασφαλείας καθώς και την ανασυγκρότηση των διαλυμένων κρατικών θεσμών μετά από 14 χρόνια εμφυλίου πολέμου.

[22] Η Σαρία, αποτελεί ένα θρησκευτικό νομικό σύστημα που βασίζεται στο Κοράνι και τα Χαντίθ. Σχετικά με τη Σαρία και τα ισλαμιστικά κινήματα στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, βλέπε Μάζης Ιωάννης, *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2012.

[23] Η επταμελής επιτροπή που επιμελήθηκε την σύνταξη του μεταβατικού Συντάγματος, δεν διέθετε εκπροσώπηση Αλαουιτών, Κούρδων και Δρούζων. Βλ. Alkhateeb Katya and Ghosn Faten, "Syria faces renewed sectarian violence as government fails to deliver inclusivity", *The Conversation*, 12 May 2025. Διαθέσιμο: https://theconversation.com/syria-faces-renewed-sectarian-violence-as-government-fails-to-deliver-inclusivity-255974 (Πρόσβαση: 12/05/2025).

πολιτών, ανεξαρτήτως θρησκευτικής ή εθνοτικής ταυτότητας.[24] Η εφαρμογή του συγκεκριμένου νομικού πλαισίου, το οποίο δεν είναι συμπεριληπτικό, καθιστά την κοινωνική συνοχή εύθραυστη, σε μια ανομοιογενή χώρα όπως η Συρία, των διαφορετικών κοινοτήτων που συμβιώνουν στο εν λόγω κράτος. Το εάν η Συρία θα αποτελέσει μια Ισλαμική Δημοκρατία ή ένα κοσμικό κράτος με ελευθερίες για όλους τους Σύριους πολίτες, μένει να φανεί. Εάν οι δηλώσεις Αλ Σάρα είναι ειλικρινείς αυτό θα αποτελούσε εχέγγυο για την ομαλή πορεία και την ανάπτυξη της χώρας. Στην αντίθετη περίπτωση θα δημιουργηθεί ένα εξ ίσου αυταρχικό καθεστώς με το προηγούμενο, μόνο που αυτή τη φορά θύματά του θα είναι οι δημοκρατικοί πολίτες και οι μειονότητες.

Συμπέρασμα

Η ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ, ενός αυταρχικού και καταπιεστικού μηχανισμού εξουσίας στη χώρα, έθεσε τέλος στην οικογενειοκρατία στη Συρία, αποτελώντας ένα κρίσιμο σημείο καμπής για τη χώρα, δημιουργώντας παράλληλα νέες συνθήκες στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η κατάληψη της εξουσίας από τον Αμχέντ αλ-Σάρα (πρώην αλ-Τζολάνι), και η διαχείριση της μεταβατικής περιόδου από έναν πρώην τζιχαντιστή, αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα στην προσπάθεια της χώρας να επιστρέψει στη σταθερότητα και να προσχωρήσει στον εκδημοκρατισμό. Το παρελθόν του ίδιου του Άχμεντ αλ-Σάρα στην τζιχαντιστική οργάνωση Χάϊα Ταχρία αλ Σάμ καθώς και οι εσωτερικές και διεθνείς προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει, προκαλούν αβεβαιότητα σχετικά με τη νέα πολιτική που θα ακολουθήσει ο μεταβατικός Πρόεδρος, που έχει να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα εθνικής συμφιλίωσης, ανασυγκρότησης, δημιουργίας δημοκρατικών θεσμών καθώς και την νομιμοποίηση του καθεστώτος του.

Ο Αμχέντ αλ-Σάρα βρίσκεται συνεχώς υπό πίεση αναφορικά με τον κατευνασμό των ακραίων φωνών εντός του πρώην συνασπισμού οργανώσεων που τον βοήθησαν να βρεθεί στον προεδρικό θώκο, όπως επίσης πιέζεται και από το γεγονός ότι εξαρτάται άμεσα τόσο από την οικονομική όσο κι από την διπλωματική βοήθεια δυτικών και αραβικών χωρών, προκειμένου να σταθεροποιήσει την χώρα.[25] Η δημιουργία ενιαίου και οργανωμένου στρατού, η απεξάρτηση του από κράτη πάτρωνες (όπως η Τουρκία), η επίτευξη άμεσων αποτελεσμάτων της μεταβατικής κυβέρνησης του, καθώς επίσης και η

[24] Βλ. Sinjab Lina, "Syrians have more freedom after Assad, but could they soon lose it?", *BBC*, 19 April 2025. Διαθέσιμο: https://www.bbc.com/news/articles/cr4nqe3724vo (Πρόσβαση: 12/05/2025).
[25] Βλ. Goldbaum Christina, "Syria's Jihadist-Turned-President Seeks New Allies", *New York Times*, 23 April, 2025. Διαθέσιμο: https://www.nytimes.com/2025/04/23/world/middleeast/syria-president-al-shara-interview.html (Πρόσβαση: 21/05/2025).

διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ανεξαρτησίας, αποτελούν ζωτικούς στόχους τους οποίους πρέπει να επιτύχει το πολιτικό οικοδόμημα του αλ-Σάρα, προκειμένου η Συρία να βαδίσει σε δημοκρατικές εκλογές και στην ανάδειξη μιας κυβέρνησης εκλεγμένης από το συριακό λαό.

Το ευκταίο είναι να επέλθει άμεσα η σταθερότητα στη Συρία η οποία βίωσε μια από τις χειρότερες εμφύλιες συγκρούσεις των τελευταίων ετών, καθώς υπάρχουν πολλά εμπόδια και περιορισμοί ακόμα στην πορεία του προσωρινού Προέδρου προκειμένου να εξασφαλίσει τον κυβερνητικό έλεγχο σε όλη τη χώρα και να αποκατασταθεί η πολιτική νομιμοποίηση με την έκφραση της λαϊκής βούλησης. Εξάλλου, η Ιστορία είναι διδακτική και επαναλαμβάνεται: ο δρόμος για την επίτευξη της ειρήνης, της ελευθερίας, της σταθερότητας και της δικαιοσύνης δεν ήταν ποτέ ομαλός, χρειάζεται καθημερινή προσπάθεια απ’ όλους.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Κεφαλά Βιβή, *Η Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία*, Ιράκ, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2021.

Άρθρα ελληνόγλωσσα

Βαρούνη Αγάπη, *Τι συνέβη στη Συρία: Πώς το καθεστώς Άσαντ έπεσε τώρα, μετά από 54 χρόνια*, Lifo, 11 Δεκεμβρίου 2024.
Μοτίκα Μαρία, *Εθνοκάθαρση εν εξελίξει στη Συρία-Σφαγές Αλαουιτών από Ισλαμιστές*, Huffingtonpost, 10 Μαρτίου 2025.
Σκαφίδας Γεώργιος, *Ο Ασαντ έπεσε, και τώρα τι;* , εφημερίδα η Καθημερινή, 10 Δεκεμβρίου 2024.

Άρθρα ξενόγλωσσα

Alghannam Hesham, *Syria Becomes a Front Line in Protecting Saudi Security*, Carnegie Endowment For International Peace (CEIP), 26 March 2025.
Bahah Mawadah, *Syria clashes – what happened?* , Al-Jazeera, 10 March 2025.
Drevon Jerome, *Syria's Uncertain New order: Can Shara's Government unite a country ready to explode?*, Foreign Affairs, 11 April 2025.
Hubbard Ben, *From Jihadist to President: The Evolution of Syria's New Leader*, New York Times, 25 February 2025.
Human Rights Watch, *Syria: Constitutional Declaration Risks Endangering Rights*, 25 March 2025.
Klein Betsy, Hansler Jennifer and Humayun Hira, *Trump announces plan to lift punishing sanctions on Syria*, CNN, 15 May 2025.
McMillan Cameron and Bowman Bradley, *Amid Syria troop reduction, will Trump repeat Middle East withdrawal mistakes?*, Breaking Defense, 28 April 2025.
Naughtie Andrew, *Syria's interim president signs temporary constitution amid ongoing conflict*, Euronews, 14 March 2025.
Rose Carolline and Zwelg Matthew, *What Will Happen to Assad's Secret Drug Empire?*, Foreign Policy, 16 January 2025.
Shapira Boaz, *The New Syrian Government*, Alma Research and Education Center,14 April 2025.
Shapira Boaz, *Signing of an Agreement Between the al-Sharaa Regime and the Kurds in Syria*, Alma Research and Education Center,12 March 2025.
The Economist, *An interview with Ahmed al-Sharaa, Syria's president*, 3 February 2025.

3. Το ζήτημα των θρησκευτικών μειονοτήτων και η εδαφική ακεραιότητα της Συρίας.

Νικόλαος Καζαντζίδης [1]

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τον κίνδυνο περαιτέρω κατακερματισμού ή και διάσπασης της Συρίας μετά την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ τον Δεκέμβριο του 2024 και την ανάληψη της εξουσίας από τη Χαγιάτ Ταχρίρ ας Σαμ (HTS). Εστιάζει στον ρόλο των εθνο-θρησκευτικών κοινοτήτων, της διακοινοτικής βίας και των παρεμβάσεων εξωτερικών δρώντων, κυρίως της Τουρκίας και του Ισραήλ, στη διαμόρφωση των μεταπολεμικών εξελίξεων που θα επηρεάσουν την έκβαση του ζητήματος της εδαφικής ακεραιότητας της Συρίας.

Η παρούσα ανάλυση υποστηρίζει ότι οι αποσχιστικές τάσεις και η διακοινοτική βία δεν αποτελούν αναπόφευκτη συνέπεια της κοινωνικής πολυμορφίας της Συρίας, αλλά συνδέονται με ιστορικές διαδικασίες κρατικής συγκρότησης, θεσμικές ανισορροπίες και εξωτερικές παρεμβάσεις. Παρά τις φυγόκεντρες τάσεις που παρατηρούνται, η επίσημη διάσπαση της χώρας παραμένει μάλλον απίθανη, λόγω των περιφερειακών και διεθνών συσχετισμών ισχύος. Καταληκτικά, υποστηρίζεται ότι η σταθεροποίηση της Συρίας προϋποθέτει την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, τη μείωση της σεκταριστικής πόλωσης και τη συγκρότηση ενός συμπεριληπτικού πολιτικού συστήματος, που θα μπορεί να διαχειριστεί τις κοινοτικές διαφοροποιήσεις χωρίς να τις μετατρέπει σε ζητήματα ασφάλειας.

Λέξεις-κλειδιά: Συρία, HTS, σεκταρισμός, ασφαλειοποίηση, εθνοθρησκευτικές κοινότητες, πολιτική μετάβαση.

Abstract

This study examines the risk of further fragmentation or even partition of Syria following the overthrow of the Assad regime in December 2024 and the rise to power of Hay’at Tahrir al-Sham (HTS). It focuses on the role of ethnoreligious communities, intercommunal violence, and the interventions of external actors, particularly Turkey and

[1] Υπ. Διδάκτορας ΤΜΣ:ΑΓΔΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Israel, in shaping post-war developments that will influence the outcome of the issue of Syria's territorial integrity.

The analysis argues that separatist tendencies and intercommunal violence are not an inevitable consequence of Syria's social diversity, but are instead linked to historical processes of state formation, institutional imbalances, and external interventions. Despite the centrifugal tendencies observed within the country, the formal partition of Syria remains unlikely due to regional and international power dynamics.

This study concludes that Syria's stabilization depends on restoring trust in state institutions, reducing sectarian polarization, and establishing an inclusive political system capable of managing communal diversity without transforming it into a security issue.

Keywords: Syria, HTS, sectarianism, securitization, ethnoreligious communities, political transition.

Εισαγωγή

Η ανατροπή του καθεστώτος Άσσαντ στις οκτώ Δεκεμβρίου 2024 από τις δυνάμεις της Χαγιάτ Ταχρίρ ας Σαμ (HTS) και η φυγή του Σύρου Προέδρου στη Ρωσία, προκάλεσαν αρχικά αισιοδοξία στη συριακή διασπορά και σε τμήματα της διεθνούς κοινής γνώμης, ως η πιθανή απαρχή ενός νέου, ενδεχομένως δημοκρατικού, κεφαλαίου για τη Συρία. Ωστόσο, η πραγματικότητα αποδεικνύεται πολύ πιο σύνθετη. Ο εμφύλιος, των σχεδόν δεκατεσσάρων ετών, άφησε βαθιές πληγές τόσο στην κοινωνική συνοχή όσο και στην οικονομία της Συρίας. Επιπλέον, σχεδόν επτά μήνες από την ανάληψη της εξουσίας και την δημιουργία μεταβατικής κυβέρνησης υπό τον, πρώην τζιχαντιστή μαχητή, Άχμεντ αλ-Σαράα η κατάσταση στη Συρία παραμένει ρευστή και ασταθής. Η έως τώρα αδυναμία της νέας διοίκησης να αποτρέψει φαινόμενα αντεκδικήσεων και σεκταριστικής βίας εις βάρος μειονοτικών κοινοτήτων, καθώς και συνεργατών του παλαιού καθεστώτος, εγείρει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με τη βιωσιμότητα της πολιτικής μετάβασης και το κατά πόσον ο συριακός εμφύλιος έχει πράγματι τερματιστεί.

Υπό αυτές τις συνθήκες, επανέρχεται στον δημόσιο και ακαδημαϊκό διάλογο το ζήτημα της ιστορικής διαμόρφωσης της Συρίας, καθώς και το ερώτημα του κατά πόσον μια ενδεχόμενη αναδιάρθρωση της χώρας στη βάση θρησκευτικών ή εθνοτικών κοινοτήτων θα μπορούσε να αποτελέσει απάντηση στη σεκταριστική βία. Παράλληλα, ενώ το εσωτερικό της χώρας παραμένει κατακερματισμένο από διάφορες ένοπλες ομάδες, οι πλέον ισχυροί γείτονες

της Συρίας, η Τουρκία και το Ισραήλ παρεμβαίνουν, στρατιωτικά και πολιτικά, θέλοντας να διαμορφώσουν την επόμενη ημέρα στην χώρα, γεγονός που δημιουργεί πρόσθετα και σοβαρά προβλήματα στην χώρα.

Το ερώτημα που ανακύπτει, επομένως, είναι το κατά πόσον η εθνο-θρησκευτική σύνθεση της Συρίας, σε συνδυασμό με τις στρατιωτικές και πολιτικές παρεμβάσεις εξωτερικών δυνάμεων, μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω αποσταθεροποίηση ή ακόμη και σε διάσπαση της χώρας. Κατά συνέπεια, στόχος της παρούσας μελέτης είναι η εκτίμηση αυτού ακριβώς του κινδύνου διάσπασης της Συρίας από τις φυγόκεντρες τάσεις που δημιουργούν οι διακοινοτικές εντάσεις, σε συνδυασμό με τις εξωτερικές πιέσεις από περιφερειακούς δρώντες. Για τον σκοπό αυτό κρίνεται σκόπιμο το να αναλυθεί η σταδιακή κατάτμηση της κοινωνίας και η περιχαράκωση των κοινοτήτων, πράγμα που οδηγεί, ιδιαίτερα σε αυτήν την μεταβατική περίοδο, στην διακοινοτική βία.

Η παρούσα ανάλυση προσεγγίζει τις έθνο-θρησκευτικές κοινότητες όχι ως σταθερές και αμετάβλητες οντότητες, αλλά ως πολιτικές και κοινωνικές ταυτότητες, οι οποίες μεταβάλλονται ιστορικά και, υπό συνθήκες κρίσης, δύνανται να μετατραπούν σε φορείς πολιτικής και στρατιωτικής κινητοποίησης των μελών τους. Έτσι, προκύπτει το ζήτημα «ασφαλειοποίησης» (securitization) για κάθε κοινότητα, μια έννοια σύμφωνα με την οποία πολιτικές και κοινωνικές διαφορές μετατρέπονται σε ζητήματα ασφάλειας, όταν παρουσιάζονται ως υπαρξιακές απειλές για μια συλλογικότητα.[2] Επίσης αναδεικνύεται ο ρόλος των ξένων κρατικών δρώντων στην ανάφλεξη ή ενίσχυση της σεκταριστικής βίας.

Για την προσέγγιση των παραπάνω ζητημάτων, θα γίνει αρχικά μια σύντομη ανάλυση του πλαισίου πριν, κατά την διάρκεια και μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Στη συνέχεια εξετάζεται το γιατί οι επιμέρους συλλογικές ταυτότητες δεν υποχώρησαν υπέρ της συγκρότησης ενιαίας εθνικής ταυτότητας υπό το κοσμικό καθεστώς Άσαντ, όπως επίσης και το αμφιλεγόμενο καθεστώτος υπό τον μεταβατικό Πρόεδρο αλ-Σαράα. Ακολούθως αναλύονται οι αποσχιστικές ή αυτονομιστικές τάσεις ορισμένων κοινοτήτων, η πολιτική της μεταβατικής κυβέρνησης, καθώς και ο ρόλος της Τουρκίας και του Ισραήλ στη διαμόρφωση των εξελίξεων. Τέλος, επιχειρείται μια συνολική αποτίμηση των προοπτικών σταθερότητας ή περαιτέρω κατακερματισμού της Συρίας.

[2] Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1998.

Η Συρία ως ένα μωσαϊκό έθνο-θρησκευτικών κοινοτήτων αλλά και ως κάτι πέραν αυτού.

Ο πληθυσμός της Συρίας, όπως και σε πολλά άλλα κράτη της περιοχής, αποτελείται από ένα μωσαϊκό έθνο-θρησκευτικών κοινοτήτων, καθώς που χαρακτηρίζονται, όμως, από κοινά πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο αυτή είναι μόνο η μία όψη της συριακής πραγματικότητας, καθώς παράλληλα η λεγόμενη ιστορική Συρία αποτέλεσε τον πυρήνα των πρώτων προσπαθειών συγκρότησης ενός σύγχρονου αραβικού κράτους και διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη γέννηση του αραβικού εθνικισμού όσο και την εξέλιξη του πολιτικού Ισλάμ, των κύριων δηλαδή υπερκοινοτικών-νεωτερικών ιδεολογικών ρευμάτων που επηρέασαν τον αραβικό κόσμο κατά τον 20ο αιώνα.

Έτσι, η Συρία αποτελεί ένα σύνθετο πεδίο ανάλυσης στο οποίο διασταυρώνονται πολλαπλές πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις: κέντρου-περιφέρειας, αστικών - αγροτικών πληθυσμών, κοσμικών - ισλαμικών πολιτικών δυνάμεων, αλλά και ταξικές και φυλετικές διαιρέσεις. Σε κάθε δεδομένη ιστορική συγκυρία, οι παράγοντες αυτοί αλληλεπιδρούν τόσο μεταξύ τους όσο και με την πολιτική εξωτερικών δρώντων, καθιστώντας δύσκολη την απομόνωση μιας και μόνης αιτίας για τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στη χώρα. Δηλαδή, με άλλα λόγια το πολιτικό και κοινωνικό υποκείμενο, που είναι ο συριακός λαός, τέμνεται οριζοντίως από την ταξική και κοινωνικοοικονομική διαστρωμάτωση και καθέτως από την θρησκεία, τη φυλή, την ιδεολογία, τον εθνοτισμό και το τοπικιστικό αίσθημα, ενώ επί αυτών των διαιρέσεων επιδρούν, επιχειρώντας να τις αξιοποιήσουν περιφερειακοί και διεθνείς δρώντες.

Οι αντιφάσεις αυτές αλληλεπέδρασαν και διαμορφώθηκαν ιστορικά μέσα από τη συνάντηση τριών βασικών παραγόντων: της αποικιακής συγκρότησης του συριακού κράτους, της δημιουργίας υπερκοινοτικών πολιτικών ιδεολογιών και του ρόλου των κρατικών θεσμών, ιδίως του στρατού, στη διαχείριση των κοινωνικών και κοινοτικών ζητημάτων. Η εξέταση των παραγόντων αυτών είναι απαραίτητη προκειμένου να κατανοηθεί τόσο η συγκρότηση της Συρίας ως ενιαίας πολιτικής οντότητας όσο και η επιβίωση των κοινοτικών ταυτοτήτων, οι οποίες σε περιόδους κρίσης επανέρχονται στο προσκήνιο και τροφοδοτούν φαινόμενα διακοινοτικής βίας και αποσχιστικών τάσεων.

Η σύγχρονη Συρία αποτελεί ένα κράτος-αποτέλεσμα των αποικιοκρατικών πολιτικών της Γαλλίας, η οποία χάραξε τα σύνορα και τις διοικητικές δομές του συριακού κράτους στα πλαίσια της γαλλικής Εντολής. Μια Εντολή που διέλυσε την πρώτη προσπάθεια δημιουργίας

σύγχρονου αραβικού κράτους υπό τον Φαιζάλ τον Α' και αναίρεσε την δυναμική που είχαν αποκτήσει οι πρώτοι Άραβες εθνικιστές μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Διαίρεσε μάλιστα την Συρία σε σειρά χωριστών κρατικών οντοτήτων (États), οι οποίες στηρίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό στις θρησκευτικές και εθνοτικές διαφοροποιήσεις του πληθυσμού. Την ίδια περίοδο, οι κουρδικοί πληθυσμοί των βορειοανατολικών επαρχιών ενισχύθηκαν περαιτέρω από τη μετανάστευση ομοεθνών τους προσφύγων και πολιτικών φυγάδων από την Τουρκία,[3] χωρίς ωστόσο να αναγνωριστούν ως διακριτή πολιτική οντότητα στο πλαίσιο της Εντολής.[4] Οι πολιτικές αυτές παρουσιάστηκαν ως μέτρα διαχείρισης της έθνο-θρησκευτικής ποικιλομορφίας και δημιουργίας σαφώς οριοθετημένων «εθνικών» εστιών για τις κοινότητες της Συρίας. Στην πράξη όμως αυτό εξυπηρετούσε τον στρατηγικό στόχο της ενίσχυσης των τοπικιστικών συνειδήσεων με στόχο τον προσεταιρισμό τους. Με τον τρόπο αυτό, η εντολοδόχος Δύναμη αξιοποίησε και ενίσχυσε τις διακοινοτικές διαφοροποιήσεις προς όφελος της αποικιακής της κυριαρχίας[5], ιδρύοντας μάλιστα τα στρατιωτικά σώματα "Troupes Speciales du Levant" στα οποία στρατολογήθηκε δυσανάλογα μεγάλος αριθμός οπλιτών από μειονοτικές κοινότητες, ιδιαίτερα Αλαουίτες και Δρούζοι, ενώ σημαντικό μέρος του σώματος των αξιωματικών προερχόταν από τις σουνιτικές ελίτ των αστικών κέντρων. Η πρακτική αυτή συνέβαλε στη διαμόρφωση προτύπων πολιτικής και στρατιωτικής εκπροσώπησης που θα διατηρούνταν και θα αποκτούσαν ακόμη μεγαλύτερη σημασία στις επόμενες δεκαετίες.[6]

Οι πολιτικές αυτές, που ακολούθησε η Γαλλία, οι οποίες στερούνταν νομιμοποίησης στα μάτια μεγάλου μέρους του αραβικού πληθυσμού της Συρίας, συνέβαλαν τελικά στην ενίσχυση του αραβικού εθνικισμού. Ο τρόπος διοίκησης της Εντολοδόχου Δυνάμεως, σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό των τοπικών ελίτ από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, λειτούργησε ως παράγοντας πολιτικής συσπείρωσης και ενίσχυσης εθνοποιητικών-εθνικιστικών τάσεων. Σε εκείνη τη χρονική περίοδο οι κοινότητες διατηρούσαν μια λογική αυτοπεριχαράκωσης και αυτονομίας, κληρονομιά της οθωμανικής κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης. Σε αντίθεση με την οθωμανική περίοδο, κατά την οποία οι τοπικές ελίτ

[3] Κουρδικοί πληθυσμοί προϋπήρχαν ιστορικά στις βόρειες περιοχές της Συρίας. Ωστόσο, η δημογραφική τους παρουσία ενισχύθηκε σημαντικά κατά τις δεκαετίες του 1920 και 1930, όταν χιλιάδες Κούρδοι κατέφυγαν στη Συρία μετά την αποτυχία εξεγέρσεων στην Τουρκία, όπως πχ η εξέγερση του σεΐχη Σαΐντ. Η γαλλική διοίκηση αντιμετώπισε γενικά ευνοϊκά την εγκατάστασή τους, τόσο για λόγους οικονομικής ανάπτυξης των αραιοκατοικημένων περιοχών της βορειοανατολικής Συρίας όσο και επειδή η παρουσία τους μπορούσε να λειτουργήσει ως χρήσιμος μοχλός επιρροής στις σχέσεις με την Τουρκία.

[4] Βιβή Κεφαλά. Διεθνής πολιτικής στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις. Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2021 σελ. 239

[5] Khoury, Philip Shukry. *Syria and the French Mandate: The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*. Princeton University Press, 1987. pp. 44-70 http://www.jstor.org/stable/j.ctt7zvwbs.

[6] Van Dam, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Ba'th Party.* I.B. Tauris, 2011. Σελ. 4

συμμετείχαν, έστω σε διαφορετικούς βαθμούς, στη διοίκηση της αυτοκρατορίας, το γαλλικό σύστημα εξουσίας περιόρισε σημαντικά τον ρόλο τους. Ως εκ τούτου, σημαντικό τμήμα των αστικών και πολιτικών ελίτ απέρριψε το σύστημα πολιτικής κατάτμησης στη βάση κοινοτικών ταυτοτήτων, καθώς το αντιλαμβάνονταν ως μηχανισμό διαρκούς αποδυνάμωσης της πολιτικής τους επιρροής. Έχει ιδιαίτερη σημασία το ότι σε αυτή την περίοδο εμφανίζεται η πρώτη ευρεία, διακοινοτική συριακή αντίδραση απέναντι στη γαλλική κυριαρχία, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι εσωτερικές αντιφάσεις της συριακής κοινωνίας καταρχάς δεν είναι στατικές και ότι μπορούν, υπό ορισμένες συνθήκες, να υπερβούν τις επιμέρους κοινοτικές αντιπαλότητες και να συγκλίνουν στην νεωτερική ιδέα του έθνους και της πολιτικής αυτοδιάθεσης.

Αναζήτησαν λοιπόν ένα ευρύτερο κοινό πλαίσιο αναφοράς το όποιο και εντόπισαν στον αραβικό εθνικισμό. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι σημαντικά τμήματα της χριστιανικής αστικής τάξης και της διανόησης, τα οποία υπερεκπροσωπούνταν σε πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο κατά την διάρκεια της γαλλικής Εντολής, υπήρξαν ένθερμοι υποστηρικτές του αραβικού εθνικισμού. Αντίστοιχα μεγάλο μέρος της σουνιτικής πολιτικής και κοινωνικής ελίτ προσχώρησε επίσης στο ίδιο ιδεολογικό σχήμα, αν και για διαφορετικούς λόγους. Βέβαια έπαιξε καθοριστικό ρόλο η αντιιμπεριαλιστική ρητορική στο πλαίσιο της αντίστασης στην γαλλική κατοχή, στην ενίσχυση και εξάπλωση της ιδέας του αραβικού εθνικισμού. Ακόμη, αυτός ο εθνικισμός δεν τοποθετούνταν στα σημερινά σύνορα της Συρίας αλλά σε ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή, που συγκροτούσε την λεγόμενη ιστορική Συρία. Ο λόγος που οι συριακές ελίτ προσεταιρίστηκαν την ιδέα της οργάνωσης σε έθνος ήταν η ομογενοποίηση της κοινωνίας, που με την σειρά της δημιουργούσε τους όρους μιας πιο αποτελεσματικής φορολογικής και στρατιωτικής οργάνωσης, υπόβαθρο μίας σύγχρονης κρατικής οντότητας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μεγάλη συριακή εξέγερση 1925-1927, η οποία ξεκίνησε ως τοπική εξέγερση των Δρούζων εναντίον της γαλλικής κυριαρχίας, αλλά σύντομα απέκτησε ευρύτερη κοινωνική και πολιτική απήχηση. Κεντρική μορφή της υπήρξε ο Σουλτάν αλ-Άτρασς (سلطان الأطرش), ηγετική φυσιογνωμία της κοινότητας των Δρούζων στη νότια Συρία. Παρά την μειονοτική / κοινοτική του προέλευση, ο αλ-Άτρας δεν αγωνίστηκε για τη δημιουργία μιας αυτόνομης δρουζικής πολιτικής οντότητας, αλλά στο όνομα της συριακής εθνικής ενότητας. Το σύνθημα που συνδέθηκε με την εξέγερση: «Η θρησκεία είναι για τον Θεό και η πατρίδα για όλους», αποτυπώνει τον κοσμικό και υπερκοινοτικό προσανατολισμό του κινήματος. Παρά την, τελικά, ατυχή κατάληξη της εξέγερσης η

σημασία της είναι κομβικής σημασίας ως η πρώτη υπερκοινοτική εξέγερση της χώρας και ως θεμέλιος λίθος για τον κυρίαρχο εθνικό μύθο της σύγχρονης Συρίας.

Πριν ολοκληρωθεί η εξέταση της περιόδου της Γαλλικής Εντολής, αξίζει να σημειωθούν δύο εξελίξεις με ιδιαίτερη σημασία για τη διαμόρφωση του συριακού εθνικού ζητήματος. Η πρώτη ήταν η απόσπαση εδαφών από την ιστορική Συρία για τη συγκρότηση του Μεγάλου Λιβάνου, ενώ η δεύτερη ήταν η σταδιακή αποκοπή και τελικά η προσάρτηση της περιοχής της Αλεξανδρέττας από την Τουρκία το 1939. Οι εξελίξεις αυτές ενίσχυσαν την αίσθηση ότι τα σύνορα της Συρίας καθορίζονταν από εξωτερικές δυνάμεις και όχι από τη βούληση του τοπικού πληθυσμού. Παράλληλα, υπονόμευσαν τις επιδιώξεις των Συρίων εθνικιστών, οι οποίοι αντιλαμβάνονταν την ιστορική Συρία μπιλάντ αλ-σάμ (بِلَاد الشَّام) ως ενιαίο χώρο που περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, τον σημερινό Λίβανο, την Παλαιστίνη και την περιοχή της Αλεξανδρέττας πέρα δηλαδή από τα όρια του κράτους που διαμορφώθηκε υπό τη Γαλλική Εντολή.

Έτσι, όταν η Συρία απέκτησε τελικά την ανεξαρτησία της το 1946, μετά από ισχυρές διεθνείς πιέσεις προς τη Γαλλία, το τοπικό πολιτικό περιβάλλον είχε ήδη διαμορφωθεί από την ανάπτυξη ενός ισχυρού κοσμικού και εθνικιστικού ρεύματος. Η πολιτική και οικονομική εξουσία βρισκόταν στα χέρια μιας κοσμικής μεν, σουνιτικής, γαιοκτητικής και εμπορικής ολιγαρχίας δε, η οποία αν και δεν απέκλειε πλήρως τις μειονότητες από την πολιτική εκπροσώπηση τις περιόριζε.[7] Η προφανής δυσκολία πολιτικής ενοποίησης και κατασκευής ισχυρών θεσμών, καθώς και τα κοινωνικό-οικονομικά αδιέξοδα, κατέστησαν τον στρατό από την αρχή σημαντικό παράγοντα της πολιτικής ζωής. Η συνεχής ανάμειξη του στην πολιτική, μέσω αλλεπάλληλων πραξικοπημάτων, συνέβαλαν στην πολιτικοποίηση του στρατεύματος και τελικά στον ορισμό του ως κεντρικού πολιτικού δρώντα. Στο ασταθές πολιτικό περιβάλλον της Συρίας του 1960, ένα από τα πολλά νεωτερικά κόμματα της Συρίας, δηλαδή το Μπάαθ, κατέλαβε την εξουσία δια πραξικοπήματος το 1963, συμμαχώντας με ομάδα αξιωματικών του στρατού.[8] Το Μπάαθ και η ιδεολογία του, ο μπααθισμός, επιχείρησε να συνθέσει τον εθνικισμό με τον αραβικό σοσιαλισμό, προβάλλοντας έτσι μια ενιαία αραβική ταυτότητα που θα υπερέβαινε θρησκευτικές, εθνοτικές και τοπικές διαιρέσεις. Σε θεωρητικό επίπεδο, το Μπάαθ αποτέλεσε ίσως την πιο συνεκτική απόπειρα συγκρότησης ενός κράτους-

[7] Raymond Hinnebusch, "Identity and State Formation in Multi-Sectarian Societies: Between Nationalism and Sectarianism in Syria," *Nations and Nationalism* 26, no. 1 (2020): pg 149.

[8] Αλώστε το κόμμα Μπάαθ είχε ιδρυθεί το 1940 από τον ελληνόρρυθμο ορθόδοξο χριστιανό διανοούμενο Μισέλ Αφλάκ και τον σουνίτη μουσουλμάνο Σαλάχ αντ-ντιν αλ-Μπιτάρ υπογραμμίζοντας τον κατεξοχήν κοσμικό και υπερκοινοτικό χαρακτήρα του εγχειρήματος.

έθνους στη Συρία, βασισμένου όχι σε κοινοτικές αναφορές αλλά σε μια πολιτική και ιδεολογική ταύτιση.[9]

Στην πράξη όμως η πολιτική του Μπάαθ υπήρξε αντιφατική, αφενός το κόμμα για να στηρίξει την εξουσία του ικανοποίησε ταξικά αιτήματα όπως την αναδιανομή γης και την παροχή υπηρεσιών στην κοινωνία αφετέρου παρότι το κόμμα διακήρυττε έναν υπερκοινοτικό, κοσμικό εθνικισμό, οι εσωτερικοί ανταγωνισμοί εξουσίας το οδήγησαν στην αξιοποίηση των παλαιών αλλά πάντα υπαρκτών κοινοτικών δικτύων. Έτσι πιο συνεκτικές ομάδες, και μικρότερες πληθυσμιακά κοινότητες, όπως των Αλαουιτών και των Δρούζων μπόρεσαν σταδιακά να αποκτήσουν αυξημένη παρουσία στις υψηλότερες θέσεις του στρατού και του κράτους.[10] Καθοριστικός σε αυτή τη διαδικασία, συνέχισε να είναι ο ρόλος των ενόπλων δυνάμεων, καθώς η πορεία του Μπάαθ συνδέθηκε σταδιακά με τη απόλυτη στρατιωτικοποίηση της πολιτικής ζωής και οι ένοπλες δυνάμεις κατέστησαν ο βασικός μηχανισμός επιβολής και διατήρησης της εξουσίας στο συριακό κράτος.

Η κορύφωση αυτής της διαδικασίας πραγματοποιήθηκε με την άνοδο του στρατηγού Χαφέζ αλ-Άσαντ στην εξουσία το 1970, ο οποίος μετέτρεψε το μπααθικό κράτος σε ένα σταθερό αλλά έντονα συγκεντρωτικό και προσωποπαγές καθεστώς.[11] Η εδραίωση της εξουσίας του Χάφεζ αλ- Άσαντ δεν βασίστηκε αποκλειστικά στην κυριαρχία μιας συγκεκριμένης θρησκευτικής κοινότητας, όπως συχνά υποστηρίζεται. Αντιθέτως, το καθεστώς εξέλιξε τις δομές του Μπάαθ σε ένα σύνθετο σύστημα εξουσίας στο οποίο συνυπήρχαν η προσωπολατρία, οι κρατικοί θεσμοί και ένα σύστημα συμπερίληψης και ταυτόχρονα αποκλεισμού.[12] Παρότι οι πλέον ευαίσθητοι τομείς του κράτους, όπως οι υπηρεσίες ασφαλείας και οι επίλεκτες στρατιωτικές μονάδες, ελέγχονταν σε μεγάλο βαθμό από πρόσωπα που συνδέονταν με τον Πρόεδρο Άσσαντ και προέρχονταν συχνά από την αλαουιτική κοινότητα, η πολιτική και οικονομική ελίτ του καθεστώτος δεν περιοριζόταν σε αυτήν. Σουνίτες πολιτικοί, επιχειρηματίες και κρατικοί αξιωματούχοι συμμετείχαν ενεργά στη λειτουργία του συστήματος, δημιουργώντας ένα ευρύ πλέγμα αλληλεξαρτήσεων μεταξύ κράτους, στρατού και οικονομικών συμφερόντων.

[9] Devlin, John F. *The Baʿth Party: A History from Its Origins to 1966.* Stanford, CA: Stanford University Press, 1976. Σελ 1-50.
[10] Ibid pg 149.
[11] Van Dam, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Baʿth Party.* I.B. Tauris, 2011. Σελ 75-120.
[12] Ismail, Salwa. *The Rule of Violence: Subjectivity, Memory and Government in Syria*. of *Cambridge Middle East Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

Παράλληλα, η σταθερότητα του καθεστώτος δεν στηρίχθηκε μόνο στην καταστολή αλλά και σε μια άτυπη κοινωνική συμφωνία μεταξύ κράτους και κοινωνίας. Η επέκταση της δημόσιας εκπαίδευσης, οι δυνατότητες κοινωνικής ανέλιξης μέσω του στρατού και του κρατικού μηχανισμού, οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις και το εκτεταμένο σύστημα επιδοτήσεων επέτρεψαν σε μεγάλα τμήματα των λαϊκών στρωμάτων να ταυτίσουν τα συμφέροντά τους με τη διατήρηση του καθεστώτος. Με αυτόν τον τρόπο κατόρθωσε να αποκτήσει ερείσματα τόσο στις μειονοτικές κοινότητες όσο και σε σημαντικά τμήματα του σουνιτικού πληθυσμού, περιορίζοντας προσωρινά τη δυναμική των κοινοτικών διαιρέσεων.

Η σημαντικότερη πρόκληση απέναντι σε αυτή τη μορφή διακυβέρνησης προήλθε από τη Μουσουλμανική Αδελφότητα και ευρύτερα από κοινωνικές ομάδες που αισθάνονταν αποκλεισμένες από το νέο σύστημα εξουσίας. Η Αδελφότητα επιχείρησε να παρουσιάσει το καθεστώς ως εξουσία μειονοτήτων εις βάρος της σουνιτικής πλειοψηφίας, ενώ το καθεστώς απάντησε προβάλλοντας τον εαυτό του ως εγγυητή της σταθερότητας και της συνύπαρξης των κοινοτήτων. Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η επίθεση στη Σχολή Πυροβολικού του Χαλεπίου το 1979, κατά την οποία ένοπλοι συνδεόμενοι με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους δολοφόνησαν δεκάδες δόκιμους αξιωματικούς, πολλοί από τους οποίους προέρχονταν από μειονοτικές κοινότητες και κυρίως από τους Αλαουίτες.

Η κορύφωση της αντιπαράθεσης σημειώθηκε το 1982 με την καταστολή της εξέγερσης στη Χάμα, ενώ δύο χρόνια πρίν είχε γίνει απόπειρα δολοφονίας του Προέδρου Άσαντ. Οι κυβερνητικές δυνάμεις προχώρησαν σε μεγάλης κλίμακας στρατιωτική επιχείρηση, η οποία προκάλεσε χιλιάδες θύματα και εκτεταμένες καταστροφές στην πόλη, τη λεγόμενη «Σφαγή της Χάμα.[13] Αξίζει να σημειωθεί ότι τότε η σουνιτική κοινότητα δεν συσπειρώθηκε ενιαία γύρω από τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, καθώς μεγάλα τμήματα της υπαίθρου, των δημοσίων υπαλλήλων και των λαϊκών στρωμάτων εξακολουθούσαν να συνδέουν την κοινωνική τους θέση με την διατήρηση του καθεστώτος. Όμως η βιαιότητα της καταστολής και ο αριθμός των νεκρών άφησε ένα διαχρονικό στίγμα τόσο στις σουνιτικές περιοχές του Βορρά αλλά και στους Αλαουίτες, που έφεραν το βάρος των γεγονότων.[14] Σημαντικότερη όμως συνέπεια αυτής της σύγκρουσης ήταν η ενίσχυση των κοινοτικών δομών. Καθώς το καθεστώς βασίστηκε στην αναλυτική κοινότητα και εξόπλισε ομάδες

[13] Ibid 131–150.
[14] Ibid 157-158

πολιτών, που συμμετείχαν στα γεγονότα, διαχέοντας έτσι την βία στην κοινωνία αλλάζοντας ουσιαστικά το ίδιο το καθεστώς.[15]

Αυτό ήταν το πλαίσιο όταν ανήλθε στην εξουσία ο Μπασάρ αλ-Άσαντ το 2000, η έλευση του οποίου αντιμετωπίστηκε αρχικά με συγκρατημένη αισιοδοξία από την συριακή κοινωνία. Τμήματά της, προσδοκούσαν ότι η διαδοχή θα συνοδευόταν από πολιτικό εκσυγχρονισμό, περιορισμό του αυταρχισμού ή έστω από μια σταδιακή φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος. Οι προσδοκίες αυτές όμως διαψεύστηκαν σε μεγάλο βαθμό. Το μοντέλο διακυβέρνησης άλλαξε αλλά μόνο για την οικονομία. Η σταδιακή μείωση των κρατικών προσόδων που τροφοδοτούσαν το σύστημα πελατειακών σχέσεων οδήγησε το καθεστώς σε μια στροφή προς νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές και στην προσπάθεια προσέλκυσης ιδιωτικών και ξένων επενδύσεων. Φυσικά ο αυταρχισμός και η καταστολή του καθεστώτος παρέμειναν απαράλλαχτες, ενώ συνοδεύτηκε από την περιθωριοποίηση παλαιότερων σουνιτικών επιχειρηματικών και πολιτικών δικτύων που είχαν ενσωματωθεί στο σύστημα επί του προκατόχου του και την αντικατάσταση τους από επιχειρηματικές ελίτ που συνδέονταν άμεσα με το προεδρικό περιβάλλον.

Η σταδιακή αποδόμηση του κοινωνικού κράτους, η μείωση επιδοτήσεων σε βασικά αγαθά και η πίεση στις αγροτικές τιμές, σε συνδυασμό με τη δημογραφική αύξηση και τις περιβαλλοντικές πιέσεις όπως η ξηρασία, την αύξηση της ανεργίας και τις περιφερειακές ανισότητες επιβάρυναν ιδιαίτερα τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα και τις αγροτικές περιοχές.[16] Το αποτέλεσμα ήταν η διάρρηξη ενός μέρους της κοινωνικής βάσης που είχε στηρίξει ιστορικά το μπααθικό κράτος, με σημαντικά τμήματα του πληθυσμού να βιώνουν επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης και περιορισμό των προσδοκιών ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας.[17] Σε αυτό το πλαίσιο ο οικονομικός αποκλεισμός και η πολιτική περιθωριοποίηση συνδέθηκαν και με κοινοτικές αναγνώσεις, ενδυναμώνοντας τη δυναμική των διακοινοτικών αντιθέσεων, δημιουργώντας τις συνθήκες για ό,τι ακολούθησε στη Συρία με τις αραβικές εξεγέρσεις.

---

[15] Van Dam, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Baʿth Party.* I.B. Tauris, 2011. pgs 104-107.

[16] Paulo Gabriel Hilu Pinto, "Syria." In *Dispatches from the Arab Spring: Understanding the New Middle East*, edited by Paul Amar and Vijay Prashad. University of Minnesota Press, 2013. http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt4cggqp.12. Pg 205

[17] Raymond Hinnebusch, "Identity and State Formation in Multi-Sectarian Societies: Between Nationalism and Sectarianism in Syria," *Nations and Nationalism* 26, no. 1 (2020): pg 150.

Ο μακρύς συριακός εμφύλιος και οι επιπτώσεις του

Η εμφάνιση των αραβικών εξεγέρσεων το 2010-2011 ανέδειξε αυτές τις συσσωρευμένες κοινωνικές και πολιτικές εντάσεις που υπέβοσκαν και στη Συρία. Αρχικά, μεγάλο μέρος των διαδηλωτών δεν ζητούσε την ανατροπή του καθεστώτος αλλά πολιτικές μεταρρυθμίσεις, περιορισμό της διαφθοράς και μεγαλύτερες ελευθερίες. Επίσης τα συνθήματα ήταν υπερκοινοτικά όπως π.χ. «η σέκτα μου είναι η Ελευθερία». Η αντίδραση του καθεστώτος ήταν διπλή: αφενός περιορισμένες μεταρρυθμίσεις φιλελευθεροποίησης και αφετέρου σκληρή καταστολή. Λογικό επόμενο αυτής της καταστολής τα γεγονότα που ξεκίνησαν από την πόλη της Ντεράα τον Μάρτιο του 2011, όταν οι αρχές συνέλαβαν και βασάνισαν ομάδα εφήβων οι οποίοι είχαν γράψει αντικαθεστωτικά συνθήματα εμπνευσμένα από τις αραβικές εξεγέρσεις.[18] Η σκληρή αντιμετώπιση των διαδηλώσεων που ακολούθησαν προκάλεσε την ταχεία εξάπλωση των κινητοποιήσεων και σε άλλες περιοχές της χώρας. Η επιλογή της κυβέρνησης να απαντήσει κυρίως με καταστολή συνέβαλε στην κλιμάκωση της κρίσης, στη στρατιωτικοποίηση της αντιπολίτευσης και τελικά στη μετατροπή των διαμαρτυριών σε έναν πολυμέτωπο εμφύλιο πόλεμο.[19] Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό δεν ήταν τυχαίο ούτε προδιαγεγραμμένο: το καθεστώς χρησιμοποίησε πρώτο μια στρατηγική «σεχταριστικής κατανομής της βίας»[20] προκαλώντας την αντίστοιχη σεκταριστική βία μέρους της κοινωνίας. Αυτή είναι και η αρχή της καθόδου στον σεκταρισμό για την συριακή κοινωνία.

Προς συμπλήρωση του πλαισίου πρέπει να γίνει μια αναφορά στη δημογραφική και γεωγραφική διάρθρωση της χώρας πριν από την έναρξη του πολέμου. Σύμφωνα με τις επικρατέστερες εκτιμήσεις, οι Σουνίτες Μουσουλμάνοι αποτελούσαν περίπου το 70-75% του πληθυσμού, οι Αλαουίτες και άλλες σιιτικές ομάδες περίπου το 10-15%, οι Χριστιανοί διαφόρων δογμάτων περίπου το 10%, ενώ οι Δρούζοι αντιστοιχούσαν σε ποσοστό 3-4% του πληθυσμού. Παράλληλα υπήρχαν μικρότερες κοινότητες, όπως οι Γιαζίντι, οι Ισμαηλίτες και οι Τσερκέζοι. Σε εθνοτικό επίπεδο, οι Κούρδοι αποτελούσαν τη σημαντικότερη μειονότητα,

[18] Paulo Gabriel Hilu Pinto, “Syria.” In *Dispatches from the Arab Spring: Understanding the New Middle East*, edited by Paul Amar and Vijay Prashad. University of Minnesota Press, 2013. http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt4cggqp.12.

[19] Raymond Hinnebusch, “Identity and State Formation in Multi-Sectarian Societies: Between Nationalism and Sectarianism in Syria,” *Nations and Nationalism* 26, no. 1 (2020): pg 159–188.

[20] Hilu Pinto, Paulo Gabriel, 'The Shattered Nation: The Sectarianization of the Syrian Conflict', in Nader Hashemi, and Danny Postel (eds), *Sectarianization: Mapping the New Politics of the Middle East* (2017; online edn, Oxford Academic, 23 Oct. 2025), https://doi.org/10.1093/oso/9780190664886.003.0008,

αριθμώντας περίπου δύο εκατομμύρια πριν από το 2011 και κατοικώντας κυρίως στις βόρειες και βορειοανατολικές περιοχές της χώρας. Υπήρχαν επίσης μικρότεροι πληθυσμοί Αρμενίων, Τουρκομάνων και άλλων ομάδων, ενώ οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες που είχαν εγκατασταθεί στη Συρία μετά το 1948 υπολογίζονταν σε περίπου μισό εκατομμύριο άτομα.[21] Η σημασία των παραπάνω στοιχείων δεν έγκειται μόνο στα απόλυτα πληθυσμιακά μεγέθη αλλά κυρίως στη γεωγραφική τους κατανομή. Οι περισσότερες κοινότητες παρουσίαζαν συγκεντρωμένες γεωγραφικά τοπικές πλειοψηφίες, γεγονός που επηρέασε τη διαμόρφωση των μετώπων του πολέμου, των τοπικών συμμαχιών και των ζωνών ελέγχου. Μετά όμως από περισσότερο από μία δεκαετία συγκρούσεων, εκτοπισμών και προσφυγικών ροών, η ανθρωπογεωγραφία της Συρίας έχει μεταβληθεί δραματικά, καθιστώντας εξαιρετικά δύσκολη την ακριβή αποτύπωση των σημερινών δημογραφικών δεδομένων.

Το καθεστώς διατήρησε έτσι σημαντικά ερείσματα μεταξύ των Αλαουιτών, οι οποίοι συνέδεαν την επιβίωση του κράτους με τη δική τους προστασία, ενώ μεγάλα τμήματα των χριστιανικών κοινοτήτων το στήριξαν ή το αντιμετώπισαν ως μικρότερο κίνδυνο απέναντι στην αυξανόμενη επιρροή ισλαμιστικών και τζιχαντιστικών οργανώσεων. Ιδιαίτερα όμως οι Αλαουίτες, παροτι η πλειονότητά τους δεν συμμετείχε στους μηχανισμούς εξουσίας, η ταύτισή τους με το καθεστώς από μεγάλο μέρος της αντιπολίτευσης τους μετέτρεψε σε στόχο συλλογικής καχυποψίας και συχνά εκδικητικής ρητορικής, ενισχύοντας περαιτέρω τη συσπείρωσή τους γύρω από το κράτος. Οι Δρούζοι επέλεξαν μια στάση επιφυλακτικής ουδετερότητας, επιδιώκοντας κυρίως την προστασία των περιοχών τους και αποφεύγοντας την πλήρη ταύτιση με οποιαδήποτε πλευρά.

Η στρατιωτικοποίηση της σύγκρουσης διευκόλυνε το επιχείρημα του καθεστώτος περί υποκινουμένης ανταρσίας από ξένους παράγοντες με ισλαμιστικά χαρακτηριστικά. Ομοίως, διευκόλυνε και τις σεκταριστικές αναγνώσεις τμημάτων της αντιπολίτευσης. Εδώ υπάρχει μια ιδιαιτερότητα στον συριακό εμφύλιο, η συμμετοχή της κοινωνίας διέφερε από τόπο σε τόπο και όχι λόγω των σεκταριστικών της χαρακτηριστικών αλλά λόγω τους ασαφούς πόλου της αντιπολίτευσης και κοινωνικο-οικονομικών κριτηρίων. Στην αρχή του εμφυλίου η πλειοψηφία της κοινωνίας δεν έκρινε με κοινοτικά κριτήρια την σύγκρουση, παρόλο που στα διεθνή μέσα ενημέρωσης αλλά και στα τοπικά υπήρχε μια τέτοια αντίληψη. Ακόμη περισσότερο, αυτή η ασάφεια της αντιπολίτευσης γινόταν αισθητή, καθώς ακόμη και οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι που το 2012 κυριαρχούσαν πολιτικό στο συμβούλιο της

[21] Holleis, Jennifer. "Syria's Ethnic and Religious Groups Explained." *Deutsche Welle*, December 18, 2024. https://www.dw.com/en/syrias-ethnic-and-religious-groups-explained/a-71014065/. (πρόσβαση 1 Ιουν)

αντιπολίτευσης[22] αναγνώριζαν ότι δεν είχαν οργανωμένη δομή στο έδαφος αλλά πολλούς ακολούθους.[23] Εν τέλει ήταν η στρατηγική στόχευσης των αντιπολιτευόμενων σουνιτών από το καθεστώς και η αντίδραση τοπικών κοινοτήτων σε μερικές πόλεις που εμβάθυναν την σύγκρουση.

Αποφασιστικός παράγοντας στην ενίσχυση των σεκταριστικών χαρακτηριστικών της σύγκρουσης υπήρξε η εμπλοκή περιφερειακών και διεθνών δυνάμεων, οι οποίες σταδιακά μετέτρεψαν τον συριακό εμφύλιο σε πεδίο ευρύτερου γεωπολιτικού ανταγωνισμού. Η αντιπαλότητα μεταξύ του Ιράν και της Σαουδικής Αραβίας επεκτάθηκε, φυσικά, στη Συρία, όπως είχε ήδη συμβεί στο Ιράκ, με τις δύο πλευρές να στηρίζουν τους συμμάχους τους και να ερμηνεύουν ολοένα και περισσότερο τη σύγκρουση μέσα από το πρίσμα της σουνιτο-σιιτικής αντιπαράθεσης. Το Ιράν, η λιβανέζικη Χεζμπολάχ και σιιτικές πολιτοφυλακές από διάφορες χώρες της περιοχής παρενέβησαν υπέρ του καθεστώτος Άσσαντ, παρουσιάζοντας συχνά τη δράση τους ως αγώνα υπεράσπισης των σιιτικών και λοιπών μειονοτικών κοινοτήτων. Από την άλλη πλευρά, κράτη όπως η Σαουδική Αραβία, το Κατάρ και σε διαφορετικό βαθμό η Τουρκία παρείχαν πολιτική, οικονομική ή στρατιωτική υποστήριξη σε τμήματα της αντιπολίτευσης, συμβάλλοντας άμεσα ή έμμεσα στην ενίσχυση οργανώσεων με ισλαμιστικό και ενίοτε σαλαφιστικό προσανατολισμό.[24]

Η πλήρης κατάρρευση της κρατικής κυριαρχίας στο Ιράκ και την Συρία, η ανεξέλεγκτη διακίνηση όπλων και η εισροή χιλιάδων ξένων μαχητών δημιούργησαν πρόσφορο έδαφος για τη ραγδαία ανάπτυξη ένοπλων κινημάτων που αντιλαμβάνονταν τη σύγκρουση πρωτίστως ως θρησκευτικό πόλεμο. Έτσι τέθηκαν και οι όροι για την η ανάδυση του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους και άλλων τζιχαντιστικών οργανώσεων, που ενίσχυσαν περαιτέρω αυτή τη λογική, καθώς τόσο το καθεστώς Άσσαντ όσο και οι μειονοτικές κοινότητες επικαλούνταν την απειλή του ριζοσπαστικού πολιτικού Ισλάμ για να δικαιολογήσουν τη συσπείρωσή τους και την βία των συγκρούσεων. Οι διώξεις, οι εκτοπισμοί και οι επιθέσεις εναντίον θρησκευτικών μειονοτήτων από τους τζιχαντιστες, καθώς και περιστατικά όπως η απαγωγή των μητροπολιτών Παύλου Γιαζιτζί και Ιωάννη Ιμπραήμ το 2013, ενίσχυσαν την αίσθηση ανασφάλειας των Χριστιανών και άλλων μειονοτήτων.

---

[22] Όργανο που είχε δημιουργηθεί και έδρευε στην Τουρκία.
[23] Paulo Gabriel Hilu Pinto "Syria." In *Dispatches from the Arab Spring: Understanding the New Middle East*, edited by Paul Amar and Vijay Prashad. University of Minnesota Press, 2013. http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt4cggqp.12. Pg 217
[24] PHILLIPS, CHRISTOPHER. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. Yale University Press, 2016. https://doi.org/10.2307/j.ctv1k03s4j. pg 125-146

Με τον τρόπο αυτό, μια σύγκρουση που ξεκίνησε ως πολιτική εξέγερση κατά ενός αυταρχικού καθεστώτος μετασχηματίστηκε σταδιακά σε πόλεμο όπου οι κοινοτικές ταυτότητες απέκτησαν πρωτεύουσα σημασία, όχι μόνο εξαιτίας της δράσης εσωτερικών παραγόντων της Συρίας αλλά και λόγω των στρατηγικών επιλογών εξωτερικών δρώντων που επενέβησαν.

Το διακύβευμα ενοποίησης της χώρας: δικαιοσύνη-οικονομία- ασφάλεια

Θεωρείται από την UNDP (United Nations Development Program) ότι έξι στους δέκα Σύριους πολίτες βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας, ένας στους τέσσερεις είναι άστεγος ή χωρίς επαρκή στέγαση, έξι στους δέκα σε επισιτιστικό κίνδυνο και τέλος ένας στους έξι έχει μόνιμη αναπηρία ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων.[25] Επιπροσθέτως, λόγω του μακρόχρονου πολέμου αφενός οι κρατικές υποδομές έχουν καταστραφεί ή βρίσκονται σε καθεστώς κατάρρευσης, ενώ οι κοινωνικές υπηρεσίες υπολειτουργούν. Συνεπώς, το συριακό κράτος δεν έχει την δυνατότητα να αντιμετωπίσει καθ' οιονδήποτε τρόπο αυτά τα εσωτερικά προβλήματα ούτε να ασκήσει κοινωνική πολιτική, ενώ είναι βεβαίως οικονομικά χρεωκοπημένο. Τέλος για την Ευρώπη η ανατροπή του καθεστώτος δημιούργησε την ελπίδα ότι θα οδηγήσει και στην επιστροφή των Σύριων προσφύγων αποφορτίζοντας έτσι την πίεση που προκαλεί το προσφυγικό ζήτημα, που αποτελεί μείζον ζήτημα εσωτερικής πολιτικής. Τα δεδομένα, όμως, δείχνουν ότι αυτό δεν πρόκειται να συμβεί σύντομα, καθώς σύμφωνα με έρευνα του UNHCR μόλις το 2% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν εντός του έτους, ενώ ένα 37% σε πέντε έτη με το υπόλοιπο 57% να δηλώνει ότι θα ήθελε να επιστρέψει κάποια στιγμή στο μέλλον.[26]

Με την κατάρρευση του καθεστώτος Άσσαντ, η μετάβαση της εξουσίας σε μια πρώην ισλαμιστική οργάνωση δεν έγινε καθολικά αποδεκτή από το σύνολο της συριακής κοινωνίας. Παρότι για ένα τμήμα του πληθυσμού η εξέλιξη αυτή συνδέθηκε με προσδοκίες πολιτικής ανανέωσης και σταθεροποίησης, για τις μειονοτικές κοινότητες επανέφερε έντονα αισθήματα ανασφάλειας που είχαν διαμορφωθεί ήδη κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Ιδίως μεταξύ των Αλαουιτών, των Χριστιανών και σε μικρότερο βαθμό των Δρούζων, η ανάληψη της εξουσίας από δυνάμεις με τζιχαντιστική προέλευση αντιμετωπίστηκε με

[25] United Nations Development Program (UNDP), The Impact of the Conflict in Syria: A Devastated Economy, Pervasive Poverty and a Challenging Road Ahead to Social and Economic Recovery (New York: United Nations Development Programme, February 24, 2025), https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-02/undp-sy-seia-final-24022025_compressed.pdf

[26] United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Ninth Regional Survey on Syrian Refugees' Perceptions & Intentions on Return to Syria: Egypt, Iraq, Jordan, Lebanon* (June 2024), https://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2024/07/Intention_Survey_RPIS_2024.pdf

επιφυλακτικότητα, καθώς υπήρχε ο φόβος ότι η πολιτική μετάβαση δεν θα είχε κοσμικό χαρακτήρα και ότι θα μπορούσε να συνοδευθεί από φαινόμενα εκδίκησης.

Οι ανησυχίες αυτές ενισχύθηκαν σημαντικά από τα γεγονότα που ακολούθησαν. Τον Μάρτιο του 2025, στις παράκτιες περιοχές της Λαττάκειας και της Ταρτούς, ξέσπασε κύμα βίας εναντίον αλαουιτικών πληθυσμών, έπειτα από συγκρούσεις μεταξύ δυνάμεων της μεταβατικής κυβέρνησης και ενόπλων που συνδέονταν με το παλαιό καθεστώς. Σύμφωνα με διάφορες εκτιμήσεις, περισσότεροι από 1.200 έως 1.400 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους, στην πλειονότητά τους Αλαουίτες, ενώ καταγράφηκαν εκτελέσεις, απαγωγές, λεηλασίες και αναγκαστικοί εκτοπισμοί.[27] Παρά τις διαβεβαιώσεις της νέας ηγεσίας ότι τα περιστατικά αυτά δεν αποτελούσαν οργανωμένη κρατική πολιτική και ότι θα διερευνώνταν δικαστικά, για μεγάλο μέρος της αλαουιτικής κοινότητας τα γεγονότα αυτά λειτούργησαν ως επιβεβαίωση των φόβων περί συλλογικής στοχοποίησης λόγω της ταύτισής της με το προηγούμενο καθεστώς.[28]

Μετά την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ, οι θεσμικές δομές διαλύθηκαν. Στο πλαίσιο της πολιτικής μετάβασης συγκροτήθηκε επιτροπή με αρμοδιότητα τη σύνταξη νέου συνταγματικού κειμένου και την προετοιμασία της χώρας για τη διεξαγωγή εκλογών. Το μεταβατικό συνταγματικό πλαίσιο, με διάρκεια πέντε ετών, που παρουσιάστηκε και εν τέλει υπεγράφη από τον Πρόεδρο αλ-Σαράα αποτελεί ένα αμφιλεγόμενο κείμενο. Προβλέπει ένα προεδρικό σύστημα όπου το Ισλάμ θα είναι η κύρια πηγή του νόμου και όχι μια από τις κύριες όπως στο Σύνταγμα του 2012.[29] Επίσης ότι το αξίωμα του Προέδρου θα καταλαμβάνεται υποχρεωτικά από Σουνίτη μουσουλμάνο, ενώ η προηγουμένη διάταξη προέβλεπε απλά μουσουλμάνο. Κύριο νομοθετικό σώμα θα είναι η μεταβατική Βουλή, τα μέλη της οποίας θα επιλεγούν από τον Πρόεδρο κατά το 1/3 και τα υπόλοιπα από ειδικές επιτροπές οι οποίες θα τελούν υπό την επίβλεψη επιτροπής υπό τον Πρόεδρο. Τέλος ο Πρόεδρος επιλέγει τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου χωρίς κοινοβουλευτική συναίνεση και παράλληλα ποινικοποιήθηκε η δημόσια στήριξη στο πάλαι πότε καθεστώς Άσσαντ.[30]

---

[27] Reuters, "Syrian Committee Reports 1,426 Killed in March Violence," July 22, 2025, https://www.reuters.com/world/middle-east/syrian-committee-reports-1426-killed-march-violence-2025-07-22/. (πρόσβαση 1 Ιουν)
Le Monde, "By Bombing Damascus, Israel Imposes Red Lines on Syria's New Government," July 17, 2025, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2025/07/17/by-bombing-damascus-israel-imposes-red-lines-on-syria-s-new-government_6743462_4.html (πρόσβαση 1 Ιουν)

[29] David Gritten, "Syria Leader Signs Temporary Constitution for Five-Year Transition," *BBC News*, March 14, 2025 https://www.bbc.com/news/articles/c70ely2p6e4o

[30] Euan Ward, "Syria Has a New Temporary Constitution. Here Are the Highlights," *The New York Times*, March 14, 2025, https://www.nytimes.com/2025/03/14/world/europe/syria-constitution-new-government.html

Το μεταβατικό Σύνταγμα επικρίθηκε έντονα από τους Κούρδους, παρόλο που είχαν μόλις υπογράψει την προσχώρηση τους στις συριακές ένοπλες δυνάμεις, ως ένα έγγραφο που αποκλείει την ποικιλομορφία της Συρίας και αναπαράγει τις πολιτικές του Κόμματος Μπάαθ. Παράλληλα ο πνευματικός ηγέτης των Δρούζων, Χικμάτ αλ Χίτζρι, χαρακτήρισε την μεταβατική κυβέρνηση ως ακραία, αποκλείοντας οποιαδήποτε δυνατότητα συναίνεσης μαζί της.[31]

Οι φόβοι των χριστιανικών κοινοτήτων εντάθηκαν ακόμη περισσότερο μετά την τρομοκρατική επίθεση αυτοκτονίας στον ελληνορθόδοξο ναό του Προφήτη Ηλία (Mar Elias) στη συνοικία Ντουεϊλά της Δαμασκού στις 22 Ιουνίου 2025. Η επίθεση προκάλεσε τον θάνατο τουλάχιστον 25 πιστών και τον τραυματισμό δεκάδων ακόμη, αποτελώντας το πιο πολύνεκρο χτύπημα εναντίον χριστιανικού στόχου στη Συρία εδώ και αρκετά χρόνια.[32] Ανεξαρτήτως του ποιος έφερε την επιχειρησιακή ευθύνη για αυτές τις επιθέσεις, το γεγονός λειτούργησε συμβολικά ως υπενθύμιση ότι οι θρησκευτικές μειονότητες εξακολουθούν να θεωρούνται ευάλωτοι στόχοι σε ένα περιβάλλον όπου η κρατική εξουσία δεν έχει ακόμη εδραιώσει πλήρως το μονοπώλιο άσκησης νόμιμης βίας.

Οι εξελίξεις αυτές προκάλεσαν και διεθνή ανησυχία. Τον Ιούλιο του 2025, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ψήφισμα με το οποίο καταδίκαζε τόσο τις επιθέσεις εναντίον χριστιανικών στόχων όσο και τα περιστατικά μαζικής βίας κατά των Αλαουιτών και των Δρούζων, επισημαίνοντας ότι η προστασία των θρησκευτικών και εθνοτικών κοινοτήτων αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη σταθεροποίηση της μεταπολεμικής Συρίας. Το ψήφισμα υπογράμμιζε ότι, παρά τις διακηρύξεις της μεταβατικής κυβέρνησης περί συμπερίληψης και ισότητας, τα γεγονότα του 2025 είχαν ενισχύσει το αίσθημα ανασφάλειας μεταξύ των μειονοτήτων και είχαν επαναφέρει στο προσκήνιο τον κίνδυνο αναζωπύρωσης της σεκταριστικής βίας.[33]

---

[31] Clara Nabaa and Euronews, “Wide Debate over Syria’s New Constitutional Declaration: Cautious Welcome and Sharp Criticism” [in Arabic], *Euronews Arabic*, March 15, 2025, https://arabic.euronews.com/2025/03/15/syrian-constitution-ahmad-al-sharaa-transitional-period-draft-authority-un-criticism-reac

[32] United Nations Geneva, “UN Condemns Heinous Terrorist Attack on Damascus Church,” June 2025, https://www.ungeneva.org/en/news-media/news/2025/06/107692/un-condemns-heinous-terrorist-attack-damascus-church-killed-dozens. (πρόσβαση 1 Ιουν)

[33] European Parliament, “Resolution on the Situation in Syria,” TA-10-2025-0163, 2025, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2025-0163_EN.html. (πρόσβαση 1 Ιουν)

Οι συγκρούσεις που εκδηλώθηκαν στις περιοχές των Δρούζων της νότιας Συρίας[34] ανέδειξαν περαιτέρω την έλλειψη εμπιστοσύνης και τον αμφίβολο ρόλο της κυβέρνησης. Η κοινότητα αντιμετώπισε με επιφυλακτικότητα τις προσπάθειες επέκτασης του ελέγχου της κυβέρνησης, φοβούμενη την απώλεια των μηχανισμών τοπικής ασφάλειας που είχε αναπτύξει κατά τη διάρκεια του εμφυλίου αλλά και φαινόμενα εκδίκησης. Την ίδια στιγμή, η δημόσια ανάδειξη του ζητήματος από το Ισραήλ και οι σχετικές στρατιωτικές παρεμβάσεις του, προσέδωσαν στις τοπικές εντάσεις περιφερειακή σημασία, ενισχύοντας τις ανησυχίες τόσο για εξωτερικές παρεμβάσεις όσο και για την περαιτέρω πολιτικοποίηση των κοινοτικών ταυτοτήτων.

Υπό αυτό το πρίσμα, η πτώση του καθεστώτος Άσαντ δεν σήμανε αυτομάτως και την υπέρβαση των κοινοτικών διαιρέσεων που είχαν διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου. Αντιθέτως, τα γεγονότα των πρώτων μηνών της μεταβατικής περιόδου κατέδειξαν ότι οι κοινότητες εξακολουθούν να αντιλαμβάνονται την πολιτική πραγματικότητα πρωτίστως μέσα από το πρίσμα της συλλογικής τους ασφάλειας. Η εξέλιξη αυτή ενισχύει την άποψη ότι ο σεκταρισμός στη σύγχρονη Συρία δεν αποτελεί απλώς ιδεολογική ή θρησκευτική διαφορά, αλλά έναν μηχανισμό πολιτικής οργάνωσης και επιβίωσης που ενεργοποιείται όταν απουσιάζουν αξιόπιστοι και καθολικά αποδεκτοί κρατικοί θεσμοί.

Το Κουρδικό ερώτημα

Το Κουρδικό ζήτημα στη Συρία αποτελεί μία από τις πιο σύνθετες και μακροχρόνιες διαστάσεις της εσωτερικής της πολιτικής δυναμικής. Ιστορικά, οι Κούρδοι αντιμετώπισαν περιόδους περιορισμού πολιτικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, ιδιαίτερα στο πλαίσιο πολιτικών αραβοποίησης που εφαρμόστηκαν σε διάφορες φάσεις του μπααθικού κράτους. Η εθνοτική τους ιδιαιτερότητα, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική τους συγκέντρωση στις βόρειες και βορειοανατολικές περιοχές, τους καθιστούσε για το κράτος παράγοντα δυνητικής αμφισβήτησης της εδαφικής και πολιτικής συνοχής της χώρας. Όμως, εκτός από τους Κούρδους και οι Δρούζοι αντιμετωπίστηκαν με καχυποψία, παρά τη συμμετοχή τους στον πρώιμο αντιιμπεριαλιστικό αγώνα, όπως επίσης και με περιοδική καταστολή, ιδίως όταν εξέφραζαν αυτονομιστικές ή αντικαθεστωτικές τάσεις.[35]

[34] Human Rights Watch, "Syria: Abuses, Humanitarian Emergency Amid Sweida Clashes," July 22, 2025, https://www.hrw.org/news/2025/07/22/syria-abuses-humanitarian-emergency-amid-sweida-clashes. (πρόσβαση 1 Ιουν)

[35] Van Dam, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Baʿth Party.* I.B. Tauris, 2011. Σελ 75-120

Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου, η αποδυνάμωση της κεντρικής εξουσίας δημιούργησε ένα κενό ισχύος, στο οποίο οι κουρδικές πολιτικές και στρατιωτικές οργανώσεις, με κυριότερους φορείς το Κόμμα Δημοκρατικής Ενότητας (PYD) και τις Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG), ανέλαβαν σταδιακά τον έλεγχο εκτεταμένων περιοχών της βόρειας και βορειοανατολικής Συρίας. Η ανάδυση της Αυτόνομης Διοίκησης της Βόρειας και Ανατολικής Συρίας (AANES), γνωστής κοινώς και ως Δημοκρατία της Ροζάβα, αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες πολιτικές αλλαγές που επέφερε ο πόλεμος, καθώς για πρώτη φορά οι Κούρδοι της Συρίας απέκτησαν θεσμούς αυτοδιοίκησης, ένοπλες δυνάμεις και σημαντικό βαθμό πολιτικής αυτονομίας.

Η εδραίωση αυτής της εξουσίας συνδέθηκε άμεσα με τον αγώνα κατά του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους. Η πολιορκία της πόλης Κομπάνι το 2014-2015 και η μετέπειτα συνεργασία των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (SDF) με τις Ηνωμένες Πολιτείες μετέτρεψαν τις κουρδικές δυνάμεις σε έναν από τους βασικότερους συμμάχους των ΗΠΑ στη Συρία[36] από όπου ήταν παραδοσιακά απούσες. Η στρατιωτική αυτή συνεργασία επέτρεψε στις Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (SDF) να επεκτείνουν τον έλεγχό τους σε περιοχές που ιστορικά δεν κατοικούνταν αποκλειστικά από Κούρδους αλλά περιλάμβαναν σημαντικούς αραβικούς, ασσυριακούς και άλλους πληθυσμούς.

Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε νέες προκλήσεις. Σε ορισμένες περιοχές, ιδιαίτερα στις επαρχίες της Ράκκα και της Ντέιρ εζ-Ζορ, καταγράφηκαν εντάσεις μεταξύ τοπικών αραβικών φυλών και των κουρδικών διοικητικών αρχών. Αν και οι περισσότερες σχετικές αναφορές δεν τεκμηριώνουν συστηματική πολιτική εθνοκάθαρσης, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν καταγράψει περιστατικά αναγκαστικών μετακινήσεων πληθυσμών, αυθαίρετων συλλήψεων, στρατολόγησης ανηλίκων και περιορισμών πολιτικών ελευθεριών σε ορισμένες περιοχές υπό κουρδικό έλεγχο. Οι κατηγορίες αυτές απορρίπτονται σε μεγάλο βαθμό από τις κουρδικές αρχές, οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι περισσότερες ενέργειες συνδέονταν με τις στρατιωτικές ανάγκες του πολέμου κατά του ISIS.

Στην μετά-Άσαντ εποχή και το νέο πολιτικό πλαίσιο οι κουρδικές αρχές επιδιώκουν τη διατήρηση σημαντικού βαθμού αυτοδιοίκησης και τη συνταγματική αναγνώριση των υφιστάμενων θεσμών τους, ενώ η νέα κυβέρνηση στη Δαμασκό προβάλλει ως στόχο την ένταξη όλων των ένοπλων σχηματισμών σε ένα ενιαίο κρατικό πλαίσιο. Η ενσωμάτωση των

[36] Geneciran, Joma. 2025. "North and East Syria (Rojava): Liberatory Project or US Proxy?" *Middle East Critique*, July, 1–21. doi:10.1080/19436149.2025.2531469.

περιοχών που ελέγχουν οι Κούρδοι είναι ζωτικής σημασίας, καθώς εκεί βρίσκεται σημαντικό μέρος των πετρελαϊκών και γεωργικών πόρων της χώρας.

Παράλληλα, η Τουρκία παραμένει ένας από τους πιο καθοριστικούς εξωτερικούς δρώντες στη βόρεια Συρία, καθώς αντιμετωπίζει το PYD και τις YPG ως προεκτάσεις του PKK και συνεπώς ως άμεση απειλή για την εθνική της ασφάλεια. Στο πλαίσιο αυτό, η Άγκυρα έχει προχωρήσει σε επαναλαμβανόμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις και στη κατάληψη - δημιουργία ζωνών ελέγχου κατά μήκος των συνόρων της, υποστηρίζοντας παράλληλα συριακές ένοπλες ομάδες που λειτουργούν ως τοπικοί της σύμμαχοι.[37] Οι ομάδες αυτές έχουν συγκρουστεί επανειλημμένα με τις κουρδικές δυνάμεις, ιδίως σε περιοχές όπως το Αφρίν, η Ταλ Αμπιάντ και το Ρας αλ-Άιν, συμβάλλοντας στη διατήρηση ενός μόνιμου πεδίου χαμηλής αλλά διαρκούς στρατιωτικής έντασης στη μεθόριο και, κατά συνέπεια, πίεσης στις κουρδικές δομές.

Η σχέση της νέας συριακής κυβέρνησης με την Τουρκία, η οποία στήριξε κατά την διάρκεια του πολέμου την οργάνωση Χαγιάτ Ταχρίρ ας Σάμ από όπου προέρχεται ο Άχμεντ αλ Σαράα, και τις υποστηριζόμενες από αυτήν ένοπλες ομάδες παραμένει σύνθετη και εν μέρει αμφίσημη. Από τη μία πλευρά, η Δαμασκός επιδιώκει την αποκατάσταση της συριακής κρατικής κυριαρχίας στο σύνολο της επικράτειας και διακηρύσσει την ανάγκη αποχώρησης όλων των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων. Από την άλλη, στο πεδίο της πρακτικής ισορροπίας ισχύος, δεν μπορεί να αγνοήσει την *de facto* στρατιωτική παρουσία της Τουρκίας σε σημαντικό τμήμα του συριακού βορρά, ούτε τη λειτουργία των φιλοτουρκικών παραστρατιωτικών δικτύων ως αντιστάθμισμα στην κουρδική παρουσία. Αυτό δημιουργεί ένα πεδίο τακτικής ανοχής, όπου η κεντρική κυβέρνηση επιχειρεί να αποφύγει την άμεση σύγκρουση με την Άγκυρα, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει σταδιακή επαναφορά των περιοχών αυτών υπό τον έλεγχό της.

Μέχρι σήμερα, το Κουρδικό ζήτημα παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτό το γεωπολιτικό τρίγωνο μεταξύ Δαμασκού, Άγκυρας και τοπικών ένοπλων δρώντων. Ως αποτέλεσμα, η προοπτική μιας ενιαίας και σταθερής διευθέτησης εξαρτάται όχι μόνο από τις εσωτερικές συνομιλίες στη Συρία, αλλά και από την ευρύτερη περιφερειακή ισορροπία ισχύος που εξακολουθεί να καθορίζει τις εξελίξεις στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας. Τέλος, η στρατιωτική δράση του Ισραήλ και η κατάληψη και άλλων συριακών εδαφών πέραν

[37] Şaban Kardaş, "Turkey's Long Game in Syria: Moving beyond Ascendance," *Middle East Policy* 32, no. 1 (2025): 22–37, https://doi.org/10.1111/mepo.12807.

των Υψιπέδων του Γκολάν, δημιουργεί εύλογες ανησυχίες για την διατήρησης της εδαφικής ακεραιότητας της Συρίας.

Ο κίνδυνος διάσπασης της χώρας ή τα περιφερειακά διακυβεύματα

Η πολιτική της Τουρκίας επικεντρώνεται κυρίως στην αποτροπή της εδραίωσης αυτόνομων κουρδικών δομών κατά μήκος των νότιων συνόρων της, όπως επίσης και στις περιφερειακές της βλέψεις. Η επιδίωξη αυτή συνδέεται άμεσα με τις εξελίξεις στο βορειοανατολικό τμήμα της Συρίας, όπου η αποδυνάμωση του κεντρικού κράτους έχει επιτρέψει την ανάδυση αυτόνομων διοικητικών και στρατιωτικών μορφωμάτων, όπως ήδη αναφέρθηκε. Σε δεύτερο επίπεδο, η τουρκική εμπλοκή αντανακλά και μια ευρύτερη επιδίωξη διατήρησης επιρροής στη μελλοντική αρχιτεκτονική της συριακής πολιτείας, γεγονός που την καθιστά έναν από τους βασικούς εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εσωτερική ισορροπία της χώρας. Η Τουρκία δεν φαίνεται να αξιώνει εδαφικές κτήσεις έως τώρα ούτε έχει θέσει ζήτημα τουρκομανικής αυτονομίας, δεν υπάρχουν όμως εγγυήσεις για το μέλλον.

Αντίστοιχα η πολιτική του Ισραήλ στη συριακή σκηνή εντάσσεται σε μια μακρόχρονη στρατηγική αποτροπής της ανάδυσης ισχυρών κρατικών σχηματισμών στα βόρεια σύνορά του. Η διατήρηση στρατιωτικής παρουσίας σε περιοχές πέραν των Υψιπέδων του Γκολάν, καθώς και οι επαναλαμβανόμενες επιχειρήσεις στο συριακό έδαφος,[38] διαμορφώνουν ένα περιβάλλον μόνιμης πίεσης προς την νέα μεταβατική κυβέρνηση. Η εγκαθίδρυση ζωνών αποστρατιωτικοποίησης και ασφαλείας αντανακλά την ισραηλινή λογική στρατηγικού ελέγχου της συριακής επικράτειας. Ωστόσο, τέτοιες πρακτικές έχουν και πολιτικό αντίκτυπο στο εσωτερικό της Συρίας, καθώς περιορίζουν τα περιθώρια συμβιβασμού και ενισχύουν την αντίληψη της απειλής, δυσχεραίνοντας τη διαμόρφωση σταθερών διαύλων επικοινωνίας. Το Τελ Αβιβ φαίνεται, επίσης, να ανησυχεί για την επέκταση της επιρροής της Αγκύρας στην Συρία όπως και για το χαρακτήρα της νέας μεταβατικής κυβέρνησης. Στο πλαίσιο της διαρκούς ισραηλινής στρατηγικής του προσεταιρισμού των μη-Αράβων το Ισραήλ έχει δηλώσει την στήριξη στην αυτονόμηση των Δρούζων της Συρίας και έχει προσπαθήσει να δημιουργήσει δεσμούς μέσω των Δρούζων του Ισραήλ.

Υπό αυτές τις συνθήκες, το ερώτημα της εδαφικής ακεραιότητας της Συρίας αποκτά διττό χαρακτήρα. Από τη μία πλευρά, η χώρα εμφανίζεται ως ένα σύνολο ετερόκλητων

[38] Le Monde, "By bombing Damascus, Israel imposes red lines on Syria's new government," July 17, 2025 https://www.lemonde.fr/en/international/article/2025/07/17/by-bombing-damascus-israel-imposes-red-lines-on-syria-s-new-government_6743462_4.html

κοινοτήτων, των οποίων η ιστορική συνύπαρξη έχει διαταραχθεί από συγκρούσεις, γεγονός που τροφοδοτεί αντιλήψεις περί αναγκαιότητας διαχωριστικών λύσεων. Από την άλλη πλευρά, η παρατήρηση της συριακής κοινωνίας δείχνει ότι οι ταυτότητες αυτές δεν είναι πλήρως απομονωμένες ούτε στατικές, αλλά έχουν σε πολλές περιπτώσεις συγκροτηθεί μέσα από κοινές πολιτικές εμπειρίες, συγκρούσεις και μορφές συνύπαρξης που καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη οποιαδήποτε λογική πλήρους διάσπασης.

Η συζήτηση περί διαχωρισμού, επομένως, δεν μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο ως αντανάκλαση εσωτερικών διαφορών, αλλά και ως προϊόν εξωτερικών στρατηγικών στόχων που σήμερα φαίνεται να προσεγγίζουν τη Συρία ως γεωπολιτικό χώρο προς αναδιάταξη. Σε αυτό το σημείο ανακύπτει το κρίσιμο ερώτημα του κατά πόσον τέτοιες προσεγγίσεις αντανακλούν τις πραγματικές κοινωνικές δυναμικές της χώρας ή εάν, αντιθέτως, αποτελούν προβολές περιφερειακών επιδιώξεων σε ένα ήδη αποσταθεροποιημένο εσωτερικό περιβάλλον και υποσύστημα.

Συμπέρασμα

Δεν είναι εφικτό να αποτυπωθεί με βεβαιότητα η μελλοντική πορεία της Συρίας, καθώς παραμένουν ανοιχτά κρίσιμα ζητήματα, συνοχής, ειρήνης και ανάπτυξης. Η αβεβαιότητα αυτή εντείνεται από το ρευστό περιφερειακό περιβάλλον και τις στρατηγικές επιδιώξεις ισχυρών δρώντων, όπως η Τουρκία και το Ισραήλ, οι οποίοι εξακολουθούν να επιδρούν καθοριστικά στις εσωτερικές ισορροπίες της χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο, η συζήτηση περί πιθανής αναδιαμόρφωσης των συνόρων ή ακόμη και διάσπασης της Συρίας επανέρχεται περιοδικά, αντανακλώντας τόσο πραγματικές φυγόκεντρες τάσεις όσο και εξωτερικές γεωπολιτικές αναγνώσεις της κρίσης. Ωστόσο, η πραγματικότητα της σύγκρουσης δεν μπορεί να ερμηνευθεί αποκλειστικά μέσα από το πρίσμα ενός "αναπόφευκτου" διαχωρισμού, καθώς οι κοινοτικές ταυτότητες δεν είναι στατικές ούτε λειτουργούν αυτόνομα από το πολιτικό και θεσμικό περιβάλλον. Το ζήτημα της ενδεχόμενης διάσπασης της Συρίας δεν μπορεί να εξεταστεί αποκλειστικά ως αποτέλεσμα εσωτερικών κοινοτικών αντιθέσεων, αλλά πρέπει να ιδωθεί στο ευρύτερο πλαίσιο της συνάντησης τοπικών και περιφερειακών συμφερόντων. Σε αυτό το πλαίσιο, η συριακή επικράτεια καθίσταται πεδίο αντιθετικών στρατηγικών επιδιώξεων, όπου η εσωτερική αδυναμία του κράτους ενισχύει την επιρροή εξωτερικών δρώντων και, ταυτόχρονα, οι εξωτερικές παρεμβάσεις τροφοδοτούν τις εσωτερικές διαιρέσεις.

Μπορεί το Ισραήλ να επιδιώκει, σε επίπεδο στρατηγικής, την ανάδυση αυτόνομων κουρδικών και δρουζικών μορφωμάτων στη συριακή περιφέρεια, όμως μια τέτοια προοπτική δεν είναι ούτε απλή ούτε εύκολα υλοποιήσιμη. Οι Δρούζοι της Συρίας, όπως και εκείνοι του Λιβάνου, δεν ταυτίζονται πολιτικά με τους Δρούζους του Ισραήλ, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα διαμόρφωσης μιας συνεκτικής διακοινοτικής "γέφυρας" εμπιστοσύνης με το Τελ Αβίβ. Παράλληλα, η συγκυριακή ανάγκη ασφάλειας των Δρούζων στη νότια Συρία δεν συνεπάγεται αυτομάτως σταθερή πολιτική ευθυγράμμιση με εξωτερικούς προστάτες, αλλά περισσότερο μια ρευστή στάση επιβίωσης μέσα σε ένα ασταθές περιβάλλον.

Σε στρατηγικό επίπεδο, το Ισραήλ λειτουργεί ήδη σε συνθήκες πολλαπλών μετώπων, με σημαντική πίεση στις στρατιωτικές του δυνατότητες και παρατεταμένη κινητοποίηση εφεδρειών, γεγονός που δημιουργεί κινδύνους οικονομικού κόστους και στρατηγικής υπερέκτασης. Στην περίπτωση των Κούρδων, η γεωγραφική απόσταση και η έλλειψη άμεσης προβολής ισχύος καθιστούν ακόμη πιο δύσκολη τη διαρκή και αποτελεσματική υποστήριξη τους, ενώ μια ενδεχόμενη κουρδική ανεξαρτησία θα προκαλούσε την σχεδόν βέβαιη και έντονη τουρκική αντίδραση. Η Τουρκία, λόγω εγγύτητας και στρατιωτικής ισχύος, διαθέτει σαφώς μεγαλύτερη ικανότητα να επηρεάσει ή και να ανατρέψει τέτοιες εξελίξεις, γεγονός που λειτουργεί αποτρεπτικά για οποιοδήποτε σχέδιο ριζικής αναδιάταξης. Οι ίδιοι οι Κούρδοι δεν έχουν ούτε τους συμμάχους ούτε την ισχύ για να αντισταθούν αποτελεσματικά στις επιδιώξεις της Άγκυρας.

Τέλος, πέρα από τις επιμέρους περιφερειακές επιδιώξεις, σημαντικοί διεθνείς δρώντες, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, αντιμετωπίζουν με επιφύλαξη οποιαδήποτε προοπτική αλλαγής συνόρων στη Συρία, καθώς κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτείνει την αστάθεια σε μια ήδη κατακερματισμένη περιοχή. Υπό αυτή την οπτική, η διατήρηση μιας ενιαίας συριακής επικράτειας, έστω και εύθραυστης, θεωρείται λειτουργικά προτιμότερη από μια *de jure* ή *de facto* διάσπαση, καθώς μπορεί να περιορίσει τη δράση τζιχαντιστικών οργανώσεων και να διατηρήσει ένα ελάχιστο πλαίσιο κρατικής συνοχής.

Η παρούσα ανάλυση ανέδειξε το ότι οι επιμέρους συλλογικές ταυτότητες δεν υποχώρησαν απέναντι στη συγκρότηση κοσμικών θεσμών δυτικού τύπου, αλλά παρέμειναν κρίσιμος παράγοντας πολιτικής νομιμοποίησης και εξουσίας. Η απάντηση δεν βρίσκεται σε μια υποτιθέμενη "αμετάβλητη" κοινοτική φύση, αλλά στη διαρκή ιστορική εργαλειοποίηση των ταυτοτήτων αυτών μέσα από θεσμικές ανισορροπίες, εξωτερικές παρεμβάσεις και περιόδους κρατικής αποσύνθεσης. Η μετατροπή τους σε πολιτικά όργανα επιταχύνθηκε μέσα

από την ιστορική αλληλεπίδραση αποικιακών πρακτικών, κρατικών θεσμών και της ιδιαίτερης προσέγγισης του μπααθισμού. Ως αποτέλεσμα, οι κοινότητες δεν εξαφανίστηκαν μέσα στο έθνος-κράτος, αλλά ενσωματώθηκαν σε αυτό ως άτυπες ή θεσμικές δομές εξουσίας, οι οποίες επανενεργοποιούνται σε περιόδους κρίσης. Υπό αυτή την έννοια, η Συρία δεν αποτελεί ένα πεδίο σεκταριστικής σύγκρουσης, αλλά ένα παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο τα έθνη-κράτη της περιοχής συγκροτήθηκαν και επανασυγκροτούνται μέσα από τη συνεχή διαπραγμάτευση ανάμεσα στο κράτος, τις κοινότητες και τους εξωτερικούς δρώντες.

Η θρησκευτική σεκταριστική βία που παρατηρείται στην σύγχρονη Συρία δεν αποτελεί επομένως πρωτογενές αίτιο, αλλά σύμπτωμα μιας βαθύτερης διαδικασίας αποδιάρθρωσης του κράτους και διάρρηξης της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, η μείωση των βίαιων φαινομένων προϋποθέτει την απο-ασφαλειοποίηση (de-securitasation) μεταξύ των κοινοτήτων και την επαναθεμελίωση ενός λειτουργικού και δίκαιου κρατικού μηχανισμού, ικανού να λειτουργήσει ως αμερόληπτος εγγυητής δικαιοσύνης και ασφάλειας.

Μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, η μεταβατική κυβέρνηση υπό τον αλ-Σαράα δεν έχει παρουσιάσει σαφή ρήξη με τις πρακτικές του προηγούμενου καθεστώτος ως προς τον τρόπο άσκησης της εξουσίας. Η διαδικασία ενοποίησης της χώρας εξακολουθεί να στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε λογικές ασφάλειας και ελέγχου, με έμφαση στον αφοπλισμό τοπικών ένοπλων δρώντων, όπως οι δρουζικές, αλαουιτικές και κουρδικές δομές. Η προσέγγιση αυτή, αν και προβάλλεται ως αναγκαίο βήμα για την αποκατάσταση της κρατικής κυριαρχίας, έχει σε ορισμένες περιπτώσεις τροφοδοτήσει τοπικές εντάσεις και περιστατικά αντεκδίκησης, ιδίως σε περιοχές όπου η εμπιστοσύνη προς την κεντρική διοίκηση παραμένει περιορισμένη. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι όταν ο αφοπλισμός τίθεται ως πρωταρχικός στόχος πριν την δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας έχει αντίθετα αποτελέσματα. Έχοντας διανύσει μια μακρά πορεία εμφύλιου πόλεμου κατά την οποία οι κοινότητες που βρέθηκαν αντιμέτωπες καλούνται να συνυπάρξουν ξανά, πρώτος στόχος θα έπρεπε να είναι η διαμόρφωση εγγυήσεων για την δίκαιη αντιμετώπιση όλων, ανεξαρτήτως της πλευράς με την οποία συντάχθηκαν. Μόνο έτσι μπορεί να υπάρξουν εγγυήσεις ότι το κράτος υπό τη νέα του διοίκηση αποτελεί ένα ουδέτερο και ικανό δρώντα που θα φροντίσει για την καταδίκη και αυτών που εγκλημάτησαν κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Η αποκατάσταση της έννοιας της δικαιοσύνης είναι σε κάθε περίπτωση θεμελιώδης για κάθε μετεμφυλιακή κοινωνία.

Παράλληλα, η παρατεταμένη οικονομική κρίση, παρά την σταδιακή άρση των κυρώσεων επιβαρύνουν περαιτέρω τη διαδικασία σταθεροποίησης της χώρας. Η οικονομική ανάκαμψη δεν αποτελεί μόνο ζήτημα οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και βασική προϋπόθεση πολιτικής ομαλοποίησης, καθώς δύναται να μειώσει τα κίνητρα στρατιωτικοποίησης και να ενισχύσει τη μετάβαση από ένοπλες σε παραγωγικές μορφές κοινωνικής ένταξης. Ωστόσο, χωρίς θεσμική εμπιστοσύνη και χωρίς ένα ελάχιστο πλαίσιο πολιτικής δικαιοσύνης, η οικονομική ανασυγκρότηση από μόνη της δεν επαρκεί για τη σταθεροποίηση της χώρας.

Η διάσταση του προσφυγικού ζητήματος παραμένει άμεσα συνδεδεμένη με την πολιτική και οικονομική σταθερότητα της χώρας. Παρά τις προσδοκίες που εκφράστηκαν σε διεθνές επίπεδο ότι η αλλαγή εξουσίας θα μπορούσε να διευκολύνει την επιστροφή των Σύριων προσφύγων, οι διαθέσιμες έρευνες δείχνουν ότι η προοπτική αυτή παραμένει περιορισμένη στο άμεσο μέλλον, λογική εξέλιξη αν αναλογιστεί κανείς την πολιτική αβεβαιότητα και το οικονομικό αδιέξοδο της χώρας.

Τέλος, στα αραβικά υπάρχει η φράση (من يحرر يقرر) «όποιος απελευθερώνει αποφασίζει», που συνοπτικά αποδίδει την κατάσταση στη Συρία. Τα ισλαμικά χαρακτηριστικά της μεταβατικής κυβέρνησης, το ζήτημα απόδοσης δικαιοσύνης σε πρόσωπα και όχι συλλήβδην σε κοινότητες και η απειλή βίας θέτει έν αμφιβόλω το κατά πόσον η επανάσταση νίκησε ή απλά το κράτος κατελήφθη από μια άλλη δύναμη. Έτσι, η διάσταση ανάμεσα στις κοινότητες διευρύνεται, ενώ είναι αμφίβολη η απόδοση δικαιοσύνης για τα εγκλήματα του καθεστώτος Άσαντ, χωρίς να υπάρξει στοχοποιήση των κοινοτήτων. Οι υποστηρικτές του αλ-Σαράα βλέπουν την δικαίωση της επανάστασης, ενώ οι αντίπαλοί τους την αιτία/ αιτιολόγηση του αποκλεισμού τους. Το βέβαιο, όμως, είναι ότι δια της βίας δεν επιτυγχάνεται η δημοκρατική συμπερίληψη και η σταθερότητα, που αποτελούν μείζονα ζητούμενα για την μεταπολεμική Συρία.

Βιβλιογραφία

Βιβλία ελληνόγλωσσα

Κεφαλά, Βιβή. *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 2021.

Βιβλία ξενόγλωσσα

Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1998.

Devlin, John F. *The Baʿth Party: A History from Its Origins to 1966*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1976.

Ismail, Salwa. *The Rule of Violence: Subjectivity, Memory and Government in Syria*. Cambridge Middle East Studies. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

Khoury, Philip Shukry. *Syria and the French Mandate: The Politics of Arab Nationalism, 1920–1945*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1987. http://www.jstor.org/stable/j.ctt7zvwbs.

Phillips, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven, CT: Yale University Press, 2016. https://doi.org/10.2307/j.ctv1k03s4j.

Pinto, Paulo Gabriel Hilu. "The Shattered Nation: The Sectarianization of the Syrian Conflict." In *Sectarianization: Mapping the New Politics of the Middle East*, edited by Nader Hashemi and Danny Postel. Oxford: Oxford University Press, 2017. https://doi.org/10.1093/oso/9780190664886.003.0008.

Van Dam, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Baʿth Party*. London: I.B. Tauris, 2011.

Άρθρα

Geneciran, Joma. "North and East Syria (Rojava): Liberatory Project or US Proxy?" *Middle East Critique* (2025): 1–21. https://doi.org/10.1080/19436149.2025.2531469.

Hinnebusch, Raymond. "Identity and State Formation in Multi-Sectarian Societies: Between Nationalism and Sectarianism in Syria." *Nations and Nationalism* 26, no. 1 (2020): 149–188.

Kardaş, Şaban. "Turkey's Long Game in Syria: Moving beyond Ascendance." *Middle East Policy* 32, no. 1 (2025): 22–37. https://doi.org/10.1111/mepo.12807.

Pinto, Paulo Gabriel Hilu. "Syria." In *Dispatches from the Arab Spring: Understanding the New Middle East*, edited by Paul Amar and Vijay Prashad, 205–220. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013. http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt4cggqp.12.

Πηγές από το Ιντερνετ- Εκθέσεις ΟΗΕ

European Parliament. "Resolution on the Situation in Syria." TA-10-2025-0163, 2025. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2025-0163_EN.html.

Gritten, David. "Syria Leader Signs Temporary Constitution for Five-Year Transition." *BBC News*, March 14, 2025. https://www.bbc.com/news/articles/c70ely2p6e4o.

Holleis, Jennifer. “Syria’s Ethnic and Religious Groups Explained.” *Deutsche Welle*, December 18, 2024. https://www.dw.com/en/syrias-ethnic-and-religious-groups-explained/a-71014065/.

Le Monde. “By Bombing Damascus, Israel Imposes Red Lines on Syria’s New Government.” July 17, 2025. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2025/07/17/by-bombing-damascus-israel-imposes-red-lines-on-syria-s-new-government_6743462_4.html.

Nabaa, Clara, and Euronews. “Wide Debate over Syria’s New Constitutional Declaration: Cautious Welcome and Sharp Criticism.” *Euronews Arabic*, March 15, 2025. https://arabic.euronews.com/2025/03/15/syrian-constitution-ahmad-al-sharaa-transitional-period-draft-authority-un-criticism-reac.

Reuters. “Syrian Committee Reports 1,426 Killed in March Violence.” July 22, 2025. https://www.reuters.com/world/middle-east/syrian-committee-reports-1426-killed-march-violence-2025-07-22/.

United Nations Development Programme (UNDP). *The Impact of the Conflict in Syria: A Devastated Economy, Pervasive Poverty and a Challenging Road Ahead to Social and Economic Recovery*. New York: United Nations Development Programme, February 24, 2025. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-02/undp-sy-seia-final-24022025_compressed.pdf.

United Nations Geneva. “UN Condemns Heinous Terrorist Attack on Damascus Church.” June 2025. https://www.ungeneva.org/en/news-media/news/2025/06/107692/un-condemns-heinous-terrorist-attack-damascus-church-killed-dozens.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). *Ninth Regional Survey on Syrian Refugees’ Perceptions & Intentions on Return to Syria: Egypt, Iraq, Jordan, Lebanon*. June 2024. https://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2024/07/Intention_Survey_RPIS_2024.pdf. 2026.

Ward, Euan. “Syria Has a New Temporary Constitution. Here Are the Highlights.” *The New York Times*, March 14, 2025. https://www.nytimes.com/2025/03/14/world/europe/syria-constitution-new-government.html.

4. Οι ισλαμιστικές ομάδες στην Συρία και η δράση τους.

Νικόλαος Π. Κουνάδης[1]

Περίληψη

Η δράση και η εξέλιξη των ισλαμιστικών οργανώσεων στη Συρία μετά το ξέσπασμα των αραβικών εξεγέρσεων του 2011 αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας μελέτης. Οι διαχρονικές πρακτικές του καθεστώτος Άσαντ, η αδυναμία της αντιπολίτευσης να επηρεάσει την πολιτική κατάσταση της περιοχής και οι ιδιοτελείς χειρισμοί των περιφερειακών δρώντων οδήγησαν στην ενδυνάμωση ένοπλων ομάδων και πολιτοφυλακών με ισλαμιστικό πρόσημο. Εντός αυτού του έντονα κατακερματισμένου πεδίου, ο συριακός βραχίονας της αλ-Κάιντα εξελίσσεται στον σημαντικότερο επιχειρησιακό και πολιτικό δρώντα του εγχώριου εμφυλίου πολέμου.

Η σταδιακή ρήξη του ηγέτη του Μοχάμεντ αλ-Τζολάνι τόσο με τους εκάστοτε τζιχαντιστές πάτρωνές του, όσο και με το ίδιο του το ισλαμιστικό παρελθόν και οι ιδεολογικο-πολιτικοί του ελιγμοί τον φέρνουν όχι μόνο στο προσκήνιο του αντιπολιτευτικού στρατοπέδου, αλλά και στην απόλυτη επικράτηση στη βορειοδυτική Συρία, η οποία με τη σειρά της λειτουργεί ως το πολιτικό και θεσμικό εκκολαπτήριο της μεταπολεμικής Συρίας. Ωστόσο, η κατάληψη της Δαμασκού από τη Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ και τα πρώτα δείγματα διακυβέρνησης δεν αποτυπώνουν, εν τέλει, κάποια ιδεολογική απόκλιση από την πρότερη ισλαμιστική ταυτότητα του νέου Σύρου ηγέτη.

Λέξεις Κλειδιά: Μπααθικό καθεστώς, Ισλαμισμός, Συριακός Εμφύλιος, Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ (HTS), Σαλαφισμός,

Abstract

This study examines the activities and evolution of Islamist organizations in Syria following the outbreak of the Arab uprisings in 2011. The Assad regime's longstanding policies, the opposition's inability to shape the political trajectory of the country, and the self-serving interventions of regional actors have collectively contributed to the rise of Islamist-

[1] Υποψήφιος Διδάκτορας, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

oriented armed groups and militias. Within this highly fragmented landscape, al-Qaeda's Syrian affiliate emerged as the most influential military and political actor in the civil war.

The gradual rupture of its leader, Muhammad al-Jolani, with both his former jihadist patrons and his own Islamist past, combined with a series of ideological and political recalibrations, elevated him to the forefront of the Syrian opposition while securing his undisputed dominance over northwestern Syria. This region subsequently evolved into the political and institutional incubator of postwar Syria. Nevertheless, Hayat Tahrir al-Sham's capture of Damascus and its initial steps toward governance do not indicate a genuine ideological break with the new Syrian leader's longstanding Islamist identity.

Keywords: Ba'athist regime, Islamism, Syrian Civil War, Hayat Tahrir al-Sham (HTS), Salafism

Εισαγωγή

Οι αραβικές εξεγέρσεις του 2011 στην Συρία κατά της αυταρχικής διακυβέρνησης του καθεστώτος Άσαντ, σταδιακά εξελίσσονται σε έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο με την έμμεση ή άμεση συμμετοχή πολλών διεθνών και περιφερειακών δρώντων. Ωστόσο, η πολυετής απουσία συγκροτημένης αντιπολιτευτικής δράσης προλειαίνει το έδαφος για την ανάδειξη πληθώρας ένοπλων τζιχαντιστικών και ισλαμιστικών οργανώσεων με ιδεολογική ταύτιση, αλλά με αντικρουόμενα συμφέροντα και τακτικές.

Στο επίκεντρο αυτής της δυναμικής κατατάσσεται το προγενέστερο παρακλάδι της Αλ-Κάιντα στην Συρία, η αλ Νούσρα, που μετονομάζεται σε Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ, η οποία προσπαθεί με ποικίλους τρόπους να επιβάλλει τον εαυτό της όχι μόνο ως κυρίαρχο του τζιχαντιστικού φάσματος, αλλά κυρίως ως μια υπολογίσιμη και αξιόπιστη κυβερνητική δύναμη για την επόμενη ημέρα της χώρας. Χρησιμοποιώντας στρατηγικές καταστολής και συνεργασίας καταφέρνει να ενσωματώσει την πλειονότητα της ένοπλης ισλαμιστικής αντιπολίτευσης και να δοκιμαστεί σε διοικητικό ρόλο στην περιοχή της βόρειας Συρίας. Έτσι, όταν τα στρατεύματά της προελαύνουν νικηφόρα στη Δαμασκό άμεσα συγκροτεί μια μεταβατική και, κατ' αυτήν, συμπεριληπτική κυβέρνηση.

Το παρόν κείμενο εξετάζει την ανάδειξη των ισλαμιστικών οργανώσεων στην Συρία κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου, επιδιώκοντας να απαντήσει στο αν η ιδεολογική συγγένεια συνιστά επαρκή βάση για μια ομαλή συνεργασία. Παράλληλα, σημαντικούς

προβληματισμούς εγείρει η μετεξέλιξη της εξτρεμιστικής οργάνωσης σε κυβερνητικό δρώντα, όπως στην περίπτωση της Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ. Πρόκειται για έναν στρατηγικό ελιγμό, που προσβλέπει στην κατάκτηση της εξουσίας ή για μια ουσιαστική ιδεολογική μετάβαση προς την μετριοπάθεια, που επιδιώκει να επαναπροσδιορίσει την Συρία σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο;

Οι Συριακές Εξεγέρσεις του 2011, ο Εμφύλιος και ο Σαλαφισμός

Λαμβάνοντας υπόψη την σημαντική γεωπολιτική θέση της Συρίας ανάμεσα στον Λίβανο, την Τουρκία, το Ιράκ, την Ιορδανία και το Ισραήλ καθίσταται σαφές ότι η πολιτική της σε ενδοκρατικό και σε περιφερειακό επίπεδο δύναται να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις στο υποσύστημα της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής[2]. Ιδίως το γεγονός ότι έχει υπάρξει για δεκαετίες μέλος των λεγόμενων προοδευτικών κρατών, έχει ασκήσει σημαντική επίδραση στις σχέσεις της με τα υπόλοιπα φιλοδυτικά κράτη της περιοχής[3].

Στην πληθυσμιακή σύνθεση της Συρίας κυριαρχεί αριθμητικά το αραβικό στοιχείο έναντι του κουρδικού, ενώ πρόκειται για μια χώρα με μεγάλο βαθμό θρησκευτικής ποικιλομορφίας με τη σουνιτική πλειοψηφία να προσεγγίζει σχεδόν τα τρία τέταρτα του πληθυσμού. Οι υπόλοιπες μουσουλμανικές ομάδες όπως οι Αλαουίτες, οι Δρούζοι και οι Ισμαηλίτες αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 15% και οι χριστιανοί διαφόρων δογμάτων αποτελούν το υπόλοιπο 7-10% των κατοίκων[4]. Ωστόσο, οι μικρότερες αυτές θρησκευτικές κοινότητες έχουν διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο στο σχηματισμό των εγχώριων σχέσεων εξουσίας, αφού μέσω συμμαχιών και της εκτενούς χρήσης βίαιων μεθόδων καταστολής, ουσιαστικά αποκλείουν την πλειοψηφία από τις θέσεις εξουσίας[5].

Όταν, όμως, ο Μπασάρ αλ Άσαντ, διαδέχεται τον Μάιο του 2000 τον πατέρα του, στρατηγό Χάφεζ αλ Άσαντ, έπειτα από τριακονταετή παραμονή στο προεδρικό αξίωμα της

---

[2] Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2021, σ. 236 και Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*. Oxford University Press, New York, 2015, p. 29.

[3] Το ιδεολογικό μοντέλο του συριακού καθεστώτος βασίζεται στο μπααθισμό, όπου αποτελεί ένα κίνημα, στο οποίο αναμιγνύεται ο αραβικός εθνικισμός και ο σοσιαλισμός. Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σσ. 236, 246.

[4] Ο. π., σ. 237 και Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood. In F. Brichs Izquierdo, J. Etherington and L. Feliu (eds) *Islam and Nationalism: Political Islam in a Time of Revolt*, Palgrave Macmillan, Barcelona, 2017, p. 81.

[5] Μετά την κατάκτηση της συριακής εθνικής ανεξαρτησίας εγκαθιδρύεται ένας άτυπος κοινοτισμός, ο οποίος στηρίζεται στην εργαλειακή αναγνώριση, αλλά και στο διαχωρισμό των διάφορων εθνικών και θρησκευτικών κοινοτήτων. Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σ. 237.

χώρας, υπόσχεται μεταρρυθμίσεις σε κάθε πτυχή του συριακού κράτους[6]. Προωθώντας μια διαδικασία εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης, έρχεται γρήγορα αντιμέτωπος με τις εσωτερικές αντιδράσεις της εγχώριας στρατιωτικο-πολιτικής ελίτ, αλλά και τη ραγδαία αύξηση της φτώχειας και των περιφερειακών αναταράξεων, που θέτουν σε κίνδυνο την εσωτερική σταθερότητα[7]. Έτσι, το συριακό καθεστώς στρέφεται εκ νέου στην κατασταλτική τακτική του παρελθόντος, περιορίζοντας περαιτέρω τις πολιτικές αντιδράσεις δια της βίας και της ενσωμάτωσης των κοινωνικών φορέων στον κρατικό μηχανισμό[8].

Ωστόσο, μια τραγική πράξη απελπισίας και προσωπικής διαμαρτυρίας του Τυνήσιου πλανόδιου πωλητή Μοχάμεντ Μπουαζίζι το Δεκέμβριο του 2010, πυροδοτεί μια σειρά κινητοποιήσεων σε ολόκληρο τον αραβικό κόσμο, επηρεάζοντας άμεσα και τη Συρία[9]. Το συριακό καθεστώς φοβούμενο τη λαϊκή δυσαρέσκεια[10] και την πιθανή κατάρρευση της καθεστηκυίας τάξης αντιδρά με ιδιαίτερη βιαιότητα σε κάθε ειρηνική αντικυβερνητική εκδήλωση[11]. Σύντομα οι διαμαρτυρίες επεκτείνονται σε δεκάδες άλλες πόλεις και χωριά, συμπεριλαμβανομένων των σουνιτικών συνοικιών των πόλεων Λατάκια και Ταρτούς, οι οποίες αποτελούν βασικά προπύργια του αλαουϊτισμού, μέλος του οποίου είναι και ο πρόεδρος Άσαντ[12].

Συγχρόνως, περιφερειακοί δρώντες όπως η Τουρκία, το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία εγκαταλείπουν την ακολουθούμενη πολιτική κατευνασμού, αρχίζοντας να στηρίζουν ενεργά τους στόχους των διαδηλωτών και να παρέχουν πολιτική στήριξη στην εξόριστη αντιπολίτευση[13]. Μέχρι εκείνη τη στιγμή οι διαδηλώσεις έχουν αποκτήσει τη δική τους δυναμική, τροφοδοτούμενες από τα ολοένα και πιο ανεξέλεγκτα κατασταλτικά μέτρα, που εφαρμόζονται από το στρατό, την αστυνομία και τις ένοπλες φιλοκυβερνητικές ένοπλες ομάδες[14]. Χωρίς καμία όμως προοπτική μεταρρύθμισης ή ειρηνικής πολιτικής μετάβασης, η

---

[6] Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σ. 246.
[7] Ο. π. και Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., p. 87.
[8] Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., p. 87 και Abboud N. S., *Συρία*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2020, σ. 83.
[9] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*. Oxford University Press, New York, 2015, p. 11 και Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σσ. 93-94.
[10] Βασικό αίτημα των εξεγερμένων αποτελεί η αλλαγή καθεστώτος και η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα αίρουν τους νόμους έκτακτης ανάγκης, θα οδηγήσουν σε μια ανεξάρτητη δικαστική εξουσία και σε νέο σύνταγμα και θα δημιουργήσουν αντιπροσωπευτικά πολιτικά θεσμικά όργανα. Βλ. Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 95.
[11] Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σ. 252.
[12] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 19.
[13] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σσ. 96-97.
[14] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 54.

εξέγερση ωθείται προς τη στρατικοποίηση, αφού η διαρκώς κλιμακούμενη βία καθιστά την ένοπλη αντίσταση των εξεγερμένων μονόδρομο[15].

Η κατακερματισμένη αντιπολίτευση και η ενδυνάμωση του τζιχάντ

Το καλοκαίρι του 2011, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί και ως η αρχή[16] του εμφυλίου πολέμου[17] στην Συρία, βρίσκει τις διάφορες συνιστώσες της συριακής αντιπολίτευσης χωρισμένες[18]. Παρά το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες φαίνεται να κινητοποιούνται γύρω από μια σαφή συλλογική ταυτότητα και να πολεμούν έναν κοινό εχθρό, η ενότητα δεν επιτυγχάνεται[19]. Οι Σύριοι διαδηλωτές δεν καταφέρνουν να σχηματίσουν ένα ενιαίο μέτωπο κατά της κυβέρνησης και παραμένουν διαιρεμένοι σε διάφορες φατριές, δεδομένου ότι η συριακή εξέγερση εξαρχής στερείται καθορισμένης ιδεολογίας, χαρισματικής ηγεσίας ή κεντρικού οργανωτικού φορέα[20].

Ο εν λόγω κατακερματισμός κάθε άλλο παρά τυχαίος είναι, αφού αντικατοπτρίζει την συστηματική καταπίεση, που έχει υποστεί η εγχώρια αντιπολίτευση, κατά τα σαράντα έτη διακυβέρνησης του μπααθικού καθεστώτος[21]. Ως εκ τούτου, η ένοπλη δράση δεν αναπτύσσεται οργανικά από προϋπάρχουσες δομές της κοινωνίας των πολιτών, συνδικάτα ή ανεξάρτητα πολιτικά κόμματα, αλλά προκύπτει άτακτα μέσω αυθόρμητα σχηματισμένων πολιτοφυλακών[22], αυτοσχέδιων επιτροπών και μικρών υπόγειων δικτύων αντιπολίτευσης, που σπάνια συνδέονται με τις υφιστάμενες πολιτικές ομάδες[23]. Επιπλέον, η πολυδιάσπαση δεν περιορίζεται στη διάκριση των σχημάτων αυτών σε κοσμικές και ισλαμικές παρατάξεις,

---

[15] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 99.

[16] Σε αυταρχικά περιβάλλοντα, όπως το συριακό, συνήθως ο πόλεμος δεν διαθέτει σαφή σημεία εκκίνησης ή λήξης των συγκρούσεων, αλλά ούτε και προφανείς γραμμές μετώπου. Βλ. Lynch M., Gunning J., Valbjørn M., Changing Warscapes, Changing Islamists? Religion, Organization, Strategic Context and New Approaches to Armed Islamist Insurgencies. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2024, p. 4. https://doi.org/10.1080/1057610X.2024.2398668 (accessed 12/06/2025).

[17] Τα επίσημα μέσα ενημέρωσης αναφέρουν τον θάνατο 120 Σύριων στρατιωτών από ένοπλους ταραχοποιούς. Βλ. Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σ. 253.

[18] Ο. π. και Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 85.

[19] Walter J. O. and Pedersen S. P., Rebel Fragmentation in Syria's Civil War. *Small Wars & Insurgencies*, Vol. 31, No. 3, 2020, p. 450. https://doi.org/10.1080/09592318.2020.1726566 (accessed 15/06/25).

[20] Walter J. O. and Pedersen S. P., Rebel Fragmentation in Syria's Civil War. *Small Wars & Insurgencies*, ο. π., p. 450 και International Crisis Group, *Anything but Politics: The State of Syria's Political Opposition*, 2013, p. 9. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/anything-politics-state-syria-s-political-opposition (accessed 10/06/2025).

[21] Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σ. 255 και Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 85.

[22] Περισσότερα για τις ένοπλες οργανώσεις στον συριακό εμφύλιο βλ. κείμενο Κουσουράκη Α., παρόντα τόμο

[23] Walter J. O. and Pedersen S. P., Rebel Fragmentation in Syria's Civil War, ο. π., p. 452

καθώς και εντός των δύο ρευμάτων παρατηρούνται διαφορές που οφείλονται κυρίως στους ξεχωριστούς και ενδεχομένως αντικρουόμενους πολιτικούς τους στόχους[24].

Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ισλαμική αντίσταση, ο συριακός βραχίονας της Μουσουλμανικής Αδελφότητας[25] επιχειρεί να επωφεληθεί από τις αναταραχές, προκειμένου να επιστρέψει επίσημα στη Συρία από την εξορία, ως η νόμιμη αντιπολίτευση απέναντι στο καθεστώς Άσαντ[26]. Θα αργήσει όμως να προσφέρει την έμπρακτη στήριξή της, αφού δύο μήνες μετά από το ξέσπασμα των εξεγέρσεων αρχίζει να καλεί τους διαδηλωτές να διεκδικήσουν την ελευθερία και την αξιοπρέπειά τους, ανακοινώνοντας συγχρόνως αντιπολιτευτικές δράσεις στο εξωτερικό[27]. Παράλληλα, επιχειρεί να συνάψει συμμαχίες με τις κοσμικές δυνάμεις της περιοχής[28], στοχεύοντας στην ανάκτηση της νομιμοποίησης και της πολιτικής της δυναμικής εντός της χώρας[29].

Τον Οκτώβριο 2011 συμμετέχει στο νεοσύστατο Συριακό Εθνικό Συμβούλιο μαζί με άλλους κοσμικούς κυρίως πολιτικούς σχηματισμούς. Λίγους μήνες αργότερα δημοσιεύει το *Σύμφωνο για την Μελλοντική Συρία*, στο οποίο προκρίνεται η ίδρυση ενός «δημοκρατικού και πλουραλιστικού κράτους», εντός ενός αραβο-ισλαμικού πλαισίου αναφοράς, ως η καταλληλότερη μορφή διακυβέρνησης για τη διαδοχή του υφιστάμενου καθεστώτος[30]. Παρά τις προσπάθειες διεύρυνσης της επιρροής στην συριακή αντιπολίτευση, η Αδελφότητα ουσιαστικά παραμένει εκτός του πραγματικού ανταγωνισμού για την εξουσία στο εσωτερικό της χώρας. Η απουσία της οργάνωσης από την ένοπλη δράση και ο μετριοπαθής ιδεολογικός

---

[24] Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ,* ο. π., σ. 254 και Ramadan T., Whither the Muslim Brotherhood. https://www.nytimes.com/2011/02/09/opinion/09iht edramadan09.html?searchResultPosition=20 (access: 10/04/2025).

[25] Το συριακό τμήμα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας ιδρύεται το 1945 από τον Μουσταφά αλ-Σιμπάι, έναν θρησκευτικό λόγιο από την πόλη Χόμς, ο οποίος κατά τη διάρκεια των φοιτητικών του χρόνων, στο Πανεπιστήμιο αλ-Αζχάρ του Καΐρου, ασπάζεται τα ιδεώδη του Χασάν αλ-Μπάνα. Βλ. Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., p. 84.

[26] Samojedny, M., The Muslim Brotherhood in Syria and its Role in Syria's Current Situation. *Teka Kom. Politol. Stos. Międzynar.-OL PAN*, Vol. 12, No. 1, 2017, pp. 97–106. https://journals.umcs.pl/teka/article/view/7848 (accessed 10/05/2025).

[27] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 54 και Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., p. 92.

[28] Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων ετών της εξέγερσης, η συνεργασία της Αδελφότητας με αριστερούς και φιλελεύθερους που συνδέονται με τον Ριάντ αλ-Τουρκ, έναν αξιοσέβαστο αντιφρονούντα της Συρίας και συγγραφέα της Διακήρυξης της Δαμασκού του 2005, της προσφέρει μια κοσμική κάλυψη και ένα μεγάλο και καλά οργανωμένο πολιτικό μπλοκ. Βλ. International Crisis Group, *Anything but Politics: The State of Syria's Political Opposition*, ο. π., p. 21.

[29] Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., p. 92.

[30] Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., p. 94 και Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 115 και Memri, Syrian Muslim Brotherhood: We will Establish Democratic, Civil, Egalitarian State once Assad is Ousted. https://www.memri.org/reports/syrian-muslim-brotherhood-we-will-establish-democratic-civil-egalitarian-state-once-assad (accessed 18/05/2025).

της προσανατολισμός αμφισβητούνται έντονα, επιτρέποντας την ανάδειξη άλλων δυνάμεων, όπως οι σαλαφιστές[31].

Ο κατακερματισμός των κυρίαρχων ομάδων της ένοπλης αντιπολίτευσης, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη θρησκευτική διάσταση της σύγκρουσης διευκολύνουν την εμφάνιση ολοένα και περισσότερων τζιχαντιστικών[32] οργανώσεων στην περιοχή. Η ραγδαία εξάπλωση των μαχητικών αυτών δικτύων ενισχύει όμως το αφήγημα του συριακού καθεστώτος περί απειλής του ισλαμιστικού εξτρεμισμού[33]. Έτσι, ο σεκταρισμός αναδεικνύεται σε ένα εξαιρετικά ωφέλιμο εργαλείο πολιτικής, το οποίο επιτρέπει στις αντιμαχόμενες πλευρές να αξιοποιούν το φόβο προκειμένου να κινητοποιούν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες υπέρ τους[34]. Ωστόσο, παρά την φαινομενική ιδεολογική συνάφεια των σαλαφιστικών πολιτοφυλακών, στην πραγματικότητα διαφέρουν σημαντικά ως προς τις πρακτικές και τις επιδιώξεις τους[35].

Η διαμόρφωση και η άνοδος των τζιχαντιστικών οργανώσεων στη Συρία: Εξέλιξη και αντιπαλότητες

Η αύξηση των σαλαφιστικών δικτύων στην Συρία δεν οφείλεται μόνο στις εσωτερικές διαρθρωτικές ανεπάρκειες της χώρας, αλλά ενισχύεται από προγενέστερες πολιτικές του καθεστώτος για την εργαλειοποίηση των σχέσεων με τζιχαντιστές ως μοχλό πίεσης κατά των περιφερειακών του αντιπάλων. Ιδιαίτερα, κατά την έναρξη της αμερικανικής πολεμικής επιχείρησης *Ιρακινή Ελευθερία* το 2003, δημιουργούνται μηχανισμοί στρατολόγησης και διευκόλυνσης αλλοδαπών μαχητών στα συριακά εδάφη με σκοπό να

[31] Alvarez-Ossorio I. and Diaz R. N., Understanding the Muslim Brotherhood, ο. π., pp. 94, 97. Το κίνημα των σαλαφιστών αντιπροσωπεύει μια ετερόκλητη κοινότητα, η οποία μοιράζεται μια συντηρητική προσέγγιση της θρησκείας, η οποία στοχεύει στην αποφυγή της θρησκευτικής καινοτομίας μέσω της αυστηρής μίμησης του προτύπου του Προφήτη Μωάμεθ. Οι διαφορετικές ερμηνείες εντός του κινήματος έχουν διαμορφώσει τρία διακριτά ρεύματα: τους καθαρούς, τους πολιτικοποιημένους και τους οπαδούς του ιερού πολέμου ή τζιχαντιστές. Οι τελευταίοι αντιλαμβάνονται τη βία ως μέσο για την εγκαθίδρυση ισλαμικών κρατών. Βλ. Μπόση Μ., *Οι Όψεις της Διεθνούς Ασφάλειας*, Εκδόσεις Ποιότητα, Βάρη Αττικής, 2018, σσ. 93-94 και Wictorowicz Q., Anatomy of Salafi Movement. *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 29, No. 3, 2006, pp. 207, 225. https://doi.org/10.1080/10576100500497004 (accessed 20/01/2025).

[32] Στο παρόν κείμενο οι τζιχαντιστές ορίζονται ως σουνίτες μουσουλμάνοι που ακολουθούν τη σαλαφιτική προσέγγιση του Ισλάμ.

[33] International Crisis Group, *Anything but Politics: The State of Syria's Political Opposition*, 2013, pp. 9, 13.

[34] Λίβας Στ. Σ., *Γλώσσα και Εξτρεμισμός: Δέκα + 1 Δοκίμια για τη Γλώσσα του Μίσους,* Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2021, σ. 108.

[35] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 130.

τροφοδοτήσουν τη νεοσύστατη αντίσταση στο Ιράκ. Έτσι, τα συρο-ιρακινά σύνορα καθίστανται σημείο διέλευσης επίδοξων τζιχαντιστών από όλο τον ισλαμικό κόσμο[36].

Αντίστοιχα, η περαιτέρω επέκταση των συγκρούσεων το φθινόπωρο του 2012 συνοδεύεται από τη δημιουργία μεγάλου αριθμού ενόπλων ομάδων με θρησκευτικό πρόσημο[37]. Οι εν λόγω πυρήνες προσελκύουν συνήθως αλλοδαπούς μαχητές τζιχάντ[38] από περιοχές όπως το Μαρόκο, ο Κόλπος, η Τσετσενία και το Τουρκεστάν. Ορισμένες εξ αυτών έχουν ήδη συμμετάσχει σε μέτωπα όπως το Ιράκ, το Αφγανιστάν και η Σομαλία, ενώ άλλες σχηματίζονται ειδικά για τον συριακό εμφύλιο, καθώς αποτελεί ιδανική επιλογή για ιδεολογική προβολή και επιχειρησιακή εμπλοκή[39].

Πέρα από την εναντίωση στο καθεστώς της Δαμασκού, ακόμη και οι μεγαλύτερες από αυτές τις ένοπλες ομάδες, όπως το Ισλαμικό Κόμμα του Τουρκεστάν (ΙΚΤ), δεν διαθέτουν κάποιο ξεκάθαρο πολιτικό ή ιδεολογικό σχέδιο. Έτσι, δεν καταφέρνουν να εξελιχθούν σε ηγετικούς δρώντες της πολεμικής προσπάθειας, αφού με την πάροδο του χρόνου ελάχιστες διατηρούν την επιχειρησιακή τους αυτονομία χωρίς να αφομοιωθούν από μεγαλύτερες οργανώσεις[40]. Την ίδια στιγμή, σε αυτό το κατακερματισμένο τοπίο, η Τζαμπχατ Αλ-Νούσρα (Μέτωπο Σωτηρίας ή Μέτωπο αλ-Νούσρα), ο συριακός βραχίονας της Αλ Κάιντα (ΑΚ), αναδεικνύεται σε κυρίαρχο παράγοντα του τζιχαντιστικού φάσματος[41].

Η οργάνωση αναδύεται στις αρχές του 2012, μέσω της δημοσιοποίησης ενός ολιγόλεπτου βίντεο, στο οποίο ο ιδρυτής της και πρώην ηγετικό στέλεχος του Ισλαμικού

---

[36] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., pp. 31, 35-36.

[37] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 139.

[38] Το τζιχάντ, γνωστό στο δυτικό κόσμο με τον όρο ιερός πόλεμος, εννοιολογικά αποδίδεται ως ο εντατικός αγώνας για κάθε σημαντικό σκοπό. Σταδιακά, έχει καταστεί ατομικό και συλλογικό καθήκον κάθε μουσουλμάνου για την εξάπλωση και την κυριαρχία των δικαίων του Θεού στη γη. Συχνά ερμηνεύεται και ως μαρτυρία του μουσουλμάνου στον αγώνα της πίστης, ενώ αποτελεί καθήκον κάθε πιστού όταν το Ισλάμ απειλείται. Βλ. Ζιάκας Δ. Γρηγόριος, *Θρησκειολογικά Μελετήματα: Ζώντας Αρμονικά με Ανθρώπους Διαφορετικής Πίστης*, Εκδόσεις Βάνιας, Αθήνα, 2004, σ. 185.

[39] Drevon, J., Syrian Jihadis' reaction to the Gaza conflict. In *Mediterranean Politics*, Vol. 30 No. 2, 2025, pp. 418. https://doi.org/10.1080/13629395.2024.2439697 (accessed 30/04/2025) και Drevon, J. Can Jihadis' Strategic Interests Trump Their Ideology? Foreign Support and Insurgent Survival in Syria. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2024, p. 8. https://doi.org/10.1080/1057610x.2024.2398662 (accessed 15/06/2025).

[40] Drevon, J. Can Jihadis' Strategic Interests Trump Their Ideology? Foreign Support and Insurgent Survival in Syria, ο. π., p. 8 και International Crisis Group, Containing Transnational Jihadists in Syria's North West. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/syria/239-containing-transnational-jihadists-syrias (accessed 03/05/2025).

[41] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 139.

Κράτους του Ιράκ (ΙΚΙ), Αμπού Μοχάμεντ αλ-Τζολάνι[42], κηρύττει τον πόλεμο στο συριακό καθεστώς[43]. Αν και αρχικά εμφανίζεται ως μια πολύ μικρή ομάδα, με περιορισμένες επιχειρησιακές δυνατότητες, εντούτοις ξεχωρίζει για την απερίφραστη ισλαμιστική της ρητορική. Σε αντίθεση με τις περισσότερες αντιπολιτευτικές παρατάξεις της περιόδου, αυτοπαρουσιάζεται ως υπερασπιστής της σουνιτικής κοινότητας απέναντι στον «αλαουίτικο εχθρό» και τους «σιίτες[44] πράκτορές τους». Παράλληλα, δεν διστάζει να απειλήσει κάθε άλλο δρώντα που προσβλέπει στη στήριξη της Δύσης ή θεωρεί ότι αποκλίνει από τα ισλαμικά ιδεώδη, όπως στην περίπτωση της Τουρκίας[45].

Σε σύντομο χρονικό διάστημα η Αλ-Νούσρα αναδεικνύεται σε μια από τις ισχυρότερες τζιχαντιστικές οργανώσεις στη Συρία, εξασφαλίζοντας σταθερές πηγές εξωτερικής και εσωτερικής χρηματοδότησης μέσω της διαχείρισης ενεργειακών πόρων, κατασχέσεις περιουσιών ή λαθρεμπορίου αρχαιοτήτων[46]. Αυτό την καθιστά σημαντικό παράγοντα της ευρύτερης αντιπολίτευσης, η οποία πλέον δεν διαθέτει την απαραίτητη στρατιωτική ισχύ, ώστε να επιφέρει καίρια πλήγματα στους αντιπάλους χωρίς την επιχειρησιακή της υποστήριξη[47]. Η ραγδαία όμως ενδυνάμωση του Μετώπου Σωτηρίας ωθεί τον ηγέτη του ΙΚΙ, Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι, να δραστηριοποιηθεί στον συριακό εμφύλιο, απαιτώντας από τον παλιό του συμπολεμιστή, να ενσωματώσει την οργάνωσή του εντός του νεοσύστατου Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και της Συρίας (ΙΚΙΣ)[48].

---

[42] Το πραγματικό όνομα του αλ-Τζολάνι είναι Άχμαντ Χουσεΐν αλ-Σάραα. Περισσότερα για τον ηγέτη της Αλ-Νούσρα στο κείμενο του Σιδηρόπουλου Ν., παρόντα τόμο.
[43] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 59
[44] Ο συριακός εμφύλιος εντάσσεται στο πλαίσιο του νέου ενδοαραβικού ψυχρού πολέμου, που διεξάγεται ανάμεσα σε κράτη της Μέσης Ανατολής για την περιφερειακή ηγεμονία. Στη βασική αντιπαράθεση μεταξύ Σαουδικής Αραβίας και Ιράν εμπλέκονται στη συνέχεια και άλλες περιφερειακές δυνάμεις όπως η Τουρκία, το Κατάρ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Αίγυπτος, οι οποίες υποστηρίζουν διάφορες οργανώσεις αναλόγως των ιδιοτελών πολιτικών τους στόχων Βλ. Μπόση Μαίρη (2018), *Οι Όψεις της Διεθνούς Ασφάλειας*, ο. π., σ. 59.
[45] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 64 και International Crisis Group, Tentative Jihad: Syria's Fundamentalist Opposition, 2012, p. 11. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/tentative-jihad-syria-s-fundamentalist-opposition (accessed 22/06/2025).

[46] Operations and Policy Center, al-Zaraee Nisreen, Shaar Karam, The Economics of Hayat Tahrir al-Sham, https://www.mei.edu/publications/economics-hayat-tahrir-al-sham (accessed: 08/06/2025) και Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 84.

[47] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 84.
[48] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, p. 119 και Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 163.

Όταν ο αλ-Τζολάνι αρνείται να ευθυγραμμιστεί με τις εντολές του πρώην συμμάχου του[49], συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για διεξαγωγή ένοπλων επιθέσεων κατά της συριακής αντιπολίτευσης, ορκίζεται πίστη στην Αλ Κάϊντα, εκτιμώντας ότι έτσι διασφαλίζεται η αυτονομία και η οργανωτική ακεραιότητα της ομάδας του[50]. Ωστόσο, η σύνδεση αυτή αποδεικνύεται επιζήμια για την ίδια, αφού παρά τις διαβεβαιώσεις της ηγεσίας για μια καθαρά συμβολική σχέση με την Αλ Κάϊντα[51], τον Δεκέμβριο του 2012 η Αλ-Νούσρα εντάσσεται στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων από την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Το γεγονός αυτό στοχοποιεί περαιτέρω το Μέτωπο Σωτηρίας, οδηγώντας στην απομόνωσή του από την υπόλοιπη αντιπολίτευση και στον επαναπροσδιορισμό της ιδεολογικής και επιχειρησιακής στρατηγικής του[52].

Διασπάσεις και ανταγωνισμοί στο ισλαμιστικό φάσμα

Η προσπάθεια υπαγωγής της Αλ-Νούσρα στο νεοσύστατο σχηματισμό του ΙΚΙΣ οδηγεί σε έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των δύο οργανώσεων με αποτέλεσμα τη διάσπαση της πρώτης σε δύο φατριές. Η πλειονότητα των εγχώριων μαχητών επιλέγει να παραμείνει στον υφιστάμενο σχηματισμό, σε αντίθεση με πολλούς άλλους αλλοδαπούς, οι οποίοι αυτομολώντας, εντάσσονται στο Ισλαμικό Κράτος και συγκροτούν την αρχική βάση νεοσυλλέκτων. Παράλληλα, η άρνηση των ηγετών του ΙΚΙΣ να δηλώσουν όρκο πίστης στην κεντρική ηγεσία της Αλ Κάιντα ωθεί τον τότε αρχηγό της, Αϊμάν αλ-Ζαουάχρι, να προβεί σε δημόσια αποκήρυξη του Ισλαμικού Κράτους και στην αποπομπή του από την οργανωτική δομή της οργάνωσης[53].

---

[49] Περίπου τριάντα έξι ώρες μετά τη δήλωση του αλ-Μπακγκντάντι, δημοσιοποιείται η ηχογραφημένη απάντηση του ηγέτη της αλ-Νούσρα, με την οποία αρνείται να προσχωρήσει στο νέο σχηματισμό παρά τη μέχρι τότε οργανική σχέση με το ΙΚΙ. Βλ. Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 123.

[50] Drevon J. and Haenni P., Redefining Global Jihad and Its Termination: The Subjugation of al-Qaeda by Its Former Franchise in Syria. *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 48, Issue 3, 2022, p. 288 https://doi.org/10.1080/1057610X.2022.2058351 και Drevon J., Syrian Jihadis' reaction to the Gaza conflict, ο. π., p. 419.

[51] Η Αλ Κάϊντα δεν έχει τη δυνατότητα να ελέγχει τις ενέργειες του συριακού της βραχίονα και για αυτό η δραστηριότητα της Αλ-Νούσρα επηρεάζεται αποκλειστικά από τις εγχώριες δυναμικές και τα συμφέροντά της. Drevon J. and Haenni P., Redefining Global Jihad and Its Termination: The Subjugation of al-Qaeda by Its Former Franchise in Syria, ο. π., p. 291.

[52] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 101 και Drevon J. and Haenni P., Redefining Global Jihad and Its Termination: The Subjugation of al-Qaeda by Its Former Franchise in Syria, ο. π., p. 291.

[53] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 164 και Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 134.

Ωστόσο, το Ισλαμικό Κράτος εξελίσσεται ραγδαία σε κυρίαρχη δύναμη, καταλαμβάνοντας εδάφη σε τμήματα του δυτικού Ιράκ και της ανατολικής Συρίας και προσελκύοντας μαχητές από διάφορες εξτρεμιστικές οργανώσεις, οι οποίοι έλκονται από την αξίωσή του να λειτουργεί ως κράτος[54]. Έτσι, αμφισβητείται έντονα όχι μόνο η νομιμότητα της Αλ Κάιντα ως ηγέτιδας αρχής στο πλαίσιο του παγκόσμιου τζιχάντ, αλλά και η πρωτοκαθεδρία της Αλ-Νούσρα στο εσωτερικό της συριακής αντίστασης. Αντιμέτωπο με τις επανειλημμένες επιθέσεις των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων κατά των ηγετικών του στελεχών, το Μέτωπο Αλ-Νούσρα βλέπει την επιρροή του να φθίνει, με τις υπόλοιπες παρατάξεις της αντιπολίτευσης να απομακρύνονται από αυτό υπό το φόβο του χαρακτηρισμού τους ως τρομοκράτες[55].

Ο εσωτερικός ανταγωνισμός μεταξύ των ισχυρών τζιχαντιστικών οργανώσεων καθίσταται επωφελής για την ισλαμιστική οργάνωση Αχράρ αλ-Σαμ (ΑαΣ), καθώς της επιτρέπει να διαφοροποιηθεί επιτυχώς από τους υπόλοιπους σχηματισμούς παρουσιάζοντας τον εαυτό της ως μια ρεαλιστική εναλλακτική λύση[56]. Πρωτοστατώντας στην ενίσχυση της νομιμοποίησης της ξένης βοήθειας, προωθεί ταυτόχρονα μια ευρύτερη συναίνεση μεταξύ των ισλαμιστικών ομάδων, ώστε να περιοριστούν οι απειλές για τη δική της οργανωτική συνοχή. Ως εκ τούτου, ηγείται της πρωτοβουλίας για τη σύσταση του Ισλαμικού Μετώπου[57], το οποίο στοχεύει στην ανατροπή του συριακού καθεστώτος και στην αντικατάστασή του από ένα δίκαιο ισλαμικό κράτος[58].

Παράλληλα, προάγει την υπογραφή ενός *Επαναστατικού Συμφώνου Τιμής*, που καθορίζει τους στόχους και τις αρχές της ένοπλης δράσης, με βασικούς πυλώνες την απόρριψη του διεθνούς τζιχάντ και των ξένων μαχητών, τη διατήρηση της συριακής εδαφικής ενότητας και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι εν λόγω πολιτικές

---

[54] Abboud N. S., *Συρία*, ο. π., σ. 225 και Μπόση Μ., *Οι Όψεις της Διεθνούς Ασφάλειας*, ο. π., σ. 60.

[55] Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., pp. 135, 216 και Armed Conflict Location & Event Data Project, Hayat Tahrir al-Sham (HTS) Actor Profile, 2023, p. 2. https://www.jstor.org/stable/resrep52274 (accessed: 01/05/2025).

[56] Schwab, R., Same Same but Different? Ideological Differentiation and Intra-jihadist Competition in the Syrian Civil War. *Journal of Global Security Studies*, Vol. 8, No. 1, 2023 p. 3. https://doi.org/10.1093/jogss/ogac045 (accessed 22/06/2025) και Robert Schuman Centre for Advanced Studies The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, 2021, p. 3. https://middleeastdirections.eu/publications/publications-form.php (accessed: 03/04/2025).

[57] Στο Ισλαμικό Μέτωπο προσχωρούν με συνολικά τουλάχιστον 55.000 μαχητές: Ahrar al-Sham, Jaish al-Islam, Suqor al-Sham, Liwa al-Tawhid, Liwa al-Haq, Kataib Ansar al-Sham και το Κουρδικό Ισλαμικό Μέτωπο. Βλ. Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 175.

[58] Drevon, J. Can Jihadis' Strategic Interests Trump Their Ideology? Foreign Support and Insurgent Survival in Syria, ο. π., p. 9 και ο. π., p. 176.

κινήσεις προσελκύουν θετικά την προσοχή της Δύσης[59], εξασφαλίζοντας συγχρόνως την υποστήριξη του Κατάρ, της Τουρκίας και περιστασιακά της Σαουδικής Αραβίας[60]. Ωστόσο, σε μια περίοδο όπου η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας[61] υπέρ του καθεστώτος αναγκάζει την ενοποίηση των οργανωτικών δομών της ένοπλης συριακής αντιπολίτευσης, η Αχράρ αλ-Σαμ[62] δεν καταφέρνει να εδραιώσει την συναίνεση στο τζιχαντιστικό στρατόπεδο[63].

Η απροθυμία της Αλ-Νούσρα να συμβιβαστεί πολιτικά, αποδεχόμενη την ξένη υποστήριξη και αποκηρύσσοντας την σχέση της με την Αλ-Κάιντα, υπονομεύει κάθε προσπάθεια συνένωσης των αντιπολιτευτικών φατριών[64]. Παρά ταύτα, μια τέτοια ενοποίηση θα προσέφερε σημαντικά πλεονεκτήματα στην ίδια, τόσο στην ενίσχυση της πολεμικής προσπάθειας, όσο και στη βελτίωση της διαπραγματευτικής της θέσης διεθνώς. Έτσι, η επιτακτική ανάγκη για αλλαγή στρατηγικής επιταχύνει τις εσωτερικές διαβουλεύσεις με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό της οργάνωσης ως καθαρά συριακής και χωρίς σχέσεις με εξτρεμιστικές οντότητες[65].

Στις 28 Ιουλίου 2016 τα ηγετικά στελέχη της Αλ-Νούσρα λαμβάνουν την απόφαση να διακόψουν επισήμως τους δεσμούς τους με την Αλ-Κάιντα και να μετονομαστούν σε Τζάμπχατ Φάταχ αλ-Σαμ. Στη συνέχεια, όμως θα προχωρήσουν ακόμα παραπέρα,

[59] Την περίοδο αυτή πραγματοποιούνται νέες εσωτερικές διαβουλεύσεις στον Λευκό Οίκο αναφορικά με το αν θα πρέπει να συνομιλούν με μια κυρίαρχη ισλαμιστική ομάδα όπως η Αχράρ αλ-Σαμ. Βλ. Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, ο. π., p. 376.

[60] Schwab, R., Same Same but Different? Ideological Differentiation and Intra-jihadist Competition in the Syrian Civil War, ο. π., pp. 11, 13.

[61] Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Ρωσία αρχίζει να επιχειρεί στον συριακό εμφύλιο στο πλευρό του Μπασάρ αλ-Άσαντ, επαναφέροντας ουσιαστικά τη στρατιωτική ισορροπία στη Συρία. Με την είσοδό της στον πόλεμο όλες οι οργανώσεις της εξέγερσης αντιμετώπισαν ξαφνικά έναν εχθρό με υπεροπλία. Βλ. Walter J. O. and Pedersen S. P., Rebel Fragmentation in Syria's Civil War, ο. π., p. 460.

[62] Η Αχράρ αλ Σαμς θα παραμείνει μια ανθεκτική οργάνωση παρά την απώλεια πόρων και μαχητών, αλλά και της κατακερματισμένης οργανωτική της δομή. Βλ. Schwab, R., Same Same but Different? Ideological Differentiation and Intra-jihadist Competition in the Syrian Civil War, ο. π., p. 14.

[63] Robert Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, 2021, p. 3 και Drevon, J. Can Jihadis' Strategic Interests Trump Their Ideology? Foreign Support and Insurgent Survival in Syria, ο. π., p. 9.

[64] Heller, S., The Strategic Logic of Hayat Tahrir al-Sham, *Terrorism Research Initiative*, Vol. 11, No. 6, 2017, p. 140. https://www.jstor.org/stable/26295963 (accessed 01/05/2025).

[65] Robert Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., p. 3 και Walter J. O. and Pedersen S. P., Rebel Fragmentation in Syria's Civil War, ο. π., p. 461.

συστήνοντας ένα νέο σχηματισμό που θα στοχεύει στην ενσωμάτωση όλης της ένοπλης αντίστασης με κοινή στρατηγική και ιδεολογική κατεύθυνση[66].

Από το Ιντλίμπ στη Δαμασκό: Η ανάδυση της Χαγιάτ Ταχρίρ αλ-Σαμ

Μετά από χρόνια εσωτερικών συγκρούσεων, οι ένοπλες ομάδες της Συρίας συγκεντρώνονται ξαφνικά σε μεγάλες, κεντρικά κατευθυνόμενες οργανώσεις, που κρίνονται ικανές να απειλήσουν το καθεστώς του Προέδρου Άσαντ[67]. Ιδιαίτερα ο Ιανουάριος του 2017 αποτελεί κρίσιμο ορόσημο στην διαδικασία μετεξέλιξης της Τζαμπχάτ Φάταχ αλ-Σαμ, καθώς ο Άχμαντ Χουσεΐν αλ-Σάραα (αλ-Τζολάνι) ανακοινώνει τη σύσταση της Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ (ΧΤΣ) μέσω της συγχώνευσης άλλων τεσσάρων ισλαμιστικών πολιτοφυλακών[68] και αντιπολιτευτικών οργανώσεων. Η κίνηση αυτή εκλαμβάνεται από πολλούς αναλυτές ως προσπάθεια απομάκρυνσης από την τζιχαντιστική ιδεολογία και το ριζοσπαστικό παρελθόν της[69].

Κυρίαρχοι στόχοι του νέου σχηματισμού αποτελούν τόσο η διατήρηση του εδαφικού ελέγχου στη βόρεια Συρία, ενόψει και της προέλασης των κυβερνητικών δυνάμεων, όσο και η δημιουργία ενός δίκαιου ισλαμικού κράτους σε αντικατάσταση του συριακού καθεστώτος[70]. Ως νεοσύστατη όμως συμμαχία, η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ έρχεται αντιμέτωπη με πολλαπλές προκλήσεις σε εσωτερικό και εξωτερικό επίπεδο. Ο χαρακτηρισμός της ως ξένης τρομοκρατικής οργάνωσης από τις ΗΠΑ και την Τουρκία το 2018 περιορίζει τις οικονομικές της επιλογές και την πρόσβασή της σε διεθνή αρωγή, προσφέροντας παράλληλα

[66] Heller, S., The Strategic Logic of Hayat Tahrir al-Sham, ο. π, p. 140 και Robert Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., p. 2.

[67] Lund A., The Jihadi Spiral. https://carnegieendowment.org/middle-east/diwan/2017/02/the-jihadi-spiral?lang=en&center=middle-east (accessed 30/06/2025).

[68] Εκτός της πρώην Αλ-Νούσρα τον αρχικό πυρήνα της Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ συστήνουν: η Νουρ αλ-Ντιν αλ-Ζίνκι, η Λίβα αλ-Χακ, η Τζαμπχάτ Ανσάρ αλ-Ντιν και η Τζαΐς αλ-Σούνα. Βλ. Lund A., The Jihadi Spiral, ο.π..

[69] Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS). https://www.csis.org/blogs/examining-extremism/examining-extremism-hayat-tahrir-al-sham-hts (accessed: 03/06/2025) και Drevon J. and Haenni P., Redefining Global Jihad and Its Termination: The Subjugation of al-Qaeda by Its Former Franchise in Syria, ο. π., p. 293.

[70] Soliman Nagwan, The New Jihadists and the Taliban Model. https://carnegieendowment.org/sada/2021/12/the-new-jihadists-and-the-taliban-model?lang=en (accessed 03/05/2021).

την απαραίτητη θεσμική κάλυψη στα στρατιωτικά πλήγματα του αμερικανικού συνασπισμού και της Ρωσίας εναντίον των ηγετικών της στελεχών[71].

Με στόχο τον περιορισμό των εσωτερικών ανταγωνισμών και την προβολή του νέου επιχειρησιακού της προφίλ, η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ προχωρά σε επιχειρήσεις εκκαθάρισης των υπολειπόμενων θυλάκων του ΙΚΙΣ[72] στο Ιντλίμπ. Παράλληλα, υιοθετεί μια υβριδικού τύπου πολιτική, που συνδυάζει συνεργασία και την καταστολή, αποδυναμώνοντας περαιτέρω τη Χουράς αλ-Ντιν, το νέο συριακό βραχίονα της Αλ-Κάιντα, μέσω μαζικών συλλήψεων μελών της ηγεσίας[73]. Έτσι, επιτυγχάνει όχι μόνο την περιχαράκωση των αντιπάλων της, αλλά και την ανάδειξη του ρόλου της οργάνωσης στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας[74].

Την ίδια περίοδο, η επαρχία του Ιντλίμπ μετατρέπεται σε επίκεντρο του αυξανόμενου ανταγωνισμού μεταξύ της Χάγιατ Ταχρίρ και της Αχράρ αλ-Σαμ. Έπειτα από την συμφωνία αποκλιμάκωσης, η οποία τίθεται σε ισχύ στις 5 Μαΐου 2017, με τη μεσολάβηση της Ρωσίας, της Τουρκίας και του Ιράν στο πλαίσιο των συνομιλιών της Αστάνα, η περιοχή χαρακτηρίζεται επισήμως ως ζώνη αποκλιμάκωσης. Η εν λόγω διευθέτηση πυροδοτεί έναν νέο γύρο αντιπαλότητας μεταξύ των δύο οργανώσεων, αφού ανταγωνίζονται τόσο για την αύξηση της επιρροής τους απέναντι στην υπόλοιπη αντιπολίτευση, όσο και για την εδαφική τους επέκταση[75].

---

[71] Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS), ο. π. και Solomon C., HTS: Evolution of a Jihadi Group. https://www.wilsoncenter.org/article/hts-evolution-jihadist-group (accessed 06/06/2025).

[72] Οι μαζικές συλλήψεις και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά του ΙΚΙΣ δεν ήταν αρκετές για να το εξαλείψουν από την επικράτεια του Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ. Οι ηγέτες του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους έχουν συνεχίσει να χρησιμοποιούν την περιοχή ως ασφαλές καταφύγιο. Βλ. ο. π..

[73] Drevon, J. Can Jihadis' Strategic Interests Trump Their Ideology? Foreign Support and Insurgent Survival in Syria, ο. π., p. 16 και Soliman Nagwan, The New Jihadists and the Taliban Model, ο. π.. Το νέο παρακλάδι της Αλ-Κάιντα στην Συρία δημιουργείται τον Φεβρουάριο του 2018 από πρώην μέλη της αλ-Νούσρα, τα οποία το 2016 αρνήθηκαν να διακόψουν τους δεσμούς τους με την οργάνωση. Βλ. Robert Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., p. 8.

[74] Ajjoub O., HTS and al-Qaeda in Syria: Reconciling the Irreconcilable. https://www.mei.edu/publications/hts-and-al-qaeda-syria-reconciling-irreconcilable (accesed: 09/06/2025) και ο. π., p. 9 και Ajjoub O., Crossroads in Idlib: HTS Navigating Internal Divisions amid Popular Discontent, https://www.mei.edu/publications/crossroads-idlib-hts-navigating-internal-divisions-amid-popular-discontent (accessed: 09/06/2025).

[75] Al-Assil I., Al-Qaeda Affiliate and Ahrar al-Sham Compete for Control in Idlib. https://www.mei.edu/publications/al-qaeda-affiliate-and-ahrar-al-sham-compete-control-idlib (accessed 01/07/2025).

Συγκεκριμένα, η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ θεωρεί ότι το πολιτικό σχέδιο της Αχράρ αλ-Σαμ απειλεί τη βιωσιμότητά της, ενώ προσβλέπει στον έλεγχο των τουρκο-συριακών συνόρων για να εξασφαλιστεί η αναγκαία πρόσβαση σε σημαντικές ροές χρηματοδότησης και να αναδειχθεί σε αξιόπιστο συνομιλητή της Άγκυρας. Μέχρι τον Ιανουάριο του 2019 ο αλ-Σάραα έχει καταφέρει να επιβληθεί επί του αντιπάλου του, καθώς η στρατιωτική υποστήριξη του Ισλαμικό Κόμμα του Τουρκεστάν και η ουδέτερη στάση φιλοτουρκικών ομάδων όπως η Φάιλακ αλ-Σαμ τον καθιστούν κυρίαρχο σε μια σύγκρουση, που διαρκεί λίγες μόλις ημέρες[76].

Εκτός των άλλων, η φθίνουσα πορεία της Αχράρ αλ-Σαμ μεταβάλλει την στάση της Τουρκίας απέναντι στην οργάνωση, καθώς δεν υπολογίζεται πλέον ως αξιόπιστος εταίρος[77]. Αντιθέτως, η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ αναπτύσσει μια άτυπη, αλλά αμοιβαία επωφελής σχέση πατρωνίας με την Άγκυρα, όπου και οι δύο πλευρές συνεργάζονται σε διάφορα θέματα προκειμένου να εξυπηρετούν τους διακριτούς πολιτικούς τους στόχους[78]. Το Μάρτιο του 2020 η Τουρκία και η Ρωσία μεσολαβούν για την σύναψη μιας νέας συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός. Ο αλ-Σάραα θα αξιοποιήσει την παύση των εχθροπραξιών τόσο για να ενσωματώσει τις υπόλοιπες αντιπολιτευτικές ομάδες, που έως τότε αποφεύγουν να προσχωρήσουν στην Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ, όσο και για να οικοδομήσει τις απαραίτητες οργανωτικές δομές και γραφειοκρατικούς μηχανισμούς που θα ενισχύσουν τις προοπτικές διακυβέρνησης[79].

Η Κυβέρνηση Συριακής Σωτηρίας και η πτώση του καθεστώτος Άσαντ

Η επιθετική εκστρατεία της Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ κατά των πυρήνων του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και της Συρίας , της θυγατρικής της Αλ-Κάιντα και κάθε άλλης τζιχαντιστικής ομάδας που αμφισβητεί την κυριαρχία του αλ-Σάραα, την έχει καταστήσει *de*

[76] Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., p. 4 Yüksel E., Strategies of Turkish Proxy Warfare in Northern Syria: Back With a Vengeance, 2019. www.clingendael.org/cru (accessed 02/07/2025).

[77] Schwab, R., Same Same but Different? Ideological Differentiation and Intra-jihadist Competition in the Syrian Civil War, ο. π., p. 15.

[78] Ajjoub O., HTS and al-Qaeda in Syria: Reconciling the Irreconcilable, ο. π. και Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., p. 24.

[79] Crisis Group, Containing Transnational Jihadists in Syria's North West, ο. π. και Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS), ο. π..

facto κυβερνητικό όργανο στην περιοχή του Ιντλίμπ[80]. Ωστόσο, η οργάνωση δεν διοικεί άμεσα τον τομέα ευθύνης, καθώς το εκτελεστικό της έργο ασκείται μέσα από ένα πολιτικό μόρφωμα που η ίδια έχει συστήσει. Το Νοέμβριο του 2017 σχηματίζεται η Κυβέρνηση Συριακής Σωτηρίας (ΚΣΣ) υπό το πρόσχημα της δημιουργίας ενός αποτελεσματικού τεχνοκρατικού οργάνου για τη διακυβέρνηση του θύλακα[81].

Το διοικητικό αυτό σχήμα διαιρείται σε δέκα υπουργεία και ένα Συμβούλιο Διαβούλευσης που απαρτίζεται από εβδομήντα πέντε μέλη και πλαισιώνεται από μια ετερόκλητη ομάδα, αστών, επιχειρηματιών, διανοούμενων, ακαδημαϊκών, μη στρατευμένων ισλαμιστών και μέλη της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίοι όμως δεν ανήκουν σε κάποια παράταξη[82]. Μέσα από τον έλεγχο των βασικών οικονομικών πόρων και τα κέντρα εσόδου της περιοχής, συμπεριλαμβανομένου και των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας, διατηρούν τον απόλυτο έλεγχο της οικονομίας, αποδυναμώνοντας τα τοπικά συμβούλια με την θεσμική τους αντικατάσταση από το Κυβέρνηση Συριακής Σωτηρίας[83].

Ωστόσο, τα προσκόμματα, που αντιμετωπίζει η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ με τη συγκέντρωση κεφαλαίων αντικατοπτρίζουν τις δυσκολίες μετάβασης από μια εξτρεμιστική οργάνωση σε μια πολιτική οντότητα. Για το λόγο αυτό έχει αναθέσει σε εξωτερικούς συνεργάτες τη λειτουργία ορισμένων δημόσιων υπηρεσιών όπως της υγείας, της εκπαίδευσης και της θρησκείας, ενώ η ίδια διατηρεί τον έλεγχο των υπηρεσιών ασφαλείας[84]. Όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα υπάρχουν πολλές αναφορές από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, για εκτελέσεις ή για αθρόες συλλήψεις πολιτικών αντιπάλων με ψευδείς κατηγορίες με αποτέλεσμα να αμαυρώνεται η προβαλλόμενη εικόνα νομιμότητας [85].

---

[80] Lister C., Pragmatic Jihadist or Opportunistic Warlord? HTS's Jolani Expands his Rule in Northern Syria. https://www.mei.edu/blog/pragmatic-jihadist-or-opportunistic-warlord-htss-jolani-expands-his-rule-northern-syria (accessed: 05/06/2025).

[81] Operations and Policy Center, al-Zaraee Nisreen, Shaar Karam, The Economics of Hayat Tahrir al-Sham, ο. π. και Solomon C., HTS: Evolution of a Jihadi Group, ο. π..

[82] Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS), ο. π..

[83] Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., pp. 5-6 και Heller, S., The Strategic Logic of Hayat Tahrir al-Sham, ο. π, p. 145.

[84] Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., pp. 6-7, 15 και Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS), ο. π..

[85] Μεταξύ 2020 και 2022 οι μαχητές της Χάγιατ Ταχρίρι αλ-Σαμ φέρονται να ασκούν βία κατά αμάχων, αν και οι τάσεις αυτές φαίνεται να έχουν μειωθεί συγκρίσει με την περίοδο πριν το 2020. Schuman Centre for Advanced Studies: The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, ο. π., p. 5 και Armed Conflict Location & Event Data Project, Hayat Tahrir al-Sham (HTS) Actor Profile, ο. π., p. 7.

Εκτός αυτού, οι πελατειακές σχέσεις, η διαφθορά και επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης, ιδίως μετά τους σεισμούς του 2023, έχουν προκαλέσει εκτεταμένη κοινωνική αναταραχή και εσωτερικούς ανταγωνισμούς μεταξύ των προσώπων με τη μεγαλύτερη επιρροή μέσα στη διοίκηση[86]. Ωστόσο, η Κυβέρνηση Συριακής Σωτηρίας λειτουργεί και ως ενδιάμεσος μηχανισμός, που επιτρέπει στη Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ να αποστασιοποιείται από τις κυβερνητικές αστοχίες και τη μαζική δυσαρέσκεια, προβάλλοντάς την ως εξιλαστήριο θύμα, όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο. Επομένως, οι προσπάθειες για τη ρύθμιση της δημόσιας διοίκησης σπάνια ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες του τοπικού πληθυσμού, καθώς επί της ουσίας στοχεύουν στη διασφάλιση του μονοπωλιακού ελέγχου που ασκεί η οργάνωση του αλ-Σάραα σε κάθε πτυχή της ζωής και της οικονομίας στη βορειοδυτική Συρία[87].

Παρόλες τις ανεπάρκειες του διοικητικού μηχανισμού και τον περιορισμό της στρατιωτικής δράσης της Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ εντός της επικράτειάς της για τουλάχιστον μια πενταετία, η οργάνωση στα τέλη Νοεμβρίου 2024 απαντά στην σημαντικότερη πρόκληση κατά της κυριαρχίας του καθεστώτος Άσαντ. Καταλαμβάνει ταχύτατα το Χαλέπι, τη μεγαλύτερη πόλη της Συρίας και προελαύνει μέσα από διάφορες επαρχίες χωρίς να συναντήσει κάποια ιδιαίτερη αντίσταση. Στις 8 Δεκεμβρίου οι μαχητές της οργάνωσης εισέρχονται στη Δαμασκό και κηρύττουν την πρωτεύουσα ελεύθερη, σηματοδοτώντας το τέλος του πολυετούς εμφυλίου πολέμου[88].

Ο νέος ηγέτης της Συρίας υπόσχεται να προστατεύσει τις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες της χώρας, ενώ συστήνεται μια προσωρινή κυβέρνηση υπό την ηγεσία του αλ-Σάραα, στην οποία συμμετέχουν μέλη όλων των συριακών κοινοτήτων. Παράλληλα, οι κυβερνητικές δυνάμεις επιτρέπουν όχι μόνο τους εορτασμούς της Πρωτοχρονιάς, αλλά μέχρι και τη λειτουργία των νυχτερινών κέντρων διασκέδασης σε μεγάλες πόλεις όπως η

[86] Ajjoub O., Crossroads in Idlib: HTS Navigating Internal Divisions amid Popular Discontent, ο. π..
[87] Operations and Policy Center, al-Zaraee Nisreen, Shaar Karam, The Economics of Hayat Tahrir al-Sham, ο. π..
[88] Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS), ο. π. και Ragson Adam and Abdulrahim Raja, Who is the Leader of Syria's Rebel Offensive. https://www.nytimes.com/2024/12/08/world/middleeast/syria-hts-jolani.html (accessed 14/06/2025).

Δαμασκός[89]. Αυτές οι συμβολικές χειρονομίες ενσωμάτωσης αποφέρουν πολιτικά κέρδη από διάφορες πλευρές εντός και εκτός της Συρίας[90].

Οι συνομιλίες του νέου ηγέτη της χώρας με διεθνείς δρώντες όπως οι ΗΠΑ οδηγούν τόσο στην άρση της επικήρυξής του ως τρομοκράτη[91], όσο και στον τερματισμό των αμερικανικών κυρώσεων, γεγονός το οποίο αναδεικνύεται από τον Λευκό Οίκο, ως κίνηση υποστήριξης προς μια σταθερή και ειρηνική Συρία. Ωστόσο, οι μαζικοί θάνατοι εκατοντάδων αμάχων από την αλαουιτική κοινότητα τον Μάρτιο του 2025, οι θανατηφόρες συγκρούσεις μεταξύ των δυνάμεων ασφαλείας, ισλαμιστικών ένοπλων ομάδων και Δρούζων μαχητών τον Μάιο, καθώς και ο θάνατος τουλάχιστον 25 ατόμων μετά από επίθεση βομβιστή αυτοκτονίας σε εκκλησία της πρωτεύουσας τον Ιούνιο, εγείρουν σοβαρά ερωτηματικά[92]. Είναι η σημερινή σχετική ανοχή ένδειξη γνήσιου ιδεολογικού μετασχηματισμού ή τελικά πρόκειται για ένα τακτικό ελιγμό εδραίωσης της εξουσίας πριν από την επιβολή αυστηρότερης ισλαμιστικής διακυβέρνησης[93]; Επί του παρόντος το ερώτημα παραμένει αναπάντητο.

Συμπεράσμα

Παρά την ιδεολογική ταύτιση οι ένοπλες ισλαμιστικές και τζιχαντιστικές οργανώσεις στην Συρία δεν απολαμβάνουν μια ομαλή συνεργασία. Τα αποκλίνοντα συμφέροντα και οι ιδιοτελείς πολιτικοί στόχοι των ηγετών τους οξύνουν τους μεταξύ τους ανταγωνισμούς. Ιδιαίτερα η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ στην πλειονότητα των περιπτώσεων εργαλειοποιεί το κοινό ιδεολογικό υπόβαθρο με το Ισλαμικό Κράτους του Ιράκ και της Συρίας αρχικά και την Αλ-Κάιντα στην συνέχεια προκειμένου να εδραιωθεί στην περιοχή και να προσελκύσει νέα μέλη.

Όταν όμως αρχίζουν να διαφαίνονται οι αρνητικές συνέπειες των επιλογών της αποστασιοποιείται από αυτές με σκοπό να περιορίσει την πολιτική της απομόνωση,

[89] Salih A. Mohammed, Post-Assad Syria: Challenges, Opportunities and the US Role in Shaping its Future. https://www.fpri.org/article/2025/01/post-assad-syria-challenges-opportunities-and-the-us-role-in-shaping-its-future/ (accessed 02/07/2025).

[90] The Gurdian, The Gurdian View on Ahmed al-Sharaa and HTS: Seeking to Rebuilt Syria While Branded as Terrorists. https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/dec/22/the-guardian-view-on-ahmed-al-sharaa-and-hts-seeking-to-rebuild-syria-while-branded-as-terrorists (accessed 20/06/2025).

[91] Η Χάγιατ Ταχρίρ αλ-Σαμ παραμένει χαρακτηρισμένη ως τρομοκρατική οργάνωση από τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΗΕ. Βλ. ο. π..

[92] Khalil H., Trump Revokes US Sanctions on Syria. https://www.bbc.com/news/articles/c14eekydmjxo (accessed 05/07/2025) και ο. π..

[93] Salih A. Mohammed, Post-Assad Syria: Challenges, Opportunities and the US Role in Shaping its Future, ο. π..

αποκτώντας συγχρόνως τη δυνατότητα να συνδιαλέγεται με περιφερειακούς και διεθνείς δρώντες. Έτσι, μεταβαίνει από μια εξτρεμιστική οργάνωση σε ένα εν δυνάμει κρατικό φορέα, σε μια διαδικασία, της οποίας η φύση παραμένει ασαφής σχετικά με το αν απορρέει από ουσιαστική ιδεολογική μεταστροφή ή από εργαλειακή προσαρμογή για τη διατήρηση της ισχύος στη μετά Άσαντ εποχή.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Abboud N. S., *Συρία*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2020.

Ζιάκας Δ. Γρηγόριος, *Θρησκειολογικά Μελετήματα: Ζώντας Αρμονικά με Ανθρώπους Διαφορετικής Πίστης*, Εκδόσεις Βάνιας, Αθήνα, 2004.

Κεφαλά Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2021,

Λίβας Στ. Σ., *Γλώσσα και Εξτρεμισμός: Δέκα + 1 Δοκίμια για τη Γλώσσα του Μίσους,* Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2021.

Μπόση Μ., *Οι Όψεις της Διεθνούς Ασφάλειας*. Εκδόσεις Ποιότητα, Βάρη Αττικής, 2018.

Ξενόγλωσση

Brichs I. F., Etherington J. and Feliu L. (eds), *Islam and Nationalism: Political Islam in a Time of Revolt*, Palgrave Macmillan, Barcelona, 2017.

Lister R. C., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*. Oxford University Press, New York, 2015.

Ξενόγλωσσα Άρθρα

Drevon J. and Haenni P., Redefining Global Jihad and Its Termination: The Subjugation of al Qaeda by Its Former Franchise in Syria. *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 48, Issue 3, 2022, pp. 284–299. https://doi.org/10.1080/1057610X.2022.2058351.

Drevon, J. Can Jihadis' Strategic Interests Trump Their Ideology? Foreign Support and Insurgent Survival in Syria. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2024, pp. 1–22. https://doi.org/10.1080/1057610x.2024.2398662.

Drevon, J., Syrian Jihadis' reaction to the Gaza conflict. In *Mediterranean Politics*, Vol. 30 No. 2, 2025, pp. 416–426. https://doi.org/10.1080/13629395.2024.2439697.

Heller, S., The Strategic Logic of Hayat Tahrir al-Sham, *Terrorism Research Initiative*, Vol. 11, No. 6, 2017, p. 139–152. https://www.jstor.org/stable/26295963.

Lynch M., Gunning J., Valbjørn M., Changing Warscapes, Changing Islamists? Religion, Organization, Strategic Context and New Approaches to Armed Islamist Insurgencies. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2024, pp. 1–24. https://doi.org/10.1080/1057610X.2024.2398668.

Samojedny, M., The Muslim Brotherhood in Syria and its Role in Syria's Current Situation. *Teka Kom. Politol. Stos. Międzynar.-OL PAN*, Vol. 12, No. 1, 2017, pp. 97–106. https://journals.umcs.pl/teka/article/view/7848.

Schwab, R., Same Same but Different? Ideological Differentiation and Intra-jihadist Competition in the Syrian Civil War. *Journal of Global Security Studies*, Vol. 8, No. 1, 2023 pp. 1-20. https://doi.org/10.1093/jogss/ogac045.

Walter J. O. and Pedersen S. P., Rebel Fragmentation in Syria's Civil War. *Small Wars & Insurgencies*, Vol. 31, No. 3, 2020, pp. 445-474. https://doi.org/10.1080/09592318.2020.1726566.

Wictorowicz Q., Anatomy of Salafi Movement. *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 29, No. 3, 2006, pp. 207-239. https://doi.org/10.1080/10576100500497004.

Εκθέσεις

Armed Conflict Location & Event Data Project, Hayat Tahrir al-Sham (HTS) Actor Profile, 2023. https://www.jstor.org/stable/resrep52274.

International Crisis Group, *Anything but Politics: The State of Syria's Political Opposition*, 2013. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/anything-politics-state-syria-s-political-opposition.

International Crisis Group, Tentative Jihad: Syria's Fundamentalist Opposition, 2012. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/tentative-jihad-syria-s-fundamentalist-opposition.

Robert Schuman Centre for Advanced Studies The Middle East Directions Programme, How Global Jihad Relocalises and Where it Leads. Case of HTS, the Former AQ Franchise in Syria, 2021. https://middleeastdirections.eu/publications/publications-form.php.

Yüksel E., Strategies of Turkish Proxy Warfare in Northern Syria: Back With a Vengeance, 2019. www.clingendael.org/cru.

Άρθρα Διαδικτύου

Ajjoub O., Crossroads in Idlib: HTS Navigating Internal Divisions amid Popular Discontent. https://www.mei.edu/publications/crossroads-idlib-hts-navigating-internal-divisions-amid-popular-discontent.

Ajjoub O., HTS and al-Qaeda in Syria: Reconciling the Irreconcilable. https://www.mei.edu/publications/hts-and-al-qaeda-syria-reconciling-irreconcilable.

Al-Assil I., Al-Qaeda Affiliate and Ahrar al-Sham Compete for Control in Idlib. https://www.mei.edu/publications/al-qaeda-affiliate-and-ahrar-al-sham-compete-control-idlib.

Holtz M., Examing Extremism: Hayat Tahrir Al-Sham (HTS). https://www.csis.org/blogs/examining-extremism/examining-extremism-hayat-tahrir-al-sham-hts.

International Crisis Group, Containing Transnational Jihadists in Syria's North West. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/syria/239-containing-transnational-jihadists-syrias.

Khalil H., Trump Revokes US Sanctions on Syria. https://www.bbc.com/news/articles/c14eekydmjxo.

Lister C., Pragmatic Jihadist or Opportunistic Warlord? HTS's Jolani Expands his Rule in Northern Syria. https://www.mei.edu/blog/pragmatic-jihadist-or-opportunistic-warlord-htss-jolani-expands-his-rule-northern-syria.

Memri, Syrian Muslim Brotherhood: We will Establish Democratic, Civil, Egalitarian State once Assad is Ousted. https://www.memri.org/reports/syrian-muslim-brotherhood-we-will-establish-democratic-civil-egalitarian-state-once-assad.

Operations and Policy Center, al-Zaraee Nisreen, Shaar Karam, The Economics ofHayat Tahrir al-Sham. https://www.mei.edu/publications/economics-hayat-tahrir-al-sham.

Ragson Adam and Abdulrahim Raja, Who is the Leader of Syria's Rebel Offensive. https://www.nytimes.com/2024/12/08/world/middleeast/syria-hts-jolani.html.

Ramadan T., Whither the Muslim Brotherhood. https://www.nytimes.com/2011/02/09/opinion/09ihtedramadan09.html?searchResultPosition=20.

Salih A. Mohammed, Post-Assad Syria: Challenges, Opportunities and the US Role in Shaping its Future. https://www.fpri.org/article/2025/01/post-assad-syria-challenges-opportunities-and-the-us-role-in-shaping-its-future/.

Soliman Nagwan, The New Jihadists and the Taliban Model. https://carnegieendowment.org/sada/2021/12/the-new-jihadists-and-the-taliban-model?lang=en.

Solomon C., HTS: Evolution of a Jihadi Group. https://www.wilsoncenter.org/article/hts-evolution-jihadist-group.

The Gurdian, The Gurdian View on Ahmed al-Sharaa and HTS: Seeking to Rebuilt Syria While Branded as Terrorists. https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/dec/22/the-guardian-view-on-ahmed-al-sharaa-and-hts-seeking-to-rebuild-syria-while-branded-as-terrorists.

5. **Το ζήτημα του αφοπλισμού των ενόπλων οργανώσεων στη Συρία**

Αγαύη Χριστίνα Κουσουράκη [1]

Περίληψη

Το ξέσπασμα της συριακής κρίσης ήταν το αποτέλεσμα της αιματηρής καταστολής του καθεστώτος Άσαντ στις ολιγάριθμες και σποραδικές διαδηλώσεις που έγιναν τον Μάρτιο του 2011, γεγονός καταλυτικό για την κινητοποίηση διαφόρων ομάδων, που θεώρησαν ευνοϊκές τις συνθήκες για να προβάλλουν τις διεκδικήσεις τους. Έτσι δημιουργήθηκαν δεκάδες ένοπλες οργανώσεις, που υποστηρίζονταν από εξωτερικούς δρώντες. Η κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ στην Συρία άφησε πολλά δυσεπίλυτα προβλήματα, μεταξύ των οποίων κυρίαρχη θέση κατέχει ο αφοπλισμός των οργανώσεων αυτών, απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία του κράτους. Ωστόσο, η λύση αυτού του προβλήματος προϋποθέτει την εδραίωση της εμπιστοσύνης μεταξύ των εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων της Συρίας, καθώς και την συμφιλίωση τους, εγχείρημα εξαιρετικά δύσκολο στις παρούσες εσωτερικές και περιφερειακές συνθήκες.

Λέξεις κλειδιά: Συρία, αφοπλισμός, συριακός στρατός, αποστράτευση, επανένταξη,

Abstract

The outbreak of the Syrian crisis was the result of the Assad regime's bloody crackdown on the small-scale, sporadic protests that took place in March 2011—a catalytic event that mobilized various groups who viewed the conditions as favorable for advancing their demands. Thus, dozens of armed groups emerged, supported by external actors. The collapse of the Assad regime in Syria left behind many intractable problems and the disarmament of the armed groups occupies a dominant position, which is a necessary prerequisite for the smooth functioning of the state. However, resolving this problem requires establishing trust among Syria's ethnic and religious groups, as well as their reconciliation an extremely difficult undertaking under current domestic and regional conditions.

Keywords: Syria, disarmament, Syrian army, demobilization, reintegration.

[1] Υποψήφια Διδάκτορας, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών: Αρχαιολογία, Γλωσσολογία, Διεθνείς Σχέσεις, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Εισαγωγή

Η πολυετής σύγκρουση στη Συρία, που ξέσπασε το 2011, αποτελεί μία από τις πιο περίπλοκες και αιματηρές κρίσεις της σύγχρονης εποχής. Η εμφάνιση δεκάδων ένοπλων οργανώσεων, η διεθνής ανάμειξη και η άνευ προηγουμένου ανθρωπιστική καταστροφή στην Συρία αναδεικνύουν την επιτακτική ανάγκη μιας βιώσιμης ειρήνης. Στο πλαίσιο αυτό, ο αφοπλισμός των ενόπλων οργανώσεων που δημιουργήθηκαν με το ξέσπασμα της συριακής κρίσης αποτελεί βασική προϋπόθεση για την οικοδόμηση ενός σταθερού μεταπολεμικού κράτους. Η παρούσα συνεισφορά εξετάζει εις βάθος -όσο αυτό είναι δυνατό- το ζήτημα του αφοπλισμού των οργανώσεων αυτών, εστιάζοντας σε ιστορικά δεδομένα, νομικά πλαίσια, πολιτικά συμφέροντα αλλά και προκλήσεις και ολοκληρώνεται με προτάσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Η συριακή κρίση ξεκίνησε ως μέρος των αραβικών εξεγέρσεων, στην αρχή με ολιγάριθμες και ειρηνικές διαδηλώσεις κατά του καθεστώτος Άσαντ, το οποίο απάντησε με αιματηρή καταστολή, μετατρέποντάς τες γρήγορα σε ένοπλη σύγκρουση. Η ανάμειξη εξωτερικών δρώντων (όπως η Ρωσία, οι ΗΠΑ, η Τουρκία κ.α.) περιέπλεξε την κατάσταση και μετέτρεψε τη σύγκρουση σε πόλεμο διά αντιπροσώπων, συμβάλλοντας έτσι στην διαιώνισή της, μειώνοντας, ταυτόχρονα, τα περιθώρια επίλυσής της.

Μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, βασικό ζητούμενο για την μεταπολεμική Συρία είναι ο αφοπλισμός των δεκάδων ένοπλων οργανώσεων που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια του πολέμου, οι οποίες, όμως, δεν φαίνονται διατεθειμένες να καταθέσουν τα όπλα, τουλάχιστον όχι χωρίς ανταλλάγματα. Τι νοείται όμως ως αφοπλισμός; Το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, σε συνδυασμό με τις Συμβάσεις της Γενεύης και τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ[2], προσδιορίζει τον αφοπλισμό, την αποστράτευση και την επανένταξη των μελών των ένοπλων ομάδων ως βασικά στοιχεία της μεταπολεμικής ειρήνης. Στο συριακό πλαίσιο, ωστόσο, η έλλειψη εθνικής συναίνεσης, οι αντιπαλότητες και οι

[2]Security Council, (18 December 2015). Resolution 2254(2015). https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2254.pdf (πρόσβαση:27/06/2025)

διαφορετικοί, αν όχι αντιτιθέμενοι, στόχοι των ένοπλων οργανώσεων δυσχεραίνουν εξαρχής την αποδοχή και υλοποίηση αυτών των προϋποθέσεων. [3]

Χαρτογράφηση των κύριων ενόπλων οργανώσεων στην Συρία[4]

Οι ένοπλες οργανώσεις στη Συρία (εικ.1) διαφέρουν ως προς τα κίνητρα, την ιδεολογία και τις πηγές χρηματοδότησης. Ορισμένες έχουν εθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα, άλλες πολιτικό/κοσμικό, ενώ πολλές χαρακτηρίζονται από θρησκευτικό εξτρεμισμό. Το γεγονός αυτό καθιστά τον αφοπλισμό τους περισσότερο σύνθετο, καθώς κάθε ομάδα έχει διαφορετικούς στόχους και εξαρτήσεις από περιφερειακούς δρώντες[5], ούτε διαθέτουν την ίδια απήχηση στον συριακό πληθυσμό.

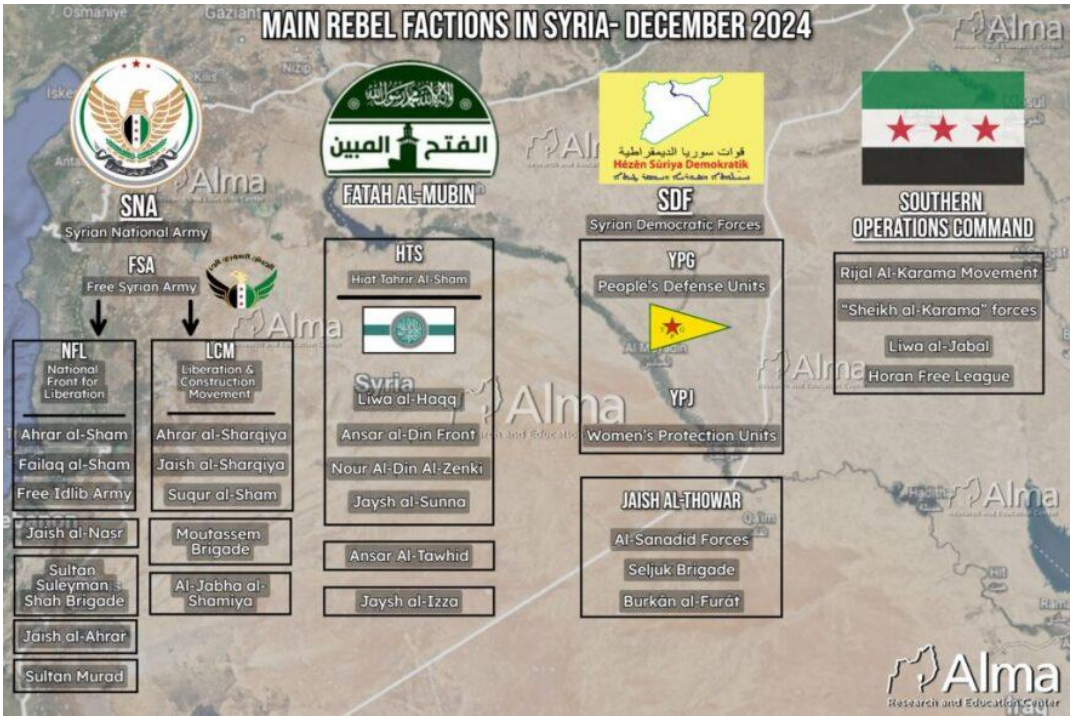

Εικόνα 1: Οι κύριες ένοπλες οργανώσεις που δρουν στην Συρία.

[3]ICRC, (2020). Near and Middle East. Annual report, https://www.icrc.org/sites/default/files/document_new/file_list/icrc-annual-report-near-middle-east_full_2020.pdf (πρόσβαση: 27/06/2025), σελ. 43

[4] Στην παρουσίαση των ένοπλων οργανώσεων στην Συρία δεν συμπεριλαμβάνεται το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας, το οποίο τυπικά δεν υπάρχει πλέον.

[5] Lister, C., *The Islamic State: A Brief Introduction.* Brookings Institution Press, 2015

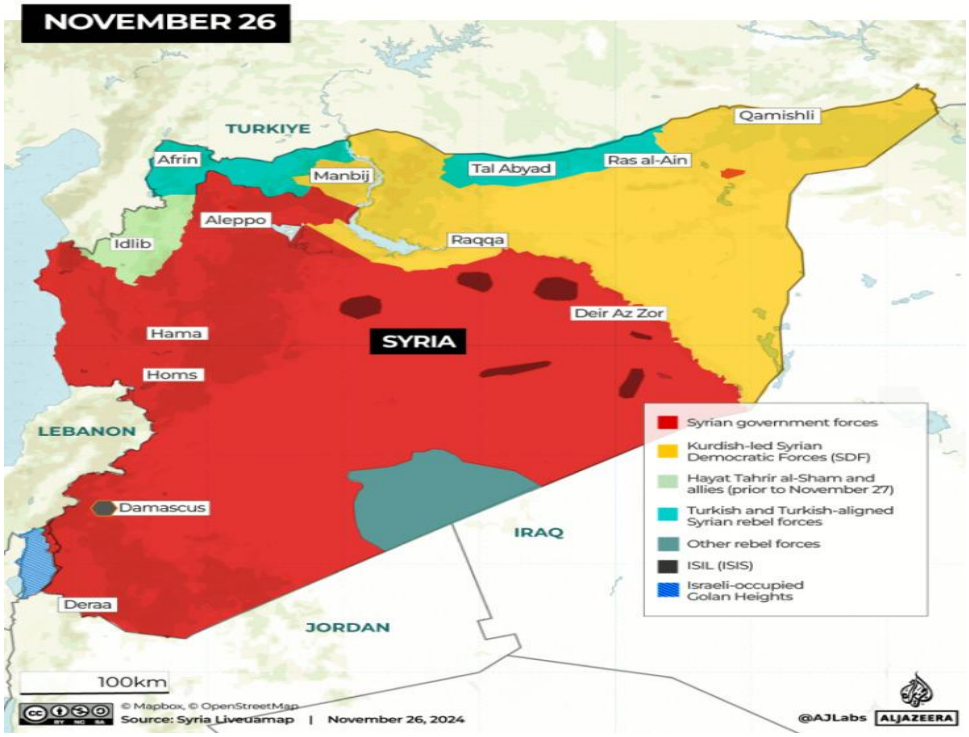

Εικόνα 2: Το AL Jazeera παρουσιάζει τον χάρτη περιοχών διοικήσεως της Συρίας την 26η Νοεμβρίου 2024.

1. Αδελφοί Μουσουλμάνοι[6]

Εικόνα 3: Το έμβλημα των Αδελφών Μουσουλμάνων

Οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι έπαιξαν έναν καθοριστικό αντιπολιτευτικό ρόλο στο καθεστώς Άσαντ με μία μακρά ιστορία συγκρούσεων. Ωστόσο μετά την αιματηρή σφαγή και την καταστολή της εξέγερσης στη Χάμα το 1982,[7] και την απαγόρευση λειτουργίας της οργάνωσης, οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι οδηγήθηκαν στην παρανομία και στην εξορία. Με

[6] Το εν λόγω θέμα το αναλύει διεξοδικά ο Νικόλαος Κουναδης

7 Lefevre, R., *Ashes of Hama. Oxford University Press.* 2013

την έναρξη της εξέγερσης του 2011, προσπάθησαν να επανέλθουν στην πολιτική σκηνή, συμμετέχοντας ενεργά στην Συριακή Εθνική Συμμαχία (Syrian National Collation – SNC[8]).

Σήμερα, οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι έχουν περιορισμένη στρατιωτική παρουσία εντός της Συρίας, διότι στρατιωτικά δεν στελεχώνονταν από μεγάλες ένοπλες ομάδες, και έτσι δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν το καθεστώς Άσαντ, κυρίως από το 2015 και μετά οπότε δέχθηκε την στρατιωτική υποστήριξη της Ρωσίας. Παράλληλα, οι στενές σχέσεις των Αδελφών Μουσουλμάνων με την Τουρκία[9] και το Κατάρ, σε συνδυασμό με την σχετικά μετριοπαθή ισλαμική τους ατζέντα[10] **τους έφερε** αντιμέτωπους με την αυστηρή κριτική των υπόλοιπων οργανώσεων[11] γεγονός που είχε ως επακόλουθο τον πολιτικό παραγκωνισμό τους. Ωστόσο, συνέχισαν να δραστηριοποιούνται πολιτικά διατηρώντας επαφές με μέλη του Συριακού Εθνικού Συμβουλίου (Syrian National Council)[12]

2. Hayʾat Tahrīr al-Shām (HTS)[13]

Εικόνα 4: Έμβλημα HTS

Από την αρχή του συριακού εμφυλίου πολέμου κατέστη και παρέμεινε μια επικίνδυνη δύναμη της αντιπολίτευσης. Η πρώτη της ονομασία ήταν Jabhat al-Nusra[14], σχηματίστηκε

8 Η SNC ιδρύθηκε το 2012 και υποστηριζόταν από την Τουρκία, το Κατάρ και την Δύση.

9 Boyes, R., *"Erdogan is the victor in this Middle East chaos"*. The Times. Article. 2024 https://www.thetimes.com/comment/columnists/article/erdogan-victor-chaos-middle-east-5bmh9j6h9?region=global (πρόσβαση 27/10/2025)

10 Υποστήριξαν τη δημοκρατική μετάβαση με ισλαμική χροιά, αν και οι επικριτές τους τόνιζαν τον μακροπρόθεσμο στόχο για εγκαθίδρυση ισλαμικού κράτους.

11 Hassan, H., "Syrians are torn between a despotic regime and a stagnant opposition". The Guardian. 2012 Άρθρο. https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/aug/23/syrians-torn-despotic-regime-stagnant-opposition (πρόσβαση 12/04/2026)

12 National Coalition f Syrian, *SOC President Discusses Latest Developments with MB's General Supervisor in Syria*. 2020 https://en.etilaf.org/all-news/news/soc-president-discusses-latest-developments-with-mbs-general-supervisor-in-syria (πρόσβαση 27/10/2025)

13 Center for Strategic& International Studies. *Hay'at Tahrir al-Sham (HTS).* 2023 https://www.csis.org/programs/former-programs/warfare-irregular-threats-and-terrorism-program-archives/terrorism-backgrounders/hayat-tahrir?utm (πρόσβαση 27/10/2025)

στη Συρία το 2011, ως συριακό παρακλάδι της Αλ-Κάιντα, με στόχο το καθεστώς Άσαντ και ηγέτη τον Αμπού Μωχάμεντ αλ Γκολάνι (Abu Mohammad al-Julani)[15]. Γρήγορα η οργάνωση έδειξε τις δυνατότητές της, εξασφαλίζοντας τους δικούς της υποστηρικτές από χώρες του Κόλπου. Εισέπραξε έσοδα από τη φορολογία και τις κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων στα εδάφη που βρισκόταν υπό τον έλεγχό της[16] και η διεξαγωγή των επιθέσεων της κατά του καθεστώτος γνώριζαν μεγάλη επιτυχία.

Οι επιτυχίες της Jabhat al-Nusra προσέλκυσαν και άλλες μικρότερες τζιχαντιστές ομάδες και οδήγησαν σε συγχώνευση. Η συγχώνευση, λοιπόν, τζιχαντιστικών ομάδων Jabhat Fateh al-Sham (JFS), Ansar al-Din Front, Jaysh al-Sunna, Liwa al-Haqq και Nour al-Din al-Zenki Movement, οδήγησαν στις 28 Ιανουαρίου 2017 στην δημιουργία της Χάϊα Ταχρί αλ Σάμ (Hayʾat Tahrīr al-Shām / HTS)[17]**.** Μετά την ανακοίνωση της δημιουργίας της νέας –και ενισχυμένης- τζιχαντιστικής οργάνωσης, προσχώρησαν και άλλες ομάδες και άτομα. Σήμερα, η Χάια Ταχρί αλ Σάμ (HTS) αποτελεί την μεγαλύτερη ένοπλη τρομοκρατική ομάδα[18] στην Συρία,[19] η οποία ενώ διατηρεί μια σαλαφιστική - τζιχαντιστική ιδεολογία, παρουσιάζει, μετά την κατάληψη της εξουσίας τον Δεκέμβριο του 2025, μία πιο μετριοπαθή στάση. Κύριος στόχος της είναι η εγκαθίδρυση ισλαμικής κυριαρχίας στη Συρία μέσω της «ανατροπής του εγκληματικού καθεστώτος Άσαντ και της εκδίωξης των ιρανικών πολιτοφυλακών»[20]

Το 2017 δημιουργήθηκε η Συριακή Κυβέρνηση Σωτηρίας (Syrian Salvation Government /SSG), ως αρχή διακυβέρνησης στην περιοχή Ιντλίμπ,[21] όπου είχε και το αρχηγείο της η Χάια Ταχρί αλ Σαμ (HTS), ενώ όπου, μεταξύ των ετών 2020 και 2024,

---

[14] ομοίως με υπος.13

[15] Γεννημένος ως Ahmed al-Sharaa, το 1982 στο Ριάντ της Σαουδικής Αραβίας), ο οποίος συμμετείχε στην ιρακινή εξέγερση κατά των ΗΠΑ ως μέλος της ομάδας που τελικά εξελίχθηκε στο Ισλαμικό Κράτος

[16] Middle East Institute, *The Economics of Hayat Tahrir al-Sham.*2021 https://www.mei.edu/publications/economics-hayat-tahrir-al-sham?utm (πρόσβαση 27/10/2025)

[17] Σε ελληνική μετάφραση το όνομα της εν λόγω ομάδας σημαίνει «Οργανισμός για την απελευθέρωση του Λεβάντε».

[18] Έχει χαρακτηριστεί ως τρομοκρατική οργάνωση από τις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Τουρκία και άλλα κράτη.

[19] Το HTS, το οποίο εκτιμάται πως διαθέτει έως και 30.000 μαχητές, είχε ως ορμητήριο την Ιντλίμπ και τον οικονομικό έλεγχο σε εκτάσεις της επικράτειας και των πόρων εκεί. Βλ. Data from the CSIS Transnational Threats Project's 2018 report, *The Evolving Terror Threat* (forthcoming)

[20] Site Intelligence Group "HTS Condemns U.S. Terror Designation, Demands Evidence of AQ Link," 2018 https://ent.siteintelgroup.com/Statements/hts-condemns-u-s-terror-designation-demands-evidence-of-aq-link.html. (πρόσβαση 27/10/2025)

[21] Δαργάκης, Ν., *Συρία: Το μωσαϊκό των ένοπλων οργανώσεων – Ποιες περιοχές ελέγχουν, από ποιον υποστηρίζονται***.** In Newspaper. Άρθρο. 2024 https://www.in.gr/2024/12/09/world/syria-mosaiko-ton-antartikon-organoseon-poies-perioxes-elegxoun-apo-poion-ypostirizontai/?utm (Πρόσβαση 26/06/25)

οργάνωσε στρατιωτική ακαδημία, αστυνομία και τεχνικές υποδομές. Απέκτησε επίσης δικές της ομάδες αρμάτων, drones, πυροβολικού και καθοδηγούμενων πυραύλων.

Η στρατηγική που ακολουθήθηκε ήταν πολύπλευρη και χωριζόταν σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο, το οποίο η Χάια Ταχρί αλ Σαμ (HTS) ισχυρίστηκε ότι ολοκλήρωσε τον Αύγουστο του 2018, ήταν η απομάκρυνση «ιρανικών πολιτοφυλακών και των μαχητών από τις πόλεις Φούα και Καφρίγια, οι οποίες αποτελούσαν απειλή για ολόκληρη την περιοχή και κίνητρο για θρησκευτική κινητοποίηση, και τις οποίες το καθεστώς εκμεταλλεύεται για να επιτύχει τους στόχους του».[22] Το δεύτερο στάδιο, το οποίο συνεχίζεται από τον Οκτώβριο του 2018, ήταν μια εκστρατεία εναντίον του Ισλαμικού Κράτους και των συμμάχων του στη Συρία, τους οποίους ο αλ Γκολάνι είχε χαρακτηρίσει ως «αποσταθεροποιητικό παράγοντα». Το τρίτο στάδιο ήταν αυτό της οχύρωσης ή αλλιώς «ενίσχυσης και υπεράσπισης» της βόρειας Συρίας, προκειμένου να αποτραπεί η απώλεια περαιτέρω εδαφών. Με την συμπλήρωση αυτής της στρατιωτικής στρατηγικής η Χάια Ταχρί αλ Σαμ (HTS) επεδίωκε την ενότητα μεταξύ των τζιχαντιστικών ομάδων στη Συρία - αναφερόμενη σε αυτήν την ενότητα ως «μία σταθερή γραμμή» - διατηρώντας παράλληλα μια πολιτική «μηδενικών διαπραγματεύσεων» ή συμφιλίωσης με το καθεστώς Άσαντ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι το 2018, υπάρχουν αρκετές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες η Τουρκία συνεργαζόταν με την Χάια Ταχρί αλ Σαμ (HTS) για να αντιμετωπίσει το κουρδικό Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (Democratic Union Party - PYD), τη μεγαλύτερη κουρδική πολιτοφυλακή των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (SDF), σε αντάλλαγμα τον εδαφικό έλεγχο του Ιντλίμπ.[23] Ωστόσο, στις 31 Αυγούστου του 2018, ύστερα από ρήξη συμφερόντων των δύο πλευρών η Τουρκία την χαρακτήρισε τρομοκρατική οργάνωση[24] ενώ οι ΗΠΑ είχαν επικηρύξει τον Αλ Γκολάνι.[25] Για να επανέλθουμε στο 2024, ύστερα από την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, η Τουρκία, η οποία στο μεταξύ είχε αποκαταστήσει τις σχέσεις της με την τζιχαντιστική οργάνωση Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ρωσία και

[22] Site Intelligence Group, *«HTS Leader Julani Decries Negotiations with Enemy in Eid Al-Adha Speech, Assures Fighters Will Defend Positions in North"*, 2018 https://ent.siteintelgroup.com/Statements/hts-leader-julani-decries-negotiations-with-enemy-in-eid-al-adha-speech-assures-fighters-will-defend-positions-in-north.html. (πρόσβαση 23/06/2025)

[23] Cidi, S., Empley, S., *Turkey and HTS: A new era of extremism in Syria?,* 1945, article, 2025 https://www.19fortyfive.com/2025/01/turkey-and-hts-a-new-era-of-extremism-in-syria/ (Πρόσβαση 13/04/2026)

[24] Reuters. *Turkey designates Syria's Tahrir al-Sham as terrorist group.* Middle East & North Africa. (2018) https://web.archive.org/web/20190529204952/https://uk.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-turkey-idUKKCN1LG1XU (πρόσβαση 23/06/2025)

[25]Boteman, T., *US scraps $10m bounty for arrest of Syria's new leader Sharaa". BBC*. 2024 https://www.bbc.com/news/articles/c07gv3j818ko (πρόσβαση 23/06/2025)

άλλες χώρες με δημοσιεύματα πρότειναν να βγει η εν λόγω οργάνωση από την λίστα των τρομοκρατικών οργανώσεων.

3. Συριακός Απελευθερωτικός Στρατός - Εθνικός Συριακός Στρατός (SNA)

Εικόνα 5: Έμβλημα SNA

Ο Συριακός Απελευθερωτικός Στρατός (SNA) είναι άμεσος διάδοχος του Ελεύθερου Συριακού Στρατού (FSA - Free Syrian Army), που ιδρύθηκε το 2011 από λιποτάκτες του συριακού στρατού και πολιτοφύλακες που αντιτάχθηκαν στο καθεστώς Άσαντ. Αρχικά ο Ελεύθερος συριακός Στρατός (FSA) αποτελούσε μία άτυπη συμμαχία ενόπλων ομάδων. Με την πάροδο του χρόνου, και λόγω εσωτερικών διαιρέσεων, ιδεολογικών διαφορών και ανόδου ισλαμιστικών τζιχαντιστικών οργανώσεων, όπως η Αλ Νούσρα, ή ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός (FSA) αποδυναμώθηκε σημαντικά.

Το ίδιο έτος η Τουρκία έστειλε στρατεύματα στην Συρία με κύριο στόχο την αντιμετώπιση του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) και των κουρδικών ένοπλων ομάδων στην Συρία.[26] Έναν χρόνο αργότερα η Άγκυρα ανέλαβε την ενοποίηση διαφόρων φιλοτουρκικών και αντικαθεστωτικών ομάδων της βόρειας Συρίας δημιουργώντας τον Συριακό Εθνικό Στρατό (SNA), σε περιοχές κοντά στα σύνορά που τελούσαν υπό τον έλεγχο της (εικ. 2). Η τουρκική υποστήριξη προς αυτές τις οργανώσεις εκτείνεται πέρα από την πολιτική και οικονομική υποστήριξη**,** καθώς περιλαμβάνει εκπαίδευση, οπλισμό, υλικοτεχνικές προμήθειες και ανταλλαγή πληροφοριών και περιλαμβάνει διάφορους επιμέρους συνασπισμούς και συμμαχίες, όπως το Εθνικό Μέτωπο για την Απελευθέρωση (NFL), τον Ελεύθερο Συριακό Στρατό (FSA) και το Κίνημα Απελευθέρωσης και Οικοδόμησης (LCM).

[26] Μενεσιάν, Γ., *Γιατί επεμβαίνει στρατιωτικά η Τουρκία στη Συρία;* Liberal. Άρθρο. 2018 https://www.liberal.gr/apopsi/giati-epembainei-stratiotika-i-toyrkia-sti-syria (πρόσβαση 23/06/2025)

Ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός (SNA) είχε ενεργή εμπλοκή στην περιοχή της Ιντλίμπ, ως δευτερεύουσα δύναμη και σε συνεργασία πάντα με την Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ (HTS)[27] και τις διάφορες φιλοτουρκικές πολιτοφυλακές. Στα συριακά εδάφη που συνορεύουν με την Τουρκία είχε συνεργαστεί με τα τουρκικά στρατεύματα στις επιθέσεις τους εναντίον των Κούρδων, με τις κωδικές ονομασίες:

- Επιχείρηση «Ασπίδα του Ευφράτη» (2016-2017) [28]
- Επιχείρηση «Κλάδος Ελαίας» (2018), όπου στόχος ήταν η εκκαθάριση του Αφρίν από τις κουρδικές δυνάμεις (YPG/SDF).[29]
- Επιχείρηση «Πηγή Ειρήνης» (2019): Προώθηση στη βορειοανατολική Συρία.[30]

Παρά το γεγονός ότι λειτουργούσε κάτω από ένα ενιαίο πλαίσιο, ο Συριακό Εθνικό Στρατό (SNA) έχει αντιμετωπίσει σοβαρές κατηγορίες για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υφίστανται σημαντικές τριβές και εσωτερικές αντιπαλότητες μεταξύ των ομάδων που το απαρτίζουν- γεγονός το οποίο οδηγεί συχνά ακόμα και σε ένοπλες συγκρούσεις.[31] Σήμερα συνεχίζει να αποτελεί τον κύριο βραχίονα ελέγχου των κατεχόμενων συριακών εδαφών από την Τουρκία.

[27] International Crisis Group, *Silencing the Guns in Syria's Idlib*, 2020, Report 213.
[28] CNN. *Ασπίδα του Ευφράτη.* Άρθρο. 2018.
https://www.cnn.gr/tag/aspida-toy-eyfrath (πρόσβαση 23/06/2025)
[29] Γκιαγκίνης, Ι., *Σε πλήρη εξέλιξη η τουρκική επιχείρηση «Κλάδος Ελαίας»* EURO NEWS. 2018
https://gr.euronews.com/2018/01/24/se-pliri-exelixi-i-tourkiki-epixeirisi-klados-elaias (πρόσβαση 23/06/2025)
[30]EURONEWS, *Ερντογάν: Ξεκινήσαμε την επιχείρηση «Πηγή Ειρήνης» στη Συρία*. Άρθρο, 2019
https://gr.euronews.com/2019/10/09/erdogan-anakoinwse-tourkiki-epixeirisi-syria (πρόσβαση 23/06/2025)
[31] HRW, *Syria: Turkey-Backed Groups Seizing Property, Committing Abuses in Afrin*. 2020

4. Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (Syrian Democratic Forces -SDF)[32]

Εικόνα 6: Έμβλημα των Μονάδων Προστασίας του Λαού

Εικόνα 7: Έμβλημα των Μονάδων Προστασίας Γυναικών

Εικόνα 8: Έμβλημα Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων

Οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (SDF) συγκροτήθηκαν το 2015[33], υπό την καθοδήγηση των ΗΠΑ, με πυρήνα μέλη των κουρδικών Μονάδων Προστασίας του Λαού[34] (People's Defense Units - YPG)[35]. Οι Μονάδες Προστασίας του Λαού αποτελούνται από περίπου 50.000 μαχητές, οι οποίοι έχουν λάβει υλικοτεχνική υποδομή, υποστήριξη και

[32] Πιο αναλυτική έρευνα για τους Κούρδους στην περιοχή της Συρίας θα βρείτε στο κεφάλαιο του Μηνά Λυριστή

[33] RiC. *The Rojava Revolution – A Decade On*. RiC. 2022 https://rojavainformationcenter.org/2022/07/10-years-of-the-rojava-revolution-much-achieved-still-much-to-come/?utm (πρόσβαση 12/6/2025)

[34] Οι οποίες δημιουργήθηκαν το 2012, και ανέλαβαν τον έλεγχο των τμημάτων της βορειοανατολικής Συρίας, Καθώς το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος προωθήθηκε στη Συρία από το 2014, οι YPG το συγκράτησαν – γεγονός που τους χάρισε, και αργότερα στις SDF, την υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών.

[35] YPG *About the People's Defense Units (YPG)*. 2016 https://ypgrojava.org/about-us (πρόσβαση 12/6/2025)

εκπαίδευση από τις ΗΠΑ και αποτέλεσαν ίσως τον σημαντικότερο παράγοντα της συντριβής του ISIS.[36] Στις Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (SDF) εντάσσονται και οι Μονάδες Προστασίας Γυναικών (YPj)[37], οι οποίες αποτελούνται από μαχήτριες (Yazidis), που πολέμησαν κατά του Ισλαμικού Κράτους (ISIS) στο πλάι των Μονάδων Προστασίας του Λαού (YPG). Τέλος, στις Συριακές Δημοκρατικές δυνάμεις (SDF) εντάσσονται και συνασπισμοί κυρίως μειονοτικών ομάδων, όπως Τουρκμένοι, Ασσύριοι κ.α.[38]

Η στρατιωτική τους δράση ξεκίνησε το 2011 με την αρχή της εξέγερσης κατά του καθεστώτος Άσαντ με μαζικές αντικυβερνητικές διαδηλώσεις σε κουρδικές πόλεις όπως η Καμισλί (Qamishli).[39] Ένα χρόνο αργότερα κατάφεραν να διώξουν από τις βόρειες περιοχές της Συρίας τις δυνάμεις του Άσαντ καθεστώτος[40], αναλαμβάνοντας τον έλεγχο. Τον Οκτώβριο του 2013, συνεργάστηκαν με τοπικές αραβικές φυλές[41] και απελευθέρωσαν την πόλη αλ Γιαρουμπίγια (al-Yaarubiyah) από το Ισλαμικό Κράτος (ISIS)[42].Οι μάχες συνεχίστηκαν σε διάφορες πόλεις μέχρι τον Οκτώβριο του 2015 όπου με την επωνυμία πλέον SDF και την βοήθεια των ΗΠΑ επιχειρούν την εκστρατεία Σαρίν (Sharrin)[43], στα πλαίσια της οποίας προήλασαν και απελευθέρωσαν 25 χωριά από το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος. Αργότερα, το ίδιο έτος, ακολούθησε η επιχείρηση Δυτική αλ Χαζάκα (al-Hasakah), με αποκορύφωμα, ένα χρόνο αργότερα, την ήττα του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους στο

---

[36] Καραγιάννης, Γ., *Συρία: Αγωνία για την επόμενη ημέρα - Ποιοι είναι οι αντάρτες που τερμάτισαν το 25ετές καθεστώς του Άσαντ*. Πρώτο Θέμα. 2024 Άρθρο.
https://www.protothema.gr/world/article/1572850/suria-agonia-gia-tin-epomeni-imera-poioi-einai-oi-adartes-pou-termatisan-to-25etes-kathestos-tou-asad/ (πρόσβαση 02/06/2025)

[37] YPJ: *The Kurdish feminists fighting Islamic State.* The Week. 2014
https://theweek.com/60758/ypj-the-kurdish-feminists-fighting-islamic-state (πρόσβαση 02/06/2025)

[38] Στον SDF εντάσσονται και άλλες οργανώσεις και ομάδες όπως μέρος του PKK, η συμμαχία Τζαϊς αλ Θουάρ οποία περιλαμβάνει διάφορες παρατάξεις όπως το Κουρδικό Μέτωπο, την Ταξιαρχία Σελτζούκ, την Ταξιαρχία 99, την Ταξιαρχία Σουλτάν Σελίμ, την Ahrar al-Zawiya και άλλες

[39] Qamishl, I., 12 years of war in Syria. A revolution from the Kurdish perspective. North Press. 2023
Article. https://npasyria.com/en/94767/?utm (πρόσβαση 15/6/2025)

[40] Server, D., Preston, K., Yohana, R., Internal Politics and the Evolution of the Conflict in Syria. 2016. IEMed Mediterranean. Yearbook.
https://www.iemed.org/publication/internal-politics-and-the-evolution-of-the-conflict-in-syria/?utm (πρόσβαση 13/4/2026)

[41] Carl Drott. "Arab Tribes Split Between Kurds And Jihadists". Carnegie Middle East Center. 2014

[42] Aymenn J., Fadel K., "The Fall of Yaroubiya to the YPG In Context". Article. 2013
https://www.aymennjawad.org/14025/the-fall-of-yaroubiya-to-the-ypg-in-context (πρόσβαση 15/6/2025)

[43] People's Defence Units."Aug 5: Combined Defense Units Emerge Strong Operations Around Hasakah and Sarrin, Post Liberation". The original . 2015
https://web.archive.org/web/20150808010925/http:/ypgrojava.com/en/index.php/statements/786-aug-5-combined-defense-units-emerge-strong-operations-around-hasakah-and-sarrin-post-liberation. (πρόσβαση 15/6/2025)

Μπαγκχοούζ (Baghooz)[44], την τελευταία πόλη που τελούσε υπό την διοίκηση της εν λόγω τρομοκρατικής οργάνωσης στην περιοχή.

Τέλος, στις 10 Μαρτίου 2025 ο αρχηγός των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (SDF) Mazloum Abdi υπέγραψε συμφωνία[45] με τον μεταβατικό Πρόεδρο της Συρίας Αλ Σάρα (πρώην Αλ Γκολάνι) προκειμένου να ενσωματωθούν όλοι οι πολιτικοί και στρατιωτικοί θεσμοί της αυτόνομης κουρδικής διοίκησης στο Συριακό κράτος.[46]

5. Southern Operations Command- οι «άτακτοι»

Εικόνα 9: έμβλημα Southern Front

Εικόνα 10: Έμβλημα Southern Operation Command

Τα πρώτα ανταρτικά κινήματα, όπως το Νότιο Μέτωπο (Southern Front / SF), οργανώθηκαν υπό την αιγίδα της Ιορδανικής Επιχειρησιακής Διοίκησης (Jordian Military

[44] The New York Times ISIS. Caliphate Crumbles as Last Villages in Syria Falls. 2019 The New York Times. https://www.nytimes.com/2019/03/23/world/middleeast/isis-syria-caliphate.html (πρόσβαση 15/6/2025)
[45]Crisis Group, A Glimmer of Peace in Syria's North East. Middle East & North Africa. 2025 https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/syria-iraq-turkiye-united-states/glimmer-peace-syrias-north-east (πρόσβαση 26/06/2025)
[46] Liberal. *Συμφωνία Αλ Σάρα με Κούρδους - «Οι δολοφονίες Αλαουιτών απειλούν την ενότητα» προειδοποίησε.* Άρθρο. 2025 https://www.liberal.gr/diethni-themata/symfonia-al-sara-me-toys-koyrdoys-ensomatosi-ton-politikon-kai-stratiotikon-thesmon (πρόσβαση 14/04/2026)

Operations Command)[47], χωρίς ιδιαίτερες επιτυχίες. Το 2018 δημιουργήθηκε η Νότια Επιχειρησιακή Διοίκηση (Southern Operations Command),[48] η οποία απαρτιζόταν κυρίως από τοπικές ομάδες αντιπολιτευόμενων οργανώσεων -Σουνιτών, Δρούζων, Χριστιανών και Αλαουιτών-**.** Έδρασαν, κυρίως στη νότια περιοχή της Συρίας (βλ. εικ. 2), κοντά στα σύνορα με το Ισραήλ.

Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, ορισμένες από τις οργανώσεις που λειτουργούσαν εντός του Νοτίου Επιχειρησιακού χώρου (Southern operation Room – SOR) πολέμησαν εναντίον του καθεστώτος Άσαντ, του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους, της Χεζμπολλά και των ιρανικών πολιτοφυλακών, καθώς και εναντίον οργανώσεων που συνδέονται με την Χαγιατ Ταχρίρ αλ-Σάμ (HTS). Ορισμένες από αυτές τις οργανώσεις λειτουργούσαν ανεξάρτητα, ενώ άλλες ήταν μέρος του Ελεύθερου Συριακού Στρατού (FSA).

Το 2018, αφού ο αλ Γκολάνι ανέλαβε τον έλεγχο της νότιας Συρίας, πολλοί από τους αντάρτες επέλεξαν να μετακινηθούν στην περιοχή του Ιντλίμπ στο πλαίσιο των «συμφωνιών συμφιλίωσης», ενώ άλλοι επέλεξαν να παραμείνουν στο νότιο τμήμα της χώρας και να υπόκεινται στην εποπτεία της Ρωσίας και του συριακού καθεστώτος. Μετά την επίθεση των ανταρτών τον Δεκέμβριο του 2024, πολλές από αυτές τις οργανώσεις και τους ακτιβιστές αθέτησαν τις συμφωνίες τους με το καθεστώς και εντάχθηκαν στον αγώνα εναντίον του.

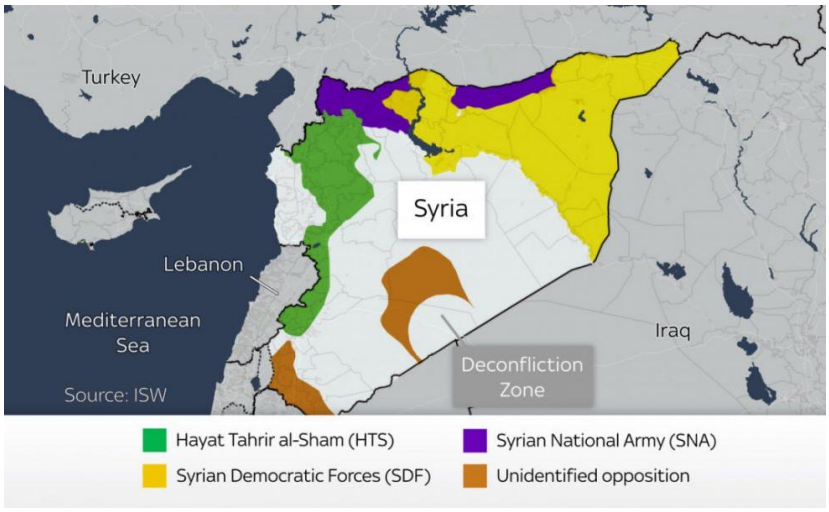

Εικόνα 11: AL Jazeera οι περιοχές διοικήσεων στις 8 Δεκεμβρίου 2024

[48] Shapira, B., *Rebel factions in southern Syria – Southern Operations Room (SOR)* ALMA, Research and Education Center . Article. 2019
https://israel-alma.org/rebel-factions-in-southern-syria-southern-operations-room-sor/?utm (πρόσβαση 26/06/2025)

Ενέργειες Αφοπλισμού

Το θεωρητικό πλαίσιο Αφοπλισμός-Αποστράτευση-Επανένταξη (Disarmament, Demobilization, Reintegration / DDR) αποτελεί τον διεθνώς αναγνωρισμένο μηχανισμό μετάβασης από πόλεμο σε ειρήνη για πρώην μαχητές και ένοπλες οργανώσεις.[49] Από το 2011 και μετά υπήρξαν πολυάριθμες προσπάθειες αφοπλισμού των ενόπλων οργανώσεων στη Συρία. Εξελίχθηκαν υπό διαφορετικά προσχήματα, με ποικίλα αποτελέσματα, εξαρτώμενα από την γεωγραφία, την πολιτική στήριξη και την διεθνή εμπλοκή.

Η πρώτη ανάγκη για αφοπλισμό διαφάνηκε από τα πρώτα χρόνια της εξέγερσης, όπου ο πρόεδρος Άσαντ παραδεχόταν ότι κατέχει χημικά όπλα (2012) και θεωρείται ότι τα χρησιμοποίησε το 2013 σε πόλεις κοντά στη Δαμασκό.[50] Λίγες μέρες πριν υπογράφηκε η Συμφωνία της Γενεύης όπου ΗΠΑ και Ρωσία, συμφώνησαν στην καταστροφή του χημικού εργοστασίου της Συρίας. Ωστόσο μέχρι και 2017 έχουν καταγραφεί και άλλες παρόμοιες επιθέσεις. Η κοινή αποστολή του ΟΗΕ και του Οργανισμού για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων απομάκρυνε 1300 τόνους χημικών έως τα μέσα του 2014 [51] Ένα χρόνο νωρίτερα είχε ξεκινήσει επίσημα η καταστροφή του εργοστασίου χημικών στην Συρία[52].

Το 2016, στη Βιέννη, η Διεθνής Ομάδα Υποστήριξης της Συρίας του ΟΗΕ (International Syria Support Group - ISSG)[53], επιβεβαίωσε εκ νέου την αποφασιστικότητα της να ενισχύσει τις προσπάθειες για την παύση των εχθροπραξιών, να εξασφαλίσει πλήρη και διαρκή ανθρωπιστική πρόσβαση στη Συρία και να εξασφαλίσει την πρόοδο προς μια ειρηνική πολιτικής μετάβασης. Η Διεθνής Ομάδα Υποστήριξης της Συρίας (ISSG) τόνισε τη δέσμευση της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Κοινή Δήλωση της 9ης Μαΐου να *«συνεργαστεί με τις συριακές αρχές για να ελαχιστοποιήσει τις αεροπορικές επιχειρήσεις σε περιοχές που*

[49] United Nations. *Disarmament, Demobilization and Reintegration* https://peacekeeping.un.org/en/disarmament-demobilization-and-reintegration (πρόσβαση 28/6/2025)
[50] Forbes. *Συρία: Το χρονικό της χρήσης χημικών όπλων στον πόλεμο.* Capital.gr. Άρθρο. 2017 https://www.capital.gr/diethni/3202680/suria-to-xroniko-tis-xrisis-ximikon-oplon-ston-polemo/ (πρόσβαση 28/6/2025)
[51] Organization for the Prohibition of Chemical Weapons. *OPCW issues Fact-Finding Mission report on chemical weapons use allegation in Marea, Syria, in September 2015.* Report. 2022 https://www.opcw.org/media-centre/news/2022/01/opcw-issues-fact-finding-mission-report-chemical-weapons-use-allegation (πρόσβαση 14/4/2026)
[52] |Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW). *Syria Chemical Weapons Destruction.* OPCW.2013 https://www.opcw.org/media-centre/news/2013/10/syria-chemical-weapons-destruction-begins (πρόσβαση 28/6/2025)
[53] Αραβικός Σύνδεσμος, Αυστραλία, Καναδάς, Κίνα, Αίγυπτος, Ευρωπαϊκή Ένωση, Γαλλία, Γερμανία, Ιράν, Ιράκ, Ιταλία, Ιαπωνία, Ιορδανία, Λίβανος, Ολλανδία, Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας, Ομάν, Κατάρ, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένη Αραβία, Ισπανία, Τουρκία, Ηνωμένες Πολιτείες

κατοικούνται κυρίως από άμαχους ή συμβαλλόμενα μέρη στην παύση των εχθροπραξιών. Επίσης, δεσμεύτηκε να υποστηρίξει και να βοηθήσει τις Ηνωμένες Πολιτείες στην περιοχή».[54]

Επιπρόσθετα, χαρακτηριστική πρωτοβουλία αποτέλεσαν οι συμφωνίες του Astana μεταξύ Ρωσίας, Τουρκίας και Ιράν τον Μάιο του 2017, που περιλάμβαναν τέσσερις ζώνες αποκλιμάκωσης στην εμπόλεμη Συρία και ανταλλαγές κρατουμένων.[55] Χωρίς να δίνουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την χρηστικότητα τους. Ο αλ Γκολάνι αντέδρασε στην πρόταση καθώς κάτι τέτοιο οδηγούσε στην εδαφική διαίρεση της Συρίας, γεγονός μη επιθυμητό.

Οι θέσεις των Εξωτερικών Δρώντων στην Συρία για τον αφοπλισμό

Ο ΟΗΕ, όπως ήδη αναφέρθηκε**,** προωθεί την ειρήνη και τη σταθερότητα στη Συρία μέσω πολιτικής λύσης. Ο αφοπλισμός θεωρείται απαραίτητος για τον τερματισμό των συγκρούσεων και την επιστροφή στην πολιτική διαδικασία, με την δημιουργία θεσμών, όπως για παράδειγμα η Συνταγματική Επιτροπή. Για την επίτευξη, λοιπόν αυτών των στόχων, υιοθετεί ψηφίσματα, σημαντικότερο των οποίων είναι το 2254/2015,[56] το οποίο εγκρίθηκε ομόφωνα στις 18 Δεκεμβρίου 2015 και καλούσε για κατάπαυση του πυρός και πολιτική διευθέτηση στη Συρία ως μέσο για τον τερματισμό του εμφυλίου πολέμου. Το έγγραφο περιγράφει το οδικό χάρτη για την πολιτική μετάβαση της Συρίας. Ειδικότερα, το ψήφισμα 2254:

- Καθορίζει τις παραμέτρους για μια πολιτική μετάβαση στη Συρία.
- Ζητά την έναρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ της συριακής κυβέρνησης και των αντιπολιτευόμενων ομάδων .
- Υποστηρίζει τη συμμετοχή όλων των Σύρων, ανεξαρτήτως εθνικότητας ή θρησκείας, στη διαδικασία μετάβασης .
- Επισημαίνει την ανάγκη για διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στη Συρία .

[54] Reuters, *US, Russia announce Syria ceasefire plan.* DW. 2016. https://www.dw.com/en/us-russia-announce-syria-ceasefire-plan/a-19541407 (πρόσβαση 14/4/2026)
[55] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, *Αστάνα: Θέσπιση «ζωνών αποκλιμάκωσης» στην εμπόλεμη Συρία.* Άρθρο. 2017 https://www.kathimerini.gr/world/908054/astana-thespisi-zonon-apoklimakosis-stin-empolemi-syria/ (πρόσβαση 28/6/2025)
[56] United Nations. *Resolution 2254 (2015).* Security Council. 2015 https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2254.pdf (πρόσβαση 28/6/2025)

- Επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και στην προστασία του άμαχου πληθυσμού

Οι ΗΠΑ θέλουν να εξαλείψουν την απειλή οργανώσεων όπως το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος και η Αλ Κάϊντα, για λόγους εθνικής ασφάλειας και για να περιορίσουν την ιρανική και ρωσική επιρροή. Η δράση των ΗΠΑ στην Συρία άρχισε με την Συμφωνία της καταστροφής των χημικών όπλων που διέθετε η χώρα.[57] Ουσιαστικά, οι ΗΠΑ σύμφωνα με το Κείμενο Εργασίας 35/2013 υποχρεώθηκαν να αντιδράσουν στρατιωτικά, αλλιώς διακυβεύονταν μελλοντικά η αξιοπιστία τους έναντι πιο σκληρών αντιπάλων όπως η Βόρεια Κορέα και το Ιράν. Οργάνωσαν, λοιπόν, στρατιωτικές επιχειρήσεις, συνεργάστηκαν με τις κουρδικές δυνάμεις (SDF)[58], επέβαλαν κυρώσεις και προσπάθησαν να ελέγξουν την διάφορες ομάδες ασκώντας οικονομική πίεση.

Η Ρωσία από την πλευρά της στήριζε το συριακό καθεστώς και ήθελε να εξαλείψει τις ένοπλες ομάδες που αντιτίθενται σε αυτό, επιδιώκοντας να ενισχύσει τη δική της επιρροή στη Μέση Ανατολή. Η ναυτική βάση στην Ταρτούς είναι γεωπολιτικής σημασίας για τη Μόσχα, γεγονός που επηρέασε και το γενικότερο κλίμα στις αμερικανο-ρωσικές σχέσεις, οι οποίες μετά την εισβολή στην Ουκρανία αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα.

Η Τουρκία ανησυχούσε διότι η συριακή κρίση που επέτρεψε στους Κούρδους να οργανώσουν αυτοδιοικητικές δομές, την λεγόμενη Δημοκρατία της Ροζάβα, και η δράση τους εναντίον του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους αποδείχθηκε καθοριστική για την ήττα του, έφερνε την συριακή πτυχή του Κουρδικού στο προσκήνιο. Κατά συνέπεια, η Άγκυρα αντιλαμβανόταν το ζήτημα των Κούρδων της Συρίας ως ενίσχυση του PKK και, επομένως, αποτελούσε μείζονα απειλή για την ασφάλειά της. Στόχος λοιπόν της Τουρκίας δεν ήταν ο αφοπλισμός των ένοπλων ομάδων, πολύ περισσότερο που και η ίδια ενίσχυε ένοπλες οργανώσεις, όπως η Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, αλλά η δημιουργία μίας *ζώνης ασφαλείας* κατά

[57] Ντόκος, Θ. *Ενημερωτικός Οδηγός για τη Σύγκρουση τη Συρία*. Κείμενο Εργασίας Νο 352013. ΕΛΙΑΜΕΠ 2013
https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2013/09/35_2013_-%CE%9A%CE%95%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F-%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3-_-%CE%98-%CE%9D%CF%84%CF%8C%CE%BA%CE%BF%CF%82.pdf (πρόσβαση 28/6/2025)

[58] Η Καθημερινή. *Συρία: Ο στρατός αντιμετωπίζει επιθέσεις από την κουρδική οργάνωση SDF*. Άρθρο. 2024. https://www.kathimerini.gr/world/563353636/syria-o-stratos-antimetopizei-epitheseis-apo-tin-koyrdiki-organosi-sdf/ (πρόσβαση 28/6/2025)

μήκος των συρο-τουρκικών συνόρων, πράγμα το οποίο πέτυχε με στρατιωτικές εισβολές, οποίες ήδη αναφέρθηκαν.

Το Ιράν στήριξε το καθεστώς Assad[59] και τις παραστρατιωτικές σιιτικές ομάδες, όχι με στόχο τον αφοπλισμό, αλλά με στόχο την διατήρηση του καθεστώτος Άσαντ στενού συμμάχου της Τεχεράνης. Προώθησε επίσης την ιδεολογική επανένταξη μέσω θρησκευτικών σχολών, όχι όμως μέσω τυπικού σχεδίου «Αφοπλισμού-Αποστράτευση-Επανένταξη- DDR».

Η Κίνα δεν έχει άμεσα συμφέροντα στην Συρία, αλλά γενικότερα είναι αντίθετη με την επέμβαση οποιασδήποτε μορφής και της ανάμειξης της διεθνούς κοινότητας στα εσωτερικά των κρατών. Το Κατάρ επίσης χρηματοδότησε ένοπλες αντικαθεστωτικές ομάδες, ενώ η Σαουδική Αραβία αντιμετώπιζε τον εμφύλιο στην Συρία μάλλον ως ένα κομμάτι μια ευρύτερης ενδο-ισλαμικής σύγκρουσης, στηρίζοντας τις ακραίες σαλιφιστικές ομάδες της αντιπολίτευσης[60] σε βάρος των μετριοπαθών ομάδων των Αδελφών Μουσουλμάνων. Σε κάθε περίπτωση, η εχθρότητα προς το καθεστώς Άσαντ υποχώρησε και η Συρία επανήλθε στον Αραβικό Σύνδεσμο, καθώς οι Άραβες αντίπαλοι του φαίνεται να θεώρησαν ότι είναι προτιμότερη η διατήρησή του από την επικράτηση ενός τζιχαντιστικού καθεστώτος, όπως αυτό του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους.

Το Ισραήλ,[61] από την πλευρά του, έχει καταστήσει σαφές ότι δεν θα επιτρέψει την ανάληψη της εξουσίας από τζιχαντιστικές ομάδες, πραγματοποιώντας στρατιωτικές επιχειρήσεις στα νότια της Συρίας και στηρίζοντας τους Δρούζους, που αποτελούν ένα προστατευτικό φράγμα στα σύνορά του. Παράλληλα, οι αγριότητες στη Λαττάκεια ενίσχυσαν την ανησυχία των Κούρδων των Δημοκρατικών Δυνάμεων της Συρίας (SDF), οι οποίοι αντιτίθενται στην ενσωμάτωσή τους στις κυβερνητικές δυνάμεις υπό τον έλεγχο των

[59] Chipman, J. *IRAN'S NETWORKS OF INFLUENCE IN THE MIDDLE EAST.* International Institute for Strategic Studies.2019
https://www.iiss.org/globalassets/media-library---content--migration/files/publications---free-files/strategic-dossier/iran-dossier/irans-networks-of-influence-in-the-middle-east.pdf (πρόσβαση 14/4/2026)

[60] CNN Greece. *Για τη Σαουδική Αραβία η μετάβαση της εξουσίας στη Συρία δεν συμπεριλαμβάνει τον Άσαντ.*. Άρθρο. 2017
https://www.cnn.gr/kosmos/story/92244/gia-ti-saoydiki-aravia-i-metavasi-tis-exoysias-sti-syria-den-symperilamvanei-ton-asant (πρόσβαση 28/6/2025)

[61] Liberal. *Αιματοχυσία στη Συρία: Η σφαγή αμάχων, ο ρόλος της Τουρκίας και η αλήθεια για τους τζιχαντιστές.* Άρθρο. 2025
https://www.liberal.gr/diethni-themata/aimatohysia-sti-syria-i-sfagi-amahon-o-rolos-tis-toyrkias-kai-i-alitheia-gia-toys (πρόσβαση 28/6/2025)

τζιχαντιστών. Σε γενικές γραμμές το Ισραήλ επιθυμεί μία αποδυναμωμένη Συρία, με την καλύτερη προοπτική για το ίδιο αυτήν του διαμελισμού της.

Το Ισλαμικό Κράτος δεν δρούσε υπέρ του αφοπλισμού των ένοπλων οργανώσεων της Συρίας, αντιθέτως η δράση του σχετίζεται με την ενίσχυση της ένοπλης βίας, την δημιουργία παραστρατιωτικών δομών και τη σύγκρουση με άλλες οργανώσεις.[62] Επεδίωκε την απόλυτη κυριαρχία, απορρίπτοντας κάθε μορφή πολιτικού πλουραλισμού ή συμβιβασμού.[63] Είχε συγκρουστεί με πληθώρα οργανώσεων στην περιοχή, τόσο τζιχαντιστών, όπως η Αλ Νούσρα, όσο κοσμικών, όπως ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός, διεκδικώντας την απόλυτη κυριαρχία.

Επίλογος

Ανάλογες συγκρούσεις στις περιοχές Κολομβίας[64] και της Σιέρα Λεόνε[65] δείχνουν ότι η επιτυχής αποστρατιωτικοποίηση απαιτεί αρχικά εγγυήσεις ασφάλειας για τους πρώην μαχητές, οικονομική στήριξη και επανένταξη, σίγουρα την εμπλοκή της κοινωνίας πολιτών και τέλος η μετάβαση στην ειρήνη μπορεί να υλοποιηθεί μόνο μέσω διεθνούς επιτήρησης.

Στην περίπτωση της Συρίας, η απουσία αυτών των στοιχείων εξηγεί την αποτυχία προηγούμενων σχεδίων «Αφοπλισμού-Αποστράτευση-Επανένταξη – DDR».[66] Για να επιτευχθεί ουσιαστικός αφοπλισμός, πρέπει σε πρώτο στάδιο να υπάρξει πολιτική συμφωνία που να αναγνωρίζει τους βασικούς δρώντες. Ύστερα, απαιτείται δημιουργία ανεξάρτητης μεταβατικής αρχής με διεθνή στήριξη και ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα «Αφοπλισμού-Αποστράτευση-Επανένταξης- DDR» με χρηματοδότηση από διεθνείς Οργανισμούς, υλοποιήσιμο σε περιφερειακό επίπεδο. Σε τελικό στάδιο η Δικαιοσύνη Μεταβατικής Περιόδου (Transitional Justice) πρέπει να συνδυαστεί με πολιτικές συμφιλίωσης.

Ο αφοπλισμός των ενόπλων οργανώσεων στη Συρία δεν είναι απλώς τεχνικό ζήτημα, αλλά βαθύτατα πολιτικό. Η μακροχρόνια πολυδιάσπαση, η ξένη ανάμειξη και η έλλειψη πολιτικής συναίνεσης καθιστούν κάθε πρωτοβουλία εξαιρετικά περίπλοκη. Ωστόσο, η εμπειρία από άλλες συγκρούσεις προσφέρει ένα πλαίσιο ελπίδας, υπό την προϋπόθεση μιας

---

[62] Lister, C., *The Islamic State: A Brief Introduction.* Brookings Institution Press. 2015

[63] Hassan, H. & Weiss, M., *ISIS: Inside the Army of Terror.* Regan Arts. 2015

[64] Theidon, K., *Transitional Subjects: The Disarmament, Demobilization and Reintegration of Former Combatants in Colombia. International Journal of Transitional Justice, 1(1),* 2007, pp. 66–90.

[65] Knight, M., & Özerdem**, A.,** *Guns, Camps and Cash: Disarmament, Demobilization and Reinsertion of Former Combatants in Transitions from War to Peace. Journal of Peace Research, 41(4),* 2004. 499–516.

[66] Torjesen, 2013.

περιεκτικής, πολιτικά νομιμοποιημένης και διεθνώς εγγυημένης διαδικασίας “Αφοπλισμού-Αποστράτευσης-Επανένταξης – DDR».

Βιβλιογραφία

Βιβλία ξενόγλωσσα

Berti, Benedetta. *Armed Political Organizations: From Conflict to Integration*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2016.

Byman, Daniel. *Understanding the Islamic State*. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2016.

Hassan, Hassan, and Michael Weiss. *ISIS: Inside the Army of Terror*. New York: Regan Arts, 2015.

Heydemann, Steven. *The Future of Syria: Lessons from DDR in Other Contexts*. Washington, DC: Brookings Institution, 2018.

Hokayem, Emile. *Syria's Uprising and the Fracturing of the Levant*. London: International Institute for Strategic Studies, 2013.

International Crisis Group. *Silencing the Guns in Syria's Idlib*. Report No. 213. Brussels: International Crisis Group, 2020.

Knight, Mark, and Alpaslan Özerdem. "Guns, Camps and Cash: Disarmament, Demobilization and Reinsertion of Former Combatants in Transitions from War to Peace." *Journal of Peace Research* 41, no. 4 (2004): 499–516.

Lefevre, Raphael. *Ashes of Hama: The Muslim Brotherhood in Syria*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Lefèvre, Raphael. "Islamism within a Civil War: The Syrian Muslim Brotherhood's Struggle for Survival." Washington, DC: Brookings Institution, August 2015.

Lister, Charles. *The Islamic State: A Brief Introduction*. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2015.

Lister, Charles. *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*. New York: Oxford University Press, 2015.

Lund, Aron. *The Syrian War: A Strategic Overview*. Stockholm: Swedish Institute of International Affairs, 2019.

Özkizilcik, Ömer. *The Syrian National Army (SNA): Structure, Functions, and Three Scenarios for Its Relationship with Damascus*. Discussion Paper 24. Syria Transition Challenges Project. Ankara: SETA Foundation, 2020.

Phillips, Christopher. "The Civil War in Syria: The Variety of Opposition to the Syrian Regime." In *Mediterranean Yearbook 2013*. Barcelona: IEMed, 2013.

Phillips, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven, CT: Yale University Press, 2016.

Theidon, Kimberly. "Transitional Subjects: The Disarmament, Demobilization and Reintegration of Former Combatants in Colombia." *International Journal of Transitional Justice* 1, no. 1 (2007): 66–90.

Torjesen, Stina. "Towards a Theory of Ex-Combatant Reintegration." *Stability: International Journal of Security & Development* 2, no. 3 (2013): 1–13.

Wickham, Carrie Rosefsky. *The Muslim Brotherhood: Evolution of an Islamist Movement*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2013.

Πηγές από το Ίντερνετ

Άρθρα ελληνόγλωσσα

Γκιαγκίνης, Ι. *Σε πλήρη εξέλιξη η τουρκική επιχείρηση 'Κλάδος Ελαίας.' EURO NEWS. 2018* https://gr.euronews.com/2018/01/24/se-pliri-exelixi-i-tourkiki-epixeirisi-klados-elaias (πρόσβαση 15/4/2026)

Δαργάκης, Ν. *Συρία: Το μωσαϊκό των ένοπλων οργανώσεων – Ποιες περιοχές ελέγχουν, από ποιον υποστηρίζονται. In Newspaper. 2024* https://www.in.gr/2024/12/09/world/syria-mosaiko-ton-antartikon-organoseon-poies-perioxes-elegxoun-apo-poion-ypostirizontai (πρόσβαση 15/4/2026)

Η Καθημερινή. *Συρία: Υπόσχεται να προστατεύσει τους Δρούζους – Απορρίπτει την παρέμβαση του Ισραήλ. 2025* https://www.kathimerini.gr/world/563589184/syria-yposchetai-na-prostateysei-toys-droyzoys-aporriptei-tin-paremvasi-toy-israil/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Καραγιάννης, Γ. *Συρία: Αγωνία για την επόμενη ημέρα - Ποιοι είναι οι αντάρτες που τερμάτισαν το 25ετές καθεστώς του Άσαντ. Πρώτο Θέμα. 2024* https://www.protothema.gr/world/article/1572850/suria-agonia-gia-tin-epomeni-imera-poioi-einai-oi-adartes-pou-termatisan-to-25etes-kathestos-tou-asad (πρόσβαση 15/4/2026)

Μενεσιάν, Γ. *Γιατί επεμβαίνει στρατιωτικά η Τουρκία στη Συρία; Liberal. 2018* https://www.liberal.gr/apopsi/giati-epembainei-stratiotika-i-toyrkia-sti-syria (πρόσβαση 15/4/2026)

Νάουτι, Α., *Συρία: Προσωρινό Σύνταγμα από τον Αλ Σαράα. Euro News. 2025* https://gr.euronews.com/2025/03/14/syria-proswrino-syntagma-apo-ton-al-saraa (πρόσβαση 15/4/2026)

Σκαφιδάς, Γ., *Αφοπλισμός σε ναρκοπέδιο – Οι αστερίσκοι πίσω από το ιστορικό μήνυμα Οτσαλάν." ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.* 2025

Philenews. *Συρία: Αγωνία για την επόμενη μέρα. Οι αντάρτες που τερμάτισαν το 25ετές καθεστώς Άσαντ.* Διεθνή. *2024* https://www.philenews.com/kosmos/diethni/article/1536568/siria-agonia-gia-tin-epomeni-imera-pii-ine-i-antartes-pou-termatisan-to-25etes-kathestos-tou-asant (πρόσβαση 15/4/2026)

Reuters, *Αστάνα: Θέσπιση 'ζωνών αποκλιμάκωσης' στην εμπόλεμη Συρία*. *Η Καθημερινή,* 2017. https://www.kathimerini.gr/world/908054/astana-thespisi-zonon-apoklimakosis-stin-empolemi-syria/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Reuters. *Η τουρκική κυβέρνηση απαιτεί να καταθέσουν όλοι οι Κούρδοι τα όπλα σε Ιράκ και Συρία. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. 2025* https://www.kathimerini.gr/world/563492707/i-toyrkiki-kyvernisi-apaitei-na-katathesoyn-oloi-oi-koyrdoi-ta-opla-se-irak-kai-syria/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Reuters. Συρία: Ο στρατός αντιμετωπίζει επιθέσεις από την κουρδική οργάνωση SDF. *Η Καθημερινή*, 2024. https://www.kathimerini.gr/world/563353636/syria-o-stratos-antimetopizei-epitheseis-apo-tin-koyrdiki-organosi-sdf/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Reuters. *Συριακές κουρδικές δυνάμεις: «Το κάλεσμα Οτσαλάν για αφοπλισμό αφορά μόνο το PKK»*. *ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. 2025*

https://www.kathimerini.gr/world/563491006/syriakes-koyrdikes-dynameis-to-kalesma-otsalan-gia-afoplismo-afora-mono-to-pkk/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Forbes. *Συρία: Το χρονικό της χρήσης χημικών όπλων στον πόλεμο.Capital.gr. 2017* https://www.capital.gr/diethni/3202680/suria-to-xroniko-tis-xrisis-ximikon-oplon-ston-polemo (πρόσβαση 15/4/2026)

Άρθρα ξενόγλωσσα

Boteman, T., *US Scraps $10m Bounty for Arrest of Syria's New Leader Sharaa. BBC. 2024* https://www.bbc.com/news/articles/c07gv3j818ko (πρόσβαση 15/4/2026)

Boyes, R., *Erdogan is the victor in this Middle East chaos. The Times. 2024* https://www.thetimes.com/comment/columnists/article/erdogan-victor-chaos-middle-east-5bmh9j6h9 (πρόσβαση 15/4/2026)

Hassan, H., *How the Muslim Brotherhood Hijacked Syria's Revolution. Foreign Policy. 2013* https://foreignpolicy.com/2013/03/13/how-the-muslim-brotherhood-hijacked-syrias-revolution/(πρόσβαση 15/4/2026)

Lefèvre, R., *The Muslim Brotherhood's Role in Syria. Carnegie Endowment. 2015* https://carnegieendowment.org/posts/2015/02/the-muslim-brotherhoods-role-in-syria?lang=en (πρόσβαση 15/4/2026)

National Coalition of Syrian. *SOC President Discusses Latest Developments with MB's General Supervisor in Syria.* 2020 https://en.etilaf.org/all-news/news/soc-president-discusses-latest-developments-with-mbs-general-supervisor-in-syria (πρόσβαση 15/4/2026)

Shapira, B., *Rebel Factions in Southern Syria – Southern Operations Room (SOR*). *ALMA Center. 2019* https://israel-alma.org/rebel-factions-in-southern-syria-southern-operations-room-sor/ (πρόσβαση 15/4/2026)

The Guardian. *Syrians are torn between a despotic regime and a stagnant opposition.* 2019 https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/aug/23/syrians-torn-despotic-regime-stagnant-opposition (πρόσβαση 15/4/2026)

Εκθέσεις και αναφορές:

Center for Strategic & International Studies. *Hay'at Tahrir al-Sham (HTS).* 2023. https://www.csis.org/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Chipman, J. *Iran's Networks of Influence in the Middle East.* IISS. 2024 https://www.iiss.org/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Crisis Group. *A Glimmer of Peace in Syria's North East*, 2025. https://www.crisisgroup.org/ (πρόσβαση 15/4/2026)

International Committee of the Red Cross (ICRC). *International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts. 2020* https://www.icrc.org/sites/default/files/media_file/2024-10/4810_002_CH%203.pdf (πρόσβαση 15/4/2026)

Middle East Institute. *The Economics of Hayat Tahrir al-Sham. 2021* https://www.mei.edu/publications/economics-hayat-tahrir-al-sham (πρόσβαση 15/4/2026)

National Coalition for Syrian Revolutionary and Opposition Forces. *SOC President Discusses Latest Developments...* , 2020. https://en.etilaf.org/ (πρόσβαση 15/4/2026)

National Counterterrorism Center. *Al-Qa'ida. Counter Terrorism Guide. 2020* https://www.dni.gov/nctc/terrorist_groups/al_qaida.html (πρόσβαση 15/4/2026)

OPCW. *Working Together for a World Free of Chemical Weapons.* 2024 https://www.opcw.org/ (πρόσβαση 15/4/2026)

People's Defence Units (YPG). *About the People's Defense Units.* https://ypgrojava.org/about-us (πρόσβαση 15/4/2026)

Rojava Information Center. *The Rojava Revolution – A Decade On. 2022* https://rojavainformationcenter.org/2022/07/10-years-of-the-rojava-revolution-much-achieved-still-much-to-come/ (πρόσβαση 15/4/2026)

Security Council. *Resolution 2254 .2015.* https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2254.pdf (πρόσβαση 15/4/2026)

UN. *Note to Correspondents: Statement of the International Syria Support Group.* 2016 https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2016-05-17/note-correspondents-statement-of-the-international-syria-support-grou (πρόσβαση 15/4/2026)

6. Η γεωπολιτική μετάβαση της Συρίας στη μετά-Άσαντ εποχή. Το Κουρδικό ζήτημα και η αναδιάταξη των περιφερειακών ισορροπιών.

Μηνάς Λυριστής[1]

Περίληψη

Η μελέτη εξετάζει το Κουρδικό ζήτημα ως κεντρικό πεδίο της συριακής μετάβασης μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ. Υποστηρίζει ότι η βορειοανατολική Συρία αποτελεί σημαντική περίπτωση όπου τέμνονται η κρατική ανασυγκρότηση, η διαχείριση των μειονοτήτων, ο έλεγχος πόρων και οι περιφερειακοί ανταγωνισμοί. Η ανάλυση δείχνει ότι οι κουρδικές δομές απέκτησαν κατά τον εμφύλιο χαρακτηριστικά de facto διοίκησης, γεγονός που ενίσχυσε τη διαπραγματευτική τους δυναμική αλλά και την καχυποψία της Δαμασκού και της Άγκυρας. Μετά την άνοδο του Άχμεντ αλ Σαράα, η νέα συριακή ηγεσία επιδίωξε την επανένταξη των κουρδικών περιοχών σε ένα συγκεντρωτικό κράτος, συνδυάζοντας στρατιωτική πίεση, νομικές παραχωρήσεις και ελεγχόμενη θεσμική ενσωμάτωση. Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι η βιωσιμότητα της νέας τάξης θα εξαρτηθεί από το αν η Δαμασκός θα μετατρέψει την αποκατάσταση της κυριαρχίας σε πραγματική πολιτική ένταξη και όχι απλώς σε ανασυγκρότηση του κεντρικού ελέγχου.

Λέξεις κλειδιά Μετά-Άσαντ Συρία, Κουρδικό ζήτημα, Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις, Τουρκία, κρατική ανασυγκρότηση

Abstract

This study examines the Kurdish question as a central dimension of Syria's post-Assad transition. It argues that northeastern Syria is an arena where state reconstruction, minority inclusion, resource control and regional competition intersect. The analysis shows that Kurdish structures acquired features of de facto governance during the civil war, increasing both their bargaining value and the suspicion of Damascus and Ankara. Following the rise of Ahmad al-Sharaa, the new Syrian leadership sought to reintegrate the Kurdish regions into a centralized state through a combination of military pressure, legal concessions and controlled institutional incorporation. The article also highlights the regional dimension of the issue, especially Turkey's role in opposing any durable Kurdish autonomous arrangement along its borders, as well as the pragmatic adjustment of external powers to the new Syrian centre. The main conclusion is that the durability of the emerging order will

[1] Διδάκτορας Διεθνών Σχέσεων, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

depend on whether Damascus can transform the restoration of sovereignty into genuine political inclusion, rather than just reproducing central control under a new leadership.

Key words Post-Assad Syria, Kurdish issue, Syrian Democratic Forces, Turkey, state reconstruction

Εισαγωγή

Η κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ τον Δεκέμβριο του 2024 λειτούργησε ως σημείο καμπής για ολόκληρο το περιφερειακό υποσύστημα της Μέσης Ανατολής. Η μετάβαση στη μετα-Άσαντ περίοδο άνοιξε ένα πεδίο έντονης γεωπολιτικής ρευστότητας, στο οποίο η αναζήτηση νέας κρατικής νομιμοποίησης συνδέθηκε άμεσα με την αλλαγή των σχέσεων της Συρίας με την Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Ρωσία. Στο νέο αυτό περιβάλλον, το Κουρδικό ζήτημα αναδείχθηκε στον σημαντικότερο εσωτερικό και ταυτόχρονα διασυνοριακό παράγοντα της συριακής μετάβασης.[2] Η σημασία του συνδέεται με ζητήματα εδαφικού ελέγχου, ενεργειακών πόρων, συνοριακής ασφάλειας και κρατικής ανασυγκρότησης. Η παρούσα μελέτη εστιάζει, συνεπώς, όχι μόνο στην εσωτερική πορεία της Συρίας μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, αλλά και στη θέση του κουρδικού παράγοντα μέσα σε ένα περιφερειακό σύστημα «συγκοινωνούντων δοχείων», όπου κάθε μεταβολή στη βορειοανατολική Συρία παράγει συνέπειες για την Τουρκία, το Ιράκ και ευρύτερα τη γεωπολιτική της Μέσης Ανατολής.[3]

Η μετα-Άσαντ περίοδος αποτελεί μία διαδικασία ανακατανομής κυριαρχίας, στο πλαίσιο της οποίας τίθενται εκ νέου θεμελιώδη ερωτήματα για τον χαρακτήρα του συριακού κράτους, τα όρια της κεντρικής εξουσίας και τη σχέση μεταξύ πολιτικής νομιμοποίησης και ένοπλης ισχύος. Εκεί ακριβώς το Κουρδικό ζήτημα αποκτά κεντρική σημασία, καθώς συμπυκνώνει σχεδόν όλα τα βασικά διακυβεύματα της μετάβασης. Το αν η Δαμασκός θα κατορθώσει να ενσωματώσει τις κουρδικές περιοχές χωρίς να αναπαράγει παλαιότερα πρότυπα αποκλεισμού θα αποτελέσει δείκτη για τη βιωσιμότητα του νέου συριακού πολιτικού μορφώματος. Υπό το πρίσμα αυτό, η μελέτη του Κουρδικού ζητήματος στην παρούσα συγκυρία απαιτεί διπλή οπτική. Από τη μία πλευρά, χρειάζεται εσωτερική ανάλυση της σχέσης μεταξύ των

[2] Julien Barnes-Dacey, "A Year after Assad: The Search for Syria's Future," European Council on Foreign Relations, March 4, 2026, https://ecfr.eu/article/a-year-after-assad-the-search-for-syrias-future/.
[3] House of Commons Library, "Syria One Year after Assad: Forming an Interim Government," Research Briefing, January 22, 2026, https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10430/.

κουρδικών πολιτικο-στρατιωτικών δομών και της μεταβατικής συριακής αρχής. Από την άλλη, απαιτείται περιφερειακή ανάγνωση, καθώς η κουρδική παρουσία στη Συρία δεν νοείται ανεξάρτητα από το PKK, την τουρκική πολιτική ασφαλείας, την ισορροπία στη βόρεια Μεσοποταμία και τη διαρκή εμπλοκή εξωπεριφερειακών δυνάμεων. Η βορειοανατολική Συρία αποτελεί, με άλλα λόγια, έναν χώρο όπου τέμνονται η εσωτερική ανασυγκρότηση του συριακού κράτους, η διασυνοριακή κουρδική πολιτική και ο ανταγωνισμός ξένων δρώντων για την συγκρότηση της νέας περιφερειακής τάξης.

Από αυτή την άποψη, το ζήτημα των Κούρδων της Συρίας λειτουργεί ως αναλυτικός φακός μέσω του οποίου μπορεί να εξεταστεί η συνολική μετάβαση της χώρας. Όπου αποτυπώνεται σύγκρουση για τη βορειοανατολική Συρία, στην πραγματικότητα αποτυπώνεται σύγκρουση για το μοντέλο του ίδιου του κράτους: συγκεντρωτικό ή πολυκεντρικό, αφομοιωτικό ή συμπεριληπτικό, εξαρτημένο από τη στρατιωτική επιβολή ή ικανό να παράγει νέα πολιτική νομιμοποίηση. Η ανάλυση που ακολουθεί κινείται ακριβώς σε αυτή τη διασταύρωση εσωτερικής κρατικής ανασυγκρότησης και περιφερειακής γεωπολιτικής αναδιάταξης.

Ιστορικό υπόβαθρο

Η Συρία συγκροτήθηκε ως ανεξάρτητο κράτος, μετά την γαλλική Εντολή, με σύνορα που προέκυψαν από τη γαλλική διοικητική λογική και όχι από μια σταδιακή και οργανική πολιτική ενοποίηση των επιμέρους κοινωνικών ομάδων.[4] Η άνιση ενσωμάτωση περιφερειών, μειονοτήτων και τοπικών ελίτ παρήγαγε ένα ατελές εθνικό κέντρο, επιρρεπές στην συγκέντρωση ισχύος και τον αυταρχισμό. Στο μπααθικό καθεστώς, η κρατική συνοχή στηρίχθηκε σε έναν συνδυασμό αραβικού εθνικισμού, μηχανισμών ασφαλείας και ελεγχόμενης διαχείρισης των μειονοτήτων. Για τους Κούρδους, αυτό μεταφράστηκε σε συστηματική περιθωριοποίηση: η απογραφή του 1962 στη Χασάκε παρήγαγε μια μεγάλη κατηγορία πολιτών χωρίς πλήρη νομική υπόσταση, ενώ οι πολιτικές εξαραβισμού υπονόμευσαν τη γλωσσική και πολιτισμική τους αναγνώριση.[5]

[4] Βιβή Κεφαλά, *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ* (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2021), 237-240.

[5] Μηνάς Λυριστής, «Ο γεωπολιτικός ρόλος του κουρδικού εθνικού κινήματος ως γεωπολιτικού παράγοντα ανακατανομής ισχύος στο σύμπλοκο Συρίας-Τουρκίας-Ιράν-Ιράκ», μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2020, 44-45, https://pergamos.lib.uoa.gr/item/uoadl:2918609· Human Rights Watch, *Syria: The Silenced Kurds*, October 1996, https://www.hrw.org/legacy/summaries/s.syria9610.html.

Η ιδιαίτερη βαρύτητα του Κουρδικού ζητήματος στη Συρία απορρέει ακριβώς από αυτό το ιστορικό υπόβαθρο. Οι Κούρδοι αποτελούσαν μια πληθυσμιακή ομάδα της οποίας η σχέση με τη συριακή πολιτεία παρέμεινε επί δεκαετίες αμφίρροπη και ατελής. Η έλλειψη πλήρους ιθαγένειας για σημαντικό τμήμα του κουρδικού πληθυσμού, η θεσμική υποεκπροσώπηση και η αδυναμία πολιτισμικής αυτοέκφρασης δημιούργησαν ένα μόνιμο υπόστρωμα απονομιμοποίησης του κέντρου στα μάτια της ίδιας της κουρδικής κοινωνίας. Η εξέγερση του 2011 και ο εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε δεν δημιούργησαν εκ του μηδενός το Κουρδικό ζήτημα· αντιθέτως, επέτρεψαν την ανοιχτή εκδήλωση μιας παλαιότερης ασυμμετρίας.[6] Η σταδιακή αποδυνάμωση του κρατικού μηχανισμού στη βόρεια και βορειοανατολική Συρία άφησε κενά εξουσίας, τα οποία οι κουρδικές οργανώσεις εκμεταλλεύθηκαν για να οικοδομήσουν τοπικές δομές διοίκησης, ασφάλειας και κοινωνικής οργάνωσης. Αυτή η εξέλιξη είχε διττή σημασία: αφενός ενίσχυσε την πολιτική αυτοπεποίθηση των Κούρδων, αφετέρου επέτεινε την καχυποψία όλων των δρώντων που συνέδεαν την τοπική αυτοοργάνωση με πιθανή εδαφική αποσύνδεση.[7]

Έτσι, όταν η Συρία εισήλθε στη μετά-Άσαντ περίοδο, το Κουρδικό ζήτημα εμφανίστηκε ως σύμπτωμα των ίδιων των αδυναμιών της συριακής κρατικής συγκρότησης. Η σχέση κέντρου και περιφέρειας, η έννοια της εθνικής ταυτότητας και το ζήτημα της συμμετοχής των μειονοτήτων στην πολιτική εξουσία επανήλθαν με ένταση. Με αυτή την έννοια, η μετα-Άσαντ Συρία κλήθηκε να λύσει όχι μόνο τα προβλήματα που άφησε πίσω του ο πόλεμος, αλλά και τα ανεπίλυτα ζητήματα που κληρονόμησε από τον τρόπο με τον οποίο είχε αρχικά συγκροτηθεί το ίδιο το συριακό κράτος. Το ιστορικό αυτό βάθος εξηγεί και γιατί η κουρδική πολιτική στη Συρία δεν μπορεί να ερμηνευθεί μόνο με όρους βραχυπρόθεσμων υπολογισμών ασφάλειας. Η διεκδίκηση αναγνώρισης, ιθαγένειας και θεσμικής παρουσίας συνιστά απάντηση σε μια μακρά εμπειρία θεσμικής αβεβαιότητας. Επομένως, κάθε μεταβατική λύση που θα περιορίζεται αποκλειστικά σε στρατιωτικούς ή διοικητικούς διακανονισμούς χωρίς να θίγει το ζήτημα της πολιτικής ένταξης είναι πιθανό να αφήσει άθικτο τον πυρήνα του προβλήματος.

[6] Κεφαλά, *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή*, 251-259.
[7] Λυριστής, «Ο γεωπολιτικός ρόλος του κουρδικού εθνικού κινήματος», 45-46.

Το Κουρδικό κίνημα ως γεωπολιτικός παράγοντας

Η γεωγραφική θέση των κουρδικών εδαφών, ο έλεγχος πετρελαϊκών κοιτασμάτων, η εγγύτητα στα τουρκικά σύνορα και ο ρόλος των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων στον αγώνα κατά του ΙΣΙΣ κατέστησαν τον κουρδικό παράγοντα στρατηγικής σημασίας για πολλαπλούς δρώντες.[8] Επιπλέον, η συνεργασία των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες στον πόλεμο κατά του ΙΣΙΣ προσέδωσε διεθνή νομιμοποίηση και στρατιωτική αξία στην κουρδική διοίκηση της βορειοανατολικής Συρίας. Ταυτόχρονα, όμως, κατέστησε οξύτερη την αντίδραση της Τουρκίας,[9] η οποία συνέχισε να αντιμετωπίζει τη θεσμοποίηση της κουρδικής αυτονομίας ως απειλή εθνικής ασφαλείας.

Η γεωπολιτική αξία του κουρδικού παράγοντα δεν ήταν μόνο στρατιωτική αλλά και λειτουργική. Οι δομές που δημιουργήθηκαν στη βορειοανατολική Συρία δεν περιορίστηκαν μονάχα στην άμυνα έναντι του ΙΣΙΣ καθώς ανέλαβαν επιπλέον και δομές διοίκησης, ελέγχου μεταφορών, διαχείρισης πόρων και ρύθμισης της καθημερινότητας. Αυτό σημαίνει ότι η κουρδική παρουσία απέκτησε χαρακτηριστικά de facto διακυβέρνησης, λειτουργώντας ως ένα παράλληλο διοικητικό μόρφωμα.[10] Για τη Δαμασκό, η ύπαρξη αυτής της πραγματικότητας συνιστούσε πρόκληση κυριαρχίας· για την Ουάσιγκτον, χρήσιμο εργαλείο εργαλείο αντιτρομοκρατικής σταθερότητας· για την Άγκυρα, δυνητικό προγεφύρωμα μιας εχθρικής πολιτικοστρατιωτικής αρχιτεκτονικής κατά μήκος των συνόρων της. Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις ουδέποτε ταυτίστηκαν πλήρως, ούτε στο εσωτερικό ούτε στο εξωτερικό, με μια αποκλειστικά εθνοτική κουρδική ατζέντα. Το σχήμα τους επιχείρησε να εμφανιστεί ως ευρύτερη, πολυεθνοτική δύναμη της βορειοανατολικής Συρίας. Ωστόσο, η κουρδική ηγεμονία στο εσωτερικό των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων και η οργανική σύνδεση της πολιτικής του φυσιογνωμίας με το κουρδικό κίνημα ήταν αδύνατο να μη βρεθούν εκ νέου στην επιφάνεια.[11] Γι' αυτό και η

[8] United States Mission to the United Nations, "Remarks at a UN Security Council Briefing on the Political and Humanitarian Situations in Syria," March 18, 2026, https://usun.usmission.gov/remarks-at-a-un-security-council-briefing-on-the-political-and-humanitarian-situations-in-syria-18/.
[9] House of Commons Library, "Syria One Year after Assad"· Gönül Tol, "Ankara's Double Win: Kurds, Israel, and the New Syria," Middle East Institute, January 27, 2026, https://www.mei.edu/publication/ankaras-double-win-kurds-israel-and-new-syria/.
[10] Minas Lyristis, "Beyond the Failed State: The Insurgent Statelet as a Tool for Geopolitical Analysis," in *New Theoretical and Conceptual Approaches to the Study of Geopolitics, Volume II: Emerging Actors, Innovative Spaces, and New Configurations of Global Power*, ed. Tiberio Graziani and Phil Kelly (Callive Edizioni, 2026), 103-118.
[11] Tol, "Ankara's Double Win."

αντίληψη περί «κουρδικής οντότητας» παρέμεινε κυρίαρχη στις αναγνώσεις των γειτονικών κρατών, ανεξαρτήτως της σύνθετης κοινωνικής πραγματικότητας επί του πεδίου.[12]

Η στρατηγική σημασία του κουρδικού παράγοντα ενισχύθηκε τέλος και από το γεγονός ότι η βορειοανατολική Συρία λειτουργούσε ως ζώνη στην οποία διασταυρώνονταν τρία επίπεδα ισχύος: το τοπικό, το κρατικό και το διεθνές. Καμία λύση για την περιοχή δεν μπορούσε να παραχθεί αποκλειστικά από έναν μόνο δρώντα.[13] Η κουρδική διοίκηση χρειαζόταν εξωτερική προστασία, η Δαμασκός χρειαζόταν επανάκτηση νομιμότητας και η Τουρκία απαιτούσε εγγυήσεις ασφαλείας. Αυτή ακριβώς η τριπλή εξάρτηση κατέστησε το Κουρδικό ζήτημα κεντρικό μηχανισμό αναδιάταξης των περιφερειακών ισορροπιών.[14] Ακριβώς γι' αυτό ο κουρδικός παράγοντας απέκτησε αξία που υπερέβαινε κατά πολύ τα δημογραφικά του μεγέθη. Δεν επηρέαζε μόνο την ισορροπία στη βορειοανατολική Συρία, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι εξωτερικοί δρώντες αξιολογούσαν τη βιωσιμότητα οποιασδήποτε μεταβατικής αρχιτεκτονικής. Η ύπαρξη οργανωμένων τοπικών δομών μπορούσε να εκληφθεί είτε ως πόλος σταθερότητας είτε ως εμπόδιο εθνικής ενοποίησης. Από την επιλογή μεταξύ αυτών των δύο αναγνώσεων εξαρτήθηκε σε μεγάλο βαθμό και η πορεία των επόμενων εξελίξεων.

Η κατάρρευση του καθεστώτος και η άνοδος του Άχμεντ αλ Σαράα στην εξουσία

Η πτώση του καθεστώτος Άσαντ επιταχύνθηκε με την προέλαση αντικαθεστωτικών δυνάμεων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και την τελική απώλεια της Δαμασκού τον Δεκέμβριο του 2024. Στη νέα συγκυρία, ο ηγέτης της οργάνωσης Χάγια Ταχρίρ ας Σάμ (HTS), Άχμεντ αλ Σαράα,[15] επιχείρησε συστηματικά να μετασχηματίσει το δημόσιο προφίλ του από ηγέτη τζιχαντιστκής οργάνωσης σε μεταβατικό εθνικό ηγέτη, ικανό να συνομιλεί με περιφερειακούς και διεθνείς δρώντες.[16] Η ανάδειξή του σε μεταβατικό Πρόεδρο τον Ιανουάριο του 2025 συνοδεύτηκε από προσπάθεια οικοδόμησης κεντρικής κρατικής εξουσίας, ενοποίησης ένοπλων σχηματισμών και διαμόρφωσης νέας συνταγματικής βάσης. Παρά τη σταδιακή πραγματιστική συνδιαλλαγή διεθνών δρώντων με τη νέα ηγεσία, η

[12] Λυριστής, «Ο γεωπολιτικός ρόλος του κουρδικού εθνικού κινήματος», 45-47.
[13] United States Mission to the United Nations, "Remarks at a UN Security Council Briefing on the Political and Humanitarian Situations in Syria."
[14] Barnes-Dacey, "A Year after Assad."
[15] Britannica, "Ahmed al-Sharaa," last modified March 7, 2026, https://www.britannica.com/biography/Ahmed-al-Sharaa.
[16] House of Commons Library, "Syria One Year after Assad."

πραγματική ενοποίηση της Συρίας παρέμεινε περιορισμένη, ιδίως στις κουρδικές περιοχές και σε άλλες περιφέρειες όπου η τοπική ένοπλη ισχύς διατηρήθηκε.[17] Η σημασία της ανόδου του αλ Σαράα στην εξουσία έγκειται στο ότι εξέφρασε μια προσπάθεια μετάβασης από την πολεμική νομιμοποίηση στη θεσμική νομιμοποίηση. Το νέο κέντρο εξουσίας δεν μπορούσε να αρκεστεί στο γεγονός ότι ανέτρεψε το καθεστώς Άσαντ· όφειλε να αποδείξει ότι διαθέτει ικανότητα διοίκησης, δυνατότητα συνεννόησης με εξωτερικούς δρώντες και στοιχειώδη ικανότητα αποκατάστασης της κρατικής συνέχειας. Για τον λόγο αυτό, η μεταβατική ηγεσία επιδίωξε να παρουσιάσει την πολιτική της όχι ως επανάσταση διαρκείας, αλλά ως διαδικασία επανίδρυσης του συριακού κράτους.

Στην πράξη, όμως, η νέα εξουσία βρέθηκε αντιμέτωπη με το ίδιο βασικό πρόβλημα που αντιμετώπισαν και τα παλαιότερα συριακά καθεστώτα: πώς μπορεί να συγκροτηθεί ένα κεντρικό κράτος όταν η επικράτεια παραμένει κατακερματισμένη και η νόμιμη βία δεν έχει επανέλθει μονοπωλιακά στην κρατική σφαίρα; Η βορειοανατολική Συρία αποτέλεσε το δυσκολότερο τεστ για αυτή την επιδίωξη, διότι εκεί υπήρχαν ήδη θεσμοποιημένες διοικητικές πρακτικές, στρατιωτικές δομές και εξωτερικές διασυνδέσεις που καθιστούσαν αδύνατη οποιαδήποτε απλή απορρόφηση. Κατά συνέπεια, η άνοδος του Άχμεντ αλ Σαράα στην εξουσία δεν έλυσε το Κουρδικό ζήτημα, αλλά το επανατοποθέτησε σε νέα βάση. Η αντιπαράθεση δεν διεξαγόταν πλέον μεταξύ του παλαιού καθεστώτος και ενός περιφερειακού περιθωρίου, αλλά μεταξύ ενός νέου μεταβατικού κέντρου που διεκδικούσε εθνική κυριαρχία και μιας τοπικής αρχής που διεκδικούσε πολιτική και στρατιωτική αυτοτέλεια. Αυτό προσέδωσε στην επόμενη φάση των διαπραγματεύσεων ιδιαίτερη ένταση, καθώς και οι δύο πλευρές θεωρούσαν ότι διακυβεύεται ο πυρήνας της μελλοντικής συριακής τάξης πραγμάτων.

Η ίδια η έννοια της «ενσωμάτωσης» παρέμεινε, άλλωστε, αμφίσημη. Για τη Δαμασκό σήμαινε αποκατάσταση του κρατικού μονοπωλίου της εξουσίας και επιστροφή των περιφερειών σε ενιαία αλυσίδα διοίκησης. Για την λεγόμενη Δημοκρατία της Ροζάβα θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή μόνο εφόσον προέβλεπε ένα διακριτό πεδίο τοπικής αυτορρύθμισης και ουσιαστική συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Η αδυναμία συμφιλίωσης αυτών των δύο αντιλήψεων δείχνει ότι το πρόβλημα είναι βαθιά πολιτικό: δεν προέκυψε

[17] Ibid.

απλώς από τον εμφύλιο κατακερματισμό, αλλά ανάγεται στις ίδιες τις αφετηρίες της συριακής κρατικής συγκρότησης και επανήλθε με ιδιαίτερη ένταση στη φάση της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης.

Από τη διαπραγμάτευση στη σύγκρουση της βορειοανατολικής Συρίας

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2025, η σχέση μεταξύ της Δαμασκού και των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων χαρακτηρίστηκε από μια θεμελιώδη ασυμβατότητα: οι Κούρδοι επεδίωκαν τη διατήρηση ουσιαστικής αυτοδιοίκησης και διακριτής στρατιωτικής υπόστασης, ενώ η μεταβατική κυβέρνηση προωθούσε ένα συγκεντρωτικό μοντέλο ενιαίου στρατού και ενιαίας κυριαρχίας. Η θέση ότι η «ενότητα της Συρίας είναι κόκκινη γραμμή» αποτέλεσε την κανονιστική αφετηρία της Δαμασκού. Η ένταση κλιμακώθηκε στις αρχές του 2026, όταν οι συγκρούσεις στο Χαλέπι και στη βορειοανατολική Συρία επέφεραν ταχεία μεταβολή του συσχετισμού δυνάμεων.[18] Σύμφωνα με διπλωματικές, κοινοβουλευτικές και δημοσιογραφικές πηγές, η μεταβατική κυβέρνηση επέκτεινε τον έλεγχό της σε στρατηγικά σημεία, πετρελαιοφόρες περιοχές και υποδομές που συνδέονταν με την επιτήρηση του μετα-ΙΣΙΣ χώρου, ενώ οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις βρέθηκαν σε σαφώς ασθενέστερη διαπραγματευτική θέση.[19]

Το νέο πλαίσιο συμφωνίας που ανακοινώθηκε στα τέλη Ιανουαρίου 2026 σηματοδότησε το τέλος της de facto κουρδικής αυτονομίας με τη μορφή που είχε αποκτήσει κατά τον εμφύλιο. Η λογική του πλαισίου αυτού δεν ήταν ομοσπονδιακή, αλλά ήταν μια λογική ενσωμάτωσης των κουρδικών περιοχών, μέσω της αναγνώρισης ορισμένων πολιτισμικών και γλωσσικών δικαιωμάτων, με αντάλλαγμα την επαναφορά της διοικητικής, στρατιωτικής και οικονομικής κυριαρχίας στη Δαμασκό.[20] Η συμφωνία προέβλεπε σταδιακή ένταξη των κουρδικών στρατιωτικών δυνάμεων στον συριακό στρατό, βαθμιαία ενσωμάτωση των πολιτικών και διοικητικών θεσμών στο κράτος, ανάπτυξη κυβερνητικών μονάδων στα κέντρα της Χασάκε και του Καμισλί, καθώς και συγχώνευση τοπικών δυνάμεων

[18] Barnes-Dacey, "A Year after Assad"· Al Jazeera, "Syria Decree Grants Kurds New Rights, Formally Recognising Kurdish Language," January 17, 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/1/17/syria-decree-grants-kurds-new-rights-formally-recognising-kurdish-language.
[19] United States Mission to the United Nations, "Remarks at a UN Security Council Briefing on the Political and Humanitarian Situations in Syria"· Al Jazeera, "Kurdish-led SDF Agrees Integration with Syrian Government Forces," January 30, 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/1/30/kurdish-led-sdf-agrees-integration-with-syrian-government-forces.
[20] Tol, "Ankara's Double Win."

ασφαλείας.[21] Η βασική αδυναμία των διαπραγματεύσεων του 2025 ήταν ότι οι δύο πλευρές συζητούσαν για διαφορετικά μοντέλα κρατικής οργάνωσης. Οι δυνάμεις της Ροζάβα θεωρούσαν ότι η εμπειρία του πολέμου είχε δημιουργήσει ένα νέο πολιτικό δεδομένο, το οποίο δεν μπορούσε να αναιρεθεί χωρίς θεσμικές εγγυήσεις αυτοδιοίκησης. Η Δαμασκός, αντίθετα, αντιμετώπιζε οποιαδήποτε μορφή μόνιμης αυτονομίας ως επικίνδυνο προηγούμενο, ικανό να υπονομεύσει εκ των έσω τη διαδικασία επανίδρυσης της κρατικής ενότητας. Αυτή η ασυμβατότητα εξηγεί γιατί η διαπραγμάτευση οδηγήθηκε τελικά σε συνθήκες πίεσης εκ μέρους της Δαμασκού στους Κούρδους και όχι σε αμοιβαία αποδεκτό συμβιβασμό.

Οι εξελίξεις στις αρχές του 2026 ανέδειξαν επίσης τη σημασία της στρατιωτικής πραγματικότητας στην παραγωγή πολιτικών αποτελεσμάτων. Όσο οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις διέθεταν έλεγχο επί κρίσιμων υποδομών, οι συνομιλίες μπορούσαν να περιστρέφονται γύρω από σενάρια συνδιαχείρισης ή βαθμιαίας ενσωμάτωσης. Όταν όμως ο συσχετισμός δυνάμεων άρχισε να μεταβάλλεται εις βάρος τους, η διαπραγμάτευση πήρε πιο σαφή ιεραρχικό χαρακτήρα. Η Δαμασκός μπορούσε πλέον να προτείνει μια διαδικασία απορρόφησης με περιορισμένα ανταλλάγματα. Η μεταβολή αυτή είχε και μια δεύτερη διάσταση. Η επανάκτηση ελέγχου από τη μεταβατική κυβέρνηση σε περιοχές που συνδέονταν με ενεργειακούς πόρους και με την επιτήρηση του μετα-ΙΣΙΣ χώρου ενίσχυε τη διεθνή εικόνα της ως δυνητικού εγγυητή σταθερότητας και περιόριζε την επιχειρηματολογία εκείνων που θεωρούσαν ότι η βορειοανατολική Συρία πρέπει να παραμείνει σε ημιαυτόνομο καθεστώς. Με άλλα λόγια, το στρατιωτικό πλεονέκτημα μετουσιώθηκε σε πολιτικό κεφάλαιο και επιτάχυνε την αποδοχή ενός πιο συγκεντρωτικού μεταβατικού μοντέλου. Παρά ταύτα, η ενσωμάτωση που επιβλήθηκε υπό πίεση ενδέχεται να παραγάγει βραχυπρόθεσμη σταθερότητα χωρίς να εξαλείψει τις βαθύτερες αιτίες της κουρδικής δυσπιστίας. Εάν η νέα σχέση μεταξύ Δαμασκού και βορειοανατολικής Συρίας δεν συνοδευθεί από αξιόπιστους μηχανισμούς εκπροσώπησης, πόρων και διοικητικής συμμετοχής, υπάρχει κίνδυνος η παρούσα διευθέτηση να λειτουργήσει περισσότερο ως αναστολή της σύγκρουσης παρά ως οριστική επίλυσή της.

[21] Al Jazeera, “Kurdish-led SDF Agrees Integration with Syrian Government Forces.”

Το Διάταγμα 13

Η σημαντικότερη πολιτική παραχώρηση της μεταβατικής ηγεσίας στην Δαμασκό προς τους Κούρδους υπήρξε το Προεδρικό Διάταγμα 13 της 16ης Ιανουαρίου 2026.[22] Το διάταγμα αναγνώρισε ρητά τους Κούρδους ως *«βασικό και αυθεντικό»* μέρος του συριακού λαού, νομιμοποίησε τη διδασκαλία της κουρδικής γλώσσας, ακύρωσε τις διακρίσεις που συνδέονταν με την απογραφή του 1962 και προέβλεψε αποκατάσταση της ιθαγένειας σε πρόσωπα κουρδικής καταγωγής που βρίσκονταν επί δεκαετίες σε καθεστώς νομικής εκκρεμότητας.[23] Ωστόσο, η νομική αναγνώριση δεν ισοδυναμεί αυτομάτως με πλήρη πολιτική αποκατάσταση. Ήδη οι πρώτες αναφορές από το πεδίο κατέδειξαν ότι η εφαρμογή του διατάγματος συνοδεύτηκε από γραφειοκρατικά προσκόμματα, προβλήματα στην καταγραφή και ανησυχίες ότι οι διοικητικές δομές της χώρας εξακολουθούν να έχουν τα εθνοκεντρικά αντανακλαστικά της προηγούμενης περιόδου.[24]

Η σημασία του Διατάγματος 13 είναι κατά βάση διττή. Από τη μία πλευρά, συνιστά μια σαφή συμβολική ρήξη με τον θεσμικό αποκλεισμό που χαρακτήρισε το παλαιό συριακό κράτος απέναντι σε σημαντικό μέρος του κουρδικού πληθυσμού. Από την άλλη, λειτουργεί ως μηχανισμός πολιτικής ενσωμάτωσης υπό τους όρους που θέτει το νέο κέντρο εξουσίας. Η αναγνώριση των Κούρδων ως συστατικού μέρους του συριακού λαού συνοδεύτηκε από μια προσφορά ένταξης εντός ενός επανασυγκροτημένου, συγκεντρωτικού κράτους. Εδώ ακριβώς βρίσκεται και το όριο του διατάγματος. Η αποκατάσταση ιθαγένειας, η γλωσσική αναγνώριση και η τυπική άρση παλαιών διακρίσεων είναι αναγκαίες αλλά όχι επαρκείς προϋποθέσεις για βιώσιμη διευθέτηση. Το ουσιαστικό ερώτημα αφορά το εάν οι Κούρδοι θα αποκτήσουν θεσμική παρουσία στην περιφερειακή διοίκηση, λόγο στην κατανομή των πόρων και πραγματικές εγγυήσεις ότι η πολιτισμική αναγνώριση δεν θα ανακληθεί μόλις αποκατασταθεί πλήρως η ισχύς του κέντρου. Η ιστορική εμπειρία της περιοχής καθιστά αυτή την επιφυλακτικότητα όχι μόνο κατανοητή αλλά και πολιτικά εύλογη. Υπό αυτή την έννοια, εάν το Διάταγμα 13 εφαρμοστεί με συνέπεια, θα αποτελέσει ένδειξη ότι η Δαμασκός επιχειρεί μια περιορισμένη αλλά πραγματική μετατόπιση προς ένα πιο συμπεριληπτικό

[22] Syrian Arab News Agency (SANA), "President al-Sharaa Issues Decree That Confirms Kurds as Basic Part of Syrian People," January 16, 2026, https://sana.sy/en/politics/2290787/.
[23] Syrian Arab News Agency (SANA), "From Marginalization to Citizenship: Syria's Historic Decree for Kurds," January 17, 2026, https://sana.sy/en/politics/2290934/· Al Jazeera, "Syria Decree Grants Kurds New Rights."
[24] Afrin Muhammad, "Denied for Decades, Syria's Stateless Kurds Edge towards Recognition," *Syria Direct*, April 9, 2026, https://syriadirect.org/denied-for-decades-syrias-stateless-kurds-edge-towards-recognition/.

μοντέλο. Αν, αντίθετα, το διάταγμα παραμείνει κυρίως διακηρυκτικό ή εφαρμοστεί επιλεκτικά, τότε θα επιβεβαιώσει την υπόθεση ότι η νέα εξουσία χρησιμοποιεί τη γλώσσα της ένταξης ως εργαλείο νομιμοποίησης, χωρίς να μεταβάλλει ουσιωδώς τις παλαιότερες ιεραρχίες κέντρου και περιφέρειας.

Η περιφερειακή διάσταση: Τουρκία, πρωτοβουλία Οτσαλάν και αναδιάταξη ισχύος

Η Τουρκία υπήρξε ο σημαντικότερος εξωτερικός παράγοντας πίεσης υπέρ της διάλυσης της κουρδικής αυτονομίας στη Συρία. Για την Άγκυρα, η ύπαρξη ενός κουρδικού ένοπλου και διοικητικού σχηματισμού στα σύνορά της δεν ήταν αποδεκτή ως μόνιμη πραγματικότητα.[25] Η πρωτοβουλία του Αμπντουλάχ Οτσαλάν το 2025, που άνοιξε μία δίοδο για αποκλιμάκωση στο μέτωπο του PKK, επηρέασε έμμεσα και τη συριακή διάσταση του Κουρδικού ζητήματος, αφαιρώντας μέρος της πολιτικής νομιμοποίησης της διαρκούς ένοπλης αυτονομίας.[26] Η τουρκική πολιτική δεν υπαγορεύθηκε μόνο από ιδεολογική εχθρότητα προς το κουρδικό κίνημα, αλλά από μια σταθερή αντίληψη στρατηγικού βάθους και συνοριακής ασφάλειας. Η Άγκυρα θεωρούσε ότι μια παγιωμένη κουρδική οντότητα στη βόρεια Συρία θα μπορούσε να μετατραπεί σε πολλαπλασιαστή ισχύος για το PKK, να δημιουργήσει προηγούμενο πολιτικής εδαφικοποίησης του Κουρδικού ζητήματος και να περιορίσει δραστικά την τουρκική επιρροή στη μεταπολεμική Συρία. Κατά συνέπεια, η απορρόφηση των κουρδικών δομών από τη Δαμασκό αντιμετωπίστηκε ως έκβαση σαφώς προτιμότερη από τη διατήρηση μιας ημιαυτόνομης ζώνης στα νότια τουρκικά σύνορα. Η πρωτοβουλία Οτσαλάν λειτούργησε σε αυτό το πλαίσιο ως παράγοντας μετατόπισης της πολιτικής επιχειρηματολογίας. Εφόσον άνοιγε, έστω περιορισμένα, ένα ενδεχόμενο επαναδιατύπωσης του Κουρδικού ζητήματος εντός της Τουρκίας με λιγότερο στρατιωτικούς όρους, αποδυνάμωνε τη διεθνή απήχηση του επιχειρήματος ότι η διατήρηση ένοπλης κουρδικής αυτονομίας στη Συρία αποτελεί αναγκαία συνθήκη ιστορικής επιβίωσης. Αυτό δεν σήμαινε λύση του προβλήματος, αλλά επηρέαζε το ευρύτερο περιβάλλον νομιμοποίησης μέσα στο οποίο κινούνταν οι Κούρδοι στην Συρία.[27]

Η περιφερειακή διάσταση δεν εξαντλείται, ωστόσο, στην Τουρκία. Η βορειοανατολική Συρία συνδέεται οργανικά με το ιρακινό Κουρδικό ζήτημα, με τις μεταφορικές και

[25] Λυριστής, «Ο γεωπολιτικός ρόλος του κουρδικού εθνικού κινήματος», 46-47· Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης, «Οι εξελίξεις στη Συρία και το Κουρδικό», ΕΛΙΑΜΕΠ / *Τα Νέα*, 12 Φεβρουαρίου 2026, https://www.eliamep.gr/media/oi-exelixeis-sti-syria-kai-to-kourdiko/.
[26] Tol, "Ankara's Double Win."
[27] Binar FK, "Kurdish Leader's Call for Peace Could Reshape the Middle East," Stimson Center, March 5, 2025, https://www.stimson.org/2025/kurdish-leaders-call-for-peace-could-reshape-the-middle-east/.

ενεργειακές αρτηρίες της περιοχής της Μεσοποταμίας αλλά και με τον γενικότερο ανταγωνισμό για επιρροή στη βόρεια ζώνη της Συρίας. Γι' αυτό κάθε μεταβολή στο καθεστώς των κουρδικών περιοχών αναδιατάσσει ευρύτερες ισορροπίες. Η εξασθένιση της κουρδικής αυτονομίας ενίσχυσε τη σχετική θέση της Άγκυρας, αλλά ταυτόχρονα αύξησε τη σημασία του ερωτήματος για το ποιος θα καλύψει το κενό ασφαλείας και διοίκησης που αφήνει πίσω της η συρρίκνωση του προηγούμενου μοντέλου.[28] Συνολικά, η τουρκική πολιτική υπήρξε καταλύτης της μετάβασης από ένα καθεστώς de facto αυτονομίας σε ένα καθεστώς ελεγχόμενης ενσωμάτωσης. Η Τουρκία δεν υπήρξε ο μόνος παράγοντας της εξέλιξης, αλλά ήταν ο πλέον συνεπής και αποφασισμένος εξωτερικός δρων υπέρ της αποδιάρθρωσης του κουρδικού χώρου εξουσίας στη Συρία. Αυτό της προσδίδει κεντρική θέση σε οποιαδήποτε ανάλυση της μετα-Άσαντ αναδιάταξης ισχύος.

Σημαντικό είναι επίσης το ότι η διεθνής πραγματιστική στροφή δεν αφορούσε μόνο την τύχη των κουρδικών δομών, αλλά και την ευρύτερη αποδοχή μιας λογικής *«σταθεροποίησης πριν από τη μεταρρύθμιση».* Οι εξωτερικοί δρώντες έμοιαζαν διατεθειμένοι να δεχθούν ένα ατελές, μερικώς συμπεριληπτικό και σαφώς συγκεντρωτικό συριακό μεταβατικό σχήμα, αρκεί να παρήγαγε στοιχειώδη τάξη και σταθερότητα. Αυτό, όμως, μεταθέτει στο μέλλον κρίσιμες πολιτικές εκκρεμότητες και αυξάνει την πιθανότητα να επανεμφανιστούν αργότερα με οξύτερη μορφή.

Οι μεγάλες δυνάμεις και το μεταβατικό συριακό κράτος

Η δυτική πολιτική έδωσε έμφαση στην αποφυγή κατάρρευσης του μεταβατικού συριακού κέντρου και στην αποτροπή αναβίωσης του ΙΣΙΣ, ακόμη και αν αυτό σήμαινε πίεση προς τους Κούρδους να αποδεχθούν έναν λιγότερο φιλόδοξο ρόλο στο νέο συριακό κράτος. Παράλληλα, η Ρωσία επιχείρησε να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα διατηρώντας διαύλους με τη Δαμασκό και προστατεύοντας τα στρατηγικά της συμφέροντα.[29]

Ο δυτικός πραγματισμός αντανακλούσε μια κλασική ιεράρχηση προτεραιοτήτων. Εφόσον η αποτροπή πλήρους κατάρρευσης της Συρίας και η πλήρωση ενός κενού που θα ευνοούσε

[28] Κεφαλά, *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή*, 258-260. Παναγιώτης Τσάκωνας, «Οι νέοι συσχετισμοί στη Συρία και ο Κουρδικός παράγοντας», ΕΛΙΑΜΕΠ / ΕΡΤ, 10 Ιανουαρίου 2025, https://www.eliamep.gr/media/oi-neoi-syschetismoi-sti-syria-kai-o-kourdikos-paragontas/.
[29] United States Mission to the United Nations, "Remarks at a UN Security Council Briefing on the Political and Humanitarian Situations in Syria."

το ΙΣΙΣ θεωρήθηκαν υπέρτεροι στόχοι, η κουρδική αυτονομία έπαψε να αντιμετωπίζεται ως στρατηγικό κεκτημένο και επανήλθε στο επίπεδο μιας διαπραγματεύσιμης μεταβλητής. Με άλλα λόγια, η διεθνής αξία των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων ως εταίρου στον αντι-τζιχαντιστικό αγώνα δεν μετατράπηκε αυτομάτως σε εγγύηση μακροπρόθεσμης πολιτικής αυτοτέλειας. Η Ρωσία, από την πλευρά της, δεν διέθετε πλέον τα περιθώρια της προηγούμενης φάσης, όταν η στήριξή της προς το καθεστώς Άσαντ είχε σαφές στρατιωτικό και πολιτικό σημείο αναφοράς. Στη νέα συγκυρία ακολούθησε στρατηγική προσαρμογής, επιδιώκοντας να παραμείνει παρούσα στο συριακό πεδίο και να μην αποκοπεί από τις εξελίξεις που θα καθόριζαν το νέο καθεστώς κυριαρχίας. Η ρωσική στάση δεν αποσκοπούσε στην υπεράσπιση των κουρδικών επιδιώξεων ούτε σε ανοιχτή αντιπαράθεση με τη μεταβατική ηγεσία, αλλά στη διατήρηση επιρροής μέσα σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον.[30]

Το ουσιαστικό συμπέρασμα είναι ότι καμία από τις βασικές εμπλεκόμενες δυνάμεις δεν φάνηκε διατεθειμένη να επενδύσει αποφασιστικά στην παράταση μιας αυτόνομης κουρδικής τάξης πραγμάτων. Όλες, για διαφορετικούς λόγους, έδωσαν προτεραιότητα σε μια μορφή ανασυγκρότησης του συριακού κέντρου, έστω και ατελή. Αυτό περιόρισε σημαντικά τα διαπραγματευτικά περιθώρια των Κούρδων και κατέδειξε ότι η διεθνής προστασία που απολαμβάνει μια τοπική οντότητα σε περίοδο πολέμου μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά εύθραυστη όταν μεταβάλλονται οι στρατηγικές προτεραιότητες των προστάτιδων δυνάμεων. Η εξέλιξη αυτή καθιστά τη βορειοανατολική Συρία προνομιακό πεδίο παρατήρησης για το μέλλον της χώρας συνολικά. Αν η νέα εξουσία πετύχει μόνο την αποστρατιωτικοποίηση των αντιπάλων της χωρίς να οικοδομήσει θεσμούς αντιπροσώπευσης, τότε η επιφανειακή σταθερότητα θα παραμείνει εύθραυστη. Αν, αντίθετα, καταφέρει να μετατρέψει τις έως τώρα νομικές και πολιτικές κινήσεις σε ουσιαστική συμμετοχή, τότε η διαχείριση του κουρδικού ζητήματος θα αποτελέσει ένδειξη μιας ευρύτερης μετάβασης προς ένα λιγότερο αποκλειστικό πολιτικό σύστημα.

Από τη στρατιωτική στην θεσμική ενσωμάτωση

Η μετατροπή της στρατιωτικής ενσωμάτωσης σε θεσμική ενσωμάτωση φάνηκε και στις συμπληρωματικές κοινοβουλευτικές εκλογές του Μαΐου 2026 στη Χασάκε και στο Κομπάνι.

[30] President of Russia, "Russian-Syrian Talks," January 28, 2026, https://en.kremlin.ru/events/president/news/79055.

Οι περιοχές αυτές, οι οποίες είχαν επανενταχθεί υπό κυβερνητικό έλεγχο μετά τις συγκρούσεις του Ιανουαρίου, συμμετείχαν στην πλήρωση των τελευταίων εδρών του νέου κοινοβουλίου. Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι η Δαμασκός επιχειρεί να μεταφέρει την ενσωμάτωση από το πεδίο της ασφάλειας στο πεδίο της θεσμικής εκπροσώπησης.[31] Ωστόσο, το ίδιο το εκλογικό μοντέλο, με έμμεση επιλογή μέσω εκλεκτορικών σωμάτων και διορισμό μέρους των βουλευτών από τον μεταβατικό Πρόεδρο αλ Σαράα, δείχνει ότι η πολιτική ενσωμάτωση παραμένει ελεγχόμενη και όχι πλήρως πλουραλιστική.[32] Η συμμετοχή των περιοχών αυτών στη νέα κοινοβουλευτική διαδικασία δεν αναιρεί, συνεπώς, την κεντρική αμφισημία της μετάβασης: η Δαμασκός επιχειρεί να παράγει εικόνα εθνικής επανένωσης, αλλά η πραγματική αντιπροσωπευτικότητα και η θεσμική ασφάλεια των τοπικών κοινωνιών παραμένουν ανοιχτά ζητήματα.

Αυτή η εξέλιξη είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποτίμηση του Κουρδικού ζητήματος. Εάν η συμμετοχή στη νέα κοινοβουλευτική αρχιτεκτονική λειτουργήσει ως αφετηρία ουσιαστικής εκπροσώπησης, τότε η ενσωμάτωση μπορεί να αποκτήσει βαθύτερο πολιτικό περιεχόμενο. Αν όμως παραμείνει μια περιορισμένη διαδικασία επιβεβαίωσης του ελέγχου του κέντρου, τότε θα ενισχυθεί η εντύπωση ότι η θεσμική ένταξη αποτελεί συνέχεια της στρατιωτικής απορρόφησης με πολιτικά μέσα. Σε αυτή την περίπτωση, το πρόβλημα δεν θα έχει λυθεί· απλώς θα έχει μεταφερθεί από το πεδίο της ένοπλης σύγκρουσης στο πεδίο της θεσμικής διαπραγμάτευσης.

Συμπεράσματα

Η Συρία της περιόδου 2024-2026 μεταβαίνει από ένα καθεστώς προσωπικής αυταρχίας σε μια ασταθή διαδικασία επανίδρυσης του κράτους. Το Κουρδικό ζήτημα βρίσκεται στον πυρήνα αυτής της διαδικασίας επειδή εκεί συγκλίνουν όλα τα μεγάλα διακυβεύματα της νέας Συρίας: ποιος ελέγχει την επικράτεια, ποιος νομιμοποιείται να φέρει όπλα, πώς κατανέμονται οι πόροι και ποια μορφή θα λάβει τελικά η εθνική ταυτότητα του κράτους. Η ενσωμάτωση των κουρδικών περιοχών ενίσχυσε τη συγκεντρωτική δυναμική της Δαμασκού, αλλά η ανθεκτικότητα αυτής της λύσης θα εξαρτηθεί από την ικανότητα του νέου καθεστώτος να μετατρέψει τις νομικές παραχωρήσεις σε βιώσιμη πολιτική ένταξη. Χωρίς

[31] Hogir al-Abdo and Kareem Chehayeb, “Syria Holds Elections in Kurdish Areas after Reintegration,” Associated Press, May 24, 2026, https://apnews.com/article/syria-elections-kurds-7451d961afa3fe2c244c84f6ee06e4a8.
[32] Al-Abdo and Chehayeb, “Syria Holds Elections in Kurdish Areas after Reintegration.”

ουσιαστική διοικητική συμμετοχή, αξιόπιστες εγγυήσεις δικαιωμάτων και υλική ανασυγκρότηση, η τρέχουσα ισορροπία κινδυνεύει να αποδειχθεί περισσότερο ανακωχή παρά οριστική διευθέτηση. Με άλλα λόγια, η μετά-Άσαντ εποχή δεν έχει ακόμη παραγάγει σταθερή νέα τάξη, αλλά αποτελεί ένα πεδίο διαρκούς αναπροσαρμογής. Σε αυτό το πλαίσιο, η πορεία του Κουρδικού ζητήματος θα παραμείνει βασικός δείκτης του αν η Συρία θα εξελιχθεί σε ένα πιο συμπεριληπτικό μεταβατικό κράτος ή αν θα αναπαράγει, με νέο πολιτικό προσωπικό, παλαιότερες πρακτικές υπερσυγκέντρωσης και αποκλεισμού.

Το σημαντικότερο στοιχείο είναι ότι η κουρδική περίπτωση λειτουργεί ως συμπύκνωση της συνολικής πρόκλησης της συριακής μετάβασης. Εφόσον η Δαμασκός επιλέξει μια στενά ιεραρχική λογική αποκατάστασης ελέγχου χωρίς ουσιαστική συμμετοχή των περιφερειών, τότε το νέο κράτος θα εμφανιστεί ισχυρότερο μόνο επιφανειακά, ενώ στο εσωτερικό του θα αναπαράγονται οι ίδιες αιτίες δυσπιστίας που συνέβαλαν στην προηγούμενη αποσύνθεση. Αν, αντίθετα, κατορθώσει να συνδυάσει την αποκατάσταση της κυριαρχίας με θεσμούς ένταξης, τότε η διαχείριση του Κουρδικού ζητήματος μπορεί να μετατραπεί από πηγή αστάθειας σε εργαστήριο μιας πιο λειτουργικής μεταβατικής τάξης.

Επομένως, το Κουρδικό ζήτημα αποτελεί τον κατεξοχήν δείκτη του αν η χώρα μπορεί να μεταβεί από την επιβολή της ισχύος στη συγκρότηση ενός πολιτικά βιώσιμου κέντρου. Η τελική έκβαση δεν θα κριθεί μόνο στο πεδίο της ασφάλειας, αλλά και στην ικανότητα της μετά-Άσαντ Συρίας να αναγνωρίσει ότι η εδαφική ακεραιότητα δεν διασφαλίζεται μακροπρόθεσμα μόνο με στρατιωτική ενοποίηση, αλλά και με τη δημιουργία μιας πολιτικής κοινότητας στην οποία οι περιφέρειες και οι μειονότητες θα έχουν ορατό και θεσμικά κατοχυρωμένο χώρο.

Βιβλιογραφία

Βιβλία ελληνόγλωσσα

Κεφαλά, Βιβή. *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2021.

Άρθρα ελληνόγλωσσα

Γρηγοριάδης, Ιωάννης Ν. «Οι εξελίξεις στη Συρία και το Κουρδικό». ΕΛΙΑΜΕΠ / Τα Νέα, 12 Φεβρουαρίου 2026. https://www.eliamep.gr/media/oi-exelixeis-sti-syria-kai-to-kourdiko/.

Τσάκωνας, Παναγιώτης. «Οι νέοι συσχετισμοί στη Συρία και ο Κουρδικός παράγοντας». ΕΛΙΑΜΕΠ / ΕΡΤ, 10 Ιανουαρίου 2025. https://www.eliamep.gr/media/oi-neoi-syschetismoi-sti-syria-kai-o-kourdikos-paragontas/.

Άρθρα ξενόγλωσσα

Al Jazeera. "Kurdish-led SDF Agrees Integration with Syrian Government Forces." January 30, 2026. https://www.aljazeera.com/news/2026/1/30/kurdish-led-sdf-agrees-integration-with-syrian-government-forces.

Al Jazeera. "Syria Decree Grants Kurds New Rights, Formally Recognising Kurdish Language." January 17, 2026. https://www.aljazeera.com/news/2026/1/17/syria-decree-grants-kurds-new-rights-formally-recognising-kurdish-language.

Al-Abdo, Hogir, and Kareem Chehayeb. "Syria Holds Elections in Kurdish Areas after Reintegration." Associated Press, May 24, 2026. https://apnews.com/article/syria-elections-kurds-7451d961afa3fe2c244c84f6ee06e4a8.

Barnes-Dacey, Julien. "A Year after Assad: The Search for Syria's Future." European Council on Foreign Relations, March 4, 2026. https://ecfr.eu/article/a-year-after-assad-the-search-for-syrias-future/.

Britannica. "Ahmed al-Sharaa." Last modified March 7, 2026. https://www.britannica.com/biography/Ahmed-al-Sharaa.

FK, Binar. "Kurdish Leader's Call for Peace Could Reshape the Middle East." Stimson Center, March 5, 2025. https://www.stimson.org/2025/kurdish-leaders-call-for-peace-could-reshape-the-middle-east/.

House of Commons Library. "Syria One Year after Assad: Forming an Interim Government." Research Briefing, January 22, 2026. https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10430/.

Lyristis, Minas. "Beyond the Failed State: The Insurgent Statelet as a Tool for Geopolitical Analysis." In *New Theoretical and Conceptual Approaches to the Study of Geopolitics, Volume II: Emerging Actors, Innovative Spaces, and New Configurations of Global Power*, edited by Tiberio Graziani and Phil Kelly, 103-118. Callive Edizioni, 2026.

Muhammad, Afrin. "Denied for Decades, Syria's Stateless Kurds Edge towards Recognition." *Syria Direct*, April 9, 2026. https://syriadirect.org/denied-for-decades-syrias-stateless-kurds-edge-towards-recognition/.

President of Russia. "Russian-Syrian Talks." January 28, 2026. https://en.kremlin.ru/events/president/news/79055.

Syrian Arab News Agency (SANA). "President al-Sharaa Issues Decree That Confirms Kurds as Basic Part of Syrian People." January 16, 2026. https://sana.sy/en/politics/2290787/.

Syrian Arab News Agency (SANA). "From Marginalization to Citizenship: Syria's Historic Decree for Kurds." January 17, 2026. https://sana.sy/en/politics/2290934/.

Tol, Gönül. “Ankara’s Double Win: Kurds, Israel, and the New Syria.” Middle East Institute, January 27, 2026. https://www.mei.edu/publication/ankaras-double-win-kurds-israel-and-new-syria/.

Εκθέσεις- Διατριβές

Λυριστής, Μηνάς. «Ο γεωπολιτικός ρόλος του κουρδικού εθνικού κινήματος ως γεωπολιτικού παράγοντα ανακατανομής ισχύος στο σύμπλοκο Συρίας-Τουρκίας-Ιράν-Ιράκ». Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2020. https://pergamos.lib.uoa.gr/item/uoadl:2918609.

Human Rights Watch. *Syria: The Silenced Kurds*. October 1996. https://www.hrw.org/legacy/summaries/s.syria9610.html.

United States Mission to the United Nations. “Remarks at a UN Security Council Briefing on the Political and Humanitarian Situations in Syria.” March 18, 2026. https://usun.usmission.gov/remarks-at-a-un-security-council-briefing-on-the-political-and-humanitarian-situations-in-syria-18/.

7. Η Τουρκία και το Κουρδικό ζήτημα: Εσωτερικές και περιφερειακές διαστάσεις.

Ιφιγένεια Μαυρομάτη[1]

Περίληψη

Το Κουρδικό ζήτημα αποτελεί για την Τουρκία ένα μείζον εσωτερικό πρόβλημα, το οποίο προσπαθεί να επιλύσει εδώ και δεκαετίες χωρίς αποτέλεσμα. Το Κουρδικό γίνεται ένας από τους κεντρικούς άξονες της μεσανατολικής πολιτικής της Τουρκία μετά την μετατροπή του ιρακινού Κουρδιστάν σε συνιστών κρατίδιο της Ιρακινής Ομοσπονδίας, επειδή κατοχυρώνει θεσμικά τα δικαιώματα των Κούρδων, αλλά κα επειδή οι δύο χώρες συνορεύουν. Η βαρύτητα του Κουρδικού Ζητήματος αυξάνεται μετά την έναρξη του πολέμου στην, επίσης γειτονική, Συρία το 2011, καθώς δημιουργούνται αυτόνομες δομές διοίκησης, η λεγόμενη Δημοκρατία της Ροζάβα, στα συριακά εδάφη που κατοικούνται από Κούρδους.

Έτσι, η Τουρκία προσπαθεί να καταστείλει με στρατιωτικά μέσα το PKK στο εσωτερικό της, ενώ δεν παραλείπει να προσπαθεί να δελεάσει τους Κούρδους που ζούν στο εσωτερικό της ώστε να αφοπλιστούν. Σχετικά με τους Κούρδους του Ιράκ, η Άγκυρα έχει σχέσεις αντιπαλότητας και συνεργασίας με την Βαγδάτη, ενώ όσον αφορά τους Κούρδους της Συρίας, η Τουρκία κατέλαβε, παρανόμως, μεγάλο τμήμα της βορειοανατολικής πλευράς της χώρας, εν ονόματι της πάταξης της τρομοκρατίας. Μετά την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ από την τζιχαντιστική ομάδα Χαϊάτ Ταχρίρ αλ Σάμ, που είχε την πλήρη υποστήριξή της Τουρκίας, η Άγκυρα προσπαθεί να εξαλείψει λεγόμενη Δημοκρατία της Ροζάβα, μία προσπάθεια που την φέρνει για ακόμα μία φορά αντιμέτωπη με το Ισραήλ.

Λέξεις –κλειδιά: Τουρκία, Κουρδικό Ζήτημα, PKK, Μονάδες Προστασίας του Λαού, Ισραήλ.

Abstract

The Kurdish issue constitutes a major domestic problem for Turkey, which it has been attempting to resolve for decades without success. The Kurdish issue is becoming a central pillar of Turkey's Middle East policy following the transformation of Iraqi Kurdistan into a

[1] Απόφοιτος του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

constituent entity of the Iraqi Federation, both because it institutionally enshrines Kurdish rights and because the two countries share a border. The significance of the Kurdish Question has grown since the outbreak of the war in neighboring Syria in 2011, as autonomous administrative structures—the so-called Republic of Rojava—have emerged in Kurdish-inhabited Syrian territories.

Thus, Turkey attempts to suppress the PKK within its borders using military means, while simultaneously seeking to entice the Kurds living there to disarm. Regarding the Kurds of Iraq, Ankara maintains a relationship with Baghdad characterized by both rivalry and cooperation; meanwhile, concerning the Kurds of Syria, Turkey has illegally occupied a large part of the country's northeast in the name of combating terrorism. Following the overthrow of the Assad regime by the jihadist group Hay'at Tahrir al-Sham—which enjoyed Turkey's full support—Ankara is attempting to eliminate the so-called Republic of Rojava, an effort that once again places it at odds with Israel.

Keywords: Turkey, Kurdish Question, PKK, People's Protection Units, Israel.

Εισαγωγή

Το Κουρδικό ζήτημα αποτελεί μια από τις πιο σύνθετες και διαρκείς προκλήσεις για την Τουρκία, με σημαντικές εσωτερικές, περιφερειακές και διεθνείς προεκτάσεις. Οι Κούρδοι, που αποτελούν τη μεγαλύτερη εθνοτική μειονότητα της χώρας, έχουν διεκδικήσει μεγαλύτερη πολιτιστική και πολιτική αυτονομία, ενώ η σύγκρουση της Άγκυρας με το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (PKK) παραμένει ένας από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες της τουρκικής πολιτικής. Σε περιφερειακό επίπεδο, η παρουσία Κούρδων στη Συρία, έχει επηρεάσει την εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, ειδικά μετά την έναρξη του συριακού εμφυλίου πολέμου. Οι Κούρδοι της Συρίας, κυρίως οι Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG), έχουν αποκτήσει αυξημένο στρατηγικό ρόλο, γεγονός που η Άγκυρα θεωρεί σοβαρή απειλή, θεωρώντας ότι συνεργάζονται με το PKK.

Η πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών σε σχέση με τους Κούρδους της Συρίας, έχει περιπλέξει περαιτέρω την κατάσταση, καθώς η Ουάσιγκτον έχει υποστηρίξει στρατιωτικά και πολιτικά το YPG στο πλαίσιο του πολέμου κατά του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους (ISIS). Αυτή η πολιτική έχει προκαλέσει εντάσεις μεταξύ Τουρκίας και ΗΠΑ, οδηγώντας σε

ένα διαρκές διπλωματικό αδιέξοδο. Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις εσωτερικές δυναμικές του Κουρδικού ζητήματος στην Τουρκία, τις περιφερειακές εντάσεις που προκύπτουν από την τουρκική στρατηγική στη Συρία και το Ιράκ, καθώς και τον ρόλο των ΗΠΑ στο ζήτημα αυτό. Στόχος είναι να αναλυθούν οι βασικοί παράγοντες που διαμορφώνουν τις σχέσεις μεταξύ των τριών πλευρών και να αξιολογηθούν οι πιθανές μελλοντικές εξελίξεις στις επαναδιαμορφούμενες περιφερειακές ισορροπίες, μετά την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ.

Το Κουρδικό ζήτημα στην Τουρκία: Το PKK και η σύγκρουση με το Τουρκικό κράτος

Το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (PKK), ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1978 από τον Αμπντουλλάχ Οτσαλάν και τους κουρδικής καταγωγής συνεργάτες του στο Ντιγιάρμπακιρ ως μαρξιστικό-λενιστικό κίνημα με απώτερο στόχο την ανεξαρτησία των Κούρδων. Αρχικά απαιτούσε πλήρη ανεξαρτησία, όμως στην συνέχεια μετατράπηκε σε κίνημα ευρείας αυτονομίας και πολιτιστικών δικαιωμάτων εντός της Τουρκίας. Βάση του PKK είναι οι Κούρδοι της νοτιοανατολικής Τουρκίας, αλλά και του Ιράκ, Συρίας και Ιράν. Μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1980 στην Τουρκία, το PKK καταφεύγει σε Συρία και Λίβανο, όπου, σύμφωνα με την Άγκυρα, εκπαιδεύεται στη κοιλάδα Μπεκάα. Το 1984 εξαπολύει την πρώτη του επίθεση στην Τουρκία, εγκαινιάζοντας τον ένοπλο αγώνα. Το 1988, υπό τουρκική πίεση, ο Αμπντουλλάχ Οτσαλάν εγκαταλείπει τη Συρία και περιπλανιέται σε διάφορες χώρες, έως τη σύλληψή του στην Κένυα το 1999. Καταδικάζεται σε θάνατο, ποινή που μετατρέπεται σε ισόβια το 2002. Το 2009–2011 διεξάγονται ανεπιτυχείς συνομιλίες στο Όσλο με αξιωματούχους των Τουρκικών μυστικών υπηρεσιών[2].

Το 2013, ο Αμπντουλλάχ Οτσαλάν προτείνει μία ειρηνευτική λύση («Διαδικασία Λύσης»), η οποία καταρρέει το 2015 μετά από βομβιστική επίθεση κατά Κούρδων[3]. Οι συγκρούσεις συνεχίζονται μέχρι το 2024, οπότε ο Ντεβλέτ Μπαχτσελί, ηγέτης του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης (MHP) προτείνει την αποφυλάκιση Οτσαλάν με αντάλλαγμα την αποκήρυξη της βίας εκ μέρους του PKK[4]. Τον Οκτώβριο 2024, επίθεση του PKK κοντά στην

[2]AP News, "Key dates in PKK Kurdish militant group's decades-long armed struggle against Turkey," July 11, 2025, https://apnews.com/article/turkish-kurdish-militants-pkk-key-dates-7f3e7b108aaf3afcf4fab6161847ef90
[3] Winthrop M. Rodgers, "PKK leader Ocalan's historic call to disarm could go to waste without external guarantors," *Chatham House*, March 7, 2025, https://www.chathamhouse.org/2025/03/pkk-leader-ocalans-historic-call-disarm-could-go-waste-without-external-guarantors
[4] AP News, "A hard-line Turkish politician suggests parole for an imprisoned Kurdish leader," October 22, 2024, https://apnews.com/article/turkey-nationalist-leader-pkk-parole-edc203115d8e1af1b584faae8cb824ff

Άγκυρα σκοτώνει πέντε άτομα, οδηγώντας σε τουρκικά αντίποινα στο Ιράκ και τη Συρία. Από την απόρριψη της αρχικής ιδέας, προήλθε η ιδεολογική εξέλιξη της οργάνωσης, όταν ο Αμπντουλλάχ Οτσαλάν πρότεινε αυτοδιοικούμενες περιοχές εντός υφιστάμενων κρατών, συμμετοχική διακυβέρνηση, όπως εφαρμόστηκε στο καντόνι της Ροζάβα, υποστηρίζοντας τον δημοκρατικό συνομοσπονδισμό. Το ανθρώπινο και κοινωνικό κόστος της σαρανταετούς σύγκρουσης είναι τεράστιο και υπολογίζεται ότι έχουν σκοτωθεί περίπου 40,000 μαχητές, ισοπεδώθηκαν χωριά και επιβλήθηκε μαρτυρικός έλεγχος με μαχητικές επιχειρήσεις από το 2015 και έπειτα[5]. Το PKK έχει χαρακτηριστεί από την Τουρκία, τις ΗΠΑ και την ΕΕ ως τρομοκρατική οργάνωση και ενώ οι ΗΠΑ θεωρούν το PKK ως τέτοιο, συνεργάστηκαν με το YPG/SDF στην Συρία, προκειμένου να καταπολεμήσουν τον ISIS, κάτι που δημιούργησε έντονες αντιδράσεις από την τουρκική πλευρά, που εξαπέλυσε 4 μεγάλες στρατιωτικές επιχειρήσεις (Ασπίδα του Ευφράτη, Κλάδος Ελαίας, Πηγή Ειρήνης, και τέλος την λεγόμενη Χειμερινή/Εαρινή Επιχείρηση του 2024–2025) κατά των κουρδικών δυνάμεων στο Αφρίν[6], καταλαμβάνοντας μεγάλο μέρος της βορειοανατολικής Συρίας.

Το HDP και η πολιτική Ερντογάν

Το HDP (Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών) είναι το σημαντικότερο φιλοκουρδικό κόμμα στην Τουρκία, με αριστερό, πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και ευρύτερες δημοκρατικές και κοινωνικές διεκδικήσεις. Ιδρύθηκε το 2012 ως συμμαχία του BDP (Κόμμα Ειρήνης και Δημοκρατίας) με άλλες προοδευτικές ομάδες, εκπροσωπώντας όχι μόνο Κούρδους αλλά και άλλες μειονότητες και περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες. Έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ειρηνευτική διαδικασία με το PKK (2013–2015), συμμετέχοντας σε διαπραγματεύσεις και προωθώντας αποκεντρωμένα δημοκρατικά μοντέλα στους δήμους που ήλεγχε. Παρά τους χαρακτηρισμούς που του αποδίδονται από τον Ερντογάν αλλά και από κορυφαία στελέχη του κόμματός του, που υποστηρίζουν ότι επρόκειτο για «πολιτικό παράρτημα του PKK», κατηγορώντας τα μέλη του για τρομοκρατική δράση, το HDP αρνείται οποιαδήποτε

[5] *EKathimerini*, "Key facts on Kurdish PKK that has ended its insurgency in Turkey", May 12, 2025, https://www.ekathimerini.com/in-depth/1269440

[6] Council on Foreign Relations, "Conflict Between Turkey and Armed Kurdish Groups", *Center for Preventive Action*, May 27, 2025, https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-between-turkey-and-armed-kurdish-groups,

οργανική σύνδεση με το PKK και επιμένει στην ειρηνική επίλυση των αιτημάτων της κουρδικής κοινότητας[7].

Το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών συνέβαλε πολιτικά στη μείωση του εκλογικού ποσοστού του κυβερνώντος κόμματος Ευημερίας και Ανάπτυξης (AKP), υπό τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν το 2015 και 2019, ενώ το 2015 έγινε το πρώτο φιλοκουρδικό κόμμα που μπήκε στη Βουλή, ξεπερνώντας το 10% και εξασφαλίζοντας 80 έδρες, εμποδίζοντας τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Η κυβέρνηση Ερντογάν απάντησε με αυταρχικά μέτρα και ως αποτέλεσμα διέκοψε την ειρηνευτική διαδικασία με το PKK και εξαπέλυσε εκστρατεία καταστολής στις κουρδικές περιοχές. Εκατοντάδες χιλιάδες εκτοπίστηκαν, δήμοι καταλήφθηκαν, δεκάδες αιρετοί αξιωματούχοι και βουλευτές συνελήφθησαν μαζί με τους συμπροέδρους Σελαχετίν Ντεμιρτάς και Φιγκέν Γιουκσεκντάγ το 2016, ενώ δεκάδες ΜΚΟ και ΜΜΕ έκλεισαν[8]. Αν και πιο συγκρατημένη απέναντι στη μη κουρδική αντιπολίτευση, η τουρκική κυβέρνηση συνέχισε τις διώξεις κατά του Δημοκρατικού Κόμματος των Λαών HDP και μετά το 2019, με νέες συλλήψεις και δικαστικές διώξεις. Από το 2021, το κόμμα αντιμετωπίζει πιθανή απαγόρευση μέσω δικαστικής διαδικασίας που παραμένει ανοιχτή.

Παρά την καταστολή, το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών παραμένει ισχυρό πολιτικά, κυρίως στις κουρδικές περιοχές, και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τις πολιτικές εξελίξεις στην Τουρκία[9]. Διατηρεί δημοκρατικό προσανατολισμό και αρκετές στρατηγικές επιβίωσης, παρά την απειλή απαγόρευσης της λειτουργίας του. Αν και υπάρχουν περιορισμοί και εμπόδια, η οργανωμένη του βάση παραμένει ενεργή. Η πολιτική που ασκεί ο Πρόεδρος Ερντογάν, επικεντρώνεται στην εθνική ενότητα και την «μηδενική ανοχή στον εξτρεμισμό», χρησιμοποιεί τις κατηγορίες για τρομοκρατία ως όπλο κατά των αντιπάλων του, προκειμένου να τους αποκόψει από την νόμιμη πολιτική δράση, ενώ δεν παραλείπει να συνδέει το HDP με τα αντιπολιτευτικά κόμματα, κυρίως το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (CHP) και το Κόμμα Ισότητας και Δημοκρατίας των Λαών (DEM), έτσι ώστε να τους απομακρύνει από ευρείας κλίμακας συμμαχίες.

---

[7] Megan Bodette, "The Pro-Kurdish Political Movement in Turkey: Five Things to Know", *Kurdish Peace Institute*, May 23, 2022, https://www.kurdishpeace.org/research/democracy/the-pro-kurdish-political-movement-in-turkey

[8] Human Rights Watch, "Turkey: Crackdown on Kurdish Opposition", March 20, 2017, https://www.hrw.org/news/2017/03/20/turkey-crackdown-kurdish-opposition,

[9]Nigel Walker, Jane Gill, John Curtis, "Kurdish political representation and equality in Turkey," *House of Commons Library*, October 21, 2021, https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cdp-2021-0172/

Το 12ο Συνέδριο του PKK και η αποδοχή της πρότασης του αφοπλισμού του

Την 1 Μαρτίου του 2025, ο Αμπντουλλάχ Οτσαλάν κήρυξε μονομερή κατάπαυση του πυρός. Η απόφαση του ηγέτη του PKK προήλθε έπειτα από την ιστορική «Έκκληση για Ειρήνη και Δημοκρατική Κοινωνία» που απηύθυνε στις 27 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους για την διάλυση και τον αφοπλισμό του PKK, μέσα από τις φυλακές του Ιμραλί όπου και κρατείται[10]. Το 12ο συνέδριο πραγματοποιήθηκε από τις 5-7 έως τις Μαρτίου στη περιοχή Medya στο βόρειο Ιράκ, με τη συμμετοχή 232 αντιπροσώπων, όπως αναφέρουν Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τα οποία συνδέονται με το PKK. Το συνέδριο αυτό αποφάσισε να διαλύσει την δομή της οργάνωσης και να τερματίσει την μέθοδο ένοπλης δράσης, έπειτα από σαράντα χρόνια, όπως ανακοινώθηκε στις 12 Μαρτίου[11].

Το PKK ανακοίνωσε ότι η λήξη της ένοπλης δράσης σηματοδοτεί το ότι «έχει ολοκληρώσει την ιστορική του αποστολή» και απευθύνεται πλέον στη «δημοκρατική πολιτική» μέσα από σύννομες διαδικασίες[12]. Ευρωπαϊκές και λοιπές διεθνείς οργανώσεις, όπως η EUTCC καλούν σε διαγραφή του PKK από τους τρομοκρατικούς καταλόγους, ζητούν νομικές εγγυήσεις για τους Κούρδους, και απελευθέρωση του Αμπντουλλάχ Οτσαλάν[13]. Ο Πρόεδρος Ερντογάν χαρακτήρισε τη διάλυση της οργάνωσης ως «σημαντικό βήμα για μια Τουρκία χωρίς τρομοκρατία» και υπογράμμισε την ανάγκη παρακολούθησης της εφαρμογής της[14]. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα μερικές σημαντικές προκλήσεις. Η διαδικασία αφοπλισμού, διάλυσης και επανένταξης (DDR) απαιτεί: Νομικό πλαίσιο με συνταγματικές αλλαγές, απελευθέρωση του Αμπντουλλάχ Οτσαλάν, και βεβαιότητα ότι τα όπλα θα παραδοθούν σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες[15]. Παράλληλα, δηλώνεται

[10] Ministry of Foreign Affairs, "PKK," https://www.mfa.gov.tr/pkk.en
[11] Rudaw Net, "PKK says held congress on dissolution, decision to be announced 'very soon'," May 9, 2025, https://www.rudaw.net/english/middleeast/turkey/09052025
[12] Susan Fraser, "The PKK Kurdish militant group will disarm and disband as part of a peace initiative with Turkey," *APNews*, May 12, 2025, https://apnews.com/article/turkey-kurdish-militants-disarm-9f4347a04cba48ceb509d2e82023a19e
[13] ANF News, "EUTCC on PKK disarmament: Strengthening democratic transformation together," May 15, 2025, https://english.anf-news.com/news/eutcc-on-pkk-disarmament-strengthening-democratic-transformation-together-79370
[14] Daren Butler and Ece Toksabay, "Kurdish PKK ends 40-year Turkey insurgency, bringing hope of regional stability," *Reuters*, May 12, 2025, https://www.reuters.com/world/middle-east/kurdish-pkk-dissolves-after-decades-struggle-with-turkey-news-agency-close-2025-05-12
[15] Burcu Ozcelik, "After the PKK: Peacebuilding Challenges in Turkey, Syria," *Rusi*, June 3, 2025, https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/after-pkk-peacebuilding-challenges-turkey-syria

αβεβαιότητα πρώτον ως προς το ποιός θα παραδώσει τα όπλα, διότι εκτός από το PKK υπάρχουν και άλλες πολύ μικρότερες ένοπλες οργανώσεις[16].

Το Κουρδικό ζήτημα στο Ιράκ και η ομοσπονδοποίηση της χώρας

Οι Κούρδοι του Ιράκ έχουν μακρά ιστορία αγώνων για αυτονομία, βασισμένοι στην αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών και αντιδρώντας στις διώξεις από το καθεστώς Σαντάμ Χουσεΐν. Μετά τον Πόλεμο του Κόλπου το 1991, η κουρδική εξέγερση κατεστάλη βίαια, προκαλώντας προσφυγική κρίση. Η καθοριστική καμπή ήρθε όταν οι ΗΠΑ, Βρετανία και Γαλλία επέβαλαν ζώνη απαγόρευσης πτήσεων βόρεια του 36ου παράλληλου, επιτρέποντας στους Κούρδους να οργανώσουν *de facto* αυτόνομη διοίκηση[17]. Το 1992 έγιναν εκλογές, συγκροτήθηκαν το Κουρδικό Κοινοβούλιο και η Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν (KRG). Η αυτονομία επισφραγίστηκε με το νέο Σύνταγμα του Ιράκ (2005), που αναγνώρισε την KRG ως ομόσπονδη οντότητα με δική της κυβέρνηση, Κοινοβούλιο και ένοπλη δύναμη (Πεσμεργκά). Κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις παραμένουν το KDP (Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα) υπό τον Μασούντ Μπαρζανί και το PUK (Πατριωτική Ένωση Κουρδιστάν) υπό τον Τζαλάλ Ταλαμπανί[18].

Θεωρητικά, το Κουρδικό ζήτημα θεωρήθηκε λυμένο μετά το 2003 με την κατοχύρωση της ισονομίας στο Σύνταγμα. Όμως, η ρεβανσιστική πολιτική της σιιτικής ηγεσίας απέναντι στους σουνίτες Ιρακινούς αλλά και τους Κούρδους, καθώς και η πρόθεση συγκέντρωσης της εξουσίας, αν και το και το Ιράκ έγινε ομόσπονδο κράτος, αναζωπύρωσαν τις ανησυχίες των Κούρδων. Επιπλέον, υπήρχαν εντάσεις για τα έσοδα από το πετρέλαιο σε Κιρκούκ και Μοσούλη, που τα διαχειριζόταν η Βαγδάτη και όχι η τοπική κουρδική διοίκηση. Το κλίμα ευνοούσε τάσεις απόσχισης, αφού οι Κούρδοι είχαν ισχυρές διοικητικές δομές και αμερικανική στήριξη, λόγω του ρόλου τους στη μάχη κατά του ISIS και της σχετικής σταθερότητας που προσέφεραν, καθώς η περιοχή τους κρίνεται ως ασφαλέστερη για τα αμερικανικά στρατεύματα[19].

---

[16] Bethan McKernan, "Why has PKK leader called on group to dissolve – and why does it matter?", *The Guardian*, February 27, 2025, https://www.theguardian.com/world/2025/feb/27/why-has-pkk-leader-called-on-group-to-dissolve-and-why-does-it-matter-turkey-abdullah-ocalan

[17] Βιβή Κεφαλά, *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ* (Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης), 223

[18] Gulf News, "History of Iraq's autonomous Kurdistan region", October 15, 2018, https://gulfnews.com/world/mena/history-of-iraqs-autonomous-kurdistan-region-1.1356469

[19] Βιβή Κεφαλά, *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις……*, 232

Έτσι, στις 25 Σεπτεμβρίου 2017 διεξήχθη δημοψήφισμα για , απόσχιση από την Ιρακινή Ομοσπονδία, με συμμετοχή 72,16% και ποσοστό υπέρ 92,73%. Η κίνηση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από Τουρκία, Ιράν, ΗΠΑ και ΕΕ, λόγω φόβων για ανατροπή των διεθνώς αναγνωρισμένων συνόρων και ενίσχυση αποσχιστικών τάσεων στους Κούρδους Συρίας, Τουρκίας και Ιράν, που θα οδηγούσαν σε περαιτέρω αστάθεια στην περιοχή. Η Βαγδάτη, η Τεχεράνη και η Άγκυρα απείλησαν ότι θα λάβουν οικονομικά και διπλωματικά μέτρα, ενώ η Τουρκία άφησε ανοιχτό το ενδεχόμενο στρατιωτικής επέμβασης. Αντίθετα, το Ισραήλ στήριξε ανοιχτά το δημοψήφισμα, εκτιμώντας ότι μια κουρδική ανεξάρτητη οντότητα θα ενίσχυε την ασφάλειά του και θα αποδυνάμωνε τον κοινό αντίπαλο, το Ιράν[20].

Οι σχέσεις του PKK και των Κούρδων του Ιράκ

Οι σχέσεις μεταξύ του PKK και των Κούρδων του Ιράκ, ιδίως μέσω των κομμάτων της κυβέρνησης συνασπισμού της Αυτόνομης Περιφέρειας του Κουρδιστάν, το PUK και το KDP, είναι μακροχρόνιες και αλλά και γεμάτες διακυμάνσεις. Το PKK εγκαταστάθηκε στο βόρειο Ιράκ το 1982, αποκτώντας βάση στο όρος Καντίλ, με την υποστήριξη του προέδρου του KDP και πρώην προέδρου της Περιφέρειας του Κουρδιστάν, Μασούντ Μπαρζάνι τον Ιούλιο του 1983[21].

Μετά την ίδρυση της Αυτόνομης Περιφέρειας του Κουρδιστάν το 1992, τόσο το PUK, όσο και το KDP πολέμησαν για ένα χρονικό διάστημα κατά του PKK. Κατά την διάρκεια αυτού του κουρδικού εμφυλίου πολέμου μεταξύ 1994-1998, το PKK συμμάχησε με το PUK κατά του KDP, αλλά μετά την υπογραφή εκεχειρίας μεταξύ PUK-KDP το 1998, με την μεσολάβηση των ΗΠΑ, το PUK στράφηκε εναντίον του PKK[22]. Στη συνέχεια, το 2000 ξέσπασαν σφοδρές μάχες μεταξύ PUK και PKK, ενώ ο ηγέτης του PUK, Τζαλάλ Ταλαμπανί, υποσχέθηκε στην Τουρκία ότι θα εντείνει τη δράση κατά του PKK, κατηγορώντας το πως υπονομεύει τη δημοκρατική πορεία και το Κοινοβούλιο τους.

Μετά την πτώση του καθεστώτος Μπάαθ το 2003, οι σχέσεις KDP–Τουρκίας ήταν ψυχρές. Ο Τζαλάλ Ταλαμπανί όμως υποστήριξε την προσέγγιση με την Τουρκία και το 2007 κάλεσε τον Μασούντ Μπαρζανί να ρίξει τους τόνους, παρά τις εντάσεις που προκλήθηκαν

[20] Βιβή Κεφαλά, *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις……, οπ.π.σσ* 232-233
[21] Dri, F. K., "Will KDP-PKK tensions ever end in reconciliation?" *Rudaw Net*, November 25, 2020, https://www.rudaw.net/english/analysis/25112020
[22] BBC, "Who Are the Kurds?" October 15, 2019, https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29702440

για το Κιρκούκ[23]. Το 2009, προειδοποίησε το PKK να αφοπλιστεί ή να φύγει από το Κουρδιστάν. Την ίδια περίοδο, οι σχέσεις της KRG με την Τουρκία βελτιώθηκαν: η Άγκυρα άνοιξε προξενείο στο Ερμπίλ το 2010[24] και από το 2013 ξεκίνησαν οι εξαγωγές κουρδικού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές μέσω της Τουρκίας[25]. Το PKK βρήκε έρεισμα στο Σιντζάρ όταν το ISIS επιτέθηκε το 2014 και διέπραξε γενοκτονία κατά των Γεζίντι.

Οι κουρδικές δυνάμεις (YPG) από τη Συρία άνοιξαν διάδρομο διάσωσης για χιλιάδες Γεζίντι. Αρχικά υπήρξε σιωπηρή συνεργασία PKK–KDP κατά του ISIS, με τον Μασούντ Μπαρζανί να ευχαριστεί δημόσια το PKK για τη βοήθεια που πρόσφερε στο Μαχμούρ[26]. Ωστόσο, η άρνηση του PKK να αποχωρήσει και οι εντάσεις γύρω από την επιστροφή των Πεσμεργκά στο Σιντζάρ οδήγησαν σε μικρές συγκρούσεις με το KDP το 2017[27]. Το KDP δυσαρεστήθηκε επειδή η Τουρκία δεν στήριξε την KRG όταν το ISIS επιτέθηκε το 2014[28], ενώ ο Μπαρζανί ευχαρίστησε το Ιράν για τη βοήθειά του, παρότι οι αμερικανικές αεροπορικές επιδρομές έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο να ανακοπεί η προέλαση του ISIS[29]. Κλείνοντας, οι σχέσεις PKK - Κούρδων του Ιράκ είναι πολυσύνθετες και κυμαίνονται από την συνεργασία και φιλοξενία έως τις ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ τους, ενώ το PKK συμμετείχε ενεργά στην μάχη κατά του ISIS, μαζί με τους Κούρδους της Συρίας.

Σχέσεις αντιπαλότητας και συνεργασίας των Κούρδων του Ιράκ με την Τουρκία

Οι σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Κούρδων του Ιράκ (KRG, KDP/PUK) χαρακτηρίζονται από αντιπαλότητα και συνεργασία ταυτόχρονα. Όσον αφορά τις σχέσεις αντιπαλότητας, οι επιθέσεις κατά του PKK στο Βόρειο Ιράκ που η Τουρκία -συντονισμένη με το KDP/PUK- διεξάγει μέσω στρατιωτικών επιχειρήσεων όπως «Operation Steel» (1995),

[23] Lionel Beehner, "The Iraqi Kurdish Question," *Council on Foreign Relations*, April 19, 2007, https://www.cfr.org/backgrounder/iraqi-kurdish-question
[24] Kurdistan24, "Turkey appoints new Consul General to the Kurdistan Region," December 17, 2017, https://www.kurdistan24.net/en/story/373673
[25] Julia Payne and Peg Mackey, "Iraqi Kurdistan starts independent crude oil exports," *Reuters*, January 8, 2013, https://www.reuters.com/article/kurdistan-crude-exports-idUSL5E9C843R20130108/
[26] Wladimir van Wilgenburg, " Kurdish rivals unite to fight Islamic State," *Al Jazeera*, September 16, 2025, https://www.aljazeera.com/news/2014/8/16/kurdish-rivals-unite-to-fight-islamic-state
[27] Kurdistan24, "PKK announces withdrawal from Shingal, handover to Iraqi forces," March 23, 2018, https://www.kurdistan24.net/en/story/375203
[28] Ahmed Hevidar, "Senior Kurdistan Official: IS Was at Erbil's Gates; Turkey Did Not Help," *Rudaw Net*, September 16, 2014, https://www.rudaw.net/english/interview/16092014
[29] Middle East Eye, "Iran provided weapons to Iraq's Kurds: Barzani," February 12, 2015, https://www.middleeasteye.net/news/iran-provided-weapons-iraqs-kurds-barzani

«Operation Hammer» (1997)[30] και «Claw Lock» (2022)[31], είχαν ως στόχο τους βάσεις του PKK. Στη συνέχεια, σημειώθηκαν περαιτέρω εδαφικές στρατιωτικές ή αεροπορικές δράσεις εναντίον του PKK όπως εκείνες στη Σιντεκάν (2020) [32], όταν οι δυνάμεις των Πεσμεργκά συγκρούστηκαν με το PKK στην περιοχή.

Από την άλλη, η Τουρκία χρησιμοποιεί αυτό που ονομάζουμε πολιτική του Διπλού Δρόμου (Dual Track Policy) συνδυάζοντας περίτεχνα την στρατιωτική πίεση κατά του PKK με την ενίσχυση των διμερών θεσμικών και οικονομικών δεσμών με την KRG μέσω της δραστηριοποίησης τουρκικών εταιρειών, διεξαγωγής συνεχών συνομιλιών και την δημιουργία αγωγών[33]. Η βόρεια ιρακινή κουρδική περιοχή έχει γίνει σημαντική αγορά για την Τουρκία, συμμετέχοντας στο 30% του συνόλου των τουρκικών εξαγωγών στο Ιράκ ($9.6δισ το 2024) με 1.900 εταιρείες να δραστηριοποιούνται εκεί[34]. Ο αγωγός Κιρκούκ–Σεϊχάν μεταφέρει σχεδόν 450.000 βαρέλια/ημέρα, καθιστώντας την Τουρκία ενεργειακό κόμβο της περιοχής[35].

Αξίζει να σημειωθεί, ότι σε διπλωματικό επίπεδο, το 2007 επιτεύχθηκε Μνημόνιο Συνεργασίας (MOU) Τουρκίας–Ιράκ κατά του PKK, με βάση το οποίο η Βαγδάτη θεωρεί το PKK ως τρομοκρατική οργάνωση[36], ενώ η Τουρκία κατάφερε να αρχίσει διάλογο και να αποκαταστήσει διπλωματικές σχέσεις με το PUK (2018, 2021), ανοίγοντας προξενεία σε Ερμπίλ[37], Μουσούλη[38], όπως επίσης και στην Βασόρα[39]. Ως εκ τούτου, η Τουρκία ακολουθεί μια στρατηγική αυστηρής πίεσης κατά του PKK, με παράλληλη προώθηση καλών σχέσεων

[30] Hassan Acar and Mustafa Pekcandanoğlu, "TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI ASKERİ HAREKÂT DENEYİMİ VE TERÖRLE MÜCADELEDE ASKERİ KAPASİTESİ", *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 3 (June 7, 2022): 90-91, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2455739
[31] Col. Richard Outzen, "Claw-Lock: An Assessment of Turkish Counter-PKK Operations in Northern Iraq in 2022", *Terrorism Monitor* 20, no. 16, (August 12, 2022), Jamestown Foundation, https://jamestown.org/program/claw-lock-an-assessment-of-turkish-counter-pkk-operations-in-northern-iraq-in-2022/
[32] Rudaw Net, "PKK Clash with Turkish Forces in Northern Erbil Province," May 20, 2019, https://www.rudaw.net/english/kurdistan/200520193
[33] Gönül Tol, "Turkey's Dual Track Approach Toward the Kurdistan Regional Government," *Middle East Institute*, October 28, 2010, https://www.mei.edu/publications/turkeys-dual-track-approach-toward-kurdistan-regional-government
[34] BasNews, "Erbil, Istanbul Strengthen Ties as Total Trade Volume Reaches $9.6 Billion," November 28, 2024, https://www.basnews.com/en/babat/867779
[35] Berkay Mandıracı, "Turkey's PKK Conflict: A Regional Battleground in Flux," *International Crisis Group*, February 18, 2022, https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/turkiye-iraq-syria/turkeys-pkk-conflict-regional-battleground-flux
[36] Soner Cagaptay, "Iraqi Kurds and the Turkish-Iraqi Memorandum against the PKK," *The Washington Institute for Near East Policy*, August 21, 2007, https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iraqi-kurds-and-turkish-iraqi-memorandum-against-pkk
[37] Republic of Türkiye, "Turkish Consulate General in Erbil," https://erbil-cg.mfa.gov.tr/Mission/About
[38] Türkiye Cumhüriyeti, "Musul Başkonsolosluğu," https://musul-bk.mfa.gov.tr/Mission/Contact
[39] Türkiye Cumhüriyeti, "Consulate General of the Republic of Türkiye," https://basra-bk.mfa.gov.tr/Mission/Contact

με το KRG – για να απομονώσει το PKK πολιτικά και στρατιωτικά, και να ενσωματώσει τους Κούρδους του Ιράκ στο δικό της αναπτυξιακό και γεωπολιτικό πλέγμα. Αυτό δημιουργεί έναν ευαίσθητο συμβιβασμό μεταξύ ασφάλειας και συνεργασίας, ο οποίος μπορεί να ανατραπεί σε καιρό κρίσης.

Το Κουρδικό Ζήτημα στη Συρία, η Δημοκρατίας της Ροζάβα και η πάλη κατά του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους

Το 2012 με την αποχώρηση των δυνάμεων του καθεστώτος Άσαντ από περιοχές της βορειοανατολικής Συρίας, το κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD), μαζί με τις ένοπλες δυνάμεις YPG/YPJ εγκαθίδρυσαν *de facto* αυτονομία στα καντόνια του Κομπάνι, Αφρίν και Τζαζίρα, έχοντας ως βάση τον δημοκρατικό συνασπισμό. Έτσι, τον Ιανουάριο του 2014 δηλώνεται επίσημα η «Διοίκηση της Βόρειας και Ανατολικής Συρίας», η λεγόμενη «Δημοκρατία της Ροζάβα»[40]. Όσον αφορά τις θεσμικές δομές και την διοίκηση, περιλαμβάνει δημοτικά συμβούλια, κοινοτικές επιτροπές και συνεταιρισμούς που υπερασπίζονται την πολυφυλετικότητα, με ισότητα φύλων και εκπροσώπηση όλων των κοινοτήτων[41]. Οι Asayish, ως εσωτερικές δυνάμεις ασφαλείας ιδρύθηκαν το 2013 και αρχικά ήταν περίπου 4.000[42].

Το 2014, οι YPG/YPJ ανέλαβαν τον ρόλο των βασικών χερσαίων δυνάμεων κατά του ISIS, κρατώντας αμυντική στάση στο Κομπάνι (2014-2015) με την βοήθεια των ΗΠΑ, που παρείχαν αεροπορική κάλυψη και στρατιωτικό εξοπλισμό που παραδόθηκε έμμεσα μέσω των Ιρακινών Κουρδικών δυνάμεων Πεσμεργκά[43]. Το 2015, συγκροτήθηκαν οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (SDF), μια αυτοδιοίκητη συριακή συμμαχία, υπό την ηγεσία των Κούρδων της Συρίας, στην οποία συμμετείχαν επίσης αραβικές και χριστιανικές ομάδες η οποία, στα πλαίσια του διεθνούς συνασπισμού στην πάλη κατά του ISIS έπαιξε καθοριστικό ρόλο[44] Η στρατιωτική συνεργασία ΗΠΑ–YPG ενισχύθηκε μετά τη μάχη του Κομπάνι, επιτρέποντας στο YPG να επεκταθεί μέχρι το Αφρίν, με στόχο τη δημιουργία μιας ενιαίας

[40] Syrian Democratic Council U.S. Mission, https://www.syriandemocraticcouncil.us/1418-2/
[41] Rojava Information Center, "The Rojava Revolution – A Decade On, Rojava Information Center", July 19, 2022, https://rojavainformationcenter.org/2022/07/10-years-of-the-rojava-revolution-much-achieved-still-much-to-come
[42] Independent European Daily Express, "Kurds Build Bridges At Last", October 13, 2013, https://web.archive.org/web/20141006071718/http://www.iede.co.uk/news/2013_3209/kurds-build-bridges-last
[43] International Crisis Group, "The PKK's Fateful Choice in Northern Syria", May 4, 2017, https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/syria-iraq-turkiye/176-pkks-fateful-choice-northern-syria
[44] Hassan Hassan, "The Battle for Raqqa and the Challenges after Liberation*", Combating Terrorism Center at West Point* vol. 10, no. 6 (July 6, 2017), https://ctc.westpoint.edu/the-battle-for-raqqa-and-the-challenges-after-liberation

ομοσπονδιακής οντότητας στη βόρεια Συρία. Η υποστήριξη των ΗΠΑ χρησιμοποιήθηκε στρατηγικά τόσο για εδαφικά κέρδη όσο και για ενίσχυση της θέσης του PYD/YPG απέναντι στην Τουρκία. Καθώς το YPG κατέλαβε περισσότερα εδάφη, το PKK ενίσχυσε την επιρροή του μέσω έμπιστων στελεχών, διατηρώντας στενούς δεσμούς μεταξύ των οργανώσεων[45].

Μετά την ανακατάληψη της Ράκκα το 2017, κορύφωση της εκστρατείας κατά του ISIS, οι σχέσεις ΗΠΑ–Κούρδων της Συρίας άρχισαν να φθίνουν.[46]. Η Ροζάβα αποτελεί ένα πρωτοποριακό μοντέλο αυτοδιοίκησης με έμφαση στην αυτονομία, τη δημοκρατία και την ισότητα, παίζοντας κρίσιμο ρόλο στην ήττα του ISIS. Παρά τη στήριξη των ΗΠΑ, δέχεται έντονη πίεση, κυρίως από την Τουρκία, ενώ το μέλλον της στη μεταπολεμική Συρία παραμένει αβέβαιο.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις της Τουρκίας στη βόρεια Συρία

Από το 2016, η Τουρκία έχει πραγματοποιήσει σειρά στρατιωτικών επιχειρήσεων στη βορειοανατολική Συρία με στόχο την εκκαθάριση των συνόρων της από το Ισλαμικό Κράτος και κυρίως την αποδυνάμωση των κουρδικών δυνάμεων YPG/SDF, τις οποίες θεωρεί προέκταση του PKK. Οι επιχειρήσεις αυτές, άλλαξαν τον χάρτη ελέγχου της περιοχής, προκαλώντας σημαντικές δημογραφικές και γεωπολιτικές ανακατατάξεις. Παράλληλα, επέφεραν τριβές με τις ΗΠΑ και τη Ρωσία, ενώ προκάλεσαν διεθνείς αντιδράσεις για τις ανθρωπιστικές τους συνέπειες.

Στις 24 Αυγούστου 2016, η Άγκυρα ξεκίνησε τη στρατιωτική επιχείρηση "Ασπίδα του Ευφράτη" με διπλό στόχο: την εκδίωξη του ISIS και την αποτροπή περαιτέρω εδαφικών κερδών για το YPG/PYD, φοβούμενη για την δημιουργία μιας εκτεταμένης κουρδικής ζώνης κατά μήκος των συνόρων της, από την οποία ενδεχομένως θα μπορούσε να δράσει το PKK[47]. Οι τουρκικές δυνάμεις, στο πλαίσιο της επιχείρησης, κατέλαβαν στρατηγικές περιοχές όπως η Τζαραμπλούς, η Αζάζ, η Νταμπίκ και η Αλ-Μπαμπ, θέτοντας υπό έλεγχό τους περίπου

[45] Henri J. Barkey, "Will the Shake-up in Syria Undermine the Fight Against ISIS?", *Council on Foreign Relations*, January 9, 2025, https://www.cfr.org/expert-brief/will-shake-syria-undermine-fight-against-isis
[46] Ömer Taşpınar, "ISIS and the false dawn of Kurdish statehood", *Brookings*, December 13, 2019, https://www.brookings.edu/articles/isis-and-the-false-dawn-of-kurdish-statehood
[47] Daily Sabah, "Turkish military launches Operation Euphrates Shield to clear Daesh from northern Syria", August 24, 2016, https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2016/08/24/turkish-military-launches-operation-euphrates-shield-to-clear-daesh-from-northern-syria

2.055 km² του βόρειας Συρίας και αποτρέποντας την εδαφική συνέχεια στις δυνάμεις του YPG[48]. Παράλληλα, εκριζώθηκαν χιλιάδες μαχητές του ISIS, αλλά και του YPG, ενώ πραγματοποιήθηκαν μετεγκαταστάσεις και επιστροφές κατοίκων στις περιοχές που κατελήφθησαν[49].

Στις 20 Ιανουαρίου 2018, η Άγκυρα εξαπέλυσε την δεύτερη στρατιωτική της επιχείρηση στη βόρεια Συρία με την ονομασία "Κλάδος Ελαίας". Αποκλειστικός στόχος της συγκεκριμένης επιχείρησης ήταν η παρουσία των μαχητών του YPG στο Αφρίν, βορειοδυτικά του Χαλεπιού. Οι τουρκικές δυνάμεις συνοδεύονταν από δύναμη Σύρων αντικαθεστωτικών που είχαν εκπαιδευτεί από την Άγκυρα, όπως και κατά τη διάρκεια της επιχείρησης "Ασπίδα του Ευφράτη". Η εισβολή ξεκίνησε με αεροπορικά πλήγματα εναντίον των θέσεων του YPG και ολοκληρώθηκε μόνο με την υποχώρηση των Κούρδων μαχητών τον Μάρτιο του ίδιου έτους[50]. Εν τέλει, η επιχείρηση αυτή οδήγησε στην κατάληψη του Αφρίν τον Μάρτιο του 2018, εκτοπίζοντας δεκάδες χιλιάδες αμάχους και προκαλώντας διεθνείς αντιδράσεις για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων[51].

Στις 9 Οκτωβρίου 2019, η Άγκυρα εξαπέλυσε το τρίτο μέρος της εισβολής της, την επιχείρηση της στη βορειοανατολική Συρία ονόματι "Πηγή Ειρήνης", με στόχο την εκδίωξη των κουρδικών δυνάμεων (SDF/YPG) από τα σύνορα και τη δημιουργία «ζώνης ασφαλείας» για την επανεγκατάσταση προσφύγων. Η επίθεση διευκολύνθηκε από την απόσυρση αμερικανικών δυνάμεων και οδήγησε στην ταχεία κατάληψη πόλεων όπως η Ρας αλ-Αΐν και το Τελ Άμπιαντ, προκαλώντας μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών και αναφορές για σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων[52]. Η Άγκυρα δήλωνε ότι στοχεύει «τρομοκρατικές» οργανώσεις, ενώ διεθνείς Οργανισμοί και κράτη καταδίκασαν τις επιπτώσεις σε αμάχους και προειδοποίησαν για τον κίνδυνο ανάκαμψης του ISIS. Τελικά, η επιχείρηση έφερε νέες

[48] Göktuğ Sönmez, **"**Turkey's Euphrates Shield Operation: al-Bab and Beyond"**,** *Terrorism Monitor* 15, no. 4 (February 24, 2017), The Jamestown Foundation, https://jamestown.org/program/turkeys-euphrates-shield-operation-al-bab-beyond

[49] Daily Sabah, "Turkish operations stamp out terrorism to near extinction in N. Syria," November 28, 2022, https://www.dailysabah.com/politics/war-on-terror/turkish-operations-stamp-out-terrorism-to-near-extinction-in-n-syria

[50] Μιχάλης Σαρλής, *"Η Συρία, Η Τουρκία Και η Γεωπολιτική του Συστήματος της Μέσης Ανατολής," σειρά Γεωπολιτική και Γεωστρατηγική*, τ. XIX, διεύθυνση σειράς Ι. Θ. Μάζης (Αθήνα: Εκδόσεις Λειμών, 2021), 128

[51] Sam Biden, "The Militarization and Exploitation of Northern Syria," *Human Security Centre*, May 6, 2024, https://www.hscentre.org/uncategorized/militarization-exploitation-northern-syria

[52] Umut Uras, "Turkey's Operation Peace Spring in northern Syria: One month on," *Al Jazeera*, November 8, 2019, https://www.aljazeera.com/news/2019/11/8/turkeys-operation-peace-spring-in-northern-syria-one-month-on

ρωσο-τουρκικές και αμερικανο-τουρκικές συνεννοήσεις για περιπολίες και ζώνες ελέγχου στην περιοχή[53].

Οι Κούρδοι της Συρίας, οι ΗΠΑ, η Τουρκία και το Ισραήλ

Οι Κούρδοι της Συρία κατοικούν κυρίως στη βόρεια και βορειοανατολική Συρία στις περιοχές Κομπάνι, Αφρίν και Αλ Χασάκα. Από την αρχή του εμφυλίου πολέμου το 2011, ανέδειξαν την Αυτόνομη Διοίκηση της Βόρειας και Ανατολικής Συρίας, γνωστής και ως Ροζάβα. Ο ένοπλος βραχίονας τους είναι οι Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG), και μαζί με Άραβες και άλλες ομάδες συγκρότησαν τις Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (SDF)[54].

Οι ΗΠΑ θεωρούν τους Κούρδους της Συρίας (YPG/SDF) ως έναν αξιόπιστο σύμμαχο στην πάλη κατά του ISIS, ενώ από το 2014 και έπειτα παρείχαν εκπαίδευση, εξοπλισμό, και αεροπορική στήριξη που υπήρξε καθοριστική για την εκδίωξη του ISIS από την Ράκκα και άλλες περιοχές[55]. Η συνεργασία των προαναφερθέντων στους ανωτέρω τομείς, προκάλεσε ένταση και αντιδράσεις από την πλευρά της Τουρκίας. Παρά την υποστήριξη και την συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ-Κούρδων της Συρίας, η Ουάσινγκτον υπήρξε ασταθής σύμμαχος, διότι το 2019 επί προεδρίας Τραμπ, ανακοινώθηκε η απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων, επιτρέποντας -έμμεσα- την τουρκική εισβολή ονόματι «Επιχείρηση Πηγή Ειρήνης», προκαλώντας αίσθημα προδοσίας στους Κούρδους της Συρίας[56].

Οι σχέσεις μεταξύ των Κούρδων της Συρίας και της Τουρκίας χαρακτηρίζονται από έντονη εχθρότητα, καθώς η Άγκυρα θεωρεί το YPG ως παρακλάδι του PKK, το οποίο χαρακτηρίζει ως τρομοκρατική οργάνωση[57]. Για την Άγκυρα, η κουρδική αυτονομία στη Συρία σημαίνει απειλή για την εδαφική της ακεραιότητα. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Άγκυρα, έχει προχωρήσει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις καταλαμβάνοντας παράνομα μεγάλα τμήματα της βόρειο-ανατολικής Συρίας, προκειμένου να παρεμποδίσει την εδραίωση μιας κουρδικής

[53] Reuters, "Turkey, Russia Resume Joint Patrols in Northeast Syria, Turkish Ministry Says," September 23, 2024, https://www.reuters.com/world/turkey-russia-resume-joint-patrols-northeast-syria-turkish-ministry-says-2024-08-23
[54] Syrian Democratic Council U.S. Mission, "AANES," https://www.syriandemocraticcouncil.us/1418-2/
[55] Council on Foreign Relations, "Conflict Between Turkey and Armed Kurdish Groups", *Center for Preventive Action*, May 27, 2025, https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-between-turkey-and-armed-kurdish-groups
[56] Scott Abramson, "Israeli Kurdophilia and the American 'Betrayal' of the Syrian Kurds", *UCLA*, https://cgih.ucla.edu/israel/article/211984
[57] Council on Foreign Relations, "Conflict Between Turkey and Armed Kurdish Groups", *Center for Preventive Action*, May 27, 2025, https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-between-turkey-and-armed-kurdish-groups

κρατικής οντότητας στα νότια σύνορά της[58]. Ταυτόχρονα, όμως, θέλει να εμποδίσει με κάθε κόστος μία ενδεχόμενη αυτονομία των Κούρδων της Συρίας, όπως συνέβη με τους Κούρδους του Ιράκ, θεωρώντας ότι έτσι ενισχύονται οι Κούρδοι που ζουν εντός των συνόρων της.

Όσον αφορά το Ισραήλ, βλέπει τους Κούρδους ως ανάχωμα απέναντι στις φιλοδοξίες του Ιράν, της Τουρκίας αλλά και του αραβικού εθνικισμού[59]**.** Αν και δεν υπάρχουν επίσημες σχέσεις με τους Κούρδους της Συρίας, το Ισραήλ έχει εκφράσει κατανόηση για τις φιλοδοξίες τους και στο παρελθόν είχε στηρίξει πολιτικά την κουρδική ανεξαρτησία στο Ιράκ, με ανάλογη στάση απέναντι στους Κούρδους της Συρίας[60]. Συνεπώς, οι σχέσεις μεταξύ Κούρδων και Ισραήλ χαρακτηρίζονται από συμβατούς στόχους και σιωπηρή υποστήριξη εκ μέρους του εβραϊκού κράτους.

Συμπέρασμα

Το Κουρδικό ζήτημα εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους πιο περίπλοκους και ανθεκτικούς παράγοντες αστάθειας στη Μέση Ανατολή, με βαθιές ιστορικές, πολιτικές και κοινωνικές ρίζες. Από την ίδρυση του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK) το 1978 και την ένοπλη αντιπαράθεσή του με την Τουρκία, μέχρι τη δημιουργία της Ροζάβα στη Συρία και την ομοσπονδοποίηση του Κουρδιστάν στο Ιράκ, οι Κούρδοι επιδίωξαν να διασφαλίσουν την πολιτική και πολιτιστική τους αυτονομία μέσα σε ένα εχθρικό περιφερειακό περιβάλλον. Η πορεία τους από την ένοπλη δράση προς τη θεσμική συμμετοχή –όπως αποτυπώνεται στη μεταμόρφωση του PKK και την πολιτική παρουσία του HDP στην Τουρκία– δείχνει μια σταδιακή αλλά εύθραυστη μετάβαση από τη βία στον διάλογο. Παρά τις προσπάθειες ειρήνευσης, όπως η «Διαδικασία Λύσης» (2013–2015) ή η πρόσφατη πρωτοβουλία του Αμπντουλλάχ Οτσαλάν για αφοπλισμό, η δυσπιστία, η κρατική καταστολή και η απουσία θεσμικών εγγυήσεων εμπόδισαν την επίτευξη μιας βιώσιμης συμφωνίας.

Στο Ιράκ, η Κουρδική Περιφερειακή Κυβέρνηση (KRG) κατέκτησε ένα πρωτοφανές επίπεδο αυτονομίας, αλλά παραμένει εγκλωβισμένη σε ανταγωνισμούς εξουσίας και εξωτερικές πιέσεις από την Τουρκία και το Ιράν. Στη Συρία, η Δημοκρατική Ομοσπονδία της

[58] Gallia Lindenstrauss, "Between the United States, Turkey, and Israel: Insights from the Announcement on Reducing US Forces in Syria", *INSS*, April 21, 2025, https://www.inss.org.il/social_media/between-the-united-states-turkey-and-israel-insights-from-the-announcement-on-reducing-us-forces-in-syria

[59] Loqman Radpey, "Israel, Kurdistan, and the Prospects for an Asymmetrical Alliance", *Middle East Forum*, December 2, 2024, https://www.meforum.org/mef-online/israel-kurdistan-and-the-prospects-for-an-asymmetrical-alliance

[60] Gallia Lindenstrauss, "Israel's Kurdish Dilemmas", *INSS*, January 1, 2025, https://www.inss.org.il/publication/kurdish-dilemma

Ροζάβα αποτέλεσε σημείο αναφοράς για τοπική δημοκρατία και πολυεθνική αυτοδιοίκηση, ενώ οι κουρδικές δυνάμεις της (YPG/SDF) έπαιξαν καίριο ρόλο στην κατάρρευση του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους, με καθοριστική –αν και ασταθή– αμερικανική υποστήριξη. Ωστόσο, οι τουρκικές στρατιωτικές επιχειρήσεις, όπως ο «Κλάδος Ελαίας» και η «Πηγή Ειρήνης», ανέκοψαν την εδαφική και πολιτική τους εδραίωση.

Κατά την δεύτερη θητεία του, ο Πρόεδρος Τράμπ, προσβλέποντας στο να προσεταιριστεί τον μεταβατικό Πρόεδρο της Συρίας, Άχμεντ αλ Σάρα, και πρώην τζιχαντιστή, ώστε να ενταχθεί στα σχέδια της νέας αμερικανικής αρχιτεκτονικής περιφερειακής ασφάλειας, εγκατέλειψε τους Κούρδους, με αποτέλεσμα τον Ιανουάριο του 2026 τις αιματηρές επιθέσεις των δυνάμεων του συριακού καθεστώτος εναντίον των Κούρδων στην Ράκκα. Τελικά, οι Κούρδοι εξακολουθούν να βρίσκονται στο σταυροδρόμι κρατικών επιδιώξεων και διεθνών συμφερόντων. Η επιδίωξή τους για αυτοδιάθεση παραμένει σύμβολο αντίστασης, αλλά και αντανάκλαση της γεωπολιτικής πραγματικότητας. Το μέλλον του Κουρδικού ζητήματος θα εξαρτηθεί από το κατά πόσο μπορούν να συνυπάρξουν η εθνική ασφάλεια, η δημοκρατική μεταρρύθμιση και η πολιτική ενσωμάτωση των Κούρδων εντός των κρατών της περιοχής.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Κεφαλά, Βιβή. *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2021.

Σαρλής, Μιχάλης. *Η Συρία, Η Τουρκία και η Γεωπολιτική του Συστήματος της Μέσης Ανατολής*. Σειρά Γεωπολιτική και Γεωστρατηγική, τ. XIX. Διεύθυνση σειράς: Ι. Θ. Μάζης. Αθήνα: Εκδόσεις Λειμών, 2021.

Άρθρα ξενόγλωσσα

Abramson, Seth. "Israeli Kurdophilia and the American 'Betrayal' of the Syrian Kurds." *UCLA Center for Near Eastern Studies*. Accessed July 2026. https://cgih.ucla.edu/israel/article/211984.

Acar, Hasan, and Mehmet Pekcandanoğlu. "Türkiye'nin Uluslararası Askerî Harekât Deneyimi ve Terörle Mücadelede Askerî Kapasitesi." *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 3 (2022): 90–91. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2455739.

Barkey, Henri J. "Will the Shake-up in Syria Undermine the Fight Against ISIS?" *Council on Foreign Relations*, January 9, 2025. https://www.cfr.org/expert-brief/will-shake-syria-undermine-fight-against-isis.

Beehner, Lionel. "The Iraqi Kurdish Question." *Council on Foreign Relations*, April 19, 2007. https://www.cfr.org/backgrounder/iraqi-kurdish-question.

Biden, Samuel. "The Militarization and Exploitation of Northern Syria." *Human Security Centre*, May 6, 2024. https://www.hscentre.org/uncategorized/militarization-exploitation-northern-syria.

Bodette, Michael. "The Pro-Kurdish Political Movement in Turkey: Five Things to Know." *Kurdish Peace Institute*, May 23, 2022. https://www.kurdishpeace.org/research/democracy/the-pro-kurdish-political-movement-in-turkey.

Butler, Daren, and Ece Toksabay. "Kurdish PKK Ends 40-Year Turkey Insurgency, Bringing Hope of Regional Stability." *Reuters*, May 12, 2025. https://www.reuters.com/world/middle-east/kurdish-pkk-dissolves-after-decades-struggle-with-turkey-news-agency-close-2025-05-12.

Çağaptay, Soner. "Iraqi Kurds and the Turkish-Iraqi Memorandum against the PKK." *The Washington Institute for Near East Policy*, August 21, 2007. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iraqi-kurds-and-turkish-iraqi-memorandum-against-pkk.

Dri, Frantzman K. "Will KDP-PKK Tensions Ever End in Reconciliation?" *Rudaw*, November 25, 2020. https://www.rudaw.net/english/analysis/25112020.

Hassan, Hassan. "The Battle for Raqqa and the Challenges after Liberation." *CTC Sentinel* 10, no. 6 (2017). https://ctc.westpoint.edu/the-battle-for-raqqa-and-the-challenges-after-liberation.

Human Rights Watch. "Turkey: Crackdown on Kurdish Opposition." March 20, 2017. https://www.hrw.org/news/2017/03/20/turkey-crackdown-kurdish-opposition.

International Crisis Group. *The PKK's Fateful Choice in Northern Syria*. Brussels:

International Crisis Group, May 4, 2017. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/syria-iraq-turkiye/176-pkks-fateful-choice-northern-syria.

Lindenstrauss, Gallia. "Between the United States, Turkey, and Israel: Insights from the Announcement on Reducing US Forces in Syria." *Institute for National Security Studies*,

April 21, 2025. https://www.inss.org.il/social_media/between-the-united-states-turkey-and-israel-insights-from-the-announcement-on-reducing-us-forces-in-syria.
Lindenstrauss, Gallia. “Israel’s Kurdish Dilemmas.” *Institute for National Security Studies*, January 1, 2025. https://www.inss.org.il/publication/kurdish-dilemma.
Mandırcı, Berkay. “Turkey’s PKK Conflict: A Regional Battleground in Flux.” *International Crisis Group*, February 18, 2022. https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/turkiye-iraq-syria/turkeys-pkk-conflict-regional-battleground-flux.
McKernan, Bethan. “Why Has PKK Leader Called on Group to Dissolve—and Why Does It Matter?” *The Guardian*, February 27, 2025. https://www.theguardian.com/world/2025/feb/27/why-has-pkk-leader-called-on-group-to-dissolve-and-why-does-it-matter-turkey-abdullah-ocalan.
Outzen, Richard. “Claw-Lock: An Assessment of Turkish Counter-PKK Operations in Northern Iraq in 2022.” *Terrorism Monitor* 20, no. 16 (2022). https://jamestown.org/program/claw-lock-an-assessment-of-turkish-counter-pkk-operations-in-northern-iraq-in-2022/.
Özçelik, Burcu. “After the PKK: Peacebuilding Challenges in Turkey, Syria.” *Royal United Services Institute*, June 3, 2025. https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/after-pkk-peacebuilding-challenges-turkey-syria.
Radpey, Loqman. “Israel, Kurdistan, and the Prospects for an Asymmetrical Alliance.” *Middle East Forum*, December 2, 2024. https://www.meforum.org/mef-online/israel-kurdistan-and-the-prospects-for-an-asymmetrical-alliance.
Rogers, Michael W. “PKK Leader Ocalan’s Historic Call to Disarm Could Go to Waste without External Guarantors.” *Chatham House*, March 7, 2025. https://www.chathamhouse.org/2025/03/pkk-leader-ocalans-historic-call-disarm-could-go-waste-without-external-guarantors.
Sönmez, Gökhan. “Turkey’s Euphrates Shield Operation: al-Bab and Beyond.” *Terrorism Monitor* 15, no. 4 (2017). https://jamestown.org/program/turkeys-euphrates-shield-operation-al-bab-beyond.
Taşpınar, Ömer. “ISIS and the False Dawn of Kurdish Statehood.” *Brookings Institution*, December 13, 2019. https://www.brookings.edu/articles/isis-and-the-false-dawn-of-kurdish-statehood.
Tol, Gönül. “Turkey’s Dual Track Approach toward the Kurdistan Regional Government.” *Middle East Institute*, October 28, 2010. https://www.mei.edu/publications/turkeys-dual-track-approach-toward-kurdistan-regional-government.
Walker, Nigel, John Gill, and John Curtis. “Kurdish Political Representation and Equality in Turkey.” *House of Commons Library*, October 21, 2021. https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cdp-2021-0172/.

Διαδικτυακές πηγές

ANF News. “EUTCC on PKK Disarmament: Strengthening Democratic Transformation Together.” May 15, 2025. https://english.anf-news.com/news/eutcc-on-pkk-disarmament-strengthening-democratic-transformation-together-79370.
Associated Press. “A Hard-Line Turkish Politician Suggests Parole for an Imprisoned Kurdish Leader.” October 22, 2024. https://apnews.com/article/turkey-nationalist-leader-pkk-parole-edc203115d8e1af1b584faae8cb824ff.
Associated Press. “Key Dates in PKK Kurdish Militant Group’s Decades-Long Armed Struggle against Turkey.” July 11, 2025. https://apnews.com/article/turkish-kurdish-militants-pkk-key-dates-7f3e7b108aaf3afcf4fab6161847ef90.
BasNews. “Erbil, Istanbul Strengthen Ties as Total Trade Volume Reaches $9.6 Billion.” November 28, 2024. https://www.basnews.com/en/babat/867779.

BBC News. “Who Are the Kurds?” October 15, 2019. https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29702440.
Daily Sabah. “Turkish Military Launches Operation Euphrates Shield to Clear Daesh from Northern Syria.” August 24, 2016. https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2016/08/24/turkish-military-launches-operation-euphrates-shield-to-clear-daesh-from-northern-syria.
Daily Sabah. “Turkish Operations Stamp Out Terrorism to Near Extinction in Northern Syria.” November 28, 2022. https://www.dailysabah.com/politics/war-on-terror/turkish-operations-stamp-out-terrorism-to-near-extinction-in-n-syria.
eKathimerini. “Key Facts on Kurdish PKK That Has Ended Its Insurgency in Turkey.” May 12, 2025. https://www.ekathimerini.com/in-depth/1269440.
Fraser, Suzan. “The PKK Kurdish Militant Group Will Disarm and Disband as Part of a Peace Initiative with Turkey.” *Associated Press*, May 12, 2025. https://apnews.com/article/turkey-kurdish-militants-disarm-9f4347a04cba48ceb509d2e82023a19e.
Gulf News. “History of Iraq’s Autonomous Kurdistan Region.” October 15, 2018. https://gulfnews.com/world/mena/history-of-iraqs-autonomous-kurdistan-region-1.1356469.
Hevidar, Aram. “Senior Kurdistan Official: IS Was at Erbil’s Gates; Turkey Did Not Help.” *Rudaw*, September 16, 2014. https://www.rudaw.net/english/interview/16092014.
Independent European Daily Express. “Kurds Build Bridges at Last.” October 13, 2013. https://web.archive.org/web/20141006071718/http://www.iede.co.uk/news/2013_3209/kurds-build-bridges-last.
Kurdistan24. “PKK Announces Withdrawal from Shingal, Handover to Iraqi Forces.” March 23, 2018. https://www.kurdistan24.net/en/story/375203.
Kurdistan24. “Turkey Appoints New Consul General to the Kurdistan Region.” December 17, 2017. https://www.kurdistan24.net/en/story/373673.
Middle East Eye. “Iran Provided Weapons to Iraq’s Kurds: Barzani.” February 12, 2015. https://www.middleeasteye.net/news/iran-provided-weapons-iraqs-kurds-barzani.
Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Türkiye. “PKK.” https://www.mfa.gov.tr/pkk.en.
Payne, Julia, and Peg Mackey. “Iraqi Kurdistan Starts Independent Crude Oil Exports.” *Reuters*, January 8, 2013. https://www.reuters.com.
Republic of Türkiye, Consulate General in Erbil. “About the Mission.” https://erbil-cg.mfa.gov.tr/Mission/About.
Reuters. “Turkey, Russia Resume Joint Patrols in Northeast Syria, Turkish Ministry Says.” August 23, 2024. https://www.reuters.com/world/turkey-russia-resume-joint-patrols-northeast-syria-turkish-ministry-says-2024-08-23.
Rojava Information Center. “The Rojava Revolution: A Decade On.” July 19, 2022. https://rojavainformationcenter.org/2022/07/10-years-of-the-rojava-revolution-much-achieved-still-much-to-come.
Rudaw. “PKK Clash with Turkish Forces in Northern Erbil Province.” May 20, 2019. https://www.rudaw.net/english/kurdistan/200520193.
Rudaw. “PKK Says Held Congress on Dissolution, Decision to Be Announced ‘Very Soon.’” May 9, 2025. https://www.rudaw.net/english/middleeast/turkey/09052025.
Syrian Democratic Council U.S. Mission. “AANES.” https://www.syriandemocraticcouncil.us/1418-2/.
Republic of Türkiye, Consulate General in Basra. “Contact.” https://basra-bk.mfa.gov.tr/Mission/Contact.

Republic of Türkiye, Consulate General in Mosul. “Contact.” https://musul-bk.mfa.gov.tr/Mission/Contact.
Uras, Umut. “Turkey’s Operation Peace Spring in Northern Syria: One Month On.” *Al Jazeera*, November 8, 2019. https://www.aljazeera.com/news/2019/11/8/turkeys-operation-peace-spring-in-northern-syria-one-month-on.
van Wilgenburg, Wladimir. “Kurdish Rivals Unite to Fight Islamic State.” *Al Jazeera*, August 16, 2014. https://www.aljazeera.com/news/2014/8/16/kurdish-rivals-unite-to-fight-islamic-state.

8. Η πολιτική του Ισραήλ στη Συρία υπό τον Άχμαντ αλ Σαράα

Μαρία Σιάτρα[1]

Περίληψη

Η επίθεση της Χαμάς την 7η Οκτωβρίου 2023 εναντίον του Ισραήλ, διατάραξε τις ήδη ασταθείς ισορροπίες στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, καθώς ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός δήλωσε από την αρχή του πολέμου ότι το Ισραήλ πολεμά σε επτά μέτωπα, μεταξύ των οποίων και η Συρία, σύμμαχος του Ιράν. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην ανάλυση της ισραηλινής πολιτικής έναντι της Συρίας, ιδίως μετά την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ από τις δυνάμεις της τζιχαντιστικής οργάνωσης Χαγιάτ Ταχρίρ αλ-Σάμ, τον Δεκέμβριο του 2024. Μετά την 7η Οκτωβρίου, οι επιθέσεις του Τελ- Αβίβ εναντίον χωρών και οργανώσεων που συγκροτούν τον λεγόμενο Άξονα της Αντίστασης λειτούργησαν ως καταλύτης για την αποδυνάμωση των ερεισμάτων της Τεχεράνης στα συριακά εδάφη. Διακηρυγμένος στόχος του Ισραήλ είναι η διαφύλαξη της ασφάλειάς του με δύο τρόπους: αφενός με την κατάληψη και άλλων συριακών εδαφών, πλήν των Υψιπέδων του Γκολάν, αλλά και παρέχοντας πολιτική στήριξη σε διαφορετικές εθνοτικές ομάδες στην Συρία, όπως οι Δρούζοι και οι Κούρδοι.

Ακολουθώντας αυτήν την πολιτική το Τέλ-Αβίβ διεκδικεί όχι μόνο την εδαφική του επέκταση αλλά την συμμετοχή του στην διαμόρφωση των εσωτερικών ισορροπιών της Συρίας υπό το καθεστώς Άλ Σάραα. Ωστόσο, η πολιτική αυτή φέρνει και πάλι αντιμέτωπο το Ισραήλ με την Τουρκία, δεδομένου ότι η Άγκυρα αποσκοπεί στο να διατηρήσει τον έλεγχο των κατεχόμενων συριακών εδαφών στα βόρεια της χώρας και, επίσης, να ασκεί πολιτικό έλεγχο στην Συρία, αφού η Χαγιάτ Ταχρίρ αλ-Σάμ είχε την πλήρη στήριξη της.

Δεδομένης αυτής της αντιπαλότητας, ο νέος ηγέτης της Συρίας βρίσκεται ενώπιον σοβαρών αντιθέσεων στην εσωτερική και εξωτερική του πολιτική, που είναι εξαιρετικά δύσκολο να συγκεραστούν, πράγμα που θέτει σε κίνδυνο την σταθερότητα και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας.

Λέξεις Κλειδιά: Ισραηλινή πολιτική, Συρία, άξονας της αντίστασης, Άχμαντ Αλ-Σάραα

[1] Απόφοιτη, ΠΜΣ Διακυβέρνηση Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Abstract

The Hamas attack on Israel on October 7, 2023, disrupted the already precarious balance in the wider Middle East, as the Israeli Prime Minister stated from the outset of the war that Israel was fighting on seven fronts—including Syria, an ally of Iran. In this context, the present study focuses on analyzing Israeli policy towards Syria, particularly following the overthrow of the Assad regime by forces of the jihadist organization Hay'at Tahrir al-Sham in December 2024. Following October 7, Tel Aviv's attacks against the countries and organizations comprising the so-called Axis of Resistance acted as a catalyst for weakening Tehran's foothold in Syrian territory. Israel's declared goal in this war is to safeguard its security in two ways: on the one hand, by seizing additional Syrian territories beyond the Golan Heights, and on the other, by providing political support to various ethnic groups in Syria, such as the Druze and the Kurds.

By pursuing this policy, Tel Aviv seeks not only territorial expansion but also a significant role in shaping Syria's internal balance of power under the Al-Sharaa regime. However, this policy places again Israel at odds with Turkey, given that Ankara aims to maintain control over the occupied Syrian territories in the north of the country and also to exercise political control over Syria, as Hay'at Tahrir al-Sham enjoyed its full support.

Given this rivalry, Syria's new leader faces serious contradictions in his domestic and foreign policies that are extremely difficult to reconcile, thereby jeopardizing the country's stability and territorial integrity.

Key Words: Israeli policy, Syria, Axis of Resistance, Ahmad al-Sharaa

Εισαγωγή

Η Συρία υπήρξε -τουλάχιστον μέχρι την έναρξη του εμφυλίου πολέμου το 2011- ένας υπολογίσιμος αντίπαλος για το Ισραήλ. Τα δύο κράτη βρέθηκαν κατά το παρελθόν αντιμέτωπα στους αραβοϊσραηλινούς πολέμους, ενώ στον εμφύλιο πόλεμου του Λιβάνου συγκρούστηκαν μέσω αντιπροσώπων τους. Η ιστορική δήλωση του Μουσταφά Τλάς, τέως Υπουργού Άμυνας της Συρίας, *«Καμία χώρα δεν είναι πιο εχθρική προς το Ισραήλ από τη Συρία, ή δεν μισεί τους Ισραηλινούς περισσότερο από τη χώρα μας»* αποτυπώνει τη βαθιά

εχθρότητα που υπάρχει μεταξύ των δύο κρατών και συνοψίζει την συριακή πολιτική απέναντι στο Ισραήλ[2].

Μετά τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου, η Συρία στράφηκε προς το Ιράν και εντάχθηκε μαζί με τη Χαμάς και τη Χεζμπολάχ στον λεγόμενο *άξονα της αντίστασης*, αποτελώντας έκτοτε σοβαρή απειλή για το Ισραήλ. Από τα εδάφη της το Ιράν απέκτησε τη δυνατότητα τροφοδότησης των συμμάχων του, σε Λίβανο και Παλαιστίνη, επεκτείνοντας την επιρροή του μέχρι τις ακτές της Μεσογείου και η Συρία με τη σειρά της απέκτησε το στρατηγικό βάθος που της υπολειπόταν.

Η πάλαι ποτέ κραταιά δύναμη του Λεβάντε βρέθηκε, μετά τις αραβικές εξεγέρσεις, στη δίνη του εμφυλίου πολέμου. Δεκατρία χρόνια αργότερα, το καθεστώς Άσαντ, εξαιρετικά αποδυναμωμένο, διατηρούσε υπό τον έλεγχο του λίγο περισσότερο από το ήμισυ του συριακού εδάφους[3] και στηριζόταν για την ασφάλειά του σε μεγάλο βαθμό από τους συμμάχους του, που δραστηριοποιούνταν μέσω πολιτοφυλακών στο εσωτερικό της Συρίας[4]. Στο πλαίσιο αυτό μετά την επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ, τον Οκτώβριο του 2023, και το άνοιγμα του μετώπου στον νότιο Λίβανο, ήταν πλέον αναμενόμενο για τη Συρία να βρεθεί στο στόχαστρο του Ισραήλ.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας θα παρουσιαστεί η επικρατούσα πολιτική κατάσταση στο Ισραήλ και ο αντίκτυπος που είχε η επίθεση της Χαμάς στην εξωτερική πολιτική του Ισραήλ, ως προς τους περιφερειακούς του αντιπάλους και συμμάχους του Ιράν. Εν συνεχεία, θα αποτυπωθεί η πολιτική κατάσταση στη Συρία, το μέλλον της οποίας, κυρίως όσον αφορά ενδεχόμενη διάσπαση της, σαφώς και άπτεται ευθέως των συμφερόντων του γειτονικού Ισραήλ. Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την εξωτερική πολιτική του Ισραήλ στη Συρία και αρχικά θα αναζητηθούν οι λόγοι για τους οποίους η Συρία έχει σημασία για το Ισραήλ και εν συνεχεία πώς μετατρέπεται, μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, σε πεδίο ανταγωνισμού με το Ιράν και την Τουρκία.

[2] Shalev, A., *Israel and Syria. Peace and Security on the Golan.* New York, Routledge, 2018, p. 16.
[3] Map of military control across Syria at the end of 2022 and the beginning of 2023, Διαθέσιμο στο: https://jusoor.co/en/details/map-of-military-control-across-syria-at-the-end-of-2022-and-the-beginning-of-2023.
[4] Abdulghany, F., Challenges and Impacts of Reintegrating Armed Groups in Post-Transition Syria Toward a Long-Term Stability. *Arab Center for Research and Policy Studies Strategic Paper No. 24*, 2025, Μάιος 12. p.9.

Η επίδραση της επίθεσης της Χαμάς εναντίον του Ισραήλ και οι επιπτώσεις της στην Συρία: το περιφερειακό πλαίσιο

Τον Νοέμβριο 2022, ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου, επανεξελέγη για έκτη φορά στον πρωθυπουργικό θώκο με ισχνή πλειοψηφία. Το νέο κυβερνητικό σχήμα αποτελούνταν από ένα μείγμα ακροδεξιών πολιτικών κομμάτων, με αντιφιλελεύθερη ρητορική και ακραία θρησκευτική ιδεολογία και ανέλαβε να δώσει λύση στην πολιτική αστάθεια που ταλάνιζε την χώρα μετά από πολλαπλές, συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις[5]. Ωστόσο, οι συχνά αμφίρροπες ιδεολογικές προσεγγίσεις του κυβερνητικού συνασπισμού τον κατέστησαν ευάλωτο σε πολιτικές κρίσεις, ενώ ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός, κλήθηκε να ισορροπήσει ανάμεσα στα αιτήματα των κομμάτων συνεργασίας και τις απαιτήσεις της ισραηλινής κοινωνίας[6].

Ένα μεγάλο αγκάθι για την νέα κυβέρνηση ήταν το ζήτημα της αναθεώρησης της δικαστικής εξουσίας και η αναπροσαρμογή των αρμοδιοτήτων του Ανώτατου Δικαστηρίου[7], πάγιο αίτημα των κυβερνητικών εταίρων αλλά και του ίδιου του Πρωθυπουργού Νετανιάχου, ο οποίος εν τω μεταξύ αντιμετωπίζει βαρύτατες κατηγορίες για διαφθορά[8]. Επιπλέον, το κυβερνητικό πρόγραμμα περιελάμβανε σχέδια για την επέκταση των ισραηλινών εποικισμών στα κατεχόμενα εδάφη, υπονομεύοντας στην πράξη την ελπίδα των Παλαιστινίων για δημιουργία κράτους και, παράλληλα, περιελάμβανε ενίσχυση της υπερορθόδοξης κοινότητας, πολιτικές που κατέδειξαν τον προσανατολισμό του κυβερνητικού σχήματος που επέφερε πόλωση στην ισραηλινή κοινωνία[9].

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, στις 7 Οκτωβρίου 2023, η Χαμάς εξαπέλυσε μια σφοδρότατη επίθεση εναντίον του Ισραήλ, το οποίο κατέγραψε τον μεγαλύτερο αριθμό

---

[5] Η νέα κυβέρνηση δήλωσε ότι θα προέβαινε σε ριζικές αλλαγές στη διαχείρισης της κατοχής της Δυτικής Όχθης, στον τομέα της εκπαίδευσης, στην θέση των γυναικών, της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ, καθώς και των πολιτών αραβικής καταγωγής στο Ισραήλ. Επίσης, ανακοίνωσε μεταρρυθμίσεις της δικαστικής εξουσίας, της αστυνομίας, της σχέσης μεταξύ κράτους και θρησκείας και του δικαίου της ιθαγένειας, Lintl, P., Israel's Anti-liberal Coalition The new government is seeking fundamental changes in the political system and in the Israeli-Palestinian conflict. *SWP COMMENT no 5,* 2023, January, *p. 1-2,* Διαθέσιμο στο: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2023C05_Israels_IlliberalCoalition.pdf. (πρόσβαση 5/5/2025).

[6] Matusiak, M., Netanyahu for the sixth time: the new Israeli government. *OSW Commentary CENTRE FOR EASTERN STUDIES*, 2023, January 18, p. 6. Διαθέσιμο στο: https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-01-18/netanyahu-sixth-time-new-israeli-government (πρόσβαση 15/5/2025).

[7] Lintl, P., Israel's Anti-liberal Coalition The new government is seeking fundamental changes in the political system and in the Israeli-Palestinian conflict ., ο.π, pp. 6-7.

[8] Ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός κατηγορείται για το αδίκημα της δωροδοκίας, της απάτης και της κατάχρησης, ενώ ερευνάται και το ενδεχόμενο εμπλοκής του σε σκάνδαλο χρηματισμού από το Κατάρ μετά από τη σύλληψη δύο συνεργατών του για το αδίκημα αυτό. Βλ. «Benjamin Netanyahu: What are the corruption charges?» Διαθέσιμο στο: https://www.bbc.com/news/world-middle-east-47409739. και «Is Qatargate a scandal too far even for Benjamin Netanyahu?» Διαθέσιμο στο: https://www.theguardian.com/world/2025/apr/06/is-qatargate-a-scandal-too-far-even-for-benjamin-netanyahu

[9] Matusiak, M., Netanyahu for the sixth time: the new Israeli government, ο. π, p.3.

νεκρών σε καιρό ειρήνης με 1200 νεκρούς και 251 ισραηλινούς πολίτες να κρατούνται όμηροι στη Λωρίδα της Γάζας. Στην εποχή των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, οι εικόνες της αιματηρής επίθεσης έκαναν άμεσα το γύρω του κόσμου προκαλώντας τον αποτροπιασμό και την φρίκη. Άμεσα καταδίκασαν την επίθεση χώρες- σύμμαχοι του Ισραήλ, αλλά και τα αραβικά κράτη στην πλειοψηφία τους εξέφρασαν την ανησυχία τους για την ειρήνη και τη σταθερότητα στη Μέση Ανατολή[10].

Θυμίζοντας τη βιβλική παραβολή του Δαυίδ και του Γολιάθ, με ανεστραμμένους ρόλους, η Χαμάς προκάλεσε στο Ισραήλ βαρύτατο πλήγμα σε πολιτικό και επιχειρησιακό επίπεδο. Πολιτικά κατόρθωσε να δυναμιτίσει -προσωρινά τουλάχιστον- την συμφωνία χωριστής ειρήνης με την Σαουδική Αραβία και να αναστείλει κάθε προσέγγιση / συνεργασία του Ισραήλ με τις λοιπές αραβικές χώρες[11]. Στρατηγικά κατάφερε να αιφνιδιάσει τις αρχές ασφαλείας του Ισραήλ εγείροντας ταυτόχρονα σειρά ερωτημάτων για την αποτελεσματικότητα αλλά κυρίως την αξιοπιστία τους[12].

Σε κάθε περίπτωση παρουσιάστηκε ένα ζωτικής σημασίας κενό για τις αρχές ασφαλείας, που προκάλεσε την έντονη αντίδραση της ισραηλινής κοινωνίας, η οποία απαιτούσε την επιστροφή των ομήρων και δικαίωση της μνήμης των νεκρών[13]. Έτσι η εισβολή των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων στην Λωρίδα της Γάζας αποτέλεσε την αρχή ενός ντόμινου εξελίξεων που ανέτρεψε τα δεδομένα στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Πρωταρχικός σκοπός των χερσαίων επιχειρήσεων ήταν απελευθέρωση των ομήρων και φυσικά η εξάρθρωση της Χαμάς, γι' αυτό και άμεσα το Ισραήλ πραγματοποίησε βομβαρδισμούς σε Λίβανο και στη Συρία, εναντίον στρατηγικών στόχων εντός των εδαφών τους, προς αποτροπή ανατροφοδότησης της παλαιστινιακής αυτής οργάνωσης.

Ωστόσο, η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων του ισραηλινού στρατού στη Λωρίδα της Γάζας κατέδειξε ότι το εγχείρημα ήταν εξαιρετικά δύσκολο και απαιτούνταν πολύ

---

[10] Βλ: https://www.washingtonpost.com/world/2023/10/10/israel-hamas-war-global-reaction/

[11] Kateb, A., The Abraham Accords After Gaza: A Change of Context. *Carnegie Endowment for International Peace,* 2025, April 25. Διαθέσιμο στο : https://carnegieendowment.org/research/2025/04/the-abraham-accords-after-gaza-a-change-of-context?lang=en. (πρόσβαση: 10/05/2025)

[12] Ronen Bergman and Adam Goldman, Israel Knew Hamas's Attack Plan More Than a Year Ago Διαθέσιμο στο: https://www.nytimes.com/2023/11/30/world/middleeast/israel-hamas-attack-intelligence.html.

[13] Levite, A., Η ασφάλεια του Ισραήλ μετά την 7η Οκτωβρίου. *Policy Journal τευχος 06*, 2024, Οκτώβριος-Νοέμβριος, p. 65.

περισσότερος χρόνος από όσο είχε αρχικά υπολογιστεί, ενώ η αποτυχία επιστροφής των ομήρων κλυδώνιζε την ισραηλινή κυβέρνηση.

Έτσι, ένα χρόνο μετά την επίθεση της Χαμάς ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός ανακοίνωσε ότι το Ισραήλ πολεμά σε επτά μέτωπα[14] και κατέστησε σαφές ότι η αντιμετώπιση των εχθρών του είναι μονόδρομος για την εξασφάλιση των πολιτών του και την ευημερία της χώρας του. Πέραν της Χαμάς, με την οποία εξακολουθεί υφιστάμενη η σύγκρουση με το Ισραήλ, του Ιράν και της Συρίας, η στάση των οποίων θα αναλυθεί εκτενέστερα, η λιβανέζικη Χεζμπολάχ, οι Χούθι της Υεμένης, η Δυτική Όχθη και το Ιράκ εκλαμβάνονται ως απειλή από το Τελ Αβίβ και ως εκ τούτου στοχοποιούνται.

Πρώτη και σημαντικότερη η Χεζμπολάχ στον γειτονικό Λίβανο, η οποία από ιδρύσεώς της αποτελεί έναν ισχυρό αντίπαλο για το Ισραήλ.[15] Άμεσα εμπλεκόμενη με το Παλαιστινιακό Ζήτημα και ορκισμένος εχθρός του Ισραήλ διαθέτει σύγχρονα εξοπλιστικά συστήματα καθώς, επί σειρά ετών, λαμβάνει σημαντική υποστήριξη από το Ιράν[16]. Κατά δημόσια παραδοχή του ίδιου του επικεφαλής της, η Χεζμπολάχ με τη χρηματοδότηση που λαμβάνει από την Τεχεράνη δύναται να ανταπεξέλθει στις διεθνείς οικονομικές κυρώσεις[17].

Τον Ιούλιο 2024 το Ισραήλ ξεκίνησε μια σειρά δολοφονιών από τον επικεφαλής του ενόπλου σκέλους της Χαμάς, Μοχάμεντ Ντέιφ, τον Φουάντ Σούκρ, δεξί χέρι του Γενικού Γραμματέα της Χεσμπολάζ, και τον αρχηγό της Χαμάς, Ισμαήλ Χανίγια. Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους καταφέρει ένα χτύπημα με την έκρηξη χιλιάδων βομβητών σε Λίβανο και Συρία και λίγο αργότερα εξολοθρεύει και τον αρχηγό της Χεζμπολάχ Χασάν Νασράλα. Το Ισραήλ πέτυχε με τον τρόπο αυτό να διασφαλίσει τα βόρεια σύνορά του, χωρίς να έρθει σε ολική στρατιωτική αντιπαράθεση με την οργάνωση[18], όπως συνέβη το 2006, στον Πόλεμο των 33 Ημερών.

---

[14] Βλ: https://www.gov.il/en/pages/spoke-statement051024.

[15] Απότοκο της ισραηλινής εισβολής το 1982 στο νότιο τμήμα του Λιβάνου, το «*Κόμμα του Θεού*» ασπάστηκε την ιδεολογία του ιρανικού καθεστώτος και εντάχθηκε στον *Άξονα της Αντίστασης,* Κεφαλά, Β. *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις. Παλαιστίνη, Λίβανος Συρία, Ιράκ.*, Εκδόσεις Ι. Σίδερης, Αθήνα, 2021, σ. 195.

[16] Κατράνης, Α. Κ., *Η Μέση Ανατολή στη δίνη των «νέων πολέμων». Ο πόλεμος των 34 ημερών μεταξύ Ισραήλ και Hezbollah,* Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σσ. 72-74.

[17] Rafizadeh, M., In first Hezbollah confirms all financial support comes from Iran. *Alarabiya English,* 2016 Διαθέσιμο στο: https://english.alarabiya.net/features/2016/06/25/In-first-Hezbollah-s-Nasrallah-confirms-all-financial-support-comes-from-Iran.

[18] Levite, A., Η ασφάλεια του Ισραήλ μετά την 7η Οκτωβρίου, ο. π, p.66.

Από την έναρξη των ισραηλινών επιχειρήσεων στη Γάζα, οι αντάρτες Χούθι της Υεμένης δήλωσαν ότι τάσσονται στο πλευρών των Παλαιστινίων και σε συντονισμό με το Ιράν[19] εξαπέλυσαν εναντίον του Ισραήλ επιθέσεις με βαλλιστικούς πυραύλους και drones, προξενώντας μάλιστα σημαντικό χτύπημα στο αεροδρόμιο της Χάιφα, Μπεν Γκουριόν[20].

Το πρόβλημα ωστόσο δεν έγκειται τόσο στις πυραυλικές επιθέσεις προς το Τελ Αβίβ, όσο στις επιθέσεις των Χούθι στην Ερυθρά Θάλασσα, οι οποίες έπληξαν σημαντικά τη διεθνή ναυσιπλοΐα[21]. Και ενώ στη νέα σύγκρουση στην Γάζα η αντίδραση διεθνών και περιφερειακών δρώντων περιορίστηκε σε δηλώσεις και ψηφίσματα[22], οι επιθέσεις των Χούθι και η παρακώλυση του διεθνούς εμπορίου είχε ως αποτέλεσμα την άμεση αντίδραση τους[23].

Ένα ακόμα ανοιχτό μέτωπο, για το Ισραήλ είναι η Δυτική Όχθη[24]. Οι σχέσεις της Παλαιστινιακής Αρχής με το Ισραήλ επιδεινώθηκαν σημαντικά μετά την 7η Οκτωβρίου, αν και ήδη, υπό την ακραία ρητορική των ακροδεξιών κυβερνητικών ετέρων του Μπέντζαμιν Νετανιάχου, είχαν εφαρμοστεί πρακτικές καταστολής εναντίον των Παλαιστίνιων της Δυτικής Όχθης. Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής, σε συνάρτηση με την εκτεταμένη διαφθορά που επικρατεί στους κόλπους της Παλαιστινιακής Αρχής, ήταν η συσπείρωση νεαρών Παλαιστινίων σε οργανώσεις με ισλαμιστικό πρόσημο εντός των προσφυγικών καταυλισμών.

Υπό τον κίνδυνο δημιουργίας μιας δυναμικής που θα αποτελούσε κίνδυνο λόγω της επέκτασής της εκτός των ορίων των καταυλισμών, οι ισραηλινές δυνάμεις είχαν πραγματοποιήσει επιχειρήσεις εκκαθάρισης στους καταυλισμούς από τις αρχές του 2023.

---

[19] Reuters, 15/06/2025, Yemen's Houthis target Israel with ballistic missiles in coordination with Iran Διαθέσιμο στο: https://www.reuters.com/world/middle-east/yemens-houthis-target-israel-with-ballistic-missiles-coordination-with-iran-2025-06-15/

[20] Aljazeera, 04/05/2025, Israel's Netanyahu vows response to Iran after Houthi attack on airport. Attack claimed by Houthis temporarily halts air traffic at Israel's busiest airport and triggers air raid sirens. Διαθέσιμο στο: https://www.aljazeera.com/news/2025/5/4/missile-launched-from-yemen-hits-israels-ben-gurion-airport-in-tel-aviv

[21] UK and international response to Houthis in the Red Sea 2024/25, Research Briefing, 4 February 2025, House of Commons, Library, Διαθέσιμο στο: https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9930/CBP-9930.pdf

[22] Israel and the Occupied Palestinian Territories in 2023-25: UN, ICC and ICJ statements and actions.Research Briefing, Διαθέσιμο στο: https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10131/

[23] Οι ΗΠΑ απέστειλε πολυεθνική ναυτική δύναμη με την ονομασία «Φύλακας της Ευημερίας» και οι χώρες της ΕΕ συμμετείχαν στην αντιμετώπιση των επιθέσεων με την επιχείρηση «Επιχείρηση Ασπίδες».

[24] Κατά τη διάρκεια ομιλίας του στη γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο 202, ο Νετανιάχου κατηγόρησε τον Πρόεδρο της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, ο οποίος αρνήθηκε να καταδικάσει την επίθεση της Χαμάς. Prime Minister Benjamin Netanyahu's speech at the UN General Assembly in New York, 27 September 2024, Διαθέσιμο στο https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/79/il_fl.pdf

Από τον Ιανουάριο 2025 το Ισραήλ ξεκίνησε νέο γύρο επιχειρήσεων με την επιχείρηση «Σιδερένιο Τείχος»[25] .

Τέλος, το Ιράκ, το οποίο υπήρξε από την εποχή του Σαντάμ Χουσείν, σημαντική απειλή για το Ισραήλ, σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπο με την εσωτερική πολιτική αστάθεια και ευάλωτο στην ισλαμιστική τρομοκρατία.[26]. Στη χώρα δρουν επί σειρά ετών σιιτικές πολιτοφυλακές υποστηριζόμενες από το Ιράν, το οποίο θεωρείται ότι επηρεάζει σημαντικά τη Βαγδάτη, κυρίως μετά την αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ[27]. Αυτό όμως που αποτελεί πρωταρχικής σημασίας στόχο του Ισραήλ στο Ιράκ είναι ο περιορισμός της ιρανικής επιρροής. Για το σκοπό αυτό στηρίζει τους Κούρδους του Ιράκ, όπως επίσης και αυτούς της Συρίας, επιδιώκοντας να ενισχύσει τις αποσχιστικές τάσεις των Κούρδων του Ιράν[28].

Τον Δεκέμβριο 2024, μετά από δεκατρία χρόνια εμφύλιου πολέμου το καθεστώς Άσαντ κατέρρευσε και η Συρία εισήλθε σε μια νέα, αβέβαιη εποχή. Ξεκινώντας από την Ιντλίμπ, οι δυνάμεις της τζιχαντιστικής οργάνωσης Χαγιάτ Ταχρίρ αλ-Σαμ, υπό τον ηγέτη της Αμπού Μοχάμεντ Αλ Τζολάνι προήλασαν με σχετική ευκολία και κατέλαβαν διαδοχικά, μέσα σε δώδεκα μόλις ημέρες, τις μεγαλύτερες πόλεις της Συρίας και την Δαμασκό.

Οι κυβερνητικές ένοπλες δυνάμεις εξαντλημένες από τον πολυετή πόλεμο και την οικονομική ανέχεια και δυσαρεστημένες από το καθεστώς δεν είχαν πλέον κανένα λόγο να πολεμήσουν και να υποστηρίξουν την παραμονή του Προέδρου Άσαντ. Η επικράτηση της Χαγιάτ Ταχρίρ αλ-Σαμ αλλά και η εν γένει κατάσταση στη Συρία παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με την περίπτωση της Αλ Κάιντα του Ιράκ, καθώς και στις δύο περιπτώσεις το

[25] Tahani, M., Israel's West Bank Incursions Highlight the Dilemmas of Palestinian Politics. *International Crisis Group,* 2025, March 4, Διεθέσιμο στο: https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israelpalestine/israels-west-bank-incursions (πρόσβαση: 30/04/2025).

[26] Το Ιράκ ανήκει στην κατηγορία των «αποτυχημένων κρατών λόγω της πολιτική αστάθειας αλλά και της αδυναμίας ελέγχου της επικράτειάς τους διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό τη δράση εξτρεμιστικών οργανώσεων. Υπογραμμίζεται ότι το Ισλαμικό Κράτος απέκτησε εδαφική υπόσταση εντός του Ιράκ και επεκτάθηκε σταδιακά και στη γειτονική Συρία. Κεφαλά, Β. *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις. Παλαιστίνη, Λίβανος Συρία, Ιράκ,* ο.π, σσ. 101, 230-236.

[27] Spencer, C., Kinninmont, J., & Sirri, O., Iraq Ten Years On, *Chatam House*, 2013, May, pp. 41-43, Διαθέσιμο στο:
https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Middle%20East/0513pr_iraqtenyearson.pdf
(πρόσβαση 29/04/2025)

[28] Κεφαλά, Β., *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις. Παλαιστίνη, Λίβανος Συρία, Ιράκ*, ο.π, σ. 233 και Latifi, A. & Jalalpoor, S., Analysis of Israel's Foreign Policy Concerning Iraqi's Kurdistan (2003-2015). *Journal of History Culture and Art Research, 6(3)*, 2017, June, p. 872.

κενό ασφαλείας των εξασθενημένων καθεστώτων άνοιξε τον δρόμο για την άνοδο εξτρεμιστικών και παραστρατιωτικών οργανώσεων.[29]

Υπό τις νέες συνθήκες, ο Αλ Τζολάνι «μετονομάστηκε» σε Αλ Σάραα και από αρχηγός τρομοκρατικής οργάνωσης μετατράπηκε στον νέο, προσωρινό, Πρόεδρο της Συρίας που ανέλαβε το δύσκολο έργο της ανασυγκρότησης του συριακού κράτους. Προτεραιότητα της μεταβατικής κυβέρνησης Αλ Σάρα καθίσταται η διατήρηση της ειρήνης και η προστασία του συνόλου των θρησκευτικών και εθνοτικών μειονοτήτων της συριακής κοινωνίας, ώστε να επιτευχθεί, με τη σειρά της, η αναγκαία πολιτική σταθερότητα για την ομαλή μετάβαση στη μετεμφυλιακή Συρία[30]. Συνεπώς, μείζονος σημασίας πρόβλημα αποτελεί αρχικά ο αφοπλισμός των ένοπλων ομάδων και το καθεστώς επανένταξης των μαχητών στην κοινωνία και εν συνεχεία η μεταρρύθμιση του τομέα της ασφάλειας για την προστασίας της δημόσιας τάξης στο εσωτερικό της χώρας και την επιτυχή εθνική συμφιλίωση[31].

Το όλο εγχείρημα καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο καθώς στην εξίσωση εντάσσονται διεθνείς και περιφερειακοί δρώντες, οι οποίοι κατά τη διάρκεια της εμφύλιας σύγκρουσης παρείχαν στήριξη στα αντιμαχόμενα μέλη, μετατρέποντας τον εμφύλιο πόλεμο στη Συρία σε πεδίο μεταξύ τους ανταγωνισμών για την προβολή των δικών τους αξιώσεων στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής[32]. Η πτώση του καθεστώτος Άσαντ σημαίνει για τη Ρωσία απώλεια της απρόσκοπτης πρόσβασής της στη Μεσόγειο, ενώ για το Ιράν και τους συμμάχους του συρρίκνωση της επιρροής τους στην ευρύτερη περιοχή. Η επικράτηση των δυνάμεων του Αλ-Σάραα αντιμετωπίστηκε με μεγάλη ικανοποίηση από την Τουρκία, η οποία θεωρείται, προς το παρόν, η μεγάλη κερδισμένη, αφού η Άγκυρα είναι ο υποστηρικτής της Χάγια Ταχρίρ αλ Σάμ . Η Δύση είναι ικανοποιημένη από την ανατροπή του καθεστώτος της Δαμασκού αλλά ανησυχεί για την δημιουργία ενός ισλαμιστικού καθεστώτος και το ντόμινο εξελίξεων που ενδέχεται να επιφέρει στην σταθερότητα στην περιοχή, όπως επίσης και οι πετρομοναρχίες του Κόλπου για τον αντίκτυπο που θα έχει στις δικές τους κοινωνίες[33].

---

[29] Κεφαλά, Β. *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις. Παλαιστίνη, Λίβανος Συρία, Ιράκ*, ο.π, σσ. 101, 226-227.
[30] Abdulghany, Challenges and Impacts of Reintegrating Armed Groups in Post-Transition Syria Toward a Long-Term Stability, *o.π, p.4.*
[31] Ο.π, pp.2-3.
[32] Abboud, S. N. *Συρία*, Εκδόσεις Gutenberg, 2020, σσ. 183-185.
[33] Triche, N., & Hamzawy, A. *The Gulf Shifts Policies in Response to the "New" Syria,* Carnegie Endowment for International Peace, 2025, January 31, Διαθέσιμο στο: https://carnegieendowment.org/research/2025/01/the-gulf-shifts-policies-in-response-to-the-new-syria?lang=en. (πρόσβαση 30/03/2025)

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, ο νέος Πρόεδρος της Συρίας, λοιπόν, καλείται αφενός να ισορροπήσει ανάμεσα στις ανταγωνιστικές δυνάμεις της συριακής κοινωνίας και αφετέρου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις διεθνών και περιφερειακών δρώντων, των οποίων τη στήριξη χρειάζεται για να εξασφαλίσει διεθνή αναγνώριση και, κυρίως, να κερδίσει την οικονομική υποστήριξη που χρειάζεται η χώρα.

Όσον αφορά την στάση του νέου καθεστώτος της Συρίας απέναντι στο Ισραήλ υπογραμμίζεται ότι -σε πρώτο βαθμό τουλάχιστον- ο Αλ Σάραα δεσμεύτηκε να τηρήσει τη Συμφωνία του 1974 και δεν δείχνει διατεθειμένος να συγκρουστεί περαιτέρω με το Τελ Αβίβ. Απαίτησε όμως, με τη σειρά του την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από το συριακό έδαφος στα Υψίπεδα του Γκολάν[34].

Η πολιτική του Ισραήλ στη Συρία

Αμέσως μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ στη Δαμασκό, ο ισραηλινός στρατός κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ισραήλ, προχώρησε στην κατάληψη της αποστρατικοποιημένης ζώνης στα Υψίπεδα του Γκολάν και την δημιουργία μιας επιπλέον ζώνης ασφαλείας προς το εσωτερικό της Συρίας, χωρίς όμως να ανακοινώσει επισήμως την ακριβή έκταση που έχει καταλάβει[35]. Ταυτόχρονα, ξεκίνησε αεροπορικές επιδρομές στη γειτονική Συρία καταφέρνοντας περισσότερα από 500 χτυπήματα σε στρατηγικής σημασίας θέσεις με σκοπό την καταστροφή πολεμικού υλικού των συριακών δυνάμεων. Με τις ανωτέρω κινήσεις και νωπές τις μνήμες της 7ης Οκτωβρίου, το Ισραήλ επιχείρησε να διασφαλίσει τα βόρεια σύνορά του, υπό τον φόβο μιας νέας επίθεσης στους ισραηλινούς οικισμούς της περιοχής, δεδομένων των ισλαμιστικών καταβολών του νέου Προέδρου της Συρίας[36].

Τα Υψίπεδα του Γκολάν, βρίσκονται υπό ισραηλινή κατοχή μετά τον πόλεμο του 1967 και προσαρτήθηκαν από το Ισραήλ το 1981, αγνοώντας το σχετικό καταδικαστικό ψήφισμα ασφαλείας του Σ.Α. του ΟΗΕ. Σημειώνεται ότι η οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ των δύο κρατών αποτελούσε επί σειρά ετών πεδίο αντιπαράθεσης πολύ πριν από την κατάληψή τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ευρύτερη περιοχή και κυρίως το όρος Ερμών, αποτελεί σημείο γεωστρατηγικής σημασίας για το Ισραήλ, καθώς δύναται να

[34] Arab Center for Research and Policy Studies, Israel's Policy in post-Assad Syria. *Arab Center for Research and Policy Studies*, 2025, Μάρτιος 11, p.4
[35] Ο.π, p.2.
[36] Khalifa, D., & Zonszein, M., How Israel's Overreach in Syria May Backfire. *International Crisis Group*, 2025, March 17, p. 5. Διαθέσιμο στο: https://www.ecoi.net/en/file/local/2124581/israel-overreach-17iii25.pdf (πρόσβαση 23/06/2025)

εποπτεύει τις νότιες περιοχές του Λιβάνου αλλά και τα περίχωρα της Δαμασκού, αποκτώντας το απαραίτητο στρατιωτικό βάθος για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων επιθέσεων[37].

Εκτός από το θέμα της ασφάλειας, η εν λόγω περιοχή προσδίδει στο Ισραήλ ένα ακόμα στρατηγικό πλεονέκτημα λόγω των υδάτινων πόρων που διαθέτει, καθώς, το θέμα των υδάτων αποτελεί για τις χώρες της Μέσης Ανατολή ζήτημα ζωτικής σημασίας. Από τις πηγές του όρους Ερμών τροφοδοτείται μέσω του ποταμού Μπανίας, η λίμνη Τιβεριάδα που αποτελεί με τη σειρά της μια εκ των τριών βασικών πηγών υδροδότησης του Ισραήλ[38].

Προκειμένου λοιπόν να εξασφαλίσει την κυριότητα των εδαφών του Γκολάν, το Ισραήλ, ήδη από την κατάληψή τους, ίδρυσε εβραϊκούς οικισμούς για την ενίσχυση του ισραηλινού στοιχείου στην περιοχή, δυσχεραίνοντας με τον τρόπο αυτό την επιστροφή τους στη Συρία[39]. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της πρώτης θητείας του, το 2019 ο Αμερικανός Πρόεδρος Ντόναλντ Τράμπ είχε ανακοινώσει την πρόθεση του να αναγνωρίσει τα Υψίπεδα του Γκολάν ως ισραηλινό έδαφος, κίνηση που υποδηλώνει ότι η υφιστάμενη συνθήκη θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη και μη αναστρέψιμη, τουλάχιστον από τις ΗΠΑ. Τη δήλωση αυτή χαιρέτισε ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Μπένζαμιν Νετανιάχου, ο οποίος προς τιμή του Αμερικανού Προέδρου έδωσε το όνομα «Τράμπ Γκολάν» (Ramat Trump) σε οικισμό της περιοχής[40].

Αξιοσημείωτη από διπλωματική σκοπιά χαρακτηρίζεται και η σχέση που καλλιέργησε σταδιακά με την πάροδο των χρόνων το κράτος του Ισραήλ με τον πληθυσμό των Δρούζων της περιοχής. Η ιδιαίτερη αυτή θρησκευτική κοινότητα δεν εγκατέλειψε τα εδάφη της μετά την ισραηλινή κατοχή αλλά παρέμεινε και αναπτύχθηκε δίπλα στους ισραηλινούς εποίκους, παρά το γεγονός ότι οι Δρούζοι θεωρούνταν Σύριοι πολίτες. Όμως, τα τελευταία έτη και, κυρίως μετά την επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ και δη μετά την πτώση Άσαντ, παρατηρήθηκε αύξηση των αιτήσεων πολιτογράφησής τους προς τις ισραηλινές αρχές. Στην μετεμφυλιακή Συρία και κυρίως υπό την διακυβέρνηση ενός πρώην τζιχαντιστή,

[37] Shalev, A., *Israel and Syria. Peace and Security on the Golan.* Routledge, New York, 2018, pp. 9-11,22.

[38] Μάζης, Ι. Θ., *Γεωπολιτική των υδάτων στη Μέση Ανατολή (Αραβικές Χώρες-Ισραήλ- Τουρκία),* Εκδόσεις Τροχαλίας, Αθήνα, 1996, σσ. 152,123-124.

[39] Shalev, A. *Israel and Syria. Peace and Security on the Golan.* ο.π, pp. 66-67.

[40]«Residents of Golan's 'Trump Heights' see opportunity after namesake wins US election» Διαθέσιμο στο: https://www.timesofisrael.com/residents-of-golans-trump-heights-see-opportunity-after-namesake-wins-us-election/

με υπαρκτό τον κίνδυνο διώξεών τους, η κοινότητα των Δρούζων στρέφεται προς το Ισραήλ και βλέπει με περισσότερο ρεαλισμό την προοπτική συνεργασίας και ενσωμάτωσης τους[41].

Ο συριακός εμφύλιος αποτέλεσε πεδίο ανταγωνισμού πολλών περιφερειακών δρώντων, ωστόσο για το Ιράν η διατήρηση του καθεστώτος Άσαντ στην εξουσία ήταν ζήτημα ζωτικής σημασίας. Η Συρία υπήρξε επί σειρά ετών στρατηγικός εταίρος του στην περιοχή και, επιπλέον, μέσω των εδαφών της μπορούσε να παρέχει στην λιβανέζικη Χεζμπολάχ την απαραίτητη υλικοτεχνική και οικονομική στήριξη, επεκτείνοντας με τον τρόπο αυτό την ιρανική επιρροή ως τις ακτές τις Μεσογείου[42].

Όπως ήταν αναμενόμενο, με την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στη Συρία το Ιράν έσπευσε να συνδράμει τον Πρόεδρο Άσαντ, αποστέλλοντας στελέχη των Φρουρών της Επανάστασης και τη δύναμη Κούντς, αναπτύσσοντας, συνολικά, δύναμη 80.000 μαχητών στο συριακό έδαφος[43]. Το 2016, οι ιρανικές δυνάμεις είχαν πλέον εδραιώσει την παρουσία τους στη Συρία και είχαν ενισχύσει σημαντικά το καθεστώς. Παράλληλα, προχώρησαν στη δημιουργία στρατιωτική βάσης και εγκαταστάσεων, και ανέλαβαν τον έλεγχο αεροδρομίων και κρίσιμων οδικών αρτηριών για την αδιάλειπτη τροφοδότηση των συμμάχων τους[44].

Βλέποντας την ιρανική επιρροή να λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις το Ισραήλ πραγματοποίησε το 2017 στοχευμένες αεροπορικές επιθέσεις σε στρατιωτικές υποδομές που βρίσκονται υπό ιρανικό έλεγχο, προσεγγίζοντας διπλωματικά τη Ρωσία, ώστε να συντονίσει τις ενέργειές του και να αποτρέψει άμεση σύγκρουση με τις ρωσικές δυνάμεις που υποστηρίζουν το καθεστώς Άσαντ[45].

Από τις αρχές του 2023, και κυρίως μετά την 7η Οκτωβρίου, οι ισραηλινές πυραυλικές επιθέσεις είχαν στόχο τα αεροδρόμια της Συρίας και αποθήκες πυρομαχικών και οπλικών συστημάτων των ιρανικών και των συμμαχικών τους δυνάμεων, και κατόρθωσαν να διαλύσουν το δίκτυο που είχε δημιουργήσει το Ιράν και να εξολοθρεύσουν αξιωματούχους

[41] Amun, F.& Shomrim, Taboo no more: One in five Golan Druze now holds Israeli citizenship, *Times of Israel*, 2025, January 6, Διαθέσιμο στο https://www.timesofisrael.com/taboo-no-more-one-in-five-golan-druze-now-holds-israeli-citizenship/

[42] Μάζης, Ι. Θ. *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσης,* Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα, 2016, σσ.80-81.

[43] Υπό τις ιρανικές δυνάμεις είχαν συνασπιστεί μαχητές της λιβανέζικης Χεζμπολάχ καθώς επίσης αφγανικές και πακιστανικές σιτικές πολιτοφυλακές, Uskowi, N. The evolving Iranian strategy in Syria: A looming conflict with Israel. *Atlantic Counsil,* 2018, September 27, pp. 2-3. Διαθέσιμο στο: https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/the-evolving-iranian-strategy-in-syria-a-looming-conflict-with-israel/

[44] Μάζης, Ι. Θ. *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσης* ο.π, σσ. 2-3.

[45] Goldenberg, I., Heras, N. A., Kaleigh, T., & Matuschak, J. *The Israeli Campaign between the Wars. In Countering Iran in the Gray Zone: What the United States Should Learn from Israel's Operations in Syria.* Center for a New American Security, 2020. Διαθέσιμο: http://www.jstor.org/stable/resrep24223.5

παλαιστινιακών πολιτοφυλακών[46].Το αποδυναμωμένο καθεστώς Άσαντ, αντιμέτωπο με τον εμφύλιο πόλεμο στο εσωτερικό του, έδειξε την απροθυμία περαιτέρω εμπλοκής του σε μια σύγκρουση με το Ισραήλ, εξαπολύοντας ως απάντηση μικρής έκτασης πυραυλική επίθεση, χωρίς κανένα αποτέλεσμα[47].

Η ένταση μεταξύ Ισραήλ – Ιράν επί συριακού εδάφους κορυφώθηκε με την επίθεση που πραγματοποίησε το Ισραήλ τον Απρίλιο 2024 όταν έπληξε το κτίριο της Ιρανικής Πρεσβείας στη Δαμασκό σκοτώνοντας πέντε υψηλόβαθμους αξιωματούχους των Φρουρών της Επανάστασης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, και αμέσως μετά την παύση πυρός στον Λίβανο, πραγματοποιείται τον Νοέμβριο του 2024 η προέλαση των δυνάμεων του Αλ-Τζολάνι που στις 8 Δεκεμβρίου έφθασαν στην Δαμασκό, σηματοδοτώντας την πτώση του καθεστώτος Άσαντ αλλά και την αποδυνάμωση του Ιράν, το οποίο αποκομμένο πλέον από τους συμμάχους του βρίσκεται απομονωμένο και εξαιρετικά ευάλωτο.

Το Ισραήλ από θέση ισχύος, έχοντας παροπλίσει Χαμάς και Χεζμπολάχ, εξαπέλυσε επίθεση με την ονομασία «Αναδυόμενος Λέων» τον Ιούνιο 2025 καταφέροντας βαρύ πλήγμα στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

Στον συριακό εμφύλιο πόλεμο το Ισραήλ επέλεξε να μην εμπλακεί άμεσα ανησυχώντας για τον κίνδυνο επέκτασης της συριακής κρίσης στον γειτονικό Λίβανο και την Ιορδανία και επικεντρώθηκε, ως επί το πλείστον, στον περιορισμό της ιρανικής επιρροής στη Συρία[48], όπως προαναφέρθηκε. Αντιθέτως, οι σχέσεις Τουρκίας - Συρίας επιδεινώθηκαν δραματικά, με την Άγκυρα να ανακοινώνει, τον Σεπτέμβριο του 2011, τη διακοπή κάθε διπλωματικής σχέσης με το καθεστώς Άσαντ και να τάσσεται ανοιχτά υπέρ της ανατροπής του, υποστηρίζοντας εμπράκτως τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης[49].

---

[46] Nasrallah, B., & Hourani, R. Israeli strikes in Syria in 2023, *Jusoor for Studies Center,* 2024, Ιανουάριος, σσ. 7-8.

[47] Tabler, A., Two Israeli Air Strikes, and Two Syrian Mothers and Sons, *The Washington Institute for near east Policy,* 2025, February 20. Διαθέσιμο στο: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/two-israeli-air-strikes-and-two-syrian-mothers-and-sons#:~:text=Two%20Israeli%20Air%20Strikes%2C%20and%20Two%20Syrian%20Mothers%20and%20Sons (πρόσβαση 03/06/2025)

[48] Μάζης, Ι. Θ. *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσης*, ο.π, σσ. 32.

[49] Οι σχέσεις των δύο χωρών είχαν βελτιωθεί μετά την υπογραφή της Συμφωνίας των Αδάνων και την εκδίωξη του Κούρδου ηγέτη Αμπντουλάχ Οτσαλάν, ενώ παράλληλα υπήρχε σύγκλιση μεταξύ τους ως προς την αντίθεσή τους σε ενδεχόμενη διάλυση του Ιράκ, υπό την απειλή αυτονόμησης των κουρδικών πληθυσμών που υπάρχουν στα εδάφη τους. Στο πλαίσιο αυτό, η Άγκυρα επιχείρησε τους πρώτους μήνες των συγκρούσεων να μεσολαβήσει διπλωματικά και να αποτρέψει την περαιτέρω κλιμάκωση, πιέζοντας τον Πρόεδρο Άσαντ να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις, σε μια προσπάθεια να αυξήσει την περιφερειακή της δύναμη και να ενισχύσει τη θέση της στη Μέση Ανατολή. Ωστόσο, γρήγορα εγκατέλειψε αρχή των «μηδενικών προβλημάτων» με τους γείτονες και συμμετείχε στον συριακό εμφύλιο στο πλευρό αντικαθεστωτικών ακόμα και τζιχαντιστικών

Κύριο μέλημα της Τουρκίας ήταν και παραμένει η καταστολή των κουρδικών πληθυσμών που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της Συρίας, πλησίον των συρο-τουρκικών συνόρων και η πολιτική τους εξαφάνιση. Η γειτνίαση με μια αυτόνομη επαρχία Κούρδων, σε περίπτωση ομοσπονδιοποίησης του συριακού κράτους, συνιστά ζήτημα ασφαλείας για την Τουρκία, καθώς ενδέχεται να εγείρει τον αλυτρωτισμό των κουρδικών πληθυσμών που διαβιούν στο εσωτερικό της[50].

Αξίζει αν σημειωθεί ότι οι Κούρδοι της Συρίας, είχαν ισχυροποιηθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια του συριακού εμφυλίου στις βόρειες περιοχές της χώρας και είχαν αναλάβει, απουσία επαρκών κυβερνητικών δυνάμεων, την αντιμετώπιση των δυνάμεων του ISIS, εδραιώνοντας την παρουσία τους στην περιοχή[51]. Η Τουρκία, από το 2016, εισέβαλε τρεις φορές στην Συρία για την απώθηση των κουρδικών πολιτοφυλακών[52] καταλαμβάνοντας κουρδικά εδάφη στην βορειο-ανατολική Συρία.

Η Άγκυρα αντιλαμβάνεται ότι ένα νέο καθεστώς φίλα κείμενο σε αυτή και ευθυγραμμισμένο με τα συμφέροντά της και δη με την γεωστρατηγική σημασία που έχει η Συρία στη Μέση Ανατολή, εξυπηρετεί όχι μόνο το αφήγημα του νέο-οθωμανισμού αλλά και θα της προσδώσει το απαραίτητο στρατηγικό βάθος για την επέκταση της επιρροής της στην περιοχή[53]. Για το σκοπό η Τουρκία έχει εξαρχής δηλώσει αμέριστη συμπαράσταση προς το νέο Πρόεδρο, αποστέλλοντας μάλιστα Τούρκους αξιωματούχους και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε ολόκληρη τη Συρία για την καταγραφή των αναγκών και παροχή βοήθειας από μέρους της Τουρκίας για την ανασυγκρότηση της χώρας[54].

Επιπλέον, η Δαμασκός δύναται να αποτελέσει ένα σημαντικό εταίρο στα ενεργειακά σχέδια του Ερντογάν, ώστε να καταστεί η Τουρκία ενεργειακός κόμβος, καθώς μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, επανέρχεται στην επικαιρότητα το θέμα της ενεργειακής διασύνδεσης Τουρκίας - Κατάρ, μέσω Συρίας, το οποίο είχε εγκαταλειφθεί, εν μέρει και λόγω της έναρξης του συριακού εμφυλίου. Όμως, η κατασκευή ενός αγωγού μεταφοράς φυσικού

ομάδων. Σαρλής, Μ., *Η Συρία, η Τουρκία και η Γεωπολιτική του συστήματος της Μέσης Ανατολής,* Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα, 2021, σσ. 81-84,94-98.

[50] Κεφαλά, Β., *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις. Παλαιστίνη, Λίβανος Συρία, Ιράκ,* ο.π., σ. 265.

[51] Μάζης, Ι. Θ., *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσης,* ο.π, σσ. 74.

[52] Το 2016, με το πρόσχημα της επίθεσης εναντίον του ISIS, η Τουρκία εισέβαλε στη Συρία με την επιχείρηση «Ασπίδα του Ευφράτη» . Ακολούθησαν δύο ακόμα επιχειρήσεις εναντίον των Κούρδων με τις ονομασίες «Κλάδος Ελαίας» (2018) και «Πηγή Ειρήνης» (2019), Σαρλής, Μ., *Η Συρία, η Τουρκία και η Γεωπολιτική του συστήματος της Μέσης Ανατολής,* ο.π, σσ. 125,128,133.

[53] Σαρλής, Μ., *Η Συρία, η Τουρκία και η Γεωπολιτική του συστήματος της Μέσης Ανατολής*, ο.π., σσ. 17,144.

[54] Zelin, A., & Cagaptay, S. A New Age for Turkish Relations with Syria. *The Washinghton Institute fon near east policy, 2025*, February 20 Διαθέσιμο στο: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-age-turkish-relations-syria (πρόσβαση 18/6/2025)

αερίου προς την Τουρκία θα υπονόμευε τα συμφέροντα του Ισραήλ για συμμετοχή του στον Διάδρομο Ινδίας-Μέσης Ανατολής-Ευρώπης (IMEC), ο οποίος στην περίπτωση αυτή, θα έπρεπε χαραχτεί εκ νέου μέσω συριακού εδάφους προς εξοικονόμηση πόρων[55].

Αντίθετα λοιπόν με τις επιδιώξεις της Τουρκίας για μια νέα ισχυρή Συρία, υπό τουρκική επιρροή, το Ισραήλ ενισχύει μειονότητες της χώρας με απώτερο σκοπό τον περιορισμό της τουρκικής επιρροής και την αποδυνάμωση του νέας κυβέρνησης της Δαμασκού. Συγκεκριμένα, προς τους Κούρδους[56] στο βορρά παρέχει κεκαλυμμένη στήριξη, προκειμένου να μην προκαλέσει την τουρκική αντίδραση, καθώς το κουρδικό είναι ζωτικής σημασίας θέμα για την τουρκική πολιτική. Ως προς την στήριξη των Δρούζων το Ισραήλ έχει δεσμευτεί δημοσίως για την προστασία τους, ενώ στις νότιες επαρχίες της Σουγέιντα και Ντάρα, έχει ενισχύσει τις τοπικές πολιτοφυλακές με εξοπλισμό [57].

Μετεμφυλιακά λοιπόν, η Συρία μετατρέπεται σε νέο πεδίο ανταγωνισμού Τουρκίας – Ισραήλ, με τον κίνδυνο κλιμάκωσης της μεταξύ τους έντασης να παραμένει υψηλός και να απειλεί την σταθερότητα της περιοχής.

Επίλογος

Η συριακή κρίση εξελίχθηκε ραγδαία από έναν εμφύλιο πόλεμο σε αρένα σφοδρού ανταγωνισμού μεταξύ περιφερειακών και διεθνών δυνάμεων, μετατρέποντας τη χώρα σε πεδίο αντιπαράθεσης δια αντιπροσώπων. Έτσι, η Συρία αναδείχθηκε σε κομβικό σημείο του μεσανατολικού συστήματος, όπου διασταυρώθηκαν τα συμφέροντα σουνιτικών, σιιτικών δυνάμεων και διεθνών δρώντων[58]. Η ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ και η ανάδειξη του Αλ Σάρα συνιστά σαφέστατη αποδυνάμωση του ιρανικού άξονα και επικράτηση των σουνιτικών κέντρων, παρ΄ότι οι εν εξελίξει συγκρούσεις και διαμάχες έχουν πολιτικό χαρακτήρα.

---

[55] Retting, E. The Syrian Pipeline Game: How Turkey's Plans Affect Israel's Regional Ambitions, *Begin-Sadat Center for Strategic Studies at Bar-Ilan University*. B.-I. University Editor, 2025, January 13, Διαθέσιμο στο: https://besacenter.org/the-syrian-pipeline-game-how-turkeys-plans-affect-israels-regional-ambitions/ (πρόσβαση 21/6/2025)

[56] Κατά το παρελθόν, οι Κούρδοι της Συρίας χρησιμοποιήθηκαν και από τη Δαμασκό ως μοχλός άσκησης πίεσης προς την Άκυρα προκειμένου να διασφαλίσει την απρόσκοπτη ροή υδάτων του Ευφράτη προς τα εδάφη της αλλά και ως αντίβαρο για τη στρατηγικής σημασίας συνεργασία Τουρκίας -Ισραήλ, Σαρλής, Μ., *Η Συρία, η Τουρκία και η Γεωπολιτική του συστήματος της Μέσης Ανατολής*, ο.π., σσ. 62-63.

[57] Abouyoussef, A., Divergent Agendas: Turkey and Israel in Syria, *Al Habtoor Research Center*. 2025, April 25, Διαθέσιμο στο: https://www.habtoorresearch.com/programmes/turkey-and-israel-in-syria/

[58] Μάζης, Ι. Θ., *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσης,* ο.π., σσ. 23,25-27.

Μετά τα γεγονότα της 7η Οκτωβρίου 2023, το Τελ Αβίβ βρέθηκε αντιμέτωπο με τη μεγαλύτερη πρόκληση ασφαλείας των τελευταίων δεκαετιών. Ωστόσο, η ισραηλινή ηγεσία, υπό τον Μπενιαμίν Νετανιάχου, κατάφερε να μετατρέψει το σοκ και την αβεβαιότητα σε μοχλό ανασύνταξης και δυναμικής αντεπίθεσης, αξιοποιώντας στο έπακρο το ευνοϊκό διεθνές κλίμα που διαμορφώθηκε μετά την επίθεση.

Το Ισραήλ εκμεταλλεύτηκε με αποφασιστικότητα τις συγκυρίες που είχαν διαμορφωθεί και με αλλεπάλληλα χτυπήματα κατάφερε την αποδυνάμωση των περιφερειακών του αντιπάλων, δημιουργώντας ένα νέο τοπίο ισχύος στην περιοχή. Η παθητική αποδοχή της Ουάσιγκτον και της Ευρώπης[59] στην άσκηση του δικαιώματος αυτοάμυνας έναντι της ισλαμικής τρομοκρατίας, παρείχε στο Ισραήλ το απαραίτητο διπλωματικό περιθώριο για να προχωρήσει σε ενέργειες που υπό άλλες συνθήκες θα προκαλούσαν σφοδρές αντιδράσεις.

Η νέα αυτή πραγματικότητα, με το Ισραήλ να διατηρεί τα κεκτημένα του και να επιβάλλει τους όρους του στο περιφερειακό σύστημα, διαμορφώνει ένα τοπίο όπου οι αντίπαλοί του θα χρειαστούν σημαντικό χρόνο και πόρους για να επανέλθουν ως αξιόλογη απειλή. Συνεπώς, κρίνεται εξαιρετικά πιθανόν ότι δεν θα εγκαταλείψει την Συρία υπό την πλήρη κηδεμονία της Τουρκίας. Στο πλαίσιο αυτό, όπως διαμηνύουν πηγές του Ισραηλινού Υπουργείου Εξωτερικών[60], φαίνεται ότι διενεργούνται συνομιλίες για την ένταξη της Συρίας και του Λιβάνου στις Συμφωνίες του Αβραάμ και εφόσον αυτές έχουν αίσια έκβαση τότε το Ισραήλ θα έχει μια ιστορικής σημασίας νίκη, αναδιατάσσοντας τις ισορροπίες στη Μέση Ανατολή προς όφελός του.

[59] Οι δηλώσεις του Γερμανού Καγκελάριου ότι «το Ισραήλ κάνει τη βρώμικη δουλειά για εμάς» συνιστούν απλή παραδοχή μιας πραγματικότητας https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2025/06/17/israel-is-doing-dirty-work-for-all-of-us-in-iran-german-chancellor-says

[60] Freiberg, N., Hanegbi: Israel in direct daily contact with Syria, exploring normalization. *Times of Israel,* 2025, June 24. Διαθέσιμο στο: https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/hanegbi-israel-in-direct-daily-contact-with-syria-exploring-normalization/ (πρόσβαση 1/7/2025)

Βιβλιογραφία

Βιβλία ελληνόγλωσσα

Κατράνης, Α. Κ. *Η Μέση Ανατολή στη δίνη των «νέων πολέμων»: Ο πόλεμος των 34 ημερών μεταξύ Ισραήλ και Hezbollah*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2013.

Κεφαλά, Βιβή. *Διεθνής πολιτική στη Μέση Ανατολή και ανεπίλυτες συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2021.

Μάζης, Ιωάννης Θ. *Γεωπολιτική των υδάτων στη Μέση Ανατολή: Αραβικές χώρες–Ισραήλ–Τουρκία*. Αθήνα: Εκδόσεις Τροχαλίας, 1996.

Μάζης, Ιωάννης Θ. *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Λειμών, 2016.

Σαρλής, Μιχάλης. *Η Συρία, η Τουρκία και η γεωπολιτική του συστήματος της Μέσης Ανατολής*. Αθήνα: Εκδόσεις Λειμών, 2021.

Βιβλία ξενόγλωσσα

Abboud, Samer N. *Συρία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, 2020.

Shalev, Asher. *Israel and Syria: Peace and Security on the Golan*. New York: Routledge, 2018.

Άρθρα ξενόγλωσσα

Abdulghany, F. "Challenges and Impacts of Reintegrating Armed Groups in Post-Transition Syria toward Long-Term Stability." *Arab Center for Research and Policy Studies*. Strategic Paper no. 24, May 12, 2025.

Abouyoussef, A. "Divergent Agendas: Turkey and Israel in Syria." *Al Habtoor Research Centre*, April 25, 2025. https://www.habtoorresearch.com/programmes/turkey-and-israel-in-syria/.

Amun, F., and Shomrim. "Taboo No More: One in Five Golan Druze Now Holds Israeli Citizenship." *The Times of Israel*, January 6, 2025. https://www.timesofisrael.com/taboo-no-more-one-in-five-golan-druze-now-holds-israeli-citizenship/.

Arab Center for Research and Policy Studies. *Israel's Policy in Post-Assad Syria*. Doha: Arab Center for Research and Policy Studies, March 1, 2025.

Freiberg, N. "Hanegbi: Israel in Direct Daily Contact with Syria, Exploring Normalization." *The Times of Israel*, June 24, 2025. https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/hanegbi-israel-in-direct-daily-contact-with-syria-exploring-normalization/.

Goldenberg, Ilan, Nicholas A. Heras, Kaleigh Thomas, and Jennie Matuschak. "The Israeli Campaign between the Wars." In *Countering Iran in the Gray Zone: What the United States Should Learn from Israel's Operations in Syria*. Washington, DC: Center for a New American Security, 2020. http://www.jstor.org/stable/resrep24223.5.

Kateb, A. "The Abraham Accords after Gaza: A Change of Context." *Carnegie Endowment for International Peace*, April 25, 2025.

Khalifa, Dareen, and Mairav Zonszein. "How Israel's Overreach in Syria May Backfire." *International Crisis Group*, March 17, 2025.

Latifi, A., and S. Jalalpoor. "Analysis of Israel's Foreign Policy Concerning Iraqi Kurdistan (2003–2015)." *Journal of History Culture and Art Research* 6, no. 3 (2017): 864–878.

Levite, Asa. «Η ασφάλεια του Ισραήλ μετά την 7η Οκτωβρίου». *Policy Journal*, τχ. 6 (Οκτώβριος–Νοέμβριος 2024): 65–83.

Lintl, Peter. “Israel’s Anti-Liberal Coalition: The New Government Is Seeking Fundamental Changes in the Political System and in the Israeli-Palestinian Conflict.” *SWP Comment*, no. 5 (January 2023).

Matusiak, Marek. “Netanyahu for the Sixth Time: The New Israeli Government.” *OSW Commentary*, January 18, 2023.

Nasrallah, B., and R. Hourani. *Israeli Strikes in Syria in 2023*. Jusoor for Studies Center, January 2024.

Rafizadeh, Majid. “In First, Hezbollah Confirms All Financial Support Comes from Iran.” *Al Arabiya English*, June 25, 2016. https://english.alarabiya.net/features/2016/06/25/In-first-Hezbollah-s-Nasrallah-confirms-all-financial-support-comes-from-Iran.

Retting, E. “The Syrian Pipeline Game: How Turkey’s Plans Affect Israel’s Regional Ambitions.” *Begin-Sadat Center for Strategic Studies*, January 13, 2025. https://besacenter.org/the-syrian-pipeline-game-how-turkeys-plans-affect-israels-regional-ambitions/.

Spencer, Claire, Jane Kinninmont, and Omar Sirri. *Iraq Ten Years On*. London: Chatham House, May 2013. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Middle%20East/0513pr_iraqtenyearson.pdf.

Tabler, Andrew J. “Two Israeli Air Strikes, and Two Syrian Mothers and Sons.” *The Washington Institute for Near East Policy*, February 20, 2025. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/two-israeli-air-strikes-and-two-syrian-mothers-and-sons.

Tahani, M. “Israel’s West Bank Incursions Highlight the Dilemmas of Palestinian Politics.” *International Crisis Group*, March 4, 2025. https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israelpalestine/israels-west-bank-incursions.

Triche, Nicholas, and Amr Hamzawy. “The Gulf Shifts Policies in Response to the ‘New’ Syria.” *Carnegie Endowment for International Peace*, January 31, 2025. https://carnegieendowment.org/research/2025/01/the-gulf-shifts-policies-in-response-to-the-new-syria?lang=en.

Uskowi, Nader. “The Evolving Iranian Strategy in Syria: A Looming Conflict with Israel.” *Atlantic Council*, September 27, 2018. https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/the-evolving-iranian-strategy-in-syria-a-looming-conflict-with-israel/.

Zelin, Aaron Y., and Soner Çağaptay. “A New Age for Turkish Relations with Syria.” *The Washington Institute for Near East Policy*, February 20, 2025. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-age-turkish-relations-syria.

9. Στόχοι και διακυβεύματα της τουρκικής πολιτικής στη Συρία

Γκίνιος Α. Κωνσταντίνος[1]

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τους στόχους και τα διακυβεύματα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη Συρία στη νέα πολιτική πραγματικότητα που διαμορφώθηκε μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ. Η ιστορική αναδρομή στις τουρκο-συριακές σχέσεις δείχνει ότι η Συρία υπήρξε για την Άγκυρα πεδίο διαρκούς στρατηγικού ενδιαφέροντος, άλλοτε ως χώρος αντιπαράθεσης και άλλοτε ως πεδίο προσέγγισης. Η άνοδος του ΑΚΡ και η πολιτική των «μηδενικών προβλημάτων» δημιούργησαν, κατά τη δεκαετία του 2000, την εντύπωση μιας σταθερής σχέσης συνεργασίας. Ωστόσο, οι αραβικές εξεγέρσεις ανέτρεψαν αυτό το πλαίσιο, καθώς η Τουρκία, αδυνατώντας να επηρεάσει το καθεστώς Άσαντ, στράφηκε στην υποστήριξη της συριακής αντιπολίτευσης. Η μετατροπή της κρίσης σε εμφύλιο πόλεμο, η εμπλοκή των κουρδικών δυνάμεων στη Βόρεια Συρία και η ανάμειξη διεθνών και περιφερειακών δρώντων, οδήγησαν την Άγκυρα από την έμμεση υποστήριξη της αντιπολίτευσης σε άμεση στρατιωτική παρουσία στο συριακό έδαφος.

Η μελέτη διακρίνει έξι βασικές επιδιώξεις-στόχους της Άγκυρας. Πρώτον, την άσκηση καθοριστικής επιρροής στη νέα συριακή ηγεσία, ώστε να διασφαλίσει τα νότια σύνορά της χωρίς διαρκή στρατιωτική φθορά. Δεύτερον, τη διευθέτηση του Κουρδικού, μέσω του αφοπλισμού των κουρδικών ενόπλων δυνάμεων, της ένταξής τους στον συριακό στρατό και της αποτροπής ομοσπονδοποίησης της Συρίας. της Ροζάβα. Τρίτον, την ενεργό συμμετοχή στην ανοικοδόμηση της Συρίας, με οικονομικά οφέλη για τις τουρκικές επιχειρήσεις και ενίσχυση της τουρκικής επιρροής στη Δαμασκό. Τέταρτον, τη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος, καθώς η επιστροφή των Σύρων προσφύγων συνδέεται με την εσωτερική πολιτική πίεση στην Τουρκία και την ανασυγκρότηση της Συρίας. Πέμπτον, τη συνεργασία στους φυσικούς πόρους της χώρας και στην ενέργεια και, έκτον, το πολιτικό και συμβολικό γόητρο από την τουρκική παρουσία στη Συρία, στο πλαίσιο του νεο-οθωμανικού αφηγήματος ισχύος.

[1] Υποψήφιος Διδάκτορας Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών
Πάντειον Πανεπιστήμιο

Η υλοποίηση αυτών των στόχων συνοδεύεται από σημαντικά διακυβεύματα. Η σταθεροποίηση της νέας ηγεσίας υπό τον αλ-Σαράα αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία του τουρκικού σχεδιασμού, καθώς ο κατακερματισμός της Συρίας μπορεί εύκολα να εργαλειοποιηθεί από ανταγωνιστικές δυνάμεις. Παράλληλα, τα τουρκικά συμφέροντα ενδέχεται να συγκρουστούν με εκείνα του Ισραήλ, ιδίως στη νότια Συρία, στην προστασία μειονοτήτων και στο Κουρδικό Ζήτημα. Τέλος, η προσωρινή σύγκλιση Τουρκίας και Σαουδικής Αραβίας ως προς τη σταθεροποίηση στην εξουσία του Άχμαντ αλ-Σαράα και την ανάσχεση του Ιράν μένει να αποδειχθεί εάν θα εξελιχθεί σε μακροχρόνια συνεργασία ή εάν η αντιπαράθεση γύρω από το πολιτικό Ισλάμ θα επανακαθορίσει τις σχέσεις τους.

Λέξεις-Κλειδιά: Τουρκική εξωτερική πολιτική στη Συρία, Κουρδικό ζήτημα, περιφερειακός ανταγωνισμός, Ισραήλ, Σαουδική Αραβία.

Objectives and Stakes of Turkish Policy in Syria

Abstract

The present study examines the objectives and stakes of Turkish foreign policy in Syria within the new political reality that emerged after the fall of the Assad regime. A historical overview of Turkish-Syrian relations shows that Syria has long been a field of strategic interest for Ankara, both as a space of confrontation and as a field of rapprochement. The rise of the AKP and the policy of “zero problems with neighbours” created, in the 2000s, the impression of stable cooperation. The Arab uprisings, however, overturned this framework, as Turkey, unable to influence the Assad regime, turned to supporting the Syrian opposition. The transformation of the crisis into civil war, the Kurdish factor in Northern Syria, and the involvement of international and regional actors led Ankara to a military presence on Syrian territory.

The study identifies six main objectives pursued by Ankara. First, Turkey seeks decisive influence over the new Syrian leadership, to secure its southern borders without continuous military attrition. Second, it aims to settle the Kurdish issue through the disarmament of Kurdish forces, their integration into the Syrian army, and the prevention of any federalization of Syria. Third, it seeks active participation in Syria’s reconstruction, with economic benefits for Turkish companies and stronger influence in Damascus. Fourth, it

addresses the refugee issue, as the return of Syrian refugees is linked to domestic political pressure in Turkey and to Syria's reconstruction. Fifth, it pursues cooperation in natural resources and energy. Sixth, it seeks the political and symbolic prestige derived from Turkey's presence in Syria, within a neo-Ottoman narrative of power.

The pursuit of these objectives entails significant stakes. The stabilization of the new leadership under al-Sharaa is a prerequisite for the success of Turkish planning, as Syria's fragmentation can be instrumentalized by competing powers. At the same time, Turkish interests may clash with those of Israel, particularly in southern Syria, the protection of minorities, and the Kurdish issue. Finally, the temporary convergence between Turkey and Saudi Arabia over stabilizing al-Sharaa and containing Iran remains uncertain: it may evolve into long-term cooperation or be redefined by rivalry over political Islam.

Keywords: Turkish foreign policy in Syria, Kurdish issue, regional competition, Israel, Saudi Arabia.

Εισαγωγή

Έπειτα από 14 έτη εμφυλίου πολέμου και 53 έτη ηγεσίας της οικογένειας Άσαντ, η Συρία, υπό το καθεστώς της νέας *de facto* ηγεσίας του Αχμέντ Χουσεΐν αλ-Σαράα, έχει εισέλθει σε μια νέα εποχή, με εμφανή την προσπάθειά της να ανασυνταχθεί και να ανοικοδομηθεί, Όμως, η προσπάθεια αυτή είναι ιδιαίτερα δύσκολη δεδομένου ότι όχι μόνο η αυταρχική διακυβέρνηση του καθεστώτος Άσαντ αλλά και οι πληγές του εμφυλίου πολέμου έχουν δημιουργήσει τεράστια ρήγματα που είναι δύσκολο να γεφυρωθούν, να υπάρξει εθνικός διάλογος και συναίνεση, ώστε η χώρα να αποκτήσει σταθερότητα και να αποσοβηθεί ο κίνδυνος διαμελισμού της. Πολύ περισσότερο, που τμήματα του συριακού εδάφους κατέχονται από το Ισραήλ αλλά και από την Τουρκία.

Σε αυτή τη δύσκολη μεταβατική περίοδο για την Συρία, η Τουρκία, αναμένεται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη χώρα από την μία πλευρά διότι κατέχει μεγάλο τμήμα των κουρδικών περιοχών στην βορειο-ανατολική Συρία και από την άλλη πλευρά διότι η τζιχαντιστική οργάνωση Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ της οποίος ηγείτο ο *de facto* Πρόεδρος της χώρας υποστηριζόταν από την Άγκυρα. Στην παρούσα φάση η Άγκυρα φαίνεται να προσδοκά ιδιαίτερο ρόλο στην Συρία, υπό το νέο καθεστώς αλ Σάρα, έπειτα από μια μακροχρόνια

περίοδο έντονης αντιπαράθεσης με καθεστώς Άσαντ. Η παρούσα έρευνα, αναδεικνύοντας τα κομβικά σημεία του ιστορικού πλαισίου των τουρκο-συριακών σχέσεων και ανιχνεύοντας ενδείξεις από πρωτογενείς πηγές των τελευταίων μηνών επιδιώκει να απαντήσει στο ποιοι είναι οι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής της Άγκυρας στη Συρία καθώς και ποια είναι τα διακυβεύματα της προσπάθειας υλοποίησης των στόχων της, κυρίως σε σχέση με το Ισραήλ, ως περιφερειακή δύναμη στη Μέση Ανατολή, και τη Σαουδική Αραβία, ως ανταγωνιστική σουνιτική ηγέτιδα δύναμη στον αραβικό κόσμο.

Οι τουρκο-συριακές σχέσεις κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου

Από την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, ζητήματα ασφάλειας καθόρισαν στο μέγιστο βαθμό την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Κύριο μέλημα της τουρκικής ιθύνουσας ελίτ υπήρξε η ίδια η εξασφάλιση τους κράτους,[2] όπως εξάλλου αποτυπώθηκε από τον ίδιο τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ το 1931: «εργαζόμαστε για την ειρήνη στην πατρίδα και την ειρήνη στον κόσμο».[3] Η πατρίδα όμως, υπό την έννοια του Εθνικού Συμφώνου (Mîsâk-ı Millî),[4] περιλάμβανε, εκτός των άλλων, τις περιοχές της Μοσούλης και της Αλεξανδρέττας, η ανάκτηση των οποίων ήταν ζήτημα πρωταρχικής σημασίας και καθόριζε την τουρκική εξωτερική πολιτική στη Μέση Ανατολή, παράλληλα με την υπονόμευση οποιασδήποτε προοπτικής ενοποίησης των Αράβων.[5] Το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η ανάδυση της Σοβιετικής Ένωσης ως υπερδύναμης εντός ενός νέου διπολικού διεθνούς συστήματος σηματοδότησαν μια δομική αλλαγή στην τουρκική πολιτική, προτεραιότητα της οποίας ήταν η ασφάλεια του κράτους από τη σοβιετική απειλή και η ένταξη στη Δυτική Συμμαχία.[6]

Έτσι, κατά το μεγαλύτερο μέρος του Ψυχρού Πολέμου, οι σχέσεις της Τουρκίας με τα κράτη της Μέσης Ανατολής δεν υπήρξαν ιδιαίτερα θερμές. Πολιτικοί, κοινωνιολογικοί-πολιτισμικοί και ιστορικοί παράγοντες συνέβαλαν ώστε η Τουρκία να μην είναι ελκυστική στη Μέση Ανατολή. Ειδικότερα, η εικόνα της Τουρκίας, ως προς αυτά, επηρεάστηκε

[2] T. Oğuzlu, "Soft Power in Turkish Foreign Policy", *Australian Journal of International Affairs*, 09 Mar 2007, Vol. 61, Issue 1, Διαθέσιμο στο Soft power in Turkish foreign policy: Australian Journal of International Affairs: Vol 61, No 1 (tandfonline.com), (πρόσβαση: 14/06/2025), σ. 84.
[3] R. Gingeras, *Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ: Ο «Πατέρας των Τούρκων»*, μτφρ. Μ. Γραμματικοπούλου, Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα 2020, σ. 246.
[4] TBMM, *Bir Asrı Geçen Birikimle Mîsâk-ı Millî 'ye Yeniden Bakmak*, TBMM Basımevi, Ankara 2021, σσ. 91-92.
[5] Ν. Σαρρής, *Εξωτερική Πολιτική & Πολιτικές Εξελίξεις στην Πρώτη Τουρκική Δημοκρατία: Η άνοδος της στρατογραφειοκρατίας (1923-1950)*, Εκδόσεις Γόρδιος, Αθήνα 1992, σ. 177-181.
[6] W. Hale, *Τουρκική Εξωτερική Πολιτική 1774-2000*, μτφρ. Ρ. Βασιλάκη & Σ. Σφυρόερα, Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα 2016, σσ. 145-149.

αρνητικά αφού θεωρήθηκε η φυσική προέκταση του ΝΑΤΟ στην περιοχή, για το οποίο υπήρχε επίσης η αίσθηση πως αποτελούσε το μέσο προβολής ισχύος των πρώην αυτοκρατορικών δυνάμεων. Προσέτι, συνδέθηκε με την υποστήριξη της Δύσης στο Ισραήλ και αντιμετωπίζονταν με καχυποψία από κράτη που είχαν υιοθετήσει σοσιαλιστικές ιδεολογίες, όπως η Αίγυπτος,, η Συρία και το Ιράκ. Ακόμη, δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι η Τουρκία θεωρούνταν ο διάδοχος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από την διάλυση της οποίας είχαν αναδυθεί πολλά αραβικά κράτη, και επικρατούσε η αντίληψη ότι η Άγκυρα θα προσπαθούσε να αποκτήσει και πάλι επιρροή σε αυτά.[7] Τέλος, η διαμάχη της Τουρκίας με το Ιράκ και την Συρία, σχετικά με την εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων από τους ποταμούς Τίγρη και Ευφράτη, ήρθε να προστεθεί την περίοδο αυτή και να παραμείνει έως τις μέρες μας.[8]

Από τη δεκαετία του 1980, η πόλωση ιδεολογικού χαρακτήρα, η οποία επικρατούσε σε μεγάλο βαθμό στα κράτη της Μέσης Ανατολής, μετασχηματίστηκε σταδιακά σε θρησκευτική πόλωση, σύμφωνα με τον Αχμέτ Νταβούτογλου.[9] Στην πραγματικότητα, η αδυναμία των κοσμικών κομμάτων να ικανοποιήσουν βασικές ανάγκες των κοινωνιών τους, έδωσε νέα ώθηση στο σουνιτικό πολιτικό Ισλάμ, το οποίο αποκτά πλέον και τον χαρακτήρα πολιτικής ιδεολογίας, και εμφανίζεται κατ΄αρχήν στον αραβικό κόσμο από τα τέλη της δεκαετίας του ’70. Η Τουρκία ακολούθησε το ρεύμα της εποχής με τον τουρκικό ισλαμισμό, ο οποίος είχε αρχίσει να επανεμφανίζεται ήδη από την δεκαετία του 1970 μέσω του Νετζμετίν Ερμπακάν, να οργανώνεται και να αναπτύσσεται κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά.[10] Παράλληλα, ο Πόλεμος των 6 Ημερών κι έπειτα η οικονομική κρίση του 1973 άνοιξαν το δρόμο για τη διεύρυνση των εμπορικών και ενεργειακών σχέσεων της Τουρκίας με τις πετρελαιοπαραγωγικές χώρες του Κόλπου.[11] Οι διμερείς συνεργασίες και το άνοιγμα του Τουργκούτ Οζάλ στη Μέση Ανατολή, μπορεί να διακατέχονταν από την καχυποψία και την απροθυμία των κοσμικών ελίτ της Τουρκίας να στραφούν προς την Ανατολή,[12] όπως

[7] T. Oğuzlu, “Soft Power in Turkish…, ό.π., σ. 85.
[8] Βλ. A. Chibani, “Water Politics in the Tigris-Euphrates Basin”, Arab Center Washington DC, 30 May 2023, στο https://arabcenterdc.org/resource/water-politics-in-the-tigris-euphrates-basin/, (πρόσβαση: 14/06/2025), και “Turkey, Syria and Iraq: Conflict over the Euphrates-Tigris”, Climate Diplomacy, στο https://climate-diplomacy.org/case-studies/turkey-syria-and-iraq-conflict-over-euphrates-tigris, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[9] A. Davutoğlu, *Το Στρατηγικό Βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας*, μτφρ. Νικόλαος Ραπτόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010, σ. 219.
[10] Βλ. G. Kepel, *Τζιχάντ ο Ιερός Πόλεμος*, μτφρ. Ελένη Τσερεζόλε, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001, σ. 498-502.
[11] K. Kirişci, «Το μέλλον της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής σχετικά με τη Μέση Ανατολή» στο Συλλογικό ΕΛΙΑΜΕΠ, *Η Σύγχρονη Τουρκία: Κοινωνία, οικονομία και εξωτερική πολιτική*, επιμ. Θ. Βερέμης & Θ. Ντόκος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002, σσ. 452-453.
[12] Κ. Φίλης, *Τουρκία, Ισλάμ, Ερντογάν*, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 3η Έκδοση, Αθήνα 2019, σ. 38.

επίσης και να μην απέδωσαν τα αναμενόμενα, εξαιτίας της ανησυχίας και της δυσπιστίας των Αράβων προς την τουρκική εξωτερική πολιτική και την επανεμφάνιση της κυριαρχίας της στην περιοχή,[13] όμως αδιαμφισβήτητα έθεσαν τις βάσεις για το μέλλον.

Το τέλος του διπολισμού και η άνοδος του ΑΚΡ στην εξουσία

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, [τα κύρια ζητήματα ασφάλειας της Τουρκίας διαμορφώθηκαν γύρω από δύο βασικούς άξονες: αφενός την ένοπλη δράση του PKK και τη διασύνδεσή του με τα γειτονικά κράτη που φιλοξενούσαν κουρδικούς πληθυσμούς και αφετέρου τη διάδοση βαλλιστικών πυραύλων στο άμεσο περιφερειακό της περιβάλλον, ιδίως στο Ιράκ, τη Συρία και το Ιράν. Οι ανωτέρω παράγοντες συνέβαλαν καθοριστικά στην υιοθέτηση στρατηγικών σκληρής ισχύος στην εξωτερική πολιτική της Άγκυρας.[14] Ο ρόλος της Τουρκίας στον Πόλεμο του Κόλπου το 1991, οι κατηγορίες για κατασκοπεία και υποκίνηση των Κουρδικών επιθέσεων από το Ιράν το 1996 καθώς και τα τουρκικά πλήγματα κατά του PKK σε ιρανικό έδαφος το 1999 δυσχέραιναν την κατάσταση. Η τουρκο-συριακή αντιπαράθεση με επίκεντρο το Κουρδικό ζήτημα, η οποία κορυφώθηκε με τις κρίσεις του 1996 και 1998, συνέβαλε στην περαιτέρω σύσφιξη των σχέσεων της Άγκυρας με το Ισραήλ, ενώ η Συρία προσπάθησε να εξισορροπητικά να προσεγγίσει την Ελλάδα και την Κύπρο.[15] Αν και ο Αχμέτ Νταβούτογλου επισημαίνει ότι η τουρκοισραϊλινή συνεργασία δεν στρεφόταν εναντίον τρίτων κρατών,[16] η εξέλιξη αυτή συνέβαλε στην ενίσχυση της δυσπιστίας των αραβικών κρατών απέναντι στην Τουρκία. Συνοπτικά, αντικειμενικοί σκοποί της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, στην πρώιμη μεταψυχροπολεμική εποχή, υπήρξαν η εκδίωξη της ηγεσίας του PKK από τη γειτονική Συρία και η αποτροπή της δημιουργίας αυτόνομου Κουρδικού κράτους στο Βόρειο Ιράκ.[17]

Η επόμενη δεκαετία, με την άνοδο του ΑΚΡ στην εξουσία, θα αλλάξει άρδην τις έως τότε πολιτικές ισορροπίες και υπό την ενορχήστρωση του Αχμέτ Νταβούτογλου θα δώσει ένα νέο όραμα στην τουρκική εξωτερική πολιτική, βασιζόμενο στην αλληλεξάρτηση και στα μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες.[18] Η σχέση Τουρκίας - Συρίας ορίζεται ως υψίστης σημασίας για τον ίδιο τον Νταβούτογλου τόσο σε διμερές όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, αφού όπως υπογραμμίζει: «*Η Τουρκία είναι για τη Συρία η πύλη προς το Βορρά και η Συρία*

[13] K. Kirişci, «Το μέλλον της τουρκικής…, ό.π., σ. 453.
[14] Στο ίδιο, σσ. 448-449.
[15] K. Kirişci, «Το μέλλον της τουρκικής…, ό.π., σ. 444.
[16] A. Davutoğlu, *Το Στρατηγικό Βάθος*…, σ. 277.
[17] T. Oğuzlu, "Soft Power in Turkish…, ό.π., σσ. 86-87.
[18] A. Davutoğlu, *Το Στρατηγικό Βάθος*…, σσ. 233-234.

για την Τουρκία η πύλη προς το Νότο».[19] Στην μεγάλη εικόνα, την περίοδο αυτή, η Τουρκία φαίνεται να τακτοποιεί τα του οίκου της, να υιοθετεί μια πολυμερή-συνεργατική εξωτερική πολιτική, να προβαίνει στη διάκριση του ζητήματος ασφαλείας που δημιουργεί η δράση του PKK και του πολιτικού Κουρδικού ζητήματος καθώς και να προβάλλει ένα ελκυστικό ισλαμιστικό μοντέλο εκσυγχρονισμού.[20] Πιο συγκεκριμένα, η άρνηση παροχής βοήθειας στις ΗΠΑ κατά την εισβολή στο Ιράκ το 2003, η σταδιακή αποδόμηση της τουρκο-ισραηλινής συνεργασίας, με αποκορύφωμα το διπλωματικό επεισόδιο του 2010 με την επίθεση Ισραηλινών κομάντο στο πλοίο *Mavi Marmara*,[21] καθώς και η ανάδειξη των θρησκευτικών δεσμών και των κοινών μουσουλμανικών αξιών μεταφράστηκαν σε μια άνευ προηγουμένου εμπορική και οικονομική συνεργασία με τη Συρία (βλ. Γράφημα 1) και γενικότερα με την ευρύτερη Μέση Ανατολή (βλ. Γράφημα 2).[22]

Πηγή: United Nations Comtrade Database και World Integrated Trade Solution

[19] Στο ίδιο, σσ. 600-603.
[20] T. Oğuzlu, "Soft Power in Turkish…, ό.π., σσ. 88-90.
[21] S. Cagaptay, *Η Αυτοκρατορία του Ερντογάν: Τουρκία και Μέση Ανατολή*, επιμ. Κ. Υφαντής μτφρ. Ε. Λορέντζου, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2021, σ. 139-140. Για το τουρκο-ισραηλινό διπλωματικό της 31/05/2010 βλ. I. Kershner and T. Arango, "Israel and Turkey Agree to Restore Diplomatic Ties", *The New York Times*, 17 December 2015, https://www.nytimes.com/2015/12/18/world/middleeast/israel-turkey-mavi-marmara-gaza.html, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[22] Ν. Ραπτόπουλος, *Οι τρέχουσες εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές της Τουρκίας με τις χώρες της άμεσης περιφέρειας της: Η περίπτωση της Συρίας (2002-2009)*, Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 107-109.

Πηγή: United Nations Comtrade Database και World Integrated Trade Solution

Οι αραβικές εξεγέρσεις και η αλλαγή στις τουρκο-συριακές σχέσεις

Οι κοινωνικές αναταραχές που ξεκίνησαν από την Τυνησία στα τέλη του 2010 εξαπλώθηκαν άμεσα στον αραβικό κόσμο, κάνοντας την εμφάνισή τους στη Συρία το Μάρτιο του 2011, φέρνοντας μαζί τους δομικές αλλαγές στις περιφερειακές σχέσεις και τις ισορροπίες ισχύος στο υποσύστημα της Μέσης Ανατολής. Ο Μπασάρ αλ Άσαντ, υπό το φόβο να μην έχει την τύχη του Αιγυπτίου ομολόγου του Χόσνι Μουμπάρακ και έχοντας γνώση της λαϊκής δυσαρέσκειας προς το καθεστώς, προέβη στη βίαιη κλιμάκωση και καταστολή στις, μικρής κλίμακας, διαμαρτυρίες εκδημοκρατισμού που εκδηλώθηκαν. Η αντίδραση αυτή δεν υπήρξε αποτελεσματική, καθώς η εξέγερση κέρδιζε έδαφος σε ολόκληρη την χώρα και τα μέτρα που έλαβε το καθεστώς, όπως ο ανασχηματισμός, η παραχώρηση ορισμένων δικαιωμάτων και κατάργηση αυταρχικών διατάξεων, δεν είχαν καμία επίδραση στους εξεγερμένους.[23] Εντός λίγων μηνών η εξέγερση μετατράπηκε σε εμφύλια διαμάχη, με την κατακερματισμένη πολιτικά, ιδεολογικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά αντιπολίτευση να επιδιώκει την πτώση του καθεστώτος. Η ιδιαιτερότητα αυτή της συριακής αντιπολίτευσης, διευκόλυνε την έμμεση εμπλοκή περιφερειακών και διεθνών δυνάμεων στον εμφύλιο, προωθώντας η καθεμιά τα εθνικά της συμφέροντα διατηρώντας τη

[23] Β. Κεφαλά, *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2021, σσ. 252-253.

διαμάχη και την αστάθεια της ευρύτερης περιοχής,[24] συμβάλλοντας παράλληλα στην μετατροπή του εμφυλίου σε πόλεμο διά αντιπροσώπων.

Η Άγκυρα, αφού διαπίστωσε πως δεν μπορούσε να επηρεάσει τη Δαμασκό για τη μη βίαιη καταστολή των εξεγέρσεων, υποστήριξε ένα συνασπισμό αποτελούμενο κυρίως μέλη της Μουσουλμανικής Αδελφότητας στη Συρία, το Συριακό Εθνικό Συμβούλιο (SNC),[25] επιδιώκοντας την άμεση ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ.[26] Επίσης, το 2011 ιδρύθηκε και ο Συριακός Εθνικός Στρατός (FSA), από αντιπολιτευόμενους Σύριους στρατιωτικούς που είχαν διαφύγει στην Τουρκία. Η εγκαθίδρυση της ηγεσίας του FSA στην Τουρκία, η συνεργασία του με την Τουρκική Υπηρεσία Πληροφοριών (MIT) και η διευκόλυνση των Τούρκων στον ανεφοδιασμό των ανταρτών,[27] οδήγησαν τον Μπασάρ αλ Άσαντ στην προσπάθεια εξισορρόπησης ισχύος, μέσω της προσέγγισης των Κούρδων ενάντια στις δυνάμεις που υποστηρίζονταν από την Άγκυρα. Το Συριακό Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD) και η ένοπλη πτέρυγα του (PYG) ανέλαβαν τον έλεγχο τριών κουρδικών περιοχών στα Βόρεια σύνορα της Συρίας όπου ίδρυσαν αντίστοιχα αυτόνομα καντόνια. Με το καθεστώς Άσαντ να αντιστέκεται σθεναρά, ο Πρόεδρος Ερντογάν αύξησε τον αριθμό ξένων μαχητών στα τουρκο-συριακά σύνορα, αδυνατώντας να ελέγξει την προέλευσή τους, γεγονός το οποίο είχε ως συνέπεια αφενός να εντάσσονται στις δυνάμεις των ανταρτών εξτρεμιστές και αφετέρου οι εξτρεμιστές να στρατολογούν στις δυνάμεις τους νέους οι οποίοι πήγαιναν να πολεμήσουν.[28]

Ο Πρόεδρος Ερντογάν, με τη στήριξη του στους Αδελφούς Μουσουλμάνους και τη γιγάντωση του Ισλαμικού Κράτους βρέθηκε να απομονώνεται διπλωματικά τόσο από τη Δύση όσο και από αραβικά κράτη, τα οποία ήταν αντίθετα προς αυτούς.[29] Η πολιορκία των τζιχαντιστών στο Κομπάνι, έφερε την Άγκυρα αντιμέτωπη με τη διεθνή κοινή γνώμη, διότι αφενός δεν μπορούσε να στηρίξει ευθέως τους τζιχαντιστές εναντίον των Κούρδων και αφετέρου δεν ήθελε να στηρίξει τους Κούρδους της Συρίας που μάχονταν με επιτυχία το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος. Η πολιτική στήριξη των Συμμάχων από την Τουρκία εναντίον του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους ήρθε μόλις το Σεπτέμβρη του 2014. Ωστόσο, η δύσκολη θέση στην οποία είχε περιέλθει το καθεστώς Άσαντ, έφερε έναν ακόμη ισχυρό παίκτη στο

[24] Στο ίδιο, σ. 254.
[25] S. Cagaptay, *Η Αυτοκρατορία*…, ό.π., σ. 155.
[26] Ahmet Insel, *Η Νέα Τουρκία του Ερντογάν: Από το δημοκρατικό όνειρο στην αυταρχική εκτροπή*, μτφρ. Ρ. Κολαΐτη, Εκδόσεις Διάμετρος, Αθήνα 2017, σ. 185.
[27] S. Cagaptay, *Η Αυτοκρατορία*…, ό.π., σσ. 156-157.
[28] Στο ίδιο, σσ. 161-162.
[29] A. Insel, *Η Νέα Τουρκία*…, σσ. 186-187.

θέατρο του συριακού εμφυλίου, τη Μόσχα, παρατείνοντας για αρκετά ακόμη χρόνια την διατήρηση του συριακού καθεστώτος. Το διακύβευμα της τουρκικής εμμονής ενάντια στους Κούρδους προκάλεσε τριγμούς στις σχέσεις της Τουρκίας με τις ΗΠΑ, διότι ενώ ο στόχος και των δύο πλευρών συνέκλινε στην πτώση του καθεστώτος Άσαντ, η Τουρκία προέβαλε ως βασική προτεραιότητα την αντιμετώπιση των κουρδικών δυνάμεων, στάση που, άμεσα ή έμμεσα, συνέβαλε στην ενίσχυση του Ισλαμικού Κράτους. Αντίθετα, η αμερικανική στρατηγική μετατοπίστηκε προς την καταπολέμηση του Ισλαμικού Κράτους, βασιζόμενη στη συνεργασία με τις κουρδικές δυνάμεις της Συρίας,[30] που ήταν και ο μόνος τοπικός σύμμαχος των ΗΠΑ.

Στο πρώτο εξάμηνο του 2016 η τουρκική εξωτερική πολιτική έμοιαζε να βρίσκεται πολύ μακριά από τους αντικειμενικούς σκοπούς της. Ο Πρόεδρος Άσαντ βρισκόταν ακόμη στην εξουσία, οι Κούρδοι δεν είχαν περιοριστεί και οι τζιχαντιστές δεν είχαν εξουδετερωθεί. Το βάρος της αποτυχημένης τουρκικής προσέγγισης στο Συριακό επωμίστηκε ο Υπουργός Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου, ο οποίος απομακρύνθηκε από την κυβέρνηση το 2016. Η αλλαγή σκυτάλης στην αμερικανική ηγεσία το 2017 εξανέμισε σύντομα τις όποιες ελπίδες υπήρχαν στην Άγκυρα για μια διαφορετική στάση προς τους Κούρδους. Από την έως τότε έμμεση εμπλοκή της στο Συριακό, η Τουρκία προχώρησε σε άμεση εμπλοκή, με τη διενέργεια τριών επιχειρήσεων εντός του συριακού εδάφους (βλ. Χάρτης 1), όπου της προσέφεραν ζώνες ασφαλείας εκτός των συνόρων της. Αντικειμενικός σκοπός της «Ασπίδας του Ευφράτη» του 2016, υπήρξε η ανάσχεση πιθανής ενώσεως των Κούρδων του Αφρίν και του Κομπάνι. Με τις κουρδικές επιθέσεις να εντείνονται, Η Τουρκία πραγματοποίησε το 2017 την επιχείρηση «Κλάδος Ελαίας», επιζητώντας τη δημιουργία μιας ζώνης ασφάλειας προς την άμυνα τους, με την κάλυψη της Μόσχας.[31] Οι επιχειρήσεις κατά των Κούρδων της Συρίας συνεχίστηκαν το 2019 με μια νέα διείσδυση στο συριακό έδαφος, την «Πηγή Ειρήνης», όπου κατέλαβαν μια ζώνη ασφαλείας μήκους 440 χλμ. και πλάτους 30 χλμ.[32] χωρίς να υπάρξει αυτή τη φορά αντίδραση εκ μέρους της Ουάσινγκτον.

[30] S. Cagaptay, *Η Αυτοκρατορία*…, ό.π., σσ. 169-170.
[31] B. Aliriza and Z. Yekeler, "Understanding Turkey's Afrin Operation", *CSIS*, 25 January 2018, https://www.csis.org/analysis/understanding-turkeys-afrin-operation, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[32] M., Cebul, "Operation "Peace Spring" and U.S. Strategy in Syria", *Foreign-Policy-Research-Insitute*, 11 Octomber 2019, https://www.fpri.org/article/2019/10/operation-peace-spring-and-u-s-strategy-in-syria/, (πρόσβαση: 14/06/2025).

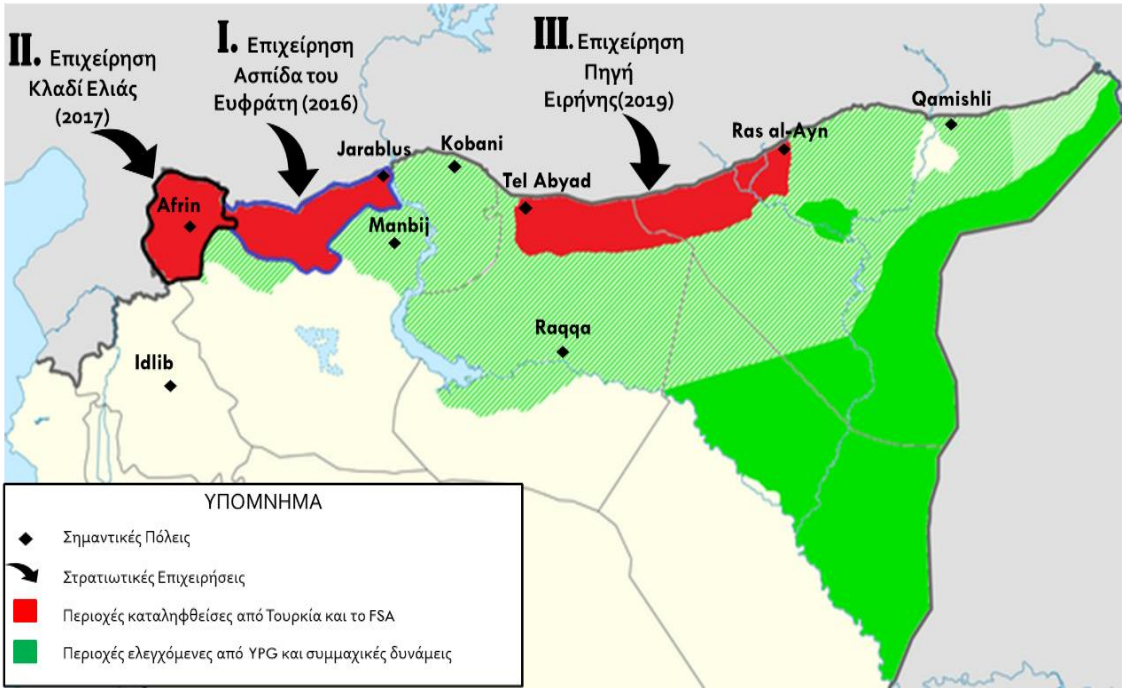

Χάρτης 1: Οι τουρκικές πολεμικές επιχειρήσεις στο συριακό έδαφος[33]

Δέκα χρόνια μετά την έναρξη του εμφυλίου στη Συρία, ο Τούρκος Πρόεδρος Ερντογάν περιέγραψε την οπτική της Άγκυρας ως προς το Συριακό και την λύση την οποία επεδίωκε. Αρχικά, επεσήμανε πως ο πόλεμος στην Συρία αποτελεί απειλή για την ασφάλεια και τη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής. Τόνισε την έκταση της ανθρωπιστικής κρίσης, δίνοντας έμφαση στη φιλοξενία σχεδόν 4 εκατομμυρίων Σύρων προσφύγων στην Τουρκία, και υπογράμμισε τη μάχη της Άγκυρας ενάντια στην τρομοκρατία,[34] η πηγή της οποίας βρίσκεται στη Συρία.[35] Κατέκρινε τόσο τον ΟΗΕ για την απραξία του στο Συριακό, όσο και τις ΗΠΑ διότι «*στήριξαν την τρομοκρατία ενάντια στην τρομοκρατία*», εννοώντας το YPG στη μάχη με το Ισλαμικό Κράτος.[36] Για τον Πρόεδρο Ερντογάν, η λύση στο Συριακό θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο στη βάση του ψηφίσματος 2254 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου βασική προϋπόθεση είναι η πολιτική μετάβαση μέσω εκλογών για το μέλλον της χώρας.[37] Το καλοκαίρι του 2024 ο Τούρκος Πρόεδρος επεδίωξε την επαναπροσέγγιση με τον Πρόεδρο Άσαντ,[38] ο οποίος ήταν κατηγορηματικά αντίθετος, λόγω της τουρκικής

[33] Ο χάρτης σχεδιάστηκε από το συγγραφέα.
[34] R. T. Erdoğan, *Daha Adil Bir Dünya Mümkün*, Εκδόσεις Turkuvaz, Istanbul 2021, σσ. 18-19.
[35] Στο ίδιο, σ. 25.
[36] Στο ίδιο, σ. 58.
[37] "Resolution 2254 (2015)", *Security Council*, 18 December 2015, στο https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2254.pdf, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[38] "Erdoğan calls on 'Mr.' Assad to start new process by 'overcoming resentment'", *Duvar.english*, 12 July 2024, στο https://www.duvarenglish.com/erdogan-calls-on-mr-assad-to-start-new-process-by-overcoming-resentment-news-64649, (πρόσβαση: 14/06/2025).

κατοχής στη Βόρεια Συρία καθώς και της υποστήριξης που παρείχε η Άγκυρα σε τρομοκρατικές οργανώσεις.[39] Ο Τούρκος Πρόεδρος, στις 30 Οκτωβρίου 2024, προφητικά ή εν γνώσει του δήλωσε: «*Αν θέλει ο Θεός, θα έχουμε νέα καλά νέα για το έθνος μας την επόμενη περίοδο που θα εγγυώνται την ασφάλεια τόσο ολόκληρων των νότιων συνόρων μας όσο και την ασφάλεια της ζωής και της περιουσίας του λαού μας*».[40]

Η καταιγιστική επίθεση του συνασπισμού της συριακής αντιπολίτευσης στα τέλη Νοεμβρίου του 2024, με ηγέτιδα την οργάνωση Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ (Hay'at Tahrir al-Sham HTS), χαιρετίστηκε από την Άγκυρα, με τον Πρόεδρο Ερντογάν να δηλώνει πως μετά την κατάληψη από την αντιπολίτευση των σημαντικών πόλεων Ιντλίμπ, Χάμα και Χομς, σειρά έχει η Δαμασκός.[41] Στις 7 Δεκεμβρίου, οι συμμαχικές αντιπολιτευτικές δυνάμεις κατέλαβαν την πρωτεύουσα Δαμασκό δίνοντας τέλος στην επί 53 έτη διακυβέρνηση από την οικογένεια Άσαντ. Ο νέος *de facto* ηγέτης της χώρας Αχμέντ αλ-Σαράα, ήδη από τις πρώτες μέρες μετά την πτώση του καθεστώτος, συναντήθηκε επανειλημμένα με Τούρκους αξιωματούχους. Στις 27 Δεκεμβρίου 2024, ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών Φιντάν, μετά από συνάντησή του με τον νέο Σύρο ηγέτη, δήλωσε πως η Τουρκία «*θα συνεχίσει να στέκεται στο πλευρό σας*», κάλεσε για άρση των διεθνών κυρώσεων, ώστε να γίνει εφικτή η ανοικοδόμηση της χώρας, τόνισε την ανάγκη για σύνταξη ενός νέου συριακού Συντάγματος, υπενθύμισε το ζήτημα των Σύριων προσφύγων, κατέκρινε τις ισραηλινές επιθέσεις στο συριακό έδαφος και εστίασε στον αφοπλισμό των Κούρδων μαχητών.[42]

Οι στόχοι της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη Συρία

Η παρούσα πολιτική κατάσταση στη Συρία, ανοίγει νέες προοπτικές και δυνατότητες για την τουρκική εξωτερική πολιτική. Η Άγκυρα, έχοντας την εμπειρία από τον φίλα προσκείμενο σε αυτή Μόρσι στην περίπτωση της Αιγύπτου, το παράδειγμα της αποσταθεροποίησης του Ιράκ μετά την πτώση του Σαντάμ Χουσεΐν κ.α., αναμένεται να

[39] S., Al-Khalidi, "Syria's Assad says he won't meet Erdogan until Turkey ends its 'occupation'", *Reuters*, 16 March 2023, στο https://www.reuters.com/world/middle-east/syria-assad-says-he-wont-meet-erdogan-until-turkey-ends-its-occupation-2023-03-16/, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[40] K., Karadağ, "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bu Cumhuriyet Türk'ün de Kürt'ün de Cumhuriyetidir", *Anadolu Ajansı*, 30 October 2024, στο https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-bu-cumhuriyet-turk-un-de-kurt-un-de-cumhuriyetidir/3378989, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[41] "Turkish president says he backs rebel advance on Damascus", *The Gurdian*, 6 December 2024, στο https://www.theguardian.com/world/video/2024/dec/06/turkish-president-says-he-backs-rebel-advance-on-damascus-video, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[42] "Turkiye FM meets Syria's new leader, calls for lifting of global sanctions", *Aljazeera*, 22 December 2024, στο https://www.aljazeera.com/news/2024/12/22/turkiye-fm-meets-syrias-new-leader-calls-for-lifting-of-global-sanctions, (πρόσβαση: 14/06/2025).

παίξει ένα πιο μετριοπαθή ρόλο έως τη σταθεροποίηση του νέου ηγέτη και ταυτόχρονα να διαθέσει μεγάλο μέρος του διπλωματικού, επιχειρηματικού και οικονομικού της κεφαλαίου στην προώθηση των εθνικών της συμφερόντων στο συριακό έδαφος.

Αρχικά, όπως παρατηρήσαμε τόσο στην περίοδο της έναρξης των αραβικών εξεγέρσεων όσο και 13 χρόνια μετά, η Τουρκία χρησιμοποιώντας από τη μία την ήπια ισχύ και από την άλλη τη σκληρή ισχύ της, δεν κατάφερε να έχει τον έλεγχο στη λήψη αποφάσεων του καθεστώτος Άσαντ. Συνεπώς, τώρα είναι η κατάλληλη πολιτική συγκυρία ώστε να θέσει τα θεμέλια για μια νέα εποχή στις τουρκο-συριακές σχέσεις, όπου αφενός θα μπορεί να έχει κατά ένα μεγάλο βαθμό τον έλεγχο στη συριακή κυβέρνηση και αφετέρου δεν θα αναγκάζεται να σπαταλά στρατιωτικό και οικονομικό κεφάλαιο στη φύλαξη των νοτίων συνόρων της, όπως γινόταν επί δεκαετίες με το καθεστώς Άσαντ. Συνεπώς, ως πρώτος στόχος της τουρκικής πολιτικής στην Συρία θα μπορούσε να οριστεί ο έλεγχος της συριακής ιθύνουσας ελίτ.

Δεύτερον, με τον έλεγχο της συριακής ηγεσίας, θα είναι σε θέση να προωθήσει τα συμφέροντά της σχετικά με το Κουρδικό. Η ύπαρξη της Ροζάβα αποτελεί από μόνη της μια εν δυνάμει απειλή για την Άγκυρα. Όπως γίνεται εμφανές από το ιστορικό πλαίσιο, η Τουρκία δεν επιθυμεί επ' ουδενί την επανάληψη του ιρακινού προηγούμενου, δηλαδή την μετατροπή της Ροζάβα σε Ομοσπονδία και την ανάδυση ενός κουρδικού ομόσπονδου κρατιδίου στη Βόρεια Συρία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο επιδιώκει τη διάλυση των κουρδικών ενόπλων ομάδων, με τον αφοπλισμό τους και την ένταξή τους στο συριακό στρατό, αλλά και την εξουδετέρωση των εναπομεινάντων τζιχαντιστών που βρίσκονται στο συριακό έδαφος. Αυτός ο τελευταίος στόχος φαίνεται να επιτεύχθηκε τον Ιανουάριο του 2026, με την συμφωνία που υπεγράφη μεταξύ των Κούρδων και της συριακής κυβέρνησης. Οι εργασίες για τη θεμελίωση μιας στρατηγικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση των απειλών ασφαλείας της περιοχής, που ανακοίνωσε ο Πρόεδρος αλ-Σαράα, μετά τη συνάντησή του με τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, αναμένεται να δώσουν την έγκριση για την παραμονή των τουρκικών στρατευμάτων στη Βόρεια Συρία, την εγκατάσταση νέων στρατιωτικών βάσεων, την αεροπορική επιτήρηση της Συρίας από την τουρκική πολεμική αεροπορία και τη συμμετοχή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στην εκπαίδευση του συριακού στρατού.[43]

[43] "Sharaa discusses 'strategic partnership' entrenching Turkish military presence in Syria", TheArabWeakly, στο https://www.thearabweekly.com/sharaa-discusses-strategic-partnership-entrenching-turkish-military-presence-syria, (πρόσβαση: 14/06/2025).

Τρίτον, είναι ο ενεργός ρόλος της Τουρκίας στην ανοικοδόμηση της Συρίας, όπου αναμένεται να αποφέρει τεράστια οικονομικά οφέλη και επιρροή. Η πτώση του καθεστώτος άνοιξε νέες οικονομικές προοπτικές για την τουρκική κατασκευαστική βιομηχανία, η οποία και αποτυπώθηκε στην άνοδο έως 6,5% των μετοχών τους στο τουρκικό χρηματιστήριο με την κατάληψη της Δαμασκού από την αντιπολίτευση.[44] Το μεγαλύτερο εμπόδιο στην ευρεία εμπλοκή της Άγκυρας στην ανοικοδόμηση της Συρίας υπήρξε η αναμονή για την άρση των οικονομικών κυρώσεων της Δύσης προς τη Δαμασκό, ώστε να υπάρξει το οικονομικό κεφάλαιο που θα κινητοποιήσει την κατασκευαστική βιομηχανία. Ωστόσο, η αναγγελία για ολική άρση των κυρώσεων από τον Αμερικανό Πρόεδρο Τραμπ και από την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Μάϊο,[45] άναψαν το πράσινο φως. Η αυξημένη εμπλοκή των τουρκικών επιχειρήσεων στην ανοικοδόμηση, πέραν των οικονομικών κερδών αναμένεται να αυξήσει περαιτέρω και την επιρροή της Άγκυρας.

Ως τέταρτος στόχος της Άγκυρας θα μπορούσε να οριστεί η διευθέτηση του προσφυγικού ζητήματος, ο οποίος συνδέεται άμεσα με την ανοικοδόμηση. Από την έναρξη του πολέμου παραμένουν περίπου 4 εκατομμύρια Σύριοι πρόσφυγες στην τουρκική επικράτεια. Η επιστροφή τους στη Συρία, παρότι συνιστά τόσο εσωτερικό ζήτημα, αφού η τουρκική κυβέρνηση δέχεται έντονη κριτική από την αντιπολίτευση, όσο και διεθνώς, με όλο τον πολιτισμένο κόσμο να ζητά την επιστροφή τους, φαίνεται να είναι αρκετά περίπλοκη. Αναγνωρίζεται ως ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο διότι η επιστροφή τους απαιτεί την ανοικοδόμηση πόλεων και την ύπαρξη εργασιών, ώστε η διαμονή τους να είναι βιώσιμη. Συνεπώς, τίθεται το ερώτημα σχετικά με το εάν η Τουρκία θα μπορέσει να πιέσει άμεσα τη Δύση ώστε να λάβει τη μερίδα του λέοντος από το κεφάλαιο ανοικοδόμησης, χρησιμοποιώντας το προσφυγικό, σε συνάρτηση με τις διαμαρτυρίες της αντιπολίτευσης που θα αυξάνονται μακροπρόθεσμα. Βεβαίως, στο σημείο αυτό θα πρέπει να συμπεριληφθεί και η επιδίωξη της Τουρκίας να αλλοιώσει την πληθυσμιακή σύνθεση των κουρδικών εδαφών που κατέχει στρατιωτικά στην Συρία.

Πέμπτος στόχος της Τουρκίας είναι αδιαμφισβήτητα η ενίσχυση της συνεργασίας στην εκμετάλλευση φυσικών πόρων και ενέργειας. Ο Σύρος υπουργός Ενέργειας αλ-Μπασίρ, στο περιθώριο της Συνόδου Κορυφής Φυσικών Πόρων της Κωνσταντινούπολης στις αρχές

[44] A., Özbuğutu, “Borsa İstanbul'da Suriye etkisi”, *Anadolu Ajansı*, στο https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/borsa-istanbulda-suriye-etkisi/3418819, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[45] J., Liboreiro, “EU lifts all economic sanctions on Syria, hoping to speed up post-al-Assad recovery”, *Euronews*, στο https://www.euronews.com/my-europe/2025/05/20/eu-lifts-all-economic-sanctions-on-syria-hoping-to-speed-up-post-assad-recovery, (πρόσβαση: 14/06/2025).

Μαΐου του 2025, κάλεσε τις τουρκικές εταιρείες να συμμετάσχουν στις επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας με έμφαση στις έρευνες για φυσικό αέριο και μεταλλεύματα, τις γεωτρήσεις, τη διύλιση και μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου, τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και την αποκατάσταση μονάδων παραγωγής ενέργειας, αφήνοντας υποσχέσεις για μια ευρύτερη ενεργειακή διμερή συμφωνία.[46] Σχεδόν ένα μήνα μετά, υπογράφηκε μια γιγαντιαία συμφωνία επένδυσης ύψους 7 δισεκατομμυρίων δολαρίων από τουρκικές, καταριανές και αμερικανικές εταιρείες προς την ενίσχυση παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και την κατασκευή τεσσάρων σταθμών παραγωγής ενέργειας από φυσικό αέριο και ενός σταθμού παραγωγής ενέργειας με ηλιακά πάνελ.[47]

Τέλος, έκτος στόχος, περισσότερο συμβολικός και χρήσιμος για το εσωτερικό ακροατήριο του Τούρκου Προέδρου, είναι το γόητρο που αποκτά με τον έλεγχο της Συρίας και τη διατήρηση των κατεχόμενων ζωνών στα βόρεια σύνορά της. Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, έχοντας κερδίσει τον τίτλο του μακροβιότερου ηγέτη της Τουρκικής Δημοκρατίας αναφέρεται συχνά στα «*σύνορα της καρδιάς*» του, τα οποία περιγράφονται στο Εθνικό Σύμφωνο και χάθηκαν με τη Συνθήκη της Λωζάννης το 1923. Η επιστροφή της Τουρκίας στη Συρία ενισχύει το νέο-οθωμανικό αφήγημά της τουρκικής ηγεσίας, τόσο μέσω της επεκτατικής εξωτερικής πολιτικής όσο και μέσω της προβολής του σουνιτικού πολιτικού Ισλάμ. Παράλληλα, προβάλλεται η εικόνα ενός ηγέτη που δεν αποδέχεται την απώλεια ιστορικών εδαφών, αλλά αυτού που τα διεκδικεί ξανά, υπονομεύοντας έμμεσα τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ και την κεμαλική πολιτική.

Τα διακυβεύματα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής

Η βασική παράμετρος για την επίτευξη των στόχων της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη Συρία θα είναι η σταθεροποίηση και η εσωτερική νομιμοποίηση της νέας ηγεσίας. Το συριακό κράτος εμπεριέχει δομικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αδυναμίες, οι οποίες δεν θα επέτρεπαν στον αλ-Σαράα να συμπλεύσει πλήρως, ακόμη και αν το επιθυμούσε, με τις πολιτικές της Άγκυρας. Ο πολιτισμικός, θρησκευτικός και εθνολογικός κατακερματισμός της Συρίας μπορεί εύκολα να εργαλειοποιηθεί από ξένα κέντρα, εάν αυτά

[46] F., Yuksel and H., Kazanci, "Syrian energy minister calls on Türkiye to invest in Syria amid cross-border cooperation plans", *Anadolu Ajansı*, 03 May 2025, στο https://www.aa.com.tr/en/turkiye/syrian-energy-minister-calls-on-turkiye-to-invest-in-syria-amid-cross-border-cooperation-plans/3555968, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[47] M. Karabacak, Ö. Koparan, "$7B energy deal in Syria to significantly boost electricity supply: Energy minister", *Anadolu Ajansı*, 30 May 2025, στο https://www.aa.com.tr/en/middle-east/-7b-energy-deal-in-syria-to-significantly-boost-electricity-supply-energy-minister/3584497, (πρόσβαση: 14/06/2025).

διαπιστώσουν ότι θίγεται το εθνικό τους συμφέρον. Σε περιφερειακό επίπεδο αναδεικνύονται πολλαπλά διακυβεύματα, ωστόσο θα διερευνηθεί η αναπλήρωση του κενού ισχύος που άφησε το καθεστώς Άσαντ από την Τουρκία και η σύγκρουση συμφερόντων της Τουρκίας με το Ισραήλ και τη Σαουδική Αραβία.

Τα αντικρουόμενα τουρκο-ισραηλινά συμφέροντα στη Συρία εγκυμονούν κινδύνους για μια σύγκρουση μεταξύ των δύο περιφερειακών δυνάμεων. Παρότι ο Σύρος πρόεδρος έχει δηλώσει επανειλημμένα ότι δεν επιθυμεί τη σύγκρουση με το Τελ Αβίβ, η ισραηλινή αεροπορία έχει πραγματοποιήσει εκατοντάδες αεροπορικές επιδρομές στα εδάφη της Νότιας Συρίας. Τη στιγμή όπου η Τουρκία εμπλέκεται ολοένα και περισσότερο στα εσωτερικά της Συρίας επιδιώκοντας την ενίσχυση του στρατιωτικού της αποτυπώματος, ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Νετανιάχου διαμηνύει ότι δεν θα επιτρέψει στο συριακό στρατό να έχει παρουσία Νότια της Δαμασκού και ταυτόχρονα υπενθυμίζει ότι οι ισραηλινές δυνάμεις θα παραμείνουν επ' αόριστον, για *λόγους ασφαλείας*, εντός του συριακού εδάφους.[48] Επιπλέον, το Ισραήλ επιδιώκει να ηγηθεί στην προσπάθεια προστασίας των μειονοτήτων εντός της Συρίας, και κυρίως των Κούρδων, των Δρούζων και των Αλαουιτών,[49] χωρίς να είναι αρνητικό στην ομοσπονδοποίηση, μια προοπτική η οποία αποτελεί κόκκινη γραμμή για την Τουρκία. Η πολιτική υποστήριξη των μειονοτήτων από το Ισραήλ, προσβλέπει αφενός στην προσπάθεια εξισορρόπησης της σουνιτικής πλειοψηφίας και αφετέρου στην ανάσχεση σιιτικών δυνάμεων ελεγχόμενων από τη Χεζμπολάχ ή την Τεχεράνη. Με τις τουρκο-ισραηλινές διπλωματικές σχέσεις να βρίσκονται σε βαθιά κρίση, γεγονός που αποτυπώνεται για πρώτη φορά και στις οικονομικές συναλλαγές των δύο κρατών (βλ. Γράφημα 3), η σύγκρουση των συμφερόντων τους στο συριακό έδαφος απαιτεί ιδιαίτερους διπλωματικούς χειρισμούς, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο μίας σύγκρουσης επί συριακού εδάφους.

[48] S. Usher, "srael demands complete demilitarisation of southern Syria", *BBC*, 24 February 2025, στο https://www.bbc.com/news/articles/cvgenz02lp8o, (πρόσβαση: 14/06/2025).
[49] "Israel courts the Middle East's minorities", *The Economist*, 27 March 2025, στο https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2025/03/27/israel-courts-the-middle-easts-minorities, (πρόσβαση: 14/06/2025).

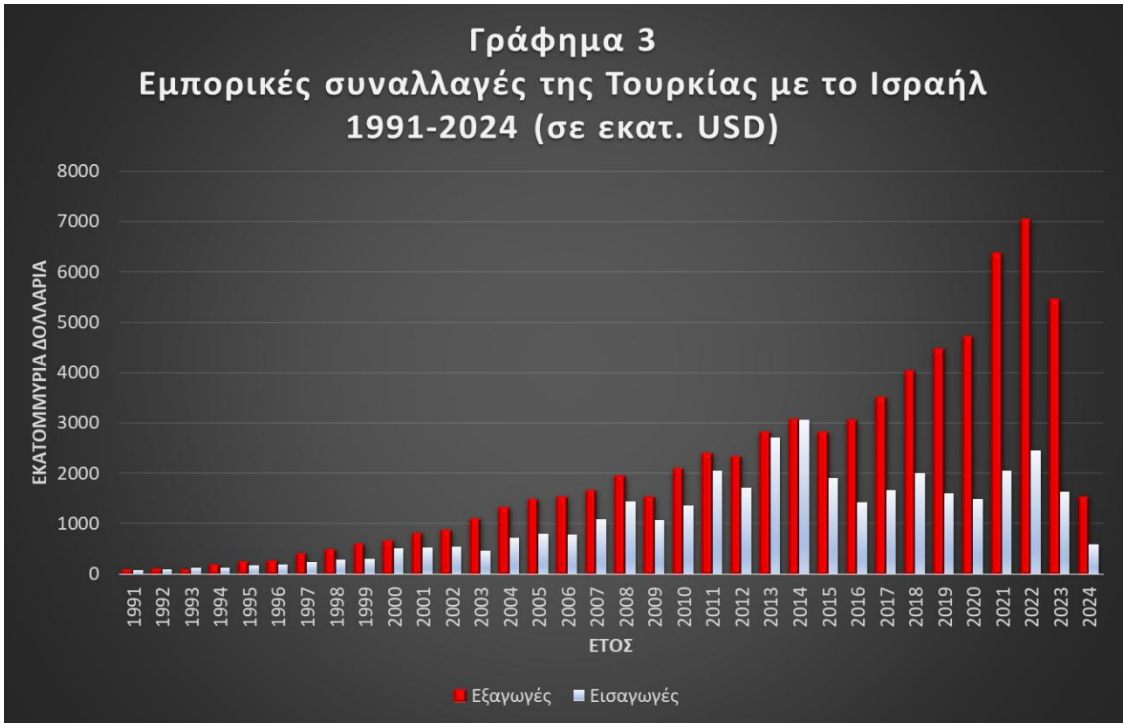

Πηγή: United Nations Comtrade Database και World Integrated Trade Solution

Τη στιγμή που παραμένει η σύγκρουση συμφερόντων αυτών των δύο περιφερειακών δυνάμεων στη Συρία, η τουρκική εξωτερική πολιτική ενδέχεται να αντιμετωπίσει τις σαουδοαραβικές επιδιώξεις για τον έλεγχο του συριακού σουνιτικού πληθυσμού και την ιρανική ανάσχεση. Η Συρία υπήρξε πεδίο περιφερειακής σύγκρουσης δια αντιπροσώπων των δύο πλευρών στο παρελθόν, ως προς το ποιά αντιπολιτευτική ομάδα θα διαδεχόταν τον Πρόεδρο Άσαντ. Στους πρώτους μήνες της διακυβέρνησης αλ-Σαράα, τα δύο μέρη φέρεται να εγκαταλείπουν την αντιπαλότητα και να τείνουν σε μια ρεαλιστική συνεργασία για την πολιτική σταθεροποίηση και την αντιμετώπιση του Ιράν. Ωστόσο, το διακύβευμα που παραμένει αφορά το εάν η συνεργασία αυτή θα είναι μακροχρόνια ή εάν οι έριδες του παρελθόντος επανέλθουν στις σχέσεις των δύο κρατών. Πιο συγκεκριμένα, οι επιδιώξεις της Άγκυρας εμπεριέχουν ένα σημαντικό βαθμό κινδύνου αντιπαράθεσης με το Ριάντ ως προς το γόητρο της ηγέτιδας σουνιτικής δύναμης στο μουσουλμανικό κόσμο, το πολιτικό Ισλάμ που πρεσβεύει η κάθε πλευρά, τον ρόλο της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, καθώς και την προσπάθεια επιρροής στους Σύριους σουνίτες.

Συμπέρασμα

Το ιστορικό πλαίσιο των τουρκο-συριακών σχέσεων παρουσιάζει ιδιαίτερο επιστημονικό και ερευνητικό ενδιαφέρον για την ανάλυση της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη Συρία μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ. Διανύοντας περιόδους αδιαφορίας, αντιπαραθέσεων και συνεργασίας, οι δύο πλευρές κατάφεραν τη δεκαετία του 2000 να έρθουν πιο κοντά από ποτέ. Ωστόσο, ο αντικειμενικός σκοπός της Άγκυρας, ο οποίος ήταν η άσκηση επιρροής επί του συριακού καθεστώτος απέτυχε και με τις αραβικές εξεγέρσεις να κορυφώνονται στη Συρία, μετασχηματίστηκε στην επιδίωξη της πτώσης του καθεστώτος Άσαντ. Οι συγκρούσεις που ακολούθησαν με τους Κούρδους της Βόρειας Συρίας και οι πολιτικές εξελίξεις που ακολούθησαν, οδήγησαν την Τουρκία στη διεξαγωγή τριών στρατιωτικών επιχειρήσεων ανάσχεσης τους, καταλαμβάνοντας παρανόμως συριακά εδάφη, που η Άγκυρα αποκαλεί ζώνες ασφαλείας, γεγονός το οποίο απέκλειε οποιαδήποτε προσπάθεια άμβλυνσης των διαφορών με το συριακό καθεστώς. Η στήριξη της μεταβατικής συριακής κυβέρνησης υπό τον Αλ Σάρα από την Άγκυρα, προμηνύει μια νέα εποχή για τη Συρία, με έντονη την τουρκική επιρροή η οποία όμως, εγκυμονεί αξιοσημείωτους κινδύνους.

Η τουρκική πολιτική στην Συρία, αναμένεται να επιδιώξει να έχει τη μέγιστη δυνατή επιρροή στην κυβέρνηση αλ-Σαράα, ώστε να διασφαλίσει τα νότια σύνορά της, χωρίς να δαπανά στρατιωτικούς πόρους. Βασικός στόχος της Άγκυρας είναι η διευθέτηση του Κουρδικού, μέσω του αφοπλισμού των κουρδικών δυνάμεων και της ένταξής τους στο συριακό στρατό, όπως επίσης και της διάλυσης της λεγόμενης Δημοκρατίας της Ροζάβα. Η συμμετοχή των τουρκικών βιομηχανιών στην ανοικοδόμηση της Συρίας και τα υπέρογκα ποσά που πρόκειται να διατεθούν για αυτή, θα αποτελέσουν ένα ακόμη σημαντικό παράγοντα της τουρκικής πολιτικής στην Συρία, η οποία εργαλειοποιεί το θέμα των Σύριων προσφύγων που φιλοξενεί στο έδαφός της. Η ανοικοδόμηση των ενεργειακών εγκαταστάσεων, η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και η εξερεύνηση για την ανεύρεση νέων χερσαίων ή υποθαλάσσιων κοιτασμάτων μέσω της νέας τουρκο-συριακής συνεργασίας αναμένεται να αυξήσει ακόμη περισσότερο την τουρκική επιρροή στη Δαμασκό. Τέλος, η διατήρηση της παρουσίας και εν γένει η ιδέα ύπαρξης ενός τουρκικού προτεκτοράτου στο συριακό Βορρά θα αυξήσει σημαντικά το γόητρο του Τούρκου Προέδρου Ερντογάν.

Το εθνικό συμφέρον της Άγκυρας στη Συρία εμπεριέχει σημαντικά διακυβεύματα και κινδύνους αντιπαράθεσης ή και σύγκρουσης με άλλες περιφερειακές δυνάμεις του υποσυστήματος της Μέσης Ανατολής. Στο πλαίσιο αυτό, οι σχέσεις της Τουρκίας με το

Ισραήλ συνιστούν μια σημαντική πηγή έντασης, ενώ παράλληλα η προσωρινή σύγκλιση Τουρκίας-Σαουδικής Αραβίας, ως προς τη σταθεροποίηση του αλ-Σαράα και την ανάσχεση του Ιράν, μένει να αποδειχθεί αν θα εξελιχθεί σε μια μακροχρόνια συνεργασία ή εάν η αντιπαράθεση των προηγούμενων ετών με επίκεντρο το πολιτικό Ισλάμ θα επανακαθορίσει τις σχέσεις τους.

Βιβλιογραφία

Βιβλία ελληνόγλωσσα

Κεφαλά, Β., *Διεθνής Πολιτική στη Μέση Ανατολή και Ανεπίλυτες Συγκρούσεις: Παλαιστίνη, Λίβανος, Συρία, Ιράκ*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2021.

Ραπτόπουλος, Ν., *Οι τρέχουσες εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές της Τουρκίας με τις χώρες της άμεσης περιφέρειας της: Η περίπτωση της Συρίας (2002-2009)*, Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2011.

Σαρρής, Ν., *Εξωτερική Πολιτική & Πολιτικές Εξελίξεις στην Πρώτη Τουρκική Δημοκρατία: Η άνοδος της στρατογραφειοκρατίας (1923-1950)*, Εκδόσεις Γόρδιος, Αθήνα, 1992.

Φίλης, Κ., *Τουρκία, Ισλάμ, Ερντογάν*, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 3η Έκδοση, Αθήνα, 2019.

Cagaptay, S., *Η Αυτοκρατορία του Ερντογάν: Τουρκία και Μέση Ανατολή*, επιμ. Κώστας Υφαντής μτφρ. Ελένη Λορέντζου, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2021.

Davutoğlu, A., *Το Στρατηγικό Βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας*, μτφρ. Νικόλαος Ραπτόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2010.

Gingeras, R., *Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ: Ο «Πατέρας των Τούρκων»*, μτφρ. Μαρίνα Γραμματικοπούλου, Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα, 2020.

Hale, W., *Τουρκική Εξωτερική Πολιτική 1774-2000*, μτφρ. Ρ. Βασιλάκη & Σ. Σφυρόερα, Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα, 2016.

Insel, A., *Η Νέα Τουρκία του Ερντογάν: Από το δημοκρατικό όνειρο στην αυταρχική εκτροπή*, μτφρ. Ρίτα Κολαΐτη, Εκδόσεις Διάμετρος, Αθήνα, 2017.

Kepel, G., *Τζιχάντ ο Ιερός Πόλεμος*, μτφρ. Ελένη Τσερεζόλε, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2001.

Kirişci, K., «Το μέλλον της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής σχετικά με τη Μέση Ανατολή» στο Συλλογικό ΕΛΙΑΜΕΠ, *Η Σύγχρονη Τουρκία: Κοινωνία, οικονομία και εξωτερική πολιτική*, επιμ. Θ. Βερέμης & Θ. Ντόκος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2002.

Βιβλία ξενόγλωσσα

Erdoğan, R., T., *Daha Adil Bir Dünya Mümkün*, Εκδόσεις Turkuvaz, Istanbul, 2021.

Oğuzlu, T., "Soft Power in Turkish Foreign Policy", *Australian Journal of International Affairs*, 09 March 2007, Vol. 61, Issue 1, Διαθέσιμο στο Soft power in Turkish foreign policy: Australian Journal of International Affairs: Vol 61, No 1 (tandfonline.com), (πρόσβαση: 14/06/2025).

Άρθρα

Al-Khalidi, S., "Syria's Assad says he won't meet Erdogan until Turkey ends its 'occupation'", *Reuters*, 16 March 2023, στο https://www.reuters.com/world/middle-east/syria-assad-says-he-wont-meet-erdogan-until-turkey-ends-its-occupation-2023-03-16/, (πρόσβαση: 14/06/2025).

Aliriza, B., and Yekeler, Z., "Understanding Turkey's Afrin Operation", *CSIS*, 25 January 2018, https://www.csis.org/analysis/understanding-turkeys-afrin-operation, (πρόσβαση: 14/06/2025).

Chibani, A., "Water Politics in the Tigris-Euphrates Basin", *Arab Center Washington DC*, 30 May 2023, στο https://arabcenterdc.org/resource/water-politics-in-the-tigris-euphrates-basin/, [τ.π.05/05/2025].

"Erdoğan calls on 'Mr.' Assad to start new process by 'overcoming resentment'", *Duvar.english*, 12 July 2024, στο https://www.duvarenglish.com/erdogan-calls-on-mr-assad-to-start-new-process-by-overcoming-resentment-news-64649, (πρόσβαση: 14/06/2025).

"Israel courts the Middle East's minorities", *The Economist*, 27 March 2025, στο https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2025/03/27/israel-courts-the-middle-easts-minorities, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Karabacak, M., Koparan, Ö., "$7B energy deal in Syria to significantly boost electricity supply: Energy minister", *Anadolu Ajansı*, 30 May 2025, στο https://www.aa.com.tr/en/middle-east/-7b-energy-deal-in-syria-to-significantly-boost-electricity-supply-energy-minister/3584497, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Karadağ, K., "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bu Cumhuriyet Türk'ün de Kürt'ün de Cumhuriyetidir", *Anadolu Ajansı*, 30 October 2024, στο https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-bu-cumhuriyet-turk-un-de-kurt-un-de-cumhuriyetidir/3378989, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Kershner, I., and Arango, T., "Israel and Turkey Agree to Restore Diplomatic Ties", *The New York Times*, 17 December 2015, https://www.nytimes.com/2015/12/18/world/middleeast/israel-turkey-mavi-marmara-gaza.html, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Liboreiro, J., "EU lifts all economic sanctions on Syria, hoping to speed up post-al-Assad recovery", *Euronews*, στο https://www.euronews.com/my-europe/2025/05/20/eu-lifts-all-economic-sanctions-on-syria-hoping-to-speed-up-post-assad-recovery, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Özbuğutu, A., "Borsa İstanbul'da Suriye etkisi", *Anadolu Ajansı*, στο https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/borsa-istanbulda-suriye-etkisi/3418819, (πρόσβαση: 14/06/2025).
"Sharaa discusses 'strategic partnership' entrenching Turkish military presence in Syria", *TheArabWeakly*, στο https://www.thearabweekly.com/sharaa-discusses-strategic-partnership-entrenching-turkish-military-presence-syria, (πρόσβαση: 14/06/2025).
"Turkey, Syria and Iraq: Conflict over the Euphrates-Tigris", *Climate Diplomacy*, στο https://climate-diplomacy.org/case-studies/turkey-syria-and-iraq-conflict-over-euphrates-tigris, (πρόσβαση: 14/06/2025).
"Turkish president says he backs rebel advance on Damascus", *The Gurdian*, 6 December 2024, στο https://www.theguardian.com/world/video/2024/dec/06/turkish-president-says-he-backs-rebel-advance-on-damascus-video, (πρόσβαση: 14/06/2025).
"Turkiye FM meets Syria's new leader, calls for lifting of global sanctions", *Aljazeera*, 22 December 2024, στο https://www.aljazeera.com/news/2024/12/22/turkiye-fm-meets-syrias-new-leader-calls-for-lifting-of-global-sanctions, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Usher, S., "srael demands complete demilitarisation of southern Syria", *BBC*, 24 February 2025, στο https://www.bbc.com/news/articles/cvgenz02lp8o, (πρόσβαση: 14/06/2025).
Yuksel, F., and Kazanci, H., "Syrian energy minister calls on Türkiye to invest in Syria amid cross-border cooperation plans", *Anadolu Ajansı*, 03 May 2025, στο https://www.aa.com.tr/en/turkiye/syrian-energy-minister-calls-on-turkiye-to-invest-in-syria-amid-cross-border-cooperation-plans/3555968, (πρόσβαση: 14/06/2025).

Εκθέσεις- Διαδικτυακές πηγές

TBMM, Bir Asrı Geçen Birikimle Mîsâk-ı Millî 'ye Yeniden Bakmak, TBMM Basımevi, Ankara, 2021."Resolution 2254 (2015)", Security Council, 18 December 2015, στο https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2254.pdf, (πρόσβαση: 14/06/2025).
United Nations Comtrade Database https://comtradeplus.un.org/
World Integrated Trade Solution https://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en

10. Η στάση των αραβικών κρατών στο Συριακό πρόβλημα

Πέτρος Σολδάτος[1]

Περίληψη

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει τη στάση των αραβικών κρατών απέναντι στο Συριακό ζήτημα, τόσο κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Μπασάρ αλ Άσαντ όσο και μετά την ανατροπή του καθεστώτος του τον Δεκέμβριο του 2024. Αρχικά αναλύεται η πορεία των σχέσεων της Συρίας με τα αραβικά κράτη μετά το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου το 2011, η αποβολή της Δαμασκού από τον Αραβικό Σύνδεσμο και η σταδιακή διαδικασία επαναπροσέγγισης που ακολούθησε, ιδίως από κράτη του Κόλπου, όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Σαουδική Αραβία. Στη συνέχεια εξετάζονται οι πολιτικές και στρατηγικές επιδιώξεις των αραβικών κρατών και οι σχέσεις τους με την νέα συριακή ηγεσία υπό τον Άχμαντ αλ-Σάραα (πρώην αρχηγό τζιχαντιστικής οργάνωσης με το ψευδώνυμο αλ-Γκολάνι) και τη Χάϊατ Ταχρίρ αλ Σαμ (HTS).

Η έρευνα καταδεικνύει ότι οι αραβικές χώρες αντιμετωπίζουν τη συριακή μετάβαση μέσα από το πρίσμα της περιφερειακής ασφάλειας, της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού, της διαχείρισης των προσφυγικών ροών, της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου ναρκωτικών, καθώς και των οικονομικών ευκαιριών που συνδέονται με την ανοικοδόμηση της Συρίας. Παράλληλα, αναδεικνύεται η σημασία του ανταγωνισμού μεταξύ περιφερειακών δυνάμεων, όπως η Τουρκία και το Ιράν, καθώς και η επιδίωξη των αραβικών κρατών να ενισχύσουν την επιρροή τους στη μεταπολεμική Συρία. Συμπερασματικά, η στάση των αραβικών κρατών χαρακτηρίζεται από πραγματισμό και διαφοροποιήσεις ανάλογα με τα εθνικά τους συμφέροντα. Παρά τις επιφυλάξεις που προκαλεί ο ισλαμιστικός χαρακτήρας της νέας συριακής κυβέρνησης, οι περισσότερες αραβικές κυβερνήσεις επιδιώκουν συνεργασία με τη Δαμασκό, θεωρώντας ότι η σταθερότητα της Συρίας αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη σταθερότητα ολόκληρης της Μέσης Ανατολής.

Λέξεις-κλειδιά: Συρία, Μπασάρ αλ Άσαντ, Χάϊα Ταχρίρ αλ Σαμ (HTS), αλ-Γκολάνι, αραβικά κράτη, Μέση Ανατολή, Αραβικός Σύνδεσμος

[1] Μεταπτυχιακός φοιτητής, Πανεπιστήμιο Leiden, Ολλανδία

Abstract

This chapter examines the evolving attitudes of Arab states toward the Syrian crisis, focusing on their relations with the Assad regime and their responses to the political transition that followed its collapse in December 2024. It analyzes the trajectory of Syria's relations with the Arab world since the outbreak of the Syrian uprising in 2011, through the period of regional isolation and the country's suspension from the Arab League to the subsequent process of diplomatic normalization initiated by several Arab governments. Particular attention is devoted to the key regional actors, including the Gulf monarchies, Egypt, Iraq, Lebanon, and the Maghreb states, as they sought to reconcile strategic interest with the changing political realities in Syria.

The study argues that Arab states have approached the Syrian question primarily through a pragmatic and security-oriented framework. Their policies have been shaped by concerns over regional stability, the containment of extremism and transnational terrorism, refugee flows, illicit drug trafficking, and the broader geopolitical balance of power in the Middle East. At the same time, the emergence of the new Syrian leadership under Ahmad al-Sharaa (former leader of a jihadist organization known by the alias al-Golani) and Hayat Tahrir al-Sham (HTS) has generated both opportunities and uncertainties, compelling Arab governments to reassess their economic, diplomatic, and security strategies toward Damascus. The analysis further highlights the influence or regional rivalries of external actors, particularly Turkey and Iran as well as the Arab states' pursuit of strengthening their influence in post-war Syria and demonstrates that despite reservations regarding the ideological orientation of the new Syrian authorities, most Arab states have prioritized engagement over isolation, seeking to shape the post-Assad political order and secure a greater role in Syria's reconstruction and reintegration into the regional system. The study concludes that contemporary Arab approaches to Syria are driven less by ideological considerations than by strategic pragmatism. The pursuit of stability, security, and regional influence has emerged as the principal determinant of Arab policy, reflecting a broader shift toward interest-based diplomacy in the contemporary Middle East.

Keywords: Syria, Bashar al-Assad, Ahmad al-Sharaa (al-Golani), Hayat Tahrir al-Sham (HTS), Arab States, Middle East, Arab League, regional security

Εισαγωγή

Το πολιτικό τοπίο της Συρίας έχει διαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό από τη δυναστική κυριαρχία της οικογένειας Άσαντ, με το καθεστώς του Μπασάρ αλ Άσαντ να αντιπροσωπεύσει ένα κρίσιμο κεφάλαιο στη σύγχρονη ιστορία του έθνους. Μετά τον θάνατο του πατέρα του, Χαφέζ αλ Άσαντ το 2000, ο Μπασάρ αλ Άσαντ κληρονόμησε ένα σύστημα διακυβέρνησης που είχε διατηρήσει την σταθερότητα, μέσω ενός αυταρχικού ελέγχου για τρεις δεκαετίες. Αρχικά θεωρήθηκε ως ένας δυνητικός μεταρρυθμιστής που θα μπορούσε ένα εκσυγχρονίσει το πολιτικό και οικονομικό σύστημα της Συρίας, αλλά η προεδρία Άσαντ χαρακτηρίστηκε από την διαιώνιση και την εντατικοποίηση των αυταρχικών πρακτικών του πατέρα του, με αποκορύφωμα μία από τις πιο καταστροφικές εμφύλιες συγκρούσεις του 21ου αιώνα.

Η σημασία του καθεστώτος Άσαντ στην ιστορία της Συρίας εκτείνεται πέρα από τον απλό πολιτικό έλεγχο και περιλαμβάνει θεμελιώδεις μετασχηματισμούς στον κοινωνικό ιστό, την οικονομική δομή και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Υπό την κυριαρχία της οικογένειας Άσαντ, η Συρία διατήρησε μια λεπτή ισορροπία μεταξύ των διάφορων εθνοτικών και θρησκευτικών κοινοτήτων, ενώ παράλληλα υπήρξε βασικός παίκτης στην περιφερειακή πολιτική. Η συμμαχία του καθεστώτος με το Ιράν το κατέστησαν κρίσιμο παράγοντα στη γεωπολιτική της Μέσης Ανατολής, ενώ η συμμαχία του με τη Ρωσία του υπήρξε αμοιβαίως επωφελής.

Το ξέσπασμα ειρηνικών διαδηλώσεων το 2011, ως μέρος των ευρύτερων κινημάτων των αραβικών εξεγέρσεων, σηματοδότησαν ένα κρίσιμο σημείο καμπής στην εξουσία του Προέδρου Άσαντ. Η βίαιη αντίδραση του καθεστώτος σε αυτές τις ολιγάριθμες και ειρηνικές διαδηλώσεις οδήγησε στη δημιουργία πολλαπλών ένοπλων αντικαθεστωτικών ομάδων οδηγώντας σε έναν εμφύλιο που σύντομα μετατράπηκε σε πόλεμο διά αντιπροσώπων.. Η σύγκρουση αυτή είχε ως αποτέλεσμα πρωτοφανή επίπεδα καταστροφής, υποδομών και μνημείων, ενώ οι εκτιμήσεις, της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, υπολογίζουν ότι περίπου ένδεκα εκατομμύρια, Σύριοι των εσωτερικά εκτοπισμένων συμπεριλαμβανομένων, εγκατέλειψαν τις εστίες τους και νεκροί υπερβαίνουν το μισό εκατομμύριο. Επίσης, ο πόλεμος έχει ήδη αλλάξει τη δημογραφική σύνθεση και οι υποδομές της Συρίας να έχουν υποστεί εκτεταμένες ζημιές ή καταστροφές[2].

[2] Saleem Z. B., Khan I., Khurshid Z. The Fall of Bashar al-Assad: Implications for Syria and the Broader Middle East. https://thedssr.com/index.php/2/article/view/176/203 (πρόσβαση: 3/4/2025)

Στις 8 Δεκεμβρίου 2024, ένοπλες πολιτοφυλακές ανέτρεψαν το καθεστώς Άσαντ, τερματίζοντας εν μέρει έναν εμφύλιο πόλεμο δεκατεσσάρων χρόνων. Η Χάϊα Ταχρίρ αλ Σαμ (Hayat Tahrir al-Sham/ HTS) μία από τις πολιτοφυλακές των ανταρτών, που προηγουμένως συνδεόταν με τις τρομοκρατικές ομάδες της Αλ Κάιντα και του Ισλαμικού Κράτους και ακολουθούσε μια σαλαφιστική-τζιχαντιστική ιδεολογία, ηγήθηκε της επιτυχημένης εκστρατείας για την ανατροπή του Άσαντ που διήρκησε μόλις δύο εβδομάδες. Ο πανηγυρισμός πολλών στη Συρία και το αίσθημα ανακούφισης σε διάφορα περιφερειακά και διεθνή κέντρα, αντιμετωπίστηκαν αλλού με δισταγμό. Στο πολυθρησκευτικό, πολυεθνικό συριακό κράτος, οι εντάσεις ήταν κοινός τόπος. Μια πρώτη υπενθύμιση ήρθε στις 24 Δεκεμβρίου, όταν ξέσπασαν διαμαρτυρίες, αφότου φαίνεται ότι ξένοι μαχητές έβαλαν φωτιά σε ένα χριστουγεννιάτικό δέντρο, σε μια δυτική πόλη της Συρίας. Σποραδικές συγκρούσεις μεταξύ μαχητών της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σαμ και πιστών του Άσαντ αναφέρθηκαν επίσης σε διάφορες τοποθεσίες.

Οι περιφερειακοί και διεθνείς δρώντες εξέφρασαν ανησυχία για το ενδεχόμενο η Δαμασκός να υποκύψει στην αστάθεια και τη βία, οδηγώντας τελικά σε μια νέα βίαιη σύγκρουση. Με μια πολύπλοκη διευθέτηση ασφαλείας, η οποία έχει αποτύχει ξανά και ξανά, επικρατεί ανησυχία στα κράτη της Μέσης Ανατολής, για το μέλλον της Συρίας. Η έλλειψη συναίνεσης σχετικά με το ποια θα είναι η σωστή πορεία της χώρας προς τα εμπρός, ειδικά με την επιλογή ισλαμικού πολιτειακού καθεστώτος της νέας ηγεσίας, δημιουργεί περισσότερη ανασφάλεια. Από την πλευρά τους, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Η.Α.Ε.) και η Σαουδική Αραβία, αν και αντιτίθενται στις λαϊκές εξεγέρσεις και τις αλλαγές καθεστώτων, αλλάζουν στάση στη Συρία και μαζί με το Κατάρ προσεγγίζουν τη νέα ηγεσία και το νέο καθεστώς στη Συρία.

Στο παρόν κείμενο θα εξετάσουμε την στάση των αραβικών κρατών στο συριακό πρόβλημα, βλέποντας τις σχέσεις αυτών των κρατών με το καθεστώς Άσαντ αλλά και με την νέα ηγεσία.

Οι σχέσεις των αραβικών κρατών με το καθεστώς Άσαντ

Από το 2000, με την ανάληψη της εξουσίας από τον Μπασάρ αλ-Άσαντ, και για μία δεκαετία, οι σχέσεις της Συρίας με τα υπόλοιπα αραβικά κράτη ήταν κυμαινόμενες, όπως λόγου χάριν με το Κατάρ, μάλλον ψυχρές σχέσεις με τα υπόλοιπα κράτη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου ή και σχέσεις αντιπαλότητας όπως με το μπααθικό καθεστώς του Ιράκ. Διατηρούσε σχέσεις με ολοκληρωτικά καθεστώτα που κυβερνιόντουσαν από εθνικιστικά κόμματα, παρόμοια με το κυβερνών κόμμα Μπάαθ στη Συρία.

Το 2011, με το ξέσπασμα των διαδηλώσεων στην Συρία, τα αραβικά κράτη απέβαλαν την Συρία από τον Αραβικό Σύνδεσμο, λόγω της αιματηρής καταστολής των διαδηλωτών. Αλλά όταν η παλίρροια του εμφυλίου πολέμου στράφηκε υπέρ του Άσαντ, ορισμένα αραβικά κράτη άρχισαν να επανεκτιμούν την αντίθεσή τους προς το καθεστώς του. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ) πρωτοστάτησαν σε αυτή τη στροφή και αποκατέστησαν εκ νέου επίσημους δεσμούς με τη Δαμασκό, στα τέλη του 2018. Άλλα αραβικά κράτη, με εξαίρεση το Μπαχρέιν, εξακολουθούσαν να διστάζουν να ακολουθήσουν το παράδειγμα των ΗΑΕ, δεδομένου ότι η κοινή γνώμη στις χώρες τους παρέμενε αντίθετη στην προσέγγιση με ένα καθεστώς, που θεωρείται υπεύθυνο για μια ανείπωτη ανθρώπινη δυστυχία, συμπεριλαμβανομένου, τουλάχιστον, μισού εκατομμυρίου ανθρώπων που σκοτώθηκαν στον εμφύλιο πόλεμο.

Αν και η Σαουδική Αραβία ήταν μία από τις χώρες που το 2011 πρωτοστάτησε στη διακοπή των δεσμών με τη Δαμασκό και στην αποπομπή της Συρίας από τον Αραβικό Σύνδεσμο (είχε επίσης χρηματοδοτήσει για ένα διάστημα ορισμένες ομάδες ανταρτών που πολεμούσαν το καθεστώς Άσαντ), φαίνεται ότι στην πορεία άλλαξε γνώμη. Καταλυτικός παράγοντας ήταν οι καταστροφικοί σεισμοί στις 6 Φεβρουαρίου 2023 που πραγματοποιήθηκαν στη νότια Τουρκία, αλλά επηρέασαν σοβαρά και τμήματα της βορειοδυτικής Συρίας. Τουλάχιστον 6.000 Σύριοι πιστεύεται ότι σκοτώθηκαν από τον σεισμό, ενώ το κόστος ανοικοδόμησης των σεισμόπληκτων περιοχών της Συρίας εκτιμιόταν στα πέντε δισεκατομμύρια δολάρια. Ο Πρόεδρος Άσαντ χρησιμοποίησε αυτή τη τραγωδία, η οποία προκάλεσε ευρεία συμπάθεια για τα θύματα, για να βελτιώσει τις σχέσεις της Συρίας με μια σειρά αραβικών κρατών. Στις 7 Μαρτίου 2023, ο Υπουργός Εξωτερικών της Σαουδικής Αραβίας δήλωσε ότι η πολιτική απομόνωσης της Συρίας δεν απόδιδε. Λίγες μέρες μετά τα κρατικά μέσα της Σαουδικής Αραβίας ανέφεραν ότι το Ριαντ και η Δαμασκός βρίσκονταν σε συζητήσεις σχετικά με την επαναλειτουργία Προξενείων. Επιπλέον, ορισμένα μέσα ενημέρωσης είχαν αναφέρει ότι οι συνομιλίες αυτές ήταν αποτέλεσμα ρωσικής διαμεσολάβησης. Πράγματι, ο Άσαντ είχε ταξιδέψει στη Μόσχα πριν από δέκα μέρες[3].

Παρόλο που ο Πρόεδρος Άσαντ είχε επισκεφθεί τα Η.Α.Ε. το 2022, άδραξε την ευκαιρία που του δόθηκε με τον σεισμό και επισκέφθηκε ξανά το Άμπου Ντάμπι στις 19 Μαρτίου 2023, όπου ο ίδιος και η σύζυγός του έτυχαν θερμής υποδοχής από τον Πρόεδρο των ΗΑΕ, σε μια προσπάθεια να εμβαθύνουν τους δεσμούς και να βοηθήσουν τις

[3] Aftandilian G. Arab States are Normalizing with Syria's Assad Regime. https://arabcenterdc.org/resource/arab-states-are-normalizing-with-syrias-assad-regime/ (πρόσβαση: 4/4/2025)

προσπάθειές του να αποκαταστήσει τις σχέσεις με τον ευρύτερο αραβικό κόσμο. Κατά τη συνάντηση, ο Πρόεδρος Άσαντ εξήρε τις προσπάθειες των Η.Α.Ε. να ενισχύσουν τις σχέσεις μεταξύ των αραβικών κρατών και τόνισε ότι η διακοπή των σχέσεων ήταν μια λανθασμένη πολιτική. Τα Η.Α.Ε. υποσχέθηκαν όχι μόνο κονδύλια για την ενίσχυση των σεισμόπληκτων περιοχών της Συρίας, αλλά και τη διευκόλυνση της επιστροφής της Συρίας στον Αραβικό Σύνδεσμο.

Μετά τον σεισμό, η Συρία δέχθηκε επίσης τον Υπουργό Εξωτερικών της Ιορδανίας και στη συνέχεια των Αιγύπτιο ομόλογό του. Εκτός από το ταξίδι του στα ΗΑΕ, ο Πρόεδρος Άσαντ ταξίδεψε στο Ομάν στις 20 Φεβρουαρίου 2023, όπου τον υποδέχθηκε ο σουλτάνος Αλ Σαίντ. Αν και το Ομάν απέσυρε τον πρεσβευτή του από τη Συρία το 2012, δεν διέκοψε ποτέ τις διπλωματικές σχέσεις με τη Δαμασκό, γεγονός που αντικατοπτρίζει ότι το Ομάν έχει ρόλο διαμεσολαβητή στη Μέση Ανατολή. Στην προκειμένη περίπτωση ο Άσαντ ζήτησε τη βοήθεια του σουλτάνου για την αποκατάσταση των δεσμών των αραβικών κρατών με τη Δαμασκό. Γνωρίζοντας τους στενούς δεσμούς του Ομάν με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α.) και με ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Πρόεδρος Άσαντ φέρεται επίσης να ζήτησε από τον σουλτάνο να πιέσει τα δυτικά κράτη να άρουν προσωρινά τις κυρώσεις κατά της Συρίας, με αντάλλαγμα να παραμείνουν ανοιχτά τα περάσματα, στις περιοχές που ελέγχονται από ένοπλες αντικαθεστωτικές ομάδες για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας.

Από τις συναντήσεις και τις επισκέψεις αυτές προέκυψε ένα κοινό αραβικό σχέδιο για την επανένταξη της Συρίας στον Αραβικό Σύνδεσμο. Στα μέσα Μαρτίου του 2023 αναφέρθηκε ότι πολλά αραβικά κράτη, με επικεφαλής την Ιορδανία, πρότειναν να βοηθήσουν στην ανοικοδόμηση της Συρίας. Σημαντικά χρηματικά ποσά δισεκατομμυρίων δολαρίων θα παραχωρούνταν στη Συρία, πιθανότατα από τα κράτη του Κόλπου, και τα κράτη αυτά θα χρησιμοποιούσαν στη συνέχεια την επιρροή τους, για να πείσουν τις Η.Π.Α. και τις ευρωπαϊκές χώρες να άρουν τις κυρώσεις του κατά της Δαμασκού. Σε αντάλλαγμα ο Πρόεδρος Άσαντ θα έπρεπε να αρχίσει συνομιλίες με τη συριακή αντιπολίτευση, να δεχτεί αραβικά στρατεύματα στη χώρα για την προστασία των Σύριων προσφύγων, που θέλουν να επιστρέψουν στη πατρίδα τους, να πατάξει το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και να μειώσει την εμπλοκή του Ιράν στη Συρία[4].

[4] Aftandilian G. Arab States are Normalizing with Syria's Assad Regime. https://arabcenterdc.org/resource/arab-states-are-normalizing-with-syrias-assad-regime/ (πρόσβαση: 4/4/2025)

Ωστόσο, το σχέδιο αυτό φαίνεται να είχε ελάχιστες πιθανότητες να γίνει πλήρως αποδεκτό από τον Πρόεδρο Άσαντ. Ήταν αντίθετος με την εισαγωγή οποιουδήποτε στρατεύματος από αραβικά κράτη στη Συρία, ακόμη και με σκοπό τη διευκόλυνση της επιστροφής των προσφύγων. Επιπλέον, οι διάφορες συνομιλίες μεταξύ του Προέδρου Άσαντ και της αντιπολίτευσής που πραγματοποιήθηκαν, απέφεραν ελάχιστα αποτελέσματα. Ακόμα ο Πρόεδρος Άσαντ δύσκολα θα μείωνε τον ρόλο του Ιράν στη Συρία, δεδομένου ότι η βοήθεια της Τεχεράνης προς το καθεστώς, ήταν ένας από τους παράγοντες που του επέτρεψαν να παραμείνει στην εξουσία, μέχρι τις καταλυτικές ελίξεις στον Λίβανο και την επακόλουθη επέλαση της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ προς την Δαμασκό. . Επίσης το Ιράν παρέμενε σημαντική πηγή όπλων και επιμελητειακής υποστήριξης, τόσο για το καθεστώς Άσαντ, όσο και για τη Χεζμπολάχ στο Λίβανο. Παράλληλα το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και κυρίως του Captagon, μιας συνθετικής αμφεταμίνης, το οποίο είναι το ναρκωτικό επιλογής των νέων στις χώρες του Κόλπου, αποτελούσε σημαντική πηγή χρημάτων για το καθεστώς Άσαντ, παρά τις υποτιθέμενες προσπάθειες του καθεστώτος να αντιταχθεί στο εμπόριο ναρκωτικών[5].

Οι σχέσεις των αραβικών κρατών με το νέο καθεστώς

Τον Δεκέμβριο του 2024, το καθεστώς Άσαντ, το οποίο βρισκόταν στην εξουσία από το 1970, κατέρρευσε μετά από μια μεγάλη εκστρατεία ανταρτών, υπό την ηγεσία της τζιχαντιστικής ομάδας Χάϊα Ταχρίρ αλ Σαμ. Ο Άχμεντ αλ-Σάραα, γνωστός και ως Αμπού Μοχάμεντ αλ-Γκολάνι και τότε εμίρης της HTS, αυτοανακηρύχθηκε ως μεταβατικός Πρόεδρος της Συρίας, στα τέλη Ιανουαρίου 2025 με πενταετή θητεία, ενώ καθιέρωσε ένα ισλαμικό καθεστώς με βάση την Σαρία. Οι γείτονες της Συρίας έχουν αποδεχθεί αυτά τα νέα πολιτικά δεδομένα στη Δαμασκό και τώρα κινούνται για να επηρεάσουν τη νέα ηγεσία και να προωθήσουν τα συμφέροντά τους. Το κατά πόσον θα μπορέσουν να συνεργαστούν, τόσο με τη Συρία όσο και μεταξύ τους, θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τη μελλοντική σταθερότητα και τις οικονομικές προοπτικές της Συρίας[6].

Λίβανος

Το καθεστώς Άσαντ είχε μια καταχρηστική σχέση με τον Λίβανο, μια χώρα που η Συρία ήλεγχε από το 1976 έως και το 2005. Επομένως δεν αποτέλεσε έκπληξη το γεγονός ότι η πτώση του καθεστώτος Άσαντ χαιρετίστηκε με τόση χαρά στους δρόμους της

[5] Aftandilian G. Arab States are Normalizing with Syria's Assad Regime. https://arabcenterdc.org/resource/arab-states-are-normalizing-with-syrias-assad-regime/ (πρόσβαση: 4/4/2025)
[6] Aftandilian G. Arab States are Normalizing with Syria's Assad Regime. https://arabcenterdc.org/resource/arab-states-are-normalizing-with-syrias-assad-regime/ (πρόσβαση: 4/4/2025)

πολυθρησκευτικής Βηρυτού και της σουνιτικής Τρίπολης, όσο και στους δρόμους της Δαμασκού και της Χομς, και με τόσο φόβο στους δρόμους της σιιτικής Μπααλμπέκ και της Ναμπατιέ, όσο και στους δρόμους της αλαουιτικής Ταρτούς και της Τζαμπέλ. Ανεξάρτητα από το καθεστώς που βρίσκεται στη Δαμασκό, η Συρία και ο Λίβανος είχαν πάντα στενές, αν και δύσκολες σχέσεις, που οφείλονταν, από την πλευρά της Δαμασκού στις πολιτικές επιλογές των Μαρωνιτών Προέδρων του Λιβάνου. Από την πλευρά τους οι χριστιανοί Μαρωνίτες, θεσμικά κυρίαρχη θρησκευτική ομάδα στον Λίβανο, απέδιδε στην συριακή πολιτική όλα τα δεινά της χώρας, πρωτίστως εξ αιτίας της στενής τριγωνικής σχέσης Συρίας, Ιράν, που ενίσχυε την λιβανέζικη σιιτική Χεζμπολλά.

Ο πόλεμος της Γάζας είχε σημαντικό αντίκτυπο στον Λίβανο δεδομένου ότι η Χεζμπολλά άρχισε να πλήττει το βόρειο Ισραήλ, με αποτέλεσμα την σφοδρή επίθεση του Ισραήλ εναντίον της Χεζμπολλά, πράγμα που την αποδυνάμωσε δραματικά και ταυτόχρονα δοκίμασε για μία ακόμα φορά τον Λίβανο. Στις 23 Νοεμβρίου 2024, υπεγράφη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός μεταξύ Ισραήλ και Χεζμπολλά και την ίδια ημέρα άρχισε η προέλαση των τζιχαντιστών προς την Δαμασκό που ολοκληρώθηκε με την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ.

Αυτές οι αλλαγές, δηλαδή η δραματική αποδυνάμωση της Χεζμπολλά και η ανατροπή του συριακού καθεστώτος, δίνουν την ευκαιρία να αντιμετωπιστούν ορισμένες από βασικές διαφορές μεταξύ των δύο χωρών. Η Συρία αρνιόταν επί δεκαετίες να οριοθετήσει τα χερσαία και θαλάσσια σύνορά της με τον Λίβανο, κάτι που η Βηρυτός θεώρησε ως τρόπο αμφισβήτησης της κυριαρχίας της από τη Συρία. Οι νέες αρχές της Συρίας έχουν δεσμευτεί να δώσουν προτεραιότητα στο θέμα αυτό, γεγονός που με τον καιρό θα μπορούσε να συμβάλει στη διασφάλιση των συνόρων. Οι Σύριοι εργαζόμενοι και ενάμιση εκατομμύριο πρόσφυγες, από το 2011, έχουν αναζητήσει μέσα επιβίωσης και ασφάλειας στον Λίβανο, επιδεινώνοντας τα οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά προβλήματα της χώρας του Κέδρου. Η αλλαγή καθεστώτος στη Συρία μπορεί να επιτρέψει στους πρόσφυγες που κατέφυγαν στον Λίβανο να επιστρέψουν στην χώρα τους. Οι συριακές καταθέσεις στις λιβανέζικες τράπεζες, όμως, εξανεμίστηκαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κατάρρευσης του Λιβάνου το 2019-2020, αλλά η ανοικοδόμηση και των δύο κρατών μπορεί να δώσει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη και τη συνεργασία σε πολλούς τομείς.

Πάντως, οι παλιές πηγές έντασης δεν θα εξαφανιστούν από τη μια μέρα στην άλλη. Οι πολιτοφυλακές και οι ομάδες παράνομων δραστηριοτήτων, όπως το λαθρεμπόριο, δρουν

εδώ και καιρό και στις δύο πλευρές των συνόρων και θα πολεμήσουν για να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους. Επίσης, τα περιορισμένα κονδύλια χρηματοδότησης για την ανοικοδόμηση θα δημιουργήσουν ανταγωνισμό μεταξύ Βηρυτού και Δαμασκού για την προσέλκυσή τους, κυρίως από τις χώρες του Κόλπου. Όμως περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, η Χεζμπολάχ και το Ιράν, αλλά και το Ισραήλ, μπορούν να λειτουργήσουν ως επιβαρυντικοί παράγοντες[7] για τον Λίβανο, ενώ η καθεστωτική αλλαγή στην Συρία δεν σημαίνει την άμεση αποκατάσταση των σχέσεων των δύο χωρών.

Αίγυπτος

Η απογοήτευση ήταν αισθητή στο Κάιρο, όταν έγινε σαφές ότι ο Πρόεδρος Άσαντ είχε εγκαταλείψει τη Δαμασκό και ότι μια τζιχαντιστική ομάδα είχε αποκτήσει τον έλεγχο του μεγαλύτερου μέρους του κράτους. Η εντυπωσιακή αλλαγή καθεστώτος στη Συρία φάνηκε να ξυπνά κακές μνήμες στην Αίγυπτο, κατά την περίοδο 2011-2013. Μετά την αραβική εξέγερση του 2011 στην Αίγυπτο, η Μουσουλμανική Αδελφότητα προσπάθησε να κυριαρχήσει στην πολιτική ζωή της χώρας και κέρδισε τις εκλογές το 2012, προτού καθαιρεθεί από το συνταγματικό πραξικόπημα, υπό την ηγεσία του Αμπντέλ Φατάχ αλ-Σίσι, ο οποίο έγινε Πρόεδρος της Αιγύπτου το 2014 μέχρι σήμερα. Ακολούθησαν χρόνια ισλαμιστικής τρομοκρατίας, εξέγερσης στη χερσόνησο του Σινά και κρατικής καταστολής. Οι νέες αρχές στο Κάιρο έδειξαν γρήγορα υποστήριξη στον Πρόεδρο Άσαντ λιγότερο από προσκόλληση σε αυτόν, παρά από φόβο για τους κοινούς ισλαμιστές εχθρούς. Παρόλα αυτά, το Κάιρο δεν μπόρεσε να έχει καμία πραγματική συνεργασία με τη Δαμασκό τα επόμενα χρόνια. Ο Πρόεδρος Άσαντ έδωσε ελάχιστη σημασία στις συμβουλές και τις προτροπές του Καΐρου, επιλέγοντας να φλερτάρει με τα κράτη του Κόλπου, με την ελπίδα οικονομικών απολαβών.

Το Κάιρο παρακολουθεί τη μεταμόρφωση της Συρίας με εκνευρισμό και ανησυχία. Φοβάται ότι η επιτυχία της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ στη Συρία θα μπορούσε να κινητοποιήσει τους ισλαμιστές στο εσωτερικό της χώρας. Φαινομενικά επιβεβαιώνοντας αυτό, τον Ιανουάριο ένας Αιγύπτιος ισλαμιστής μαχητής στη Συρία εξέπεμψε μια απειλή κατά της αιγυπτιακής κυβέρνησης. Ο άνδρας φυλακίστηκε γρήγορα από τις νέες αρχές στη Δαμασκό, οι οποίες επέμειναν ότι δεν θα επέτρεπαν στη Συρία να χρησιμεύσει ως βάση περιφερειακής

[7] International Institute for Strategic Studies. Regional Reactions to the transition in Syria. Lebanon: overcoming a tortuous legacy. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 6/4/2025)

αστάθειας. Ωστόσο η Αίγυπτος ήταν η τελευταία μεγάλη αραβική χώρα που καλωσόρισε και ήρθε σε επαφή με τη νέα κυβέρνηση στη Δαμασκό.

Οι ανησυχίες του Καϊρου έχουν και γεωπολιτική διάσταση. Το Κάιρο παρακολουθεί την Τουρκία να επεκτείνει την επιρροή της στη Λιβύη, την Τυνησία και αλλού. Η επιτυχία της Άγκυρας στη Συρία έχει ενισχύσει τις τουρκικές βλέψεις για μια νέο-οθωμανική αυτοκρατορία, η οποία έχει εκνευρίσει πολλά αραβικά κράτη. Το Κάιρο ελπίζει ότι αυτό θα μπορούσε να συσπειρώσει την αραβική υποστήριξη για μια νέα προσέγγιση, υπό όρους, στη μετάβαση της Συρίας. Η δύσκολη οικονομική κατάσταση του Καϊρου το καθιστά λιγότερο πιθανό να είναι παίκτης στην ανασυγκρότηση της Συρίας, αλλά η επιρροή του στον Αραβικό Σύνδεσμο είναι ένα μέσο που είναι πιθανό να χρησιμοποιήσει. Η Αίγυπτος θα επιδιώξει πιθανότατα να αναπτύξει σχέσεις με την δυσαρεστημένη συριακή κοσμική αντιπολίτευση, τα απομεινάρια του καθεστώτος Άσαντ και τη συριακή επιχειρηματική ελίτ[8].

Ιορδανία

Οι ταραχώδεις εξελίξεις στη Συρία, μετά το ξέσπασμα της εξέγερσης το 2011, είχαν εκτεταμένες επιπτώσεις στη Μέση Ανατολή, ιδίως στη γειτονική Ιορδανία. Η διπλωματία της Ιορδανίας έναντι της Συρίας, αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της εξωτερικής της πολιτικής, η οποία διαμορφώνεται από τη γεωγραφική εγγύτητα, την κοινή ιστορία και τα στρατηγικά συμφέροντα. Χαρακτηρίζεται ιστορικά από πραγματισμό και μια προσεκτική προσέγγιση. Καθ' όλη τη διάρκεια του συριακού εμφυλίου πολέμου, η Ιορδανία διατήρησε μια λεπτή ισορροπία εκφράζοντας την υποστήριξή της σε μια πολιτική λύση, ενώ παράλληλα φιλοξενούσε εκατοντάδες χιλιάδες Σύριους πρόσφυγες και διαχειριζόταν τις απειλές ασφαλείας κατά μήκος των βορείων συνόρων της. Η Ιορδανία διαδραμάτισε επίσης ενεργό ρόλο στη διευκόλυνση του διαλόγου, μεταξύ των ομάδων της αντιπολίτευσης και των περιφερειακών δυνάμεων, αντανακλώντας την επιθυμία της να διατηρήσει τη σταθερότητα και να αποτρέψει δευτερογενείς επιπτώσεις, όπως η εμφάνιση νέων εξτρεμιστικών ομάδων[9].

[8] International Institute for Strategic Studies. Regional Reactions to the transition in Syria. Egypt: security concerns but limited leverage. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 6/4/2025)

[9] Malouh S. Jordanian Diplomacy towards Syria after the fall of the Assad Regime. p.p. 1-4. https://www.researchgate.net/profile/Daba-Debo-2/publication/387595514_Jordanian_Diplomacy_towards_Syria_after_the_fall_of_The_Assad_Regime/links/6774f59c894c55208538e415/Jordanian-Diplomacy-towards-Syria-after-the-fall-of-The-Assad-Regime.pdf (πρόσβαση: 7/4/2025)

Μέχρι τις αρχές του 2022, ήταν σαφές ότι τα βόρεια σύνορα της Ιορδανίας με τη Συρία, είχαν γίνει ο τόπος μιας νέας σύγκρουσης. Ενώ ο συριακός εμφύλιος πόλεμος αποκλιμακωνόταν, οι βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των ιορδανών συνοριοφυλάκων και των λαθρεμπόρων ναρκωτικών, στα συριακά σύνορα ήταν ένα εντεινόμενο φαινόμενο. Οι ιορδανικές δυνάμεις ασφαλείας είχαν υιοθετήσει μια πολιτική «shoot to kill», έναντι των διακινητών ναρκωτικών, όπου από τον Ιανουάριο του 2022 έως και το τέλος του ίδιου έτους, είχαν σκοτώσει περισσότερους από 35 ύποπτους λαθρεμπορίας ναρκωτικών. Τον Μάιο του 2023 ο ιορδανικός στρατός κλιμάκωσε περαιτέρω τη χρήση βίας και σκότωσε έναν ύποπτο για εμπόριο ναρκωτικών και την οικογένεια του, κατά τη διάρκεια επίθεσης εντός συριακού εδάφους[10].

Έχοντας υποφέρει από τις επιπτώσεις του συριακού εμφυλίου πολέμου στην ασφάλεια και την ανθρωπιστική βοήθεια επί 14 χρόνια, οι Ιορδανοί αξιωματούχοι αντέδρασαν γρήγορα και με συγκρατημένη αισιοδοξία στην αλλαγή του καθεστώτος στη Δαμασκό, εκφράζοντας την υποστήριξή τους και επιδιώκοντας ισχυρότερη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών. Η Ιορδανία ήταν πρόθυμη να συνοδεύσει και να διαμορφώσει την πολιτική μετάβαση και φιλοξένησε μια συνάντηση της Αραβικής Ομάδας Επαφής για τη Συρία στην Άκαμπα, μόλις μια εβδομάδα μετά την πτώση του Προέδρου Άσαντ. Στη συνάντηση συμμετείχαν εκπρόσωποι του Μπαχρέιν, της Αιγύπτου, του Ιράκ, της Ιορδανίας, του Λιβάνου, του Κατάρ, της Σαουδικής Αραβίας, των Η.Α.Ε. και του Αραβικού Συνδέσμου και τονίστηκε η σημασία της διατήρησης της εδαφικής ακεραιότητας, της κυριαρχίας και της ενότητας της Συρίας, καθώς και της παροχής της απαραίτητης ανθρωπιστικής βοήθειας στη χώρα. Ο επείγων χαρακτήρας της συνάντησης υπογράμμιζε τον σαφή κίνδυνο, δηλαδή ότι μια κακοδιαχειριζόμενη, αμφιλεγόμενη ή αποτυχημένη μετάβαση θα δημιουργούσε περιφερειακή αστάθεια.

Η στάση της Ιορδανίας απέναντι στη νέα συριακή ηγεσία αντανακλά τα πολυάριθμα συμφέροντα και τις ανησυχίες του Αμμάν σχετικά με την πολιτική μετάβαση στην Συρία. Αυτά περιλαμβάνουν τη διατήρηση της ασφάλειας των συνόρων και την καταστολή των εξτρεμιστικών και εγκληματικών ομάδων που δρουν στη νότια Συρία, από τα δίκτυα ναρκωτικών μέχρι τις πολιτοφυλακές που συνδέονται με το Ιράν και το I.S.I.S.. Τα τελευταία χρόνια, οι ιορδανικές ένοπλες δυνάμεις και ο μηχανισμός ασφάλειας αντιμετώπισαν μεγάλης

[10] Steenkamp C. Captagon and Conflict: Drugs and War on the border between Jordan and Syria. *Mediterranean Politics*, *30*(3), p.p. 478–502. https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/13629395.2023.2297121?scroll=top&needAccess=true (πρόσβαση: 7/4/2025)

κλίμακας λαθρεμπόριο ναρκωτικών και όπλων, μέσω των βόρειων συνόρων της, με αποτέλεσμα πολλές ανταλλαγές πυρών στη περιοχή. Τον Ιανουάριο του 2025, η ιορδανική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι είχε κατασχέσει πάνω από 27,5 εκατομμύρια χάπια Captagon και 3.000 κιλά χασίς, προερχόμενα από τη Συρία. Η Ιορδανία είχε ζητήσει επανειλημμένα τη συνεργασία του καθεστώτος Άσαντ, χωρίς αποτέλεσμα. Συνεπώς αξίζει να σημειωθεί, ότι μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, το Αμμάν συνέστησε γρήγορα μια επιτροπή συντονισμού ασφαλείας και υπέβαλε προσφορά (η οποία έγινε δεκτή), για την εκπαίδευση των ένοπλων δυνάμεων της νέας συριακής κυβέρνησης. Η Ιορδανία εξέφρασε επίσης ενδιαφέρον να συνεργαστεί με τη νέα συριακή κυβέρνηση, για να διευκολυνθεί η επιστροφή των περίπου 1,3 εκατομμυρίων Σύρων προσφύγων που ζουν στην Ιορδανία.

Παράλληλα με το ενδιαφέρον της Ιορδανίας για την ασφάλεια της Συρίας, το Αμμάν παρακολουθεί και την οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας και τις προοπτικές του ενεργειακού τομέα, οι οποίες θα μπορούσαν να της προσφέρουν ευκαιρίες. Ο κατασκευαστικός τομέας και οι εμπορικές εταιρείες της Συρίας έχουν υποφέρει από τη 14ετή απομόνωση της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των δυτικών κυρώσεων. Η Ιορδανία θέλει να γίνει κόμβος για οποιοδήποτε έργο συνδεσιμότητας που θα περνάει από τη Συρία, προς τον Λίβανο και τη Τουρκία. Εν τω μεταξύ, η κυβερνητική μετάβαση παρέχει στην Ιορδανία την ευκαιρία να διαπραγματευτεί νέα ή να επανασχεδιάσει ενεργειακά έργα. Αυτά περιλαμβάνουν έναν πιθανό αγωγό φυσικού αερίου μεταξύ Κατάρ-Τουρκίας που θα διασχίζει την Σαουδική Αραβία, την Ιορδανία και τη Συρία. Ακόμα, η Ιορδανία προσβλέπει στη νέα κυβέρνηση της Συρίας για να επιλυθούν πολλές εκκρεμότητες σχετικά με το νερό των δύο χωρών. Η Συρία έχει κατασκευάσει περίπου 25 φράγματα κατά μήκος του ποταμού Γιαρμούκ, ο οποίος τροφοδοτεί την Ιορδανία με νερό από τη Συρία, αφήνοντας στην Ιορδανία μόνο 50-100 εκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως. Αυτό είναι σημαντικά λιγότερο από τα 208 εκατομμύρια κυβικά μέτρα που συμφωνήθηκαν με το καθεστώς Άσαντ στη διμερή συμφωνία για το φράγμα αλ-Γουάχντα, που υπογράφτηκε το 1987.

Η κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ προσφέρει στην Ιορδανία μια ιστορική ευκαιρία να ενισχύσει την περιφερειακή της θέση. Το Αμμάν παραμένει επιφυλακτικό απέναντι στον ισλαμιστικό χαρακτήρα της νέας συριακής κυβέρνησης, δεδομένης της ιστορίας της ιορδανικής Μουσουλμανικής Αδελφότητας να χρησιμοποιεί τους δεσμούς της, με τις περιφερειακές ισλαμιστικές δυνάμεις, για να ασκεί επιρροή στη Χασεμίτικη μοναρχία. Η ιορδανική Μουσουλμανική Αδελφότητα έχει συνεργαστεί στο παρελθόν με το συριακό σκέλος του κινήματος και θα μπορούσε να αξιοποιήσει τόσο αυτή τη σχέση, όσο και τη

δημοτικότητά της στην Ιορδανία, για να αποκτήσει ισχυρότερη θέση έναντι της ιορδανικής κυβέρνησης. Επίσης, η Ιορδανία ανησυχεί ότι μια αποτυχημένη μετάβαση στη Συρία, που θα αποδυναμώσει την κεντρική εξουσία και θα διχάσει τη χώρα, θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τα συμφέροντά της[11] καθώς και την ασφάλειά της.

Ιράκ

Η Ιρακινή κυβέρνηση παρακολούθησε με ανησυχία την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ. Παρά τις ιστορικά αμφισβητούμενες σχέσεις, το Ιράκ και η Συρία είχαν κοινούς εχθρούς, όπως ένα ευρύ φάσμα σουνιτικών κινημάτων, από το εθνικιστικό-κοσμικό μέχρι το ισλαμιστικό είδος, συμπεριλαμβανομένου του I.S.I.S., και εταίρους, κυρίως το Ιράν. Επομένως δεν αποτέλεσε έκπληξη το γεγονός, ότι σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε με τον Πρόεδρο Άσαντ, μόλις μια εβδομάδα πριν την κατάρρευση του καθεστώτος του, ο Ιρακινός Πρωθυπουργός επιβεβαίωσε την υποστήριξή του και χαρακτήρισε όλες τις συριακές ομάδες ανταρτών ως «τρομοκράτες».

Αναγνωρίζοντας τα νέα δεδομένα, η ιρακινή κυβέρνηση άλλαξε τη ρητορική της προς την κατεύθυνση της υποστήριξης της μετάβασης στη Συρία, ως σεβασμό στην ελεύθερη βούληση του συριακού λαού. Ως χειρονομία καλής θέλησης, το Ιράκ επέστρεψε 1.905 Σύριους στρατιώτες, που είχαν καταφύγει στο Ιράκ και έστειλε τον επικεφαλ**ής** των μυστικών υπηρεσιών να συναντηθεί με την νέα ηγεσία στη Δαμασκό. Ωστόσο η ιρακινή κυβέρνηση παραμένει πολύ επιφυλακτική όσον αφορά τις επαφές της με το νέο συριακό καθεστώς. Το γεγονός ότι ο αλ-Γκολάνι είναι πρώην μαχητής της συριακής Αλ Κάιντα είναι βέβαιο ότι θα δώσει λόγο ανησυχίας στη Βαγδάτη, η οποία διεξήγαγε μια βίαιη εκστρατεία κατά των ομάδων αυτών μεταξύ 2013 και 2017.

Ταυτόχρονα, οι ιρακινές σιιτικές πολιτοφυλακές και οι πολιτικοί ανησυχούν για μια πιθανή αναζωπύρωση του I.S.I.S.. Αμέσως μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, οι ιρακινές Μονάδες Λαϊκής Κινητοποίησης ανέπτυξαν μαχητές, μαζί με τις ιρακινές ένοπλες δυνάμεις, κατά μήκος των συνόρων Ιράκ-Συρίας. Παρόλο που ένας μικρός αριθμός μαχητών της ιρακινής πολιτοφυλακής, περίπου 200, συνέρρευσε στη Συρία για να υποστηρίξει τον Πρόεδρο Άσαντ, οι κύριες ιρακινές πολιτοφυλακές όπως η Καταϊμπ Χεζμπολάχ, η Ασαϊμπ Αχλ αλ-Χακ και οι Ταξιαρχίες Μπαρντ, επέλεξαν να μην αναμειχθούν. Παρά την εχθρότητά τους προς τις σουνιτικές ισλαμιστικές ομάδες της Συρίας, οι ιρακινές πολιτοφυλακές δεν

[11] International Institute for Strategic Studies. 2025. Regional Reactions to the transition in Syria. Jordan: cautious optimism. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 7/4/2025)

αναμείχθηκαν φοβούμενες την απειλή επίθεσης από το Ισραήλ, την ταχεία κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ και την έλλειψη ιρανικής επιχειρησιακής και πολιτικής υποστήριξης.

Μια σταθερή σχέση με τη νέα συριακή κυβέρνηση θα μπορούσε να προσφέρει πολλά βασικά οφέλη για τη Βαγδάτη. Θα βοηθούσε το Ιράκ να διασφαλίσει τη συνέχεια της υδροδότησής του, μέσω του ποταμού Ευφράτη, καθώς και να διευκολύνει τον επαναπατρισμό πολλών από τους 270.000 Σύριους πρόσφυγες. Θα μπορούσε επίσης να επιτρέψει μεγαλύτερη οικονομική συνεργασία. Το Ιράκ σκέφτεται ήδη να αναβιώσει τον υφιστάμενο αγωγό Ιράκ-Συρίας, που ιστορικά συνέδεε το Κιρκούκ με το συριακό λιμάνι Μπανίγια, γεγονός που θα ενίσχυε τις ιρακινές εξαγωγές ενέργειας προς τη Συρία και ενδεχομένως προς την Ευρώπη. Ομοίως το Ιράκ θα μπορούσε να επωφεληθεί από το χαμηλό κόστος των συριακών εξαγωγών φαρμάκων, γεωργικών προϊόντων και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων[12].

Μαρόκο

Ο Υπουργός Εξωτερικών του Μαρόκου δήλωσε ότι η χώρα του ήταν πάντα ξεκάθαρη, αναφορικά με τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας, της εθνικής κυριαρχίας και της ενότητας του συριακού λαού. Το Ραμπάτ ελπίζει ότι αυτές οι εξελίξεις θα φέρουν σταθερότητα στη Συρία και ένα καλύτερο μέλλον για τον συριακό λαό[13]. Καθώς οι αραβικές χώρες συνεχίζουν να επανεξετάζουν τις πολιτικές τους για τη Συρία, υπάρχουν αναφορές ότι το Μαρόκο εξετάζει το ενδεχόμενο της επαναλειτουργίας της πρεσβείας του στη Δαμασκό, για πρώτη φορά από το 2012.

Το Μαρόκο είχε ιστορικά τεταμένες σχέσεις με το καθεστώς Άσαντ στη Συρία. Υπό τον Χαφέζ αλ-Άσαντ, η Συρία υποστήριξε την Αλγερία στον Πόλεμο της Άμμου και διατήρησε την υποστήριξή της στο Μέτωπο Πολισάριο, την αυτονομιστική ομάδα που διεκδικεί ανεξαρτησία στην περιοχή της Δυτικής Σαχάρας. Μάλιστα, η πρόσφατη πτώση του καθεστώτος Άσαντ οδήγησε ακόμη και στην ανακάλυψη της χρήσης συριακού εδάφους από το Ιράν, για την εκπαίδευση μελών του Μετώπου Πολισάριο. Ενώ η νέα συριακή κυβέρνηση δεν έχει τοποθετηθεί για το Μέτωπο Πολισάριο, η μακροχρόνια εχθρότητά της προς τον

[12] International Institute for Strategic Studies. 2025. Regional Reactions to the transition in Syria. Iraq: a complex stance. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 8/4/2025)

[13]Kayali B., Can Y. Reactions from MENA Governments on the Fall of the Assad Regime. Marocco. https://www.wilsoncenter.org/article/reactions-mena-governments-fall-assad-regime (πρόσβαση: 8/4/2025)

ιρανικό άξονα υποδηλώνει ότι θα υιοθετήσει, είτε ουδέτερη είτε δυσμενή άποψη για το αυτονομιστικό κίνημα[14].

Αλγερία και Τυνησία

Η ταχεία πτώση του Προέδρου Άσαντ αιφνιδίασε την Αλγερία και την Τυνησία, με τις χώρες του Μάγκρεμπ να παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις, καθώς το μέλλον της χώρας παραμένει ρευστό. Υπολόγιζε στην υποστήριξη ορισμένων βορειοαφρικανικών χωρών, απέναντι σε αυτό που αποκαλούσαν «τρομοκρατικές επιθέσεις» από το μωσαϊκό των ομάδων ανταρτών που είχαν θέσει, υπό τον έλεγχό τους τις κυριότερες πόλεις της Συρίας. Μία τέτοια χώρα ήταν η Αλγερία, όπου η κυβέρνηση της χώρας είχε ανακοινώσει την υποστήριξή της στην κυβέρνηση Άσαντ, απέναντι σε αυτές τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Όμως μετά την ανακοίνωση της φυγής του Μπασάρ αλ Άσαντ στη Μόσχα, η Αλγερία υιοθέτησε *μια πιο επιφυλακτική στάση. Σε ανακοίνωσή του το Υπουργείο Εξωτερικών κάλεσε το νέο καθεστώς να διατηρηθούν τα περιουσιακά στοιχεία και τα επιτεύγματα της χώρας και να δοθεί* βάση στη μελλοντική ανοικοδόμηση μια χώρας για όλους, με θεσμούς που πηγάζουν από τη βούληση του συριακού λαού. Χωρίς να σχολιάσει τη πτώση του Άσαντ, το Αλγέρι κάλεσε όλα τα συριακά μέρη σε διάλογο, χωρίς καμία ξένη ανάμειξη. Η Συρία και η Αλγερία συνδέονται με ιστορικούς δεσμούς που πηγάζουν από την υιοθέτηση κοινού ιδεολογικού, στρατιωτικού και στρατηγικού υπόβαθρου, που σφυρηλατήθηκε από τον παναραβισμό, τους αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες και την συμμαχία με τη Σοβιετική Ένωση. Το κίνημα των Μπααθιστών, του οποίου η Συρία ήταν ένας από τους πυρήνες, άσκησε επιρροή στο Αλγέρι μετά την ανεξαρτησία, ιδίως τη δεκαετία του 1970.

Στην Τυνησία, η προέλαση των αντικαθεστωτικών δυνάμεων από τη βόρειο Συρία καταδικάστηκε από την Τύνιδα αρχικά ως τρομοκρατική επίθεση και το Υπουργείο Εξωτερικών εξέδωσε ανακοίνωση που υπογράμμιζε την πλήρη αλληλεγγύη της Τυνησίας προς τη Συριακή Αραβική Δημοκρατία. Όμως με την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, με νέα ανακοίνωσή του ανέφερε ότι είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί η ασφάλεια του συριακού λαού και να διατηρηθεί η Συρία ως ενιαίο και πλήρως κυρίαρχο κράτος, ώστε να προστατευθεί από τον κίνδυνο του χάους και του κατακερματισμού. Επίσης η Τύνιδα εξέφρασε την πλήρη αλληλεγγύη της στον συριακό λαό, ο οποίος μοιράζεται δεσμούς με τον τυνησιακό. Βέβαια η

[14] Kirkpatrick T. Marocco Looks to Revive Relations with Syria as Hope Returns to Damascus. https://www.moroccoworldnews.com/2025/02/164751/morocco-looks-to-revive-relations-with-syria-as-hope-returns-to-damascus/ (πρόσβαση: 8/4/2025)

εγγύτητα είναι λιγότερο σημαντική από ό,τι με την Αλγερία. Η Τυνησία, η πρώτη χώρα που βίωσε τις αραβικές εξεγέρσεις το 2011, ενέκρινε τον εξοστρακισμό της Συρίας από τον Αραβικό Σύνδεσμο, ενώ ο πρώτος δημοκρατικά εκλεγμένος Πρόεδρος της Τυνησίας, εξέφρασε την υποστήριξή του στη συριακή αντιπολίτευση. Ακολούθησε διπλωματική ρήξη με το κλείσιμο των πρεσβειών, ενώ η χώρα υποδέχθηκε μερικές χιλιάδες Σύριους πρόσφυγες το 2015. Οι σχέσεις Τυνησίας – Συρίας άρχισαν να αναθερμαίνονται το 2017, όταν ο τότε Πρόεδρος της Τυνησίας δήλωσε ότι δεν είχε καμία αντίρρηση να ομαλοποιηθούν οι σχέσεις των δύο χωρών, μόλις βελτιωθεί και σταθεροποιηθεί η κατάσταση στη Συρία[15].

Παλαιστίνη

Η Παλαιστινιακή Αρχή σε ανακοίνωσή της ανέφερε ότι σέβεται την βούληση του συριακού λαού και τις πολιτικές του επιλογές, με τρόπο που να εγγυάται την ασφάλεια και τη σταθερότητά του. Η παλαιστινιακή προεδρία πρόσθεσε επίσης ότι υπάρχει ανάγκη σεβασμού της ενότητας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Συρίας και συνεχής πρόοδος και ευημερία για τον συριακό λαό. Η Χαμάς σε μια ανακοίνωση που εξέπληξε πολλούς, συνεχάρη τον συριακό λαό για την επίτευξη των προσδοκιών του για ελευθερία και δικαιοσύνη, με την πτώση του Προέδρου Άσαντ και καλεί όλα τα τμήματα του συριακού λαού να ενωθούν και να ενισχύσουν την εθνική αλληλεγγύη[16].

Τόσο ο Χαφέζ και ο Μπασάρ αλ-Άσαντ, όσο και τώρα η Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, είχαν άμεσο αντίκτυπο στη διαμόρφωση της παλαιστινιακής πολιτικής δομής στη Συρία και στη συριακή πολιτική έναντι του ισραηλινο-παλαιστινιακού αγώνα. Η παραδοσιακή παλαιστινιακή πολιτική δομή στη Συρία, την οποία η δυναστεία Άσαντ έχτισε επί πέντε δεκαετίες, έχει πλέον καταρρεύσει, και με τη νέα συριακή ηγεσία θα αλλάξει αναγκαστικά και η πολιτική απέναντι στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη.

Παράδειγμα αποτελεί το γεγονός, όταν η Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ εισήλθες τη Δαμασκό τον Δεκέμβριο του 2024 και ανέτρεψε το καθεστώς Άσαντ, οι ηγέτες της ασχολήθηκαν άμεσα με τις παλαιστινιακές οργανώσεις. Η πρώτη μεγάλη απόφαση της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ ήταν να διαλύσει τον Παλαιστινιακό Απελευθερωτικό Στρατό και να ζητήσει από τις άλλες παλαιστινιακές οργανώσεις να παραδώσουν τα όπλα τους. Ο αλ-Γκολάνι ανακοίνωσε ότι υπό την ηγεσία του, η Συρία δεν θα επιτρέψει να χρησιμοποιηθεί ως βάση για την εξαπόλυση

[15] Farge E. Fall of Assad: Algeria and Tunisia shift positions as Maghreb reacts to Syria upheaval. https://www.middleeasteye.net/news/fall-assad-maghreb-countries-concerned-about-developments-syria (πρόσβαση: 9/4/2025)

[16] Kayali B., Can Y. Reactions from MENA Governments on the Fall of the Assad Regime. Marocco. https://www.wilsoncenter.org/article/reactions-mena-governments-fall-assad-regime (πρόσβαση: 15/4/2025)

επιθέσεων εναντίον γειτόνων και εθνών και ότι η Συρία θα συνεχίσει να τηρεί την συμφωνία αποχώρησης του 1974 με το Ισραήλ. Αυτή είναι η πάγια θέση του από τότε που κατέλαβε την εξουσία, παρά τους ισραηλινούς βομβαρδισμούς των στρατιωτικών βάσεων της Συρίας, αμέσως μετά την πτώση του Προέδρου Άσαντ και τη συνεχιζόμενη ισραηλινή εισβολή σε συριακά εδάφη, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών προαστίων της Δαμασκού[17].

Οι χώρες του Κόλπου

Τα τελευταία έξι χρόνια οι χώρες του Κόλπου είχαν αρχίσει να εξομαλύνουν τις σχέσεις τους με το καθεστώς Άσαντ, ενώ αρκετές από αυτές άνοιξαν και πάλι τις πρεσβείες τους στη Δαμασκό, οι οποίες είχαν κλείσει μετά το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου το 2011. Η στροφή αυτή οφειλόταν στο προφανές στρατηγικό κόστος της διατήρησης του Προέδρου Άσαντ απομονωμένου, ακόμη και όταν φαινόταν ότι είχε εδραιωθεί στην εξουσία και η επιρροή του Ιράν στην περιοχή συνέχιζε να αυξάνεται. Οι χώρες του Κόλπου ανέφεραν δημοσίως τις περιφερειακές εντάσεις και τον αυξανόμενο ρόλο των μη αραβικών κρατών στη Συρία ως λόγους για την εξομάλυνση των σχέσεών τους με το συριακό καθεστώς. Η Σαουδική Αραβία ήταν η τελευταία που άνοιξε εκ νέου την πρεσβεία της, στη Δαμασκό τον Σεπτέμβριο του 2024, μετά από παρόμοιες κινήσεις των Η.Α.Ε. και του Μπαχρέιν, τον Δεκέμβριο του 2018, για να «μειωθεί η ιρανική επιρροή». Αντίθετα το Κατάρ κράτησε μια σταθερά επικριτική στάση απέναντι στο καθεστώς Άσαντ, αρνούμενο να προχωρήσει σε εξομάλυνση.

Ο Πρόεδρος Άσαντ έγινε δεκτός ξανά στον Αραβικό Σύνδεσμο το 2023, συμμετέχοντας σε σύνοδο κορυφής στη Σαουδική Αραβία και τα Η.Α.Ε. φέρεται μάλιστα να ήρθαν σε διαπραγματεύσεις με τις Η.Π.Α. με στόχο την εξασφάλιση της ελάφρυνσης των αμερικανικών κυρώσεων στην Συρία, με αντάλλαγμα τον περιορισμό της διακίνησης όπλων του Ιράν, μέσω της Συρίας από τον Πρόεδρο Άσαντ. Όμως με τον Πρόεδρο Άσαντ να έχει καταφύγει στη Μόσχα, μετά την εντυπωσιακά ταχεία πτώση του καθεστώτος, τα κράτη του Κόλπου που είχαν υποστηρίξει τον Πρόεδρο Άσαντ, περιήλθαν σε δυσμενή θέση. Πάντως, η τροπή των γεγονότων προσφέρει στις χώρες αυτές, οι οποίες σπάνια δρουν ως μπλοκ, μια τεράστια ευκαιρία να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να ασκήσουν σημαντική επιρροή στο μέλλον της Συρίας, τόσο πολιτική όσο και οικονομική, αντιμετωπίζοντας παράλληλα την αυξανόμενη προβολή της Τουρκίας στη χώρα.

[17] Betare N. A New Opportunity for Palestinians in Syria. https://arabcenterdc.org/resource/a-new-opportunity-for-palestinians-in-syria/ (πρόσβαση: 15/4/2025)

Λίγο μετά την πτώση του Προέδρου Άσαντ στις 8 Δεκεμβρίου, η Σαουδική Αραβία, τα Η.Α.Ε., το Μπαχρέιν και το Ομάν επανέλαβαν τις διπλωματικές τους δραστηριότητες στη Δαμασκό και με τη σειρά τους ευχαριστήθηκαν από το Τμήμα Πολιτικών Υποθέσεων της νέας συριακής κυβέρνησης σε δήλωση της 12ης Δεκεμβρίου. Η δήλωση αυτή ακολουθούσε τις συναντήσεις που είχε η νέα ηγεσία με τους πρεσβευτές των χωρών αυτών, καθώς και του Κατάρ. Επίσης στις 12 Δεκεμβρίου, το Μπαχρέιν, το οποίο ήταν επικεφαλής του Αραβικού Συνδέσμου εκείνη τη χρονιά, εξέφρασε την υποστήριξή του στη μετάβαση, μέσω επιστολής προς τη νέα ηγεσία στη Συρία. Στις 14 Δεκεμβρίου, η αραβική υπουργική επιτροπή επαφής για τη Συρία (η οποία περιλαμβάνει Άραβες, Δυτικούς και Τούρκους διπλωμάτες) υπογράμμισε την αραβική υποστήριξη για την πολιτική μετάβαση της Συρίας, υπό τις προσωρινές αρχές[18].

Στη Συρία, η νέα ηγεσία της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ έχει επιδείξει σαφές ενδιαφέρον για συνεργασία με τις αραβικές χώρες του Κόλπου. Επιθυμεί διπλωματική υποστήριξη για την πολιτική μετάβαση, την επανένταξη στο αραβικό στρατόπεδο και, ίσως το σημαντικότερο, οικονομική στήριξη και στήριξη στην ανοικοδόμηση, ώστε να συμβάλει στη σταθεροποίηση της χώρας. Επέλεξε το Ριαντ, το Άμπου Ντάμπι και τη Ντόχα, ως τα τρία σημεία για το πρώτο διεθνές ταξίδι του υπηρεσιακού Υπουργού Εξωτερικών, του Υπουργού Άμυνας και του επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών. Σε συνεργασία με την Τουρκία, το Κατάρ έχει ήδη εντείνει τις προσπάθειές του διευκολύνοντας την επαναλειτουργία του αεροδρομίου της Δαμασκού, όντας η πρώτη χώρα που επανάφερε τακτικές πτήσεις προς τη Συρία. Η Ντόχα έχει επίσης αρχίσει να παρέχει υποστήριξη στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, σε συνεργασία με την Άγκυρα και προσφέρθηκε να βοηθήσει στη καταβολή των μισθών του δημοσίου τομέα. Η Σαουδική Αραβία πιέζει επίσης για την άρση των δυτικών κυρώσεων. Μόνο τα Η.Α.Ε. φαίνεται να διατηρούν μια πιο διστακτική προσέγγιση, δεδομένων των συνεχιζόμενων ανησυχιών τους για τον ισλαμικό χαρακτήρα της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ [19].

[18] Pelayo J. What role will the Gulf States play in shaping the new Syria?. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/what-role-will-gulf-states-play-in-shaping-the-new-syria/ (πρόσβαση: 15/4/2025)

[19] Tasinato E. All change: How Europeans and the Guld Arab states can promote Syria's political transition. https://ecfr.eu/article/all-change-how-europeans-and-gulf-arab-states-can-promote-syrias-political-transition/ (πρόσβαση: 15/4/2025)

Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Λόγω της αστραπιαίας κατάρρευσης του καθεστώτος Άσαντ, τα Η.Α.Ε. ήταν τα πιο επιφυλακτικά από τα αραβικά κράτη του Κόλπου, στην προσέγγισή τους προς τη νέα συριακή κυβέρνηση. Τα τελευταία χρόνια, τα Η.Α.Ε., μαζί με το Μπαχρέιν και το Ομάν, είχαν πρωτοστατήσει στην προσπάθεια επανένταξης του καθεστώτος Άσαντ στη διεθνή κοινότητα. Τα Η.Α.Ε. ήταν το πρώτο αραβικό κράτος που άνοιξε εκ νέου την πρεσβεία του στη Δαμασκό το 2018, υποδέχθηκε τον Πρόεδρο Άσαντ το 2022 και τάχθηκε υπέρ της επανεισδοχής της χώρας στον Αραβικό Σύνδεσμο το 2023. Τα Η.Α.Ε. είχαν ασκήσει πιέσεις στις Η.Π.Α. ενόψει της πιθανής λήξης των κυρώσεων κατά τις Συρίας, τον Δεκέμβριο του 2024, με αντάλλαγμα τον περιορισμό των δεσμών της Δαμασκού με την Τεχεράνη. Λίγες ημέρες πριν από την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ στις αρχές Δεκεμβρίου 2024, ο Πρόεδρος των Η.Α.Ε. εξέφρασε την αλληλεγγύη της χώρας του προς τη Συρία και την υποστήριξή της στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού.

Από την σκοπιά των Η.Α.Ε., το καθεστώς Άσαντ φαινόταν να μην έχει βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις στον ορίζοντα. Δεδομένης της εχθρότητάς τους προς την ισλαμιστική ιδεολογία, τα Η.Α.Ε. ανησυχούσαν ότι ο διάδοχος του καθεστώτος Άσαντ θα μπορούσε να βλάψει τα συμφέροντα των Εμιράτων. Αντί να απομονώνουν το καθεστώς Άσαντ, τα Η.Α.Ε. υποστήριξαν ότι η προσφορά κινήτρων θα μπορούσε να ενθαρρύνει τη Συρία να υποχωρήσει, όσον αφορά τους δεσμούς της με το Ιράν και να περιορίσει το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, αν και οι ελπίδες αυτές διαψεύστηκαν από την ορατή έλλειψη συνεργασίας του καθεστώτος με την υπουργική επιτροπή συνδέσμου που συγκροτήθηκε, μετά την σύνοδο κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου το 2023 στη Τζέντα. Τα Η.Α.Ε. προσέγγισαν έτσι τη νέα συριακή κυβέρνηση με επιφύλαξη. Οι ηγέτες του μίλησαν τηλεφωνικά και τα Η.Α.Ε. υποδέχθηκαν τον Σύριο Υπουργό Εξωτερικών στο Άμπου Ντάμπι, στις αρχές Ιανουαρίου 2025, αλλά δεν έχουν στείλει ακόμα αντιπροσωπεία στη Δαμασκό. Το Άμπου Ντάμπι πιθανότατα θα περιμένει και θα παρατηρεί τη συμπεριφορά της νέας ηγεσίας της Συρίας.

Τα Η.Α.Ε. ανησυχούν ότι υπό την κυριαρχία της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, η Συρία θα μπορούσε να μετατραπεί σε περιφερειακό κόμβο για τις τρομοκρατικές ομάδες και τη Μουσουλμανική Αδελφότητα την οποία τα ΗΑΕ θεωρούν τρομοκρατική οργάνωση. Τον Ιανουάριο του 2025, τα Η.Α.Ε. πρόσθεσαν 19 άτομα και οντότητες που φέρονται να συνδέονται με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, σε τοπικούς καταλόγους τρομοκρατίας, ίσως για να σηματοδοτήσουν ότι θα ήταν αντίθετα με την άνθιση της ομάδας στη Συρία, μετά τον

Πρόεδρο Άσαντ. Παρόλο που οι σχέσεις των Η.Α.Ε. με την Τουρκία, τον κύριο περιφερειακό υποστηρικτή των Αδελφών Μουσουλμάνων, έχουν βελτιωθεί από τότε που οι σχέσεις τους επανήλθαν πλήρως το 2021, εντούτοις θεωρούν την αυξανόμενη περιφερειακή επιρροή της Άγκυρας ως δυνητικά αποσταθεροποιητική.

Ωστόσο, τα Η.Α.Ε. είναι σε θέση να διαδραματίσουν ανθρωπιστικό και αναπτυξιακό ρόλο στη Συρία. Μεταξύ 2011 και 2023, τα Η.Α.Ε. δώρισαν περίπου 1 δισεκατομμύριο δολάρια σε ανθρωπιστική βοήθεια, προς τη Συρία και τους Σύριους πρόσφυγες σε τρίτες χώρες. Η δημιουργία του νέου Οργανισμού Βοήθειας των Η.Α.Ε., τον Νοέμβριο του 2024, υποδηλώνει ότι η βοήθεια θα συνεχίσει να κατέχει εξέχουσα θέση στην εξωτερική πολιτική των Η.Α.Ε., από την οποία η Συρία θα μπορούσε να είναι βασικός δικαιούχος[20].

Σαουδική Αραβία

Πριν το ξέσπασμα της συριακής εξέγερσης το 2011, η σχέση μεταξύ της Σαουδική Αραβίας και του καθεστώτος Άσαντ χαρακτηριζόταν από εντάσεις. Γεγονότα όπως η δολοφονία του πρώην Πρωθυπουργού του Λιβάνου το 2005 επιδείνωσε τις εντάσεις, αυτές, πολύ περισσότερο που τα δύο μέρη υποστήριζαν αντίθετες πολιτικές παρατάξεις στο πολιτικό τοπίο του Λιβάνου. Επίσης η ενίσχυση της σχέσης του Προέδρου Άσαντ με το Ιράν, η αντίθεση των δύο χωρών όσον αφορά τις ενέργειες της Χεζμπολάχ και η περιγραφή των αράβων ηγετών ως «μισών ανθρώπων», οδήγησαν στην αύξηση των σαουδο-συριακών εντάσεων. Μια προσπάθεια συμφιλίωσης πραγματοποιήθηκε στην Αραβική Σύνοδο Κορυφής στο Κουβέιτ το 2009, με αποκορύφωμα την επίσκεψη του πρώην βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας, στη Δαμασκό. Το 2011 η Σαουδική Αραβία διατήρησε αρνητική στάση απέναντι στις εξεγέρσεις που σημειώθηκαν στη περιοχή, θεωρώντας τες ως απειλή για την περιφερειακή σταθερότητα και φοβούμενη την πιθανή άνοδο του πολιτικού Ισλάμ. Παρ' όλα αυτά, η Σαουδική Αραβία υποστήριξε την εξέγερση κατά του Άσαντ, με γνώμονα την εχθρότητά της απέναντί του και την επιθυμία της να αντιμετωπίσει την ιρανική επιρροή στη περιοχή.

Η Σαουδική Αραβία έχει ευνοήσει παρατάξεις που συνδέονται λιγότερο με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και την Αλ Κάιντα, όπως ορισμένες παρατάξεις του Ελεύθερου Συριακού Στρατού και πιο σαλαφιστικές ομάδες, όπως ο Στρατός του Ισλάμ. Η στάση των Αδελφών Μουσουλμάνων επηρέασε επίσης και την υποστήριξη της Σαουδικής Αραβίας προς

[20] International Institute for Strategic Studies. Regional Reactions to the transition in Syria. United Arab Emirates. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 17/4/2025)

την συριακή πολιτική αντιπολίτευση. Η Σαουδική Αραβία προτιμούσε κοσμικές και εθνικές προσωπικότητες που ήταν αποστασιοποιημένες από το πολιτικό Ισλάμ. Τον Δεκέμβριο του 2015 η Σαουδική Αραβία σχημάτισε την Ανώτατη Επιτροπή Διαπραγματεύσεων στο Ριαντ, αυξάνοντας έτσι την επιρροή της εντός της συριακής πολιτικής αντιπολίτευσης, ενώ μείωσε τον ρόλο των Αδελφών Μουσουλμάνων. Η κρίση του Κόλπου το 2017, η οποία ξέσπασε όταν η Σαουδική Αραβία, τα Η.Α.Ε., το Μπαχρέιν και η Αίγυπτος διέκοψαν τις διπλωματικές τους σχέσεις με το Κατάρ, κατηγορώντας το για αποσταθεροποίηση της περιοχής, κατακερμάτισε τις δυνάμεις της συριακής αντιπολίτευσης. Ο διαχωρισμός αυτός οδήγησε στη δημιουργία ανταγωνιστικών συμμαχιών που πήραν θέση στην κρίση και είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της πολιτικής τους αποτελεσματικότητας.

Με την υποστήριξη της Ρωσίας και του Ιράν, ο Πρόεδρος Άσαντ ανέκτησε με επιτυχία το μεγαλύτερο μέρος της Συρίας, μέχρι το 2018. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην αντίληψη ότι ο συριακός εμφύλιος πόλεμος είχε ολοκληρωθεί υπέρ του Άσαντ, ωθώντας αρκετές περιφερειακές χώρες να επανεκτιμήσουν τις σχέσεις τους μαζί του. Τα Η.Α.Ε. πρωτοστάτησαν στην αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων, ανοίγοντας εκ νέου την πρεσβεία τους στη Δαμασκό. Η προσέγγιση των Η.Α.Ε. τόνισε τη σημασία ενός ισχυρού «κοσμικού» αραβικού έθνους-κράτους για την αντιμετώπιση των εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων. Η Σαουδική Αραβία συμμερίστηκε αυτή την προοπτική, ωστόσο δεν έκανε σημαντικά βήματα για την εξομάλυνση των σχέσεων με τον Πρόεδρο Άσαντ, μέχρι το 2023[21].

Μετά την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, η Σαουδική Αραβία, εκμεταλλευόμενη τη θέση της ως περιφερειακή δύναμη, αλλά και εκμεταλλευόμενη την πολιτική παράλυση των πρώτων ημερών της κυβέρνησης Τραμπ, διαδραματίζει πιο ενεργό ηγετικό ρόλο στον συντονισμό των περιφερειακών και διεθνών διπλωματικών και ανθρωπιστικών προσεγγίσεων έναντι της Συρίας. Με εκτιμήσεις για τους *de facto* Σύριους πρόσφυγες στη Σαουδική Αραβία να κυμαίνονται από περίπου 500.000 έως 2.5 εκατομμύρια άτομα, η Σαουδική Αραβία έχει συμφέρον να υπάρξει σταθερότητα στη Συρίας σε περίπτωση που η νέα κυβέρνηση επιθυμεί να διευκολύνει τον επαναπατρισμό των Σύριων υπηκόων. Η νέα συριακή κυβέρνηση στρέψει το ενδιαφέρον της προς την Σαουδική Αραβία, όπως δείχνει το γεγονός ότι το Ριαντ ήταν ο

[21] Arab Center for Research & Policy Studies. 2025. Saudi Arabia's Cautious Embrace of the New Syria. https://www.dohainstitute.org/en/PoliticalStudies/Pages/saudi-arabia-cautious-embrace-of-the-new-syria.aspx (πρόσβαση: 17/4/2025)

πρώτος εξωτερικός προορισμός τόσο του μεταβατικού Προέδρου της Συρίας, όσο και του Υπουργού Εξωτερικών.

Η Σαουδική Αραβία βλέπει την πτώση του καθεστώτος Άσαντ ως μια ευκαιρία να επαναβεβαιώσει την επιρροή της στην περιοχή. Οι προηγούμενες προσπάθειές της να εξασφαλίσει τη συνεργασία του καθεστώτος σε βασικά ζητήματα είχαν αποτύχει. Ο ενθουσιασμός της νέας συριακής κυβέρνησης για την αποκατάσταση των σχέσεων της με το Ριαντ παρέχει επομένως στους Σαουδάραβες την ευκαιρία να συμβάλουν στην διαμόρφωση των εξελίξεων στην Συρία προς όφελός τους. Ωστόσο η νέα πραγματικότητα της Συρίας εγκυμονεί κινδύνους για τη Σαουδική Αραβία. Το Ριαντ θέλει να εξισορροπήσει την επιρροή της Τουρκίας στη νέα συριακή κυβέρνηση, να αποτρέψει το Ιράν από το να αποκτήσει εκ νέου ερείσματα στη Συρία, να ανακόψει τη ροή ναρκωτικών και να διασφαλίσει ότι η Συρία δεν θα χρησιμεύσει ως καταφύγιο για τρομοκρατικές οργανώσεις. Θα προσπαθήσει να διαμορφώσει τη συμπεριφορά της νέας συριακής κυβέρνησης αξιοποιώντας τη διπλωματική της επιρροή και τους οικονομικούς της πόρους για την ανοικοδόμηση της χώρας[22].

Κατάρ

Μεταξύ των αραβικών κρατών του Κόλπου, το Κατάρ είναι αναμφισβήτητα ο κύριος ωφελημένος από την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ. Η Ντόχα ήταν ο πιο σταθερός αντίπαλος του Προέδρου Άσαντ, μεταξύ των κρατών του Κόλπου και είχε υποστηρίξει τις προσπάθειες που έγιναν το 2022 για την ενοποίηση των ετερόκλητων ομάδων της συριακής αντιπολίτευσης. Η εχθρότητα του Κατάρ προήλθε τόσο από την ιδεολογία των ηγετών του, οι οποίοι ευνοούν ισλαμιστικές ομάδες και κυβερνήσεις με δεσμούς με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, όσο και από τη γεωστρατηγική του ευθυγράμμιση με τη Τουρκία, οι σχέσεις της οποίας με το καθεστώς Άσαντ ήταν τεταμένες. Το Κατάρ αντιτάχθηκε δημοσίως, χωρίς να επιδιώξει να ασκήσει βέτο, στην επανεισδοχή της Συρίας στον Αραβικό Σύνδεσμο το 2023. Σε αντίθεση με το Μπαχρέιν, το Ομάν και τα Η.Α.Ε., το Κατάρ επέλεξε να μην αποκαταστήσει τις διπλωματικές σχέσεις με τη Συρία, μετά τη ρήξη τους το 2011.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ημερών του καθεστώτος Άσαντ, το Κατάρ φιλοξένησε τα μέλη της Διαδικασίας της Αστάνας (το Ιράν, τη Ρωσία και την Τουρκία, εκτός όμως από την Αίγυπτο, το Ιράκ, την Ιορδανία και τη Σαουδική Αραβία) για να συζητήσουν την κατάσταση στη Συρία. Μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ, ο νεοδιορισθέντας

[22] International Institute for Strategic Studies. Regional Reactions to the transition in Syria. Saudi Arabia. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 17/4/2025)

πρόεδρος της Υπηρεσίας Κρατικής Ασφάλειας του Κατάρ συναντήθηκε με τον Τούρκο ομόλογό του για συνομιλίες με τον ηγέτη της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, καταδεικνύοντας την έκταση του συντονισμού μεταξύ Άγκυρας και Ντόχα στη Συρία. Η Ντόχα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη στενή ευθυγράμμισή της με την Άγκυρα, για να ασκήσει μεγαλύτερη επιρροή στη νέα κυβέρνηση στη Δαμασκό, μεταξύ άλλων, για να επιτύχει συνεργασία σε θέματα ασφαλείας και πληροφοριών ή για να αποκτήσει προνομιακή πρόσβαση σε προσοδοφόρες οικονομικές ευκαιρίες στη Συρία.

Το Κατάρ είναι έκτοτε το πιο πρόθυμο από τα κράτη του Κόλπου, να αγκαλιάσει τη νέα κυβέρνηση στη Δαμασκό. Ο Υπουργός Εξωτερικών του Κατάρ ήταν ο πρώτος υψηλόβαθμος αξιωματούχος από τον Κόλπο που επισκέφτηκε τη Δαμασκό στις 23 Δεκεμβρίου 2024, τερματίζοντας μία ρήξη άνω των 13 ετών μεταξύ των δύο χωρών. Τον Ιανουάριο του 2025, ο εμίρης του Κατάρ έγινε ο πρώτος ξένος ηγέτης που επισκέφθηκε τη Συρία. Το Κατάρ έχει δεσμευτεί να βοηθήσει τη Συρία στις ανάγκες ανασυγκρότησής της, συμπεριλαμβανομένης της παροχής υποστήριξης για τη λειτουργία του διεθνούς αεροδρομίου της Δαμασκού και σύμφωνα με πληροφορίες, να χρηματοδοτήσει τις αυξήσεις των μισθών στο δημόσιο τομέα, που υποσχέθηκε η νέα συριακή κυβέρνηση. Το Κατάρ και η Τουρκία πρόκειται επίσης να αποστείλουν πλωτά εργοστάσια παραγωγής ενέργειας στη Συρία, μετά τη χαλάρωση των κυρώσεων των Η.Π.Α. σε βάρος της χώρας[23].

Μπαχρέιν και Κουβέιτ

Ο βασιλιάς του Μπαχρέιν εξέφρασε την ετοιμότητά του να συνεργαστεί με τη νέα κυβέρνηση της Συρίας. Ο βασιλιάς έστειλε επιστολή στον μεταβατικό Πρόεδρο της Συρίας Αλ Σάρα, τονίζοντας ότι το βασίλειο του Κόλπου είναι υπέρ της διατήρησης της εδαφικής ακεραιότητας, της ασφάλειας και της σταθερότητας της Συρίας. Εξέφρασε επίσης την ελπίδα ότι η Συρία θα επιστρέψει στον αυθεντικό της ρόλο στον Αραβικό Σύνδεσμο. Το Υπουργείο Εξωτερικών του Μπαχρέϊν δήλωσε ότι παρακολουθεί με μεγάλο ενδιαφέρον τις εξελίξεις στη Συρία, τονίζοντας την ανάγκη της διατήρησης της ενότητας της χώρας. Σε ανακοίνωσή του επιβεβαίωσε την ανάγκη να γίνει σεβαστή η ανεξαρτησία και η κυριαρχία της Συρίας επί των εδαφών της και να διασφαλιστεί η προστασία των Σύριων και ο τερματισμός της αιματοχυσίας. Το υπουργείο επιβεβαίωσε επίσης την υποστήριξη του Μπαχρέϊν προς τη

[23] International Institute for Strategic Studies. Regional Reactions to the transition in Syria. Qatar. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 23/4/2025)

Συρία, για την επίτευξη σταθερότητας, με τη διατήρηση των εθνικών δεσμών και του διαλόγου[24].

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλά κράτη του Κόλπου έχουν κάνει μια ρεαλιστική στροφή στο θέμα της Συρίας. Όμως η ταχεία προέλαση των Σύριων ανταρτών προκάλεσε επίσης και σημαντικές ανησυχίες για κάποιες χώρες. Οι φόβοι σχεδόν όλων των χωρών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, έγκεινται στην ισλαμιστικό προσανατολισμό της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, πρώην θυγατρικής της Αλ Κάιντα. Μόνο τα μέσα ενημέρωσης, που συνδέονται με το Κατάρ, υπογράμμισαν τις προσπάθειες της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ να αποστασιοποιηθεί από την υπερεθνική τζιχάντ.

Ωστόσο, τώρα τα αραβικά κράτη του Κόλπου έχουν κοινό συμφέρον να προσπαθήσουν να κάνουν τη νέα Συρία να λειτουργήσει. Έχουν εκφράσει την προθυμία τους να δοκιμάσουν τη νέα ηγεσία της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ η οποία, παρά το παρελθόν της, επιδεικνύει μετριοπάθεια και ρεαλισμό σε βασικά ζητήματα. Το ενδιαφέρον των κρατών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, έγκειται στην ενίσχυση των πολιτικών και οικονομικών σχέσεων τους, όπως επίσης και στην συνεργασία σε θέματα ασφάλειας, με τη Δαμασκό για την αντιμετώπιση ζητημάτων που τους ενδιαφέρουν, όπως η διακίνηση του ναρκωτικού Captagon και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Πράγματι, έχουν αρχίσει να εργάζονται για την προώθηση μιας πολιτικής διαδικασίας που ελπίζουν ότι θα εξασφαλίσει διεθνή υποστήριξη, όπως έδειξε η διάσκεψη της Σαουδικής Αραβίας για τη Συρία. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στην άρση των κυρώσεων για την επιτάχυνση της ανθρωπιστικής και οικονομικής βοήθειας, με νέα έμφαση στη στήριξη μιας πολιτικής μετάβασης, υπό την νέα ηγεσία της Συρίας και χωρίς αποκλεισμούς. Ένα βασικό σημείο στο οποίο έδωσαν έμφαση οι συμμετέχοντες ήταν η ανοικοδόμηση της Συρίας ως «ενιαίου, ανεξάρτητου και ασφαλούς αραβικού κράτους», το οποίο θα προστατεύεται από την τρομοκρατία και την εξωτερική επιθετικότητα.

Παρά την επίδειξη ενότητας, η Σαουδική Αραβία και τα Η.Α.Ε. παραμένουν επιφυλακτικοί ως προς τη δηλωμένη μετριοπάθεια της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ και την ικανότητά της να ενοποιήσει τη Συρία. Ανησυχούν επίσης για άλλους ριζοσπαστικούς ισλαμιστές που εξακολουθούν να είναι παρόντες στο συριακό έδαφος και για την τουρκική επιρροή στη χώρα. Θεωρούν την Τουρκία ως σημαντική περιφερειακή πρόκληση για τη δική τους επιρροή. Τα δύο αυτά κράτη δεν θέλουν να δουν την ανάδυση μιας Συρίας με τουρκική

[24] Kayali B., Can Y. Reactions from MENA Governments on the Fall of the Assad Regime. Marocco. https://www.wilsoncenter.org/article/reactions-mena-governments-fall-assad-regime (πρόσβαση: 23/4/2025)

κυριαρχία και ισλαμιστικό προσανατολισμό και φοβούνται ότι οι εντάσεις στα βορειοανατολικά της χώρας, μεταξύ των Κουρδικών Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων και της Τουρκίας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από την Τεχεράνη. Παρά τις ανησυχίες αυτές, το Ριαντ και το Άμπου Ντάμπι αναγνωρίζουν ότι δεν υπάρχει σήμερα εναλλακτική λύση στην Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, αν θέλουν να διασφαλίσουν τα στρατηγικά τους συμφέροντα στη χώρα, μεταξύ άλλων, για να προσπαθήσουν να αμβλύνουν την ισχυρή επιρροή της Τουρκίας στη Συρία[25].

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η Σαουδική Αραβία και η Χάϊατ Ταχρίρ αλ Σάμ

Πρώτον, οι δύο χώρες βλέπουν την αλλαγή στη Συρία, ως μια σημαντική ευκαιρία να υπονομεύσουν την ιρανική επιρροή στην περιοχή του Λεβάντε. Παρόλο που το Ριαντ αποκατάστησε τις διπλωματικές του σχέσεις με την Τεχεράνη, μετά την επιτυχή κινεζική διαμεσολάβηση και παρόλο που το Ριαντ όσο και το Άμπου Ντάμπι συνεργάστηκαν με την ιρανική κυβέρνηση για την αποκλιμάκωση της κατάστασης στην Υεμένη και τον τερματισμό των εχθροπραξιών εκεί, η εξωτερική πολιτική της Σαουδικής Αραβίας και των Η.Α.Ε. παρέμεινε επιφυλακτική απέναντι στον ρόλο του Ιράν στο Ιράκ, τη Συρία, το Λίβανο και την Υεμένη. Το γεγονός ότι οι ισραηλινές στρατιωτικές επιχειρήσεις έχουν αποδυναμώσει σημαντικά τη Χαμάς και τη Χεζμπολάχ, και συνεπώς το Ιράν, σε συνδυασμό με την απώλεια του συμμάχου του Ιράν, τον Πρόεδρο Άσαντ, δημιούργησε ελπίδα στις δυνάμεις του Κόλπου ότι μπορούν να βοηθήσουν να εκδιωχθεί το Ιράν από τη Συρία και να αποκοπούν οι δεσμοί του μεταξύ Ιράν και Λιβάνου. Στηρίζοντας την κυβέρνηση υπό την ηγεσία της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, οι Σαουδάραβες και οι Εμιρατινοί ελπίζουν ότι το Ιράν δεν θα έχει ποτέ ξανά προπύργιό του τη Συρία. Η κυβέρνηση Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ επιβεβαίωσε τις ελπίδες του Ριαντ και του Άμπου Ντάμπι, εκδίδοντας ένα διάταγμα που απαγόρευε στους Ιρανούς να ταξιδεύουν στη Συρία.

Δεύτερον, το Άμπου Ντάμπι και το Ριαντ έχουν πάρει πολύτιμα μαθήματα από τα λάθη του παρελθόντος, κατά τη διάρκεια ασταθών περιόδων στο Ιράκ και την Υεμένη, τα οποία καθοδηγούν την εμπλοκή τους στη Συρία μετά τον Πρόεδρο Άσαντ. Στο Ιράκ, η Σαουδική Αραβία και τα Η.Α.Ε. αποφάσισαν να μην εμπλακούν μετά την απομάκρυνση του Σαντάμ Χουσεΐν το 2003, πράγμα που σήμαινε ότι μόνο οι Αμερικανοί και οι Ιρανοί απέκτησαν επιρροή στην ιρακινή πολιτική. Στην Υεμένη, τα Η.Α.Ε. και η Σαουδική Αραβία

[25] Tasinato E. All change: How Europeans and the Guld Arab states can promote Syria's political transition. https://ecfr.eu/article/all-change-how-europeans-and-gulf-arab-states-can-promote-syrias-political-transition/ (πρόσβαση: 15/4/2025)

ακολούθησαν μια πολιτική αγνόησης των συγκρούσεων μεταξύ 2012 και 2015, έως ότου το χρηματοδοτούμενο και εξοπλισμένο, από το Ιράν, κίνημα Χούθι, κατέλαβε την βόρεια Υεμένη και προχώρησε σε πόλεμο εναντίον άλλων ομάδων. Το Ριαντ και το Άμπου Ντάμπι έσπευσαν να ηγηθούν ενός αραβικού συνασπισμού για την εκδίωξη των Χούθι. Οι δύο χώρες ενεπλάκησαν, σε αυτό που εξελίχθηκε, σε έναν αιματηρό πόλεμο που επεκτάθηκε πέρα από τα σύνορα της Υεμένης. Η Σαουδική Αραβία και τα Η.Α.Ε. αναγκάστηκαν να πληρώσουν τεράστιο πολιτικό τίμημα και τίμημα για την ασφάλεια τους εξαιτίας του αρχικού τους δισταγμού να εμπλακούν στην Υεμένη. Στη Συρία, οι ηγέτες του Κόλπου επιδιώκουν να διαδραματίσουν από νωρίς έναν πιο ενεργό ρόλο από ότι σε προηγούμενες περιφερειακές συγκρούσεις.

Τέλος, η Συρία βρίσκεται στον πυρήνα των γεωστρατηγικών μετατοπίσεων στη Μέση Ανατολή, μετά τον πόλεμο της Γάζας. Το αποτύπωμα του Ισραήλ πέρα από το έδαφος του και τα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη, έχει επεκταθεί, ενώ η επιρροή του Ιράν έχει διαβρωθεί, ανοίγοντας το κουτί της Πανδώρας δημιουργώντας πολιτικά ζητήματα και ζητήματα κυριαρχίας στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Η γεωγραφική εγγύτητα των χωρών αυτών με τα κράτη του Κόλπου καθιστά αναγκαία την ενεργό διπλωματική εμπλοκή της Σαουδικής Αραβίας και των Η.Α.Ε., με τη νέα δομή ισχύος και επιρροής της Συρίας σε μια προσπάθεια να αποτραπούν οι επεκτατικές πολιτικές του Ισραήλ και τα νέο-οθωμανικά όνειρα της Τουρκίας, για ηγεμονικό ρόλο στη Μέση Ανατολή. Τόσο το Ριαντ, όσο και το Άμπου Ντάμπι θέλουν επίσης να αποκλείσουν το ενδεχόμενο το Ιράν και περιφερειακοί σύμμαχοι του να ανασυνταχθούν και να επιστρέψουν ως προστάτες στη Συρία,[26] παρ΄όλο που αυτό το ενδεχόμενο δεν φαίνεται πιθανό στο ορατό μέλλον.

Συμπεράσμα

Η πτώση του Μπασάρ αλ-Άσαντ έχει σημαντικές επιπτώσεις, τόσο για τη Συρία όσο και για την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Υπάρχουν τρεις πρωταρχικοί τομείς επιπτώσεων: η δυναμική της περιφερειακής ισχύος, η εσωτερική αστάθεια της Συρίας και οι ανθρωπιστικές συνέπειες, Η πτώση Άσαντ διέλυσε στην πραγματικότητα την ιρανο-ρωσική εταιρική σχέση στην περιοχή, ενώ δημιούργησε νέες ευκαιρίες για την τουρκική επιρροή στη βόρεια Συρία, της οποίας ήδη κατέχει στρατιωτικά σημαντικό τμήμα. Επίσης η όξυνση της προσφυγικής κρίσης, η οικονομική κατάρρευση και η επιδείνωση των βασικών υπηρεσιών

[26] N. Triche, A. Hamzawy. The Gulf Shifts Policies in Response to the “New” Syria. Understanding Why UAE and Saoudi Arabia Are Embracing HTS. https://carnegieendowment.org/research/2025/01/the-gulf-shifts-policies-in-response-to-the-new-syria?lang=en (πρόσβαση: 23/4/2025)

δείχνουν τα σοβαρά προβλήματα της χώρας, ενώ το προσφυγικό ζήτημα παραμένει ανοικτό, πράγμα που μπορεί δυνητικά να αποσταθεροποιήσει τις γειτονικές χώρες, απαιτώντας συνεχή διεθνή παρέμβαση.

Τον Δεκέμβριο του 2024, το καθεστώς Άσαντ, το οποίο βρισκόταν στην εξουσία από το 1970, κατέρρευσε μετά από μια μεγάλη εκστρατεία ανταρτών, υπό την ηγεσία της ισλαμιστικής ομάδας Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ. Ο Άχμεντ αλ-Σάραα, γνωστός και ως Αμπού Μοχάμεντ αλ-Γκολάνι και τότε εμίρης της Χάϊα Ταχρίρ αλ Σάμ, αυτοανακηρύχθηκε αργότερα ως προσωρινός Πρόεδρος της Συρίας, στα τέλη Ιανουαρίου 2025 και τώρα διαχειρίζεται τη μεταπολεμική πορεία της χώρας. Οι περιφερειακοί γείτονες της Συρίας έχουν αποδεχθεί αυτά τα νέα πολιτικά δεδομένα στη Δαμασκό και τώρα κινούνται για να επηρεάσουν τη νέα ηγεσία και να προωθήσουν τα συμφέροντά τους. Το κατά πόσον θα μπορέσουν να συνεργαστούν, τόσο με τη Συρία όσο και μεταξύ τους, θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τη μελλοντική σταθερότητα και τις οικονομικές προοπτικές της Συρίας[27].

Η Συρία έχει μπροστά της μακρύ δρόμο προς τη σταθερότητα και την επιτυχία, με ή χωρίς την υποστήριξη των χωρών του Κόλπου. Δεκαετίες βίαιου αυταρχισμού, μαζικών εκτοπίσεων, εκτεταμένων ανθρωπιστικών κρίσεων και ξένων στρατιωτικών παρεμβάσεων έχουν αφήσει τη χώρα σε εξαιρετικά επισφαλή θέση. Οι κίνδυνοι εθνοτικών και θρησκευτικών συγκρούσεων, καθώς και εδαφικής απόσχισης εξακολουθούν να είναι άμεσοι. Μπορεί κανείς να ελπίζει ότι με τη συγκεκριμένη υποστήριξη του Κατάρ, της Σαουδικής Αραβίας και των Η.Α.Ε., καθώς και με ευρεία περιφερειακή και διεθνή υποστήριξη για μια σταθερή και χωρίς αποκλεισμούς συριακή κυβέρνηση, η Δαμασκός μπορεί να βρει κάποιο φως στην άκρη του τούνελ.

[27] International Institute for Strategic Studies. Regional Reactions to the transition in Syria. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/ (πρόσβαση: 5/5/2025)

Βιβλιογραφία

Άρθρα ξενόγλωσσα

Aftandilian, Gregory. "Arab States Are Normalizing with Syria's Assad Regime." *Arab Center Washington DC*, 2023. https://arabcenterdc.org/resource/arab-states-are-normalizing-with-syrias-assad-regime/.

Arab Center for Research and Policy Studies. "Saudi Arabia's Cautious Embrace of the New Syria." *Arab Center for Research and Policy Studies*, 2025. https://www.dohainstitute.org/en/PoliticalStudies/Pages/saudi-arabia-cautious-embrace-of-the-new-syria.aspx.

Betare, N. "A New Opportunity for Palestinians in Syria." *Arab Center Washington DC*, 2025. https://arabcenterdc.org/resource/a-new-opportunity-for-palestinians-in-syria/.

Farge, Emma. "Fall of Assad: Algeria and Tunisia Shift Positions as Maghreb Reacts to Syria Upheaval." *Middle East Eye*, 2024. https://www.middleeasteye.net/news/fall-assad-maghreb-countries-concerned-about-developments-syria.

International Institute for Strategic Studies. "Regional Reactions to the Transition in Syria." *International Institute for Strategic Studies*, March 2025. https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/03/regional-reactions-to-the-transition-in-syria/.

Kayali, Burcu, and Yusuf Can. "Reactions from MENA Governments on the Fall of the Assad Regime." *Wilson Center*, 2025. https://www.wilsoncenter.org/article/reactions-mena-governments-fall-assad-regime.

Kirkpatrick, Thomas. "Morocco Looks to Revive Relations with Syria as Hope Returns to Damascus." *Morocco World News*, February 2025. https://www.moroccoworldnews.com/2025/02/164751/morocco-looks-to-revive-relations-with-syria-as-hope-returns-to-damascus/.

Malouh, S. "Jordanian Diplomacy towards Syria after the Fall of the Assad Regime." 2025, 1–4. https://www.researchgate.net/profile/Daba-Debo-2/publication/387595514_Jordanian_Diplomacy_towards_Syria_after_the_fall_of_The_Assad_Regime/links/6774f59c894c55208538e415/Jordanian-Diplomacy-towards-Syria-after-the-fall-of-The-Assad-Regime.pdf.

Pelayo, Jose. "What Role Will the Gulf States Play in Shaping the New Syria?" *Atlantic Council*, 2025. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/what-role-will-gulf-states-play-in-shaping-the-new-syria/.

Saleem, Z. B., I. Khan, and Z. Khurshid. "The Fall of Bashar al-Assad: Implications for Syria and the Broader Middle East." *The DSSR*, 2025. https://thedssr.com/index.php/2/article/view/176/203.

Steenkamp, Christina. "Captagon and Conflict: Drugs and War on the Border between Jordan and Syria." *Mediterranean Politics* 30, no. 3 (2025): 478–502. https://doi.org/10.1080/13629395.2023.2297121.

Tasinato, Enrico. "All Change: How Europeans and the Gulf Arab States Can Promote Syria's Political Transition." *European Council on Foreign Relations*, 2025. https://ecfr.eu/article/all-change-how-europeans-and-gulf-arab-states-can-promote-syrias-political-transition/.

Triche, Nicholas, and Amr Hamzawy. "The Gulf Shifts Policies in Response to the 'New' Syria." *Carnegie Endowment for International Peace*, January 31, 2025.

https://carnegieendowment.org/research/2025/01/the-gulf-shifts-policies-in-response-to-the-new-syria?lang=en.

11. The issue of the reconstruction of Syria: Economic and political stakes.

Armando Donninelli[1]

Abstract

This work focuses on the objective of analyzing the question of the reconstruction of Syria, which emerged in December 2024 from a civil war that lasted almost 14 years. Initially, the current context of post-war Syria is exposed, from a human, economic and infrastructure point of view. Subsequently, the main initiatives for the reconstruction of the country, already started or in the starting phase are indicated. The final part will be reserved for the geopolitical significance that the reconstruction can have.

Keywords: Post-war Syria, economic reconstruction, Middle Eastern geopolitics.

The post-war Syria

The war in Syria has left a trail of destruction. Of a total population of 24 million people, more than half, around 13 million people have been forced to abandon their homes due to the armed conflict. Of these refugees approximately 7 million are displaced within the country, particularly in the northern province of Idlib, while another 6 million have fled abroad, mostly to neighboring countries such as Turkey, Lebanon and Jordan[2]. In the sixth months since the conflict ended, around 500.000 Syrians refugees abroad have returned home, but have encountered major problems[3].

There is no unequivocal estimate of the number of homes destroyed by the conflict. According to a study carried out by the UN, at least 328.000 homes have been completely destroyed; some rebel-held neighborhoods were leveled by Bashar al-Assad's government, sometimes under the guise of mine-clearance or redevelopment. In addition to an unspecified

[1] PhD in Law and International Relations
[2] Latschan T., In Data: Syria After the War. University of Taragona, Spain. dw.com/en/in-data-syria-after-the-war/a-71126617 (access: 06/08/2025).
[3] Dumont, J., UNHCR: More than 500.000 Syrians have returned to their country since Assad fell. Infomigrants.net/en/post/64913/unhcr-more-than-500000-syrians-have-returned-to-their-country-since-assad-fell#-text=Since%20the%20fell%2 (access: 06/08/2025).

but very high number of homes that have been severely damaged to the point of being uninhabitable[4].

According to an EU study published in May 2025, 14.5 million people in Syria are living in food insecurity. The same study highlights that approximately 16 million Syrians are in need of humanitarian assistance, particularly in the health sector given that the conflict has seriously damaged hospital and health protection facilities. Brussels researchers highlight how, despite several months having passed since the end of the conflict, approximately 2.5 million Syrian children cannot go to school[5].

The long civil war has caused heavy economic damage, the GDP has contracted by 84%, over 90% of the population lived below the poverty level, more than 70% must turn to the scarce humanitarian services present in the country to satisfy their basic needs. The United Nations Development Programme (UNDP) has calculated that the Syrian civil war has caused the country economic damage of around $923 billion[6]. The same source indicates that today approximately one in four Syrians is unemployed and individual relative indices of economic well-being are at very low level[7].

The collapse of the country's agriculture played a key role in this economic disaster. Before the conflict, 42% of Syrians lived in rural areas and they were occupied at the agricultural sector, together with the processing and marketing its products, employed about half of the country's workers, contributing about a third of total exports. The conflict has displaced about half of the rural population and destroyed irrigation systems, thus severely hitting a fundamental sector of the country's economy, as well as pillar of food security[8].

In addition to agriculture, the other key sector of the Syrian economy, oil production, has been affected by the conflict. Until 2010 Syria produced about 400.000 barrels of oil per

[4] Shahla Z., Syrian Begin to Return to Destroyed Homes. Will Others Follow? thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/12719/syrians-begin-return-destroyed-homes-will-others-follow (access: 06/08/2025).
[5] European Commission: Syria. civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/middle-east-and-northern-africa/syria_en (access: 06/09/2025).
[6] Strategiecs Think Tank, Rebuilding the Syrian Economy After a 14-Year Crisis. strategiecs.com/en/analyses/re building-the-syrian-economy-after-a-14-year-crisis (access: 06/09/2025).
[7] UNDP, Accelerating Economic Recovery is Critical to Reversing Syria's Decline and Restoring Stability. undp.org/arab-states/press-releases/accelerating-economic-recovery-critical-reversing-syrias-decline-and-restoring-stability (access: 06/09/2025).
[8] Scapendonk F. - Rabie, S.,Can Climate-Resilient Agriculture Become an Engine for Syria's Post Conflict Recovery? Newsecuritybeat.org/2025/03/can-climate-resilent-agriculture-become-an-engine-for-syrias-post-conflict-recovery/ (access: 06/09/2025).

day, of which about 150.000 were exported and provided the Syrian state with 20% of its revenues. The conflict has caused daily production of oil barrels to fall an average of around 60.000, not even enough the country's domestic needs[9].

All this has led to a large increase of inflation, according to the latest data provided by the Central Bank of Syria and referring to February 2025, the increase of prices stood at 15.2%. This is certainly an improvement compared with the inflation of February 2024, which was 109.5%, however it does not improve the purchasing power of citizens compared to the war period. This is confirmed by a substantial stagnation in sales activities in the markets[10]. It should be remembered that there are still active monopolies and informal networks that arose during the war, which alter market prices and harm consumers[11].

The country's currency, the Syrian Pound, has suffered a dramatic loss of value due of the conflict. In 2011, 47 Syrian Pounds were needed for one US dollar, today, on the black market for foreign exchange, 10.000 are needed[12]. The Syrian Central Bank foreign exchange reserves are extremely low, with the latest available data indicating around $200 million versus $17 billion before the conflict. This is a fact that demonstrates a context with almost zero financial availability[13]. Then there is the problem of Syria's foreign debt which, according to the new government, would range between $20 billion and $23 billion. This is an amount that Syria alone, with a GDP around $17 billion, is not able to repay. In this, Damascus will have to be helped by the international community, with the aim of allowing it to return to the international capital market, a necessary condition for solid economic development[14].

A significant obstacle to the full resumption of economic and social activities is the lack of electricity, distributed in most of the country for only for two or three hours a day. This is due to the damage to the electricity grid during the war, which has not yet been

[9] Shaffer B., Syria's Energy Sector and its Impact on Stability and Regional Developments. atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/syrias-energy-sector-and-its-impact-on-stability-and-regional-developments (access: 06/09/2025).
[10] Baladi, E., Annual Inflation Rate Decrease in Syria English.enabbaladi.net/archives/2025/03/annual-inflation-rate-decreases-in-syria/ (access: 06/10/2025).
[11] Raba A., "Star Appear Aligned": Experts See Syria on Road to Economic Revival aa.com.tr/en/middle-east/-star-appear-aligned-experts-see-syria-on-road-to-economic-revival/ (access: 06/10/2025).
[12] Alabi R., Syria Weigh Currency Overhaul as Pfound Hits New Lows Themedialine.org/headlines/Syria-weighs-currency-overhaul-as-pfound-hits-new-lows/ (access: 06/10/2025).
[13] Bahah M., As the EU Eases Restrictions, Syria Grapples with a Liquidity Crisis. newsarab.com/analysis/eu-eases-restrictions-syria-grapples-liqudity-crisis (access: 06/15/2025).
[14] Mazarei A., Syria Needs a Debt Restructuring, but that Will Be Difficult. piie.com/blogs/realtime-economics/2025/Syria-needs-debt-restructuring-will-be-difficult (access: 06/15/2025).

repaired, and the lack of fuel to produce electricity, previously supplied by Iran until Bashar al-Assad was in power. Jordan, Turkey and Qatar have pledged to supply Syria with electricity but without significant results so far[15].

As highlighted by a recent study of the Dutch NGO Pax for Peace, the war has also significantly damaged the water infrastructure and contamination key water resources. This has made this resource, which is fundamental for human health and agriculture, of limited availability, particularly in periods of drought, such as in spring of 2025[16]. Transport infrastructure, especially roads, need to be repaired to allow for effective distribution of aid and help revive the economy[17]. As for the overall costs of reconstruction, there are different estimations. One of the most recent and reliable, drawn up by the Middle East Council on Global Affairs and released at the beginning of 2025, indicates an overall cost ranging between $400 and $600 billion[18].

The main initiatives for Syria's reconstruction

As seen previously, the socio-economic situation in Syria is very difficult and it will take years to significantly improve that context. The UN, aware of the gravity of the situation, in November 2024, therefore before the fall of Assad regime, had launched a long term plan for the recovery of the country called Early Recovery Strategy. This plan focuses on four priority domains, namely, health and nutrition; education; water, sanitation and hygiene services; livelihoods -with access to electricity being a key enabler. This plan was strengthened after the fall of Assad regime with the launch of Humanitarian Response Plan which is intended to accelerate some of the actions set out therein[19].

In early January 2025, the new government led by the Islamic movement of Hayat Tahir al-Shat (HTS) announced a program of public administration reform. This program focused on increasing civil service salaries by 400%, from $25 a month until then, and firing "ghost workers". The latter were those who had been hired out of loyalty to the previous

[15] Al Jazeera., Syria Hit with Nationwide Power Outage Amid Grid Failures. aljazeera.com/news/2025/4/1/Syria-hit-with-nationwide-power-.outage-amid-grid-failures (access: 06/10/2025).
[16] Pax., Priorities for Addressing Syria's Water Security Challenges in Early Recovery. Paxforpeace.nl/news/priorities-for-addressing-syrias-water-security-challenges-in-early-recovery/
[17] Cantone, S., Syria Road Ahead: How Transport Infrastructure Could Be the Key to Stability. Euronews.com/2025/01/10/years-road-ahead-how-transport-infrastructure-could-be-the-key-to-stability (access: 06/10/2025).
[18] Saidi N., Whither the New Syria? mecouncil.org/blog-post/whither-the-new-syria/ (access: 06/10/2025).
[19] United Nations., Emerging from War, Syrian Embark on a Path to Stability and Development.. un.org/en/un-chronicle-/emerging-war-syrians-embark-path-stability-and-development (access: 06/11/2025).

regime and were not working; they were estimated to be around 400.000 out of a total of 1.300.000 public employees[20].

After the fall of Assad regime, Turkey showed considerable interest in participating in the reconstruction of transport infrastructure. The Turkish Ministry of Transport has developed a comprehensive plan for the repair and reconstruction of Syria's transport infrastructure, which was received with great interest in Damascus. This program has already started to be implemented in some parts, just think that since February Turkish technicians have been working on the renovation of Damascus airport and also the cooperation in the railway sector is well underway[21].

The EU has organized an international conference of Syria's donors countries on March 17 in Brussels, raising 5.8 billion euro to finance the country's most urgent needs and promote the recovery. It was a demonstration of confidence from the new Syrian government, however there are still many doubts regarding a peaceful and democratic transitions of the new governors of HTS. In fact the US, under President Trump, has not made any donations[22]. Two days later the FAO launched the Emergency and Recovery Plan of Action (ERPA) for the Syrian Arab Republic (2025-2027) to ensure food security for about 10 million of Syrians. The aim of this program is to restore the efficiency of the agricultural system with a series of intervention so that the families do not have to depend on external aid as they do now. This will favor the recovery of a sector, as already seen, once fundamental for the employment and the economy of the country[23].

On May 16, the World Bank announced that a previous loan of about $15 million had been repaid thanks to the intervention of Saudi Arabia and Qatar. At the same time of the operation, the financial institution declared that the conditions had been created to grant new financing for the reconstruction of Syria. In fact the Syrian government has already started

[20] Gulf Today., Syria to Hike $25-a-Month Govt. salaries by 400% from February. gulftoday.ae/news/2025/01/31/Syria-to-hike-25-a-month-govt-salaries-by-400-from-february (access: 06/11/2025).
[21] Tozal, Y.E., Reviving Syria: Turkiye's Vision for Cultural Renewal and Lasting Peace. dailysabah.com/opinion/op-ed/reviving-syria-turkiyes-vision-for-cultural-renewal-and-lasting-peace (access: 06/11/2025).
[22] France 24., EU Pledges €5.8 Billion for Syria and Neighbours to Aid Recovery. france24.com/en/Europe/20250316-syria-eu-aid-conference (access: 06/11/2025).
[23] FAO., FAO Launches its Emergency and Recovery Plan of Action to Restore Agriculture in Syria. fao.org/Syria/news/details/fao-launches-its-emergency-and-recovery-plan-of-action-to-restore-agriculture-in-syria/en (access: 06/11/2025).

negotiations with the World Bank to obtain direct funding to facilitate the access to water and electricity for Syrians[24].

Shortly after US President Trump the EU pledged to lift economic sanctions, Syria, on May 30, signed a major energy contract with a consortium of Qatar, Turkish and companies. This consortium will have to build power plants with gas turbines and photovoltaic systems within three years for a total power of 5.000 megawatts, that is, half of the country's needs. This operation will have a cost of $7 billion and will be financed by regional and international Banks[25].

The fact that US and EU have committed to lifting sanctions against Syria has made it easier to adopt long-term program aimed at solving the country's structural problems. In early June, a delegation from the International Monetary Fund went to Syria in order to begin developing a program strengthen the country's financial institutions. Damascus will have to carry out radical economic reforms, particularly in the tax and banking sectors[26].

The governor of Central Bank of Syria Abulkader Husrieh, in an interview with *Financial Times* on June 9, declared that within a few weeks the country would rejoin the international payments circuit called Swift. This will put an end to the country's economic isolation and will have positive effects in the future on facilitating foreign trade and increasing the transparency of financial transactions[27]. The announced lifting of Western sanctions will certainly favor foreign investments in Syria. Until now, Western sanctions have been the main obstacle to investments by foreign public and private entities, fearful of what consequences could be[28].

Syria's new ruler is very optimistic about an important flux of private investors in the country, but to achieve this goal, taxes have to be lowered and trade has to be liberalized. But beyond this, what Syria will really need in the future to attract private investors and make

[24] Al Jazeera., World Bank Says Syria Eligible for New Loans After Debts Cleared. aljazeera.com/economy/2025/5/16/world-bank-says-syria-eligible-for-new-loans-after-debts-cleared (access: 6/11/2025).
[25] Daily Sabah., Syria Signs $7B Power Deal with Consortium Including Turkish Firms. dailysabah.com/business/energy/Syria-signs-7B-power-deal-with-consortium-including-turkish-firms (access: 6/11/2025).
[26] Blackburn G., Syria's Post-War Economy will Require "Substantial" International Support, IMF Says. euronews.com/2025/06/10/syrias-post-war-economy-will-require-substantial-international-support-info-says (access: 6/12/2025).
[27] Kuruthukulangara J., Syria Rejoin Swift Payment Network Amid Effeort to Rebuild its Economy-Report. seekingalpha.com/news/4456416-syrian-swift-international-payment-network (access: 6/12/2025).
[28] Coonan A., Arbell D., What Next for Syria as Sanctions Lift. steptoe.com/en/news-publications/stepwise-risk-outlook/what-next-for-syria-as-sanctions-lift.html (access: 6/12/2025).

them a pillar of reconstruction, is to ensure security in a country that is very fragmented and with many militias present[29].

The current situation is so difficult that long-term reconstruction programs will be necessary. According to Anwar al-Qassem, an economic analyst of the *Financial Times* and an expert on the context, at least 20 years will be needed to bring the country backs to its pre-war levels[30].

Reconstruction and geopolitics

Syria's reconstruction is intertwined with complex geopolitical interests. In facts, there are many foreign actors that want to play a role in the reconstruction and then have an influence on the country and consequently on the region. It must be said that not all of these countries are interested in an effective reconstruction of Syria, but would, for their own interests, that it remain weakened and fragmented[31].

A decisive intervention by the US in the favor of the Syrian reconstruction would facilitate the situation, not only because of its strength but also because it would further stimulate the international institutions and its allies to materially support this Middle Eastern country. Washington has appointed its ambassador in Turkey, Tom Barrack, as special envoy to Syria with the main task of managing aid[32].

In this sector the US is moving with caution, however it is certain that for its material support Damascus will have to make political concessions, for example to remove the sanctions has demanded full collaboration in fight against ISIS. Probably among the demands of Trump administration will be that of supporting his vision of the Middle East and reaching an agreement with Israel[33].

In this context, the EU position appears very different from that of the USA. First of all because Brussels, unlike Washington, has already committed funds amounting to €2.5

[29] Khansa M., Free Market Economy in Syria: We've this Failure Before. peopledispatch.org/2025/05/21/free-market-economy-in-syria-wewe-seen-this-failure-before/ (acess: 6/15/2025).
[30] Martin N., Alijarah M., Syria Poised for Investment Boom as US Sanctions Eased. dw.com/en/Syria-poised-for-investment-boom-as-us-sanctions-eased/a-72535657 (access: 6/12/2025).
[31] Zadesenets, O., Geopolitical Challenges of Syria for Post-Assad Justice and Reconstruction. hscentre.org/uncategorized/geopolitical-challenges-syria-post-assad-justice-reconstruction/ (access: 6/13/2025).
[32] The Times of India., "to Advance Reconstruction": US Moves to Ease Sanctions on Syria. timesofindia.indiatimes.com/world/us-to-advance-reconstruction-us-moves-to-ease-sanctions-on-syria/articleshow/121373979.cms (access: 6/13/2025).
[33] Ibid.

billion to be used in projects between 2025 and 2026 to support Syria's economic recovery. Furthermore, these projects seem to be freed from rigid political conditions, with the exceptions of those which are the pillars of EU foreign policy, such as peaceful coexistence and respect for human rights. The EU appears to internally divided to place rigid political conditions on the reconstruction projects its finances, but this could be an advantage for their implementation[34].

The country that has moved most quickly in the post-war reconstruction of Syria is certainly Turkey. Turkish companies, following Ankara instructions, have tried to increase their presence in the neighboring country in strategic sectors, such as energy and infrastructure, increasing export to Syria by 37% in the first four months. Following the announced lifting of western sanctions, Turkey's main state owned bank, Zirat Bank, has announced its willingness to finance investments in Syria. With these initiatives Ankara seeks to strengthen its role in the Eastern Mediterranean, including the Kurdish question[35].

According to some analysts Syria's other large neighbor, Iran, is watching the situation hoping that the US presence will not consolidate. In that case, through economic and energy aid, also using its traditional allies in the country, namely the Alawites, it could bring Syria back under its sphere of influence and thus try to effectively damage neighboring Israel. To achieve these goals, regardless of official's declarations, Tehran prefers that Syria remains half-destroyed and divided as it is today[36].

More explicit is the position of Syria's other traditional ally, Russia. At the end of January 2025, Vitaly Naumkin, senior adviser to the Russian government, after preliminary talks between Moscow and Damascus, declared that Russia would be ready to provide economic aid to Syria for reconstruction. However, Moscow's main interest, more than the actual reconstruction of Syria, is the maintenance of its bases in Tartus and Khmeinimim, necessary for its presence in Middle East. Even if the talks did not continue, Moscow's offer is still valid[37].

---

[34] Baoumi H., EU Reset in Syria : A Second Chance for Stability in the Middle East. timep.org/2025/04/02/eu-reset-in-syria-a-second-chance-for-stability-in-the-middle-east/ (access: 6/13/2025).
[35] Yesilada A., Turkey Eyes Reconstruction Windfall in Syria as Sanctions Lift and Grid Projects begin. paturkey.com/news/2025/turkey-eyes-reconstruction-windfall—in-syria-as-sanctions-lift-and-grid-projects-begin-21277/ (access: 6/13/2025).
[36] Binar F.K., With a Likely U.S. Withdrawal from Syria, Russia and Iran Poised to benefit. newslineinstitute.org/state-resilence-fragility/with-a-likely-u-s-withdrawal-from-syria-russia-and-iran-poised-to-benefit/ (access: 6/13/2025).
[37] The New Voice of Ukraine., Russia Dangles Syria Reconstruction Funding in Exchange for Basing Rights.

Since the fall of Assad regime, the new Syrian rulers have spent a lot of diplomatic resources in contact with the Gulf countries, gathered in the regional organization Gulf Council Cooperation (GCC). This interest is determined by the fact that these countries are predominant Sunni, like the new Syrian rulers, are rich, since they have plenty of energy resources and could help improve relations with Washington. The announced lift of western sanctions has given rise to a strong interest in the GCC countries to invest economically in Syria, in order to stabilize the region and increase security within them[38].

The main GCC country, namely Saudi Arabia, sent its foreign minister, Faisal bin Farhan, to Damascus at the end of May who, in a meeting with his Syrian counterpart, declared that Riyadh intend to play a leading role in Syrian reconstruction. This is an important statement given the economic strengthen of the Saudi Kingdom. By contributing significantly to the reconstruction of Syria, Riyadh, in addition to pacifying the region, also wants to further isolate its great regional enemy, namely Tehran[39].

China, which had good relations with the Assad regime, began talks with the new government in February on the construction of infrastructure and, at end of May, reached the first agreement on investments in the port sector. China has the economic and industrial strength to make a major contribution to Syrian reconstruction. However Beijing's real objective is to create an area of influence that goes from to the GCC countries, which it looks at with great attention for their resources[40].

According to Amir Asmar, Professor at the National Intelligence University and expert on the Middle East, the reconstruction phase in Syria is delicate because the country is deeply divided on a sectarian and ethnic level, and armed groups are still present. Given that, as already seen, there are external subjects who do not want the reconstruction of Syria for

---

english.nv-uoc/nation/Russia-syria-reconstruction-funds-in-hopes-to-keep-military-bases-50486358.html (access: 6/14/2025).

[38] Cafiero G., How Gulf Support Could Shape Post-Assad Syria. newsarab.com/analysis/how-gulf-support-could-shape-post-assad-syria (access: 6/14/2025).

[39] The Gulf Observer., Saudi Arabia Pledges Lead Role in Syria's Reconstruction, Launches Joint Economic with Qatar. thegulfobserver.com/Saudi-arabia-pledges—lead-role-in-syrias-reconstruction-launches-joint-economic-initiative-with-qatar/ (access: 6/14/2025).

[40] Rumley G., Zelin A.Y., Trump's First Steps on Syria Were Good, but Now He Must Keep China from Taking Advantage. washingtoninstitute.org/policy-analysis/trumps-first-steps-syria-were-good-now-he-must-keep-china-taking-advantage (access: 6/14/2025).

their own interest, there is the risk that funding will arrive that has the real purpose of favoring such divisions and the instability of the country[41].

The UN should play a coordination role in the reconstruction of Syria. In carrying out this role the United Nations will have to be extremely careful given that, regardless of public declarations, not all international actors want Syria to become a stable country with good living standards[42].

Conclusion

The long Syrian civil war has left the country half-destroyed, both socially and economically. Up to now, humanitarian interventions have been carried out, aimed at assisting the population which is in great difficulty. Now, to allow the country to return to normality, it is necessary to rebuild the economic and infrastructural context. This is a goal that will take a long time and there will be many obstacles to overcome due to the multiple conflicting interests of the countries involved.

[41] Asmar A., The Fallo f the Assad Regime is Just the Beginning of Syria's Quest for Stability. atlanticcouncil.org/blog/menasource/Syria-quest-for-stability-hts-sharra/ (access: 6/14/2025).

[42] Aydogan M., UN Saysa "Window of Opportunity" in Syria May Not Last, Urges Decisive Action for Transition. aa.com.tr/en/middle-east/un-says-window-of-opportunity-in-syria-not-last-urges-decisive-action-for-transition/3602078 (access: 06/17/2025).

Bibliography

Articles

Al Jazeera., Syria Hit with Nationwide Power Outage Amid Grid Failures. aljazeera.com/news/2025/4/1/Syria-hit-with-nationwide-power-outage-amid-grid-failure (access: 06/10/2025).

Al Jazeera., World Bank says Syria Eligible for New Loans After Debts Cleared. aljazeera.com/economy/2025/5/16/world-bank-says-syria-eligible-for-new-loans-after-debts-cleared (access: 06/11/2025).

Alabi R., Syria Weighs Currency Overhaul as Pound Hit New Lows. themedialine.org/headlines/Syria-weighs-currency-overhaul-as-pfound-hits-new-lows/ (access: 06/10/2025).

Asmar A., The Fall of the Assad Regime is Just the Beginning of Syria's Quest for Stability. atlanticcouncil.org/blog/menasource/Syria-quest-for-stability-hts-sharra/ (access: 06/14/2025).

Aydogan M., UN Says "Window of Opportunity" in Syria May Not Last, Urges Decisive Action for Transition. aa.com.tr/en/middle-east/un-says-window-of-opportunity-in-syria-not-last-urges-decisive-action-for-transition/3602078 (access: 06/17/2025).

Bahah M., As the EU Eases Restrictions, Syria Grapples with a Liquidity Crisis. newsarab.com/analysis/eu-eases-restrictions-syria-grapples-liquidity-crisis (access: 06/15/2025).

Baladi E., Annual Inflation Rate Decrease in Syria. english.enabbaladi.net/archives/2025/03/annual-inflation-tate-decreases-in-syria/ (access: 06/10/2025).

Baoumi H., EU Reset in Syria : A Second Chance for Stability in the Middle East. timep.org/2025/04/02/eu-reset-in-syria-a-second-chance-for-stability-in-the-middle-east/ (access: 06/13/2025).

Binar F. K., With a Likely U.S. Withdrawal from Syria, Russia and Iran poised to Benefit. newslineinstitute.org/state-resilence-fragility/with-a-likely-u-s-withdrawal-from-syria-russia-and-iran-poised-to-benefit/ (access 06/13/2025).

Blackbourn G., Syria's Post-War Economy Will Require "Substantial" International Support, IMF Says. euronews.com/2025/06/10/syrias-post-war-economy-will-require-substantial-international-support-imf-says (access: 06/11/2025).

Cafiero G., How Gulf Support Could Shape Post-Assad Syria.newsarab.com/analysis/how-gulf-support-could-shape-post-assad-syria (access: 06/14/2025).

Cantone, S., Syria Road Ahead: How Transport Infrastructure Could Be the Key to Stability. euronews.com/2025/01/10/years-road-ahead-how-transport-infrastructure-could-be-the-key-to-stability (access: 6/10/2025).

Coonan A., Arbell D., What's Next for Syria as sanctions Lift.steptoe.com/en/news-publications/stepwise-risk-outlook/what-next-for-syria-as-sanctions-lift.html (access: 06/12/2012).

Daily Sabah., Syria Signs $7B Power Deal with Consortium Including Turkish Firms.dailysabah.com/business/energy/Syria-signs-7B-power-deal-with-consortium-including-turkish-firms (access: 06/11/2025).

France 24., EU Pledges €5.8 Billion for Syria and Neighbours to Aid Recovery. france24.com/en/europe/20250316-syria-eu-aid-conference (access : 06/11/2025).

Gulf Today., Syria to Hike $25-a-Month Govt. Salaries by 400% from February. gulftoday.ae/news/2025/01/31/Syria-to-hike-25-a-month-govt-salaries-by-400-from-february (access: 06/11/2025).

Khansa M., Free Market Economy in Syria: We've Seem this Failure Before. peopledispatch.org/2025/05/21/free-market-economy-in-syria-weve-seen-this-failure-before/ (access: 06/15/2025).

Kuruthukulangara J., Syria Rejoin Swift Payment Network Amid Efforts to Rebuild its Economy-Report. seekingalpha.com/news/4456416—syria-swift-international-payment-network (access: 06/12/2025).

Latschan T., In Data: Syria After the War. dw.com/en/in-data-syria-after-the-war/a-71126617 (access: 06/08/2025).

Mararei A., Syria Needs a Debt Restructuring, but that Will Be Difficult. piie.com/blogs/realtime-economic/2025/syria-needs-.debt-restructuring-will-be-difficult (access: 06/15/2025).

Martin N., Aliarah M., Syria Poised for Investment Boom as US Sanctions Eased. dw.com/en/syria-poised-for-investment-boom-as-us-sanctions-eased/a-72535657 (access: 06/12/2025).

PAX., Priorities for Addressing Syria's Water Security Challenges in Early Recovery. paxforpeace.nl/news/priorities-for-addressing-sysias-water-security-challenges-in-early-recovery/ (access: 6/10/2025).

Raba A., "Star Appear Aligned": Experts See Syria on Road to Economic Revival. aa.com.tr/en/middle-east/-star-appear-aligned-experts-see-syria-on-road-to-economic-revival/ (access: 6/10/2025).

Rumley G., Zelin A. Y., Trump's First Steps on Syria Were Good, But Now He Must Keep China from Taking Advantage. washingtoninstitute.org/policy-analysis/trumps-first-steps-syria-were-good-now-he-must-keep-china-taking-advantage (access: 06/14/2025).

Saidi N., Whither the New Syria? mecouncil.org/blog-post/whither-the-new-syria/ (access: 6/10/2025).

Scrapendonk F., Rabie S., Can Climate-Resilient Agriculture Become on Engine for Syria's Post-Conflict Recovery? newssecuritybeat.org/2025703/can-climate-resilient-agriculture-become-an-engine-for-syrian-post-conflict-recovery/ (access: 06/08/2025).

Shaffer B., Syria's Energy Sector and its Impact on Stability and Regional Developments. atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/syrias-energy-sector-and-its-impact-on-stability-and-regional-developments/ (access: 06/09/2025).

Shahla Z., Syrians Begin to Return to Destroyed Homes. Will Others Follow? thehumanitarian.org/news-feature/2024/12719/syrians-begin-return-destroyed-homes-will-other-follow (access: 06/08/2025).

Strategiecs Think Tank., Rebuiding the Syrian Economy After a 14-Years Crisis. strategiecs.com/ananalyses/rebuilding-the-syrian-economy-after-a-14-year-crisis (access: 06/08/2025).

The Gulf Observer., Saudi Arabia Pledges Lead Role in Syria's Reconstruction, Launches Joint Economic Initiatives in Qatar. thegulfobserver.com/Saudi-arabia-pledges-lead-role-in-syrias-reconstruction-launches-joint-economic-initiative-with-qatar/ (access: 06/14/2025).

The New Voice of Ukraine., Russia dangles Syria Reconstruction funding in Exchange for Basing Rights. english.nv.uoc/nation/Russia-syria-reconstruction-funds-in-hopes-to-keep-military-bases-50486358.html (access: 06/14/2025).

The Times of India., "To Advance Reconstruction": US Moves to Ease Sanctions on Syria. timesofindia.indiatimes.com/world/us-to-advance-reconstruction-us-moves-to-ease-sanctions-on-syria/articleshow/121373979.com (access: 06/13/2025).

Tozal Y. E., Reviving Syria: Turkiye's Vision for Cultural Renewal and Lasting Peace. dailysabah.com/opinion/op-ed/reviving-syria-turkiyes-vision-for-cultural-renewal-and-lasting-peace (access: 06/11/2025).

Yesilada A., Turkey Eyes Reconstruction Windfall in Syria as Sanctions Lift and Grid Projects Begin. paturkey.com/news/2025/turkey-eyes-reconstruction-windfall-in-syria-as-sanctions-lift-and-grid-projects-begin-21277/ (access: 06/13/2025).

Zadesenets O., Geopolitical Challenges of Syria for Post-Assad Justice and Reconstruction. hscentre.org/uncategorized/geopolitical-challenges-syria-post-assad-justice-reconstruction/ (access: 06/13/2025).

Online Sources- Institutional Publications

Dumont J., UNHCR: More than 500.000 Syrians Have Retired to Their Country Since Assad Fell.infomigrant.net/en/post/64913/unhcr-more-than-500000-syrians-have-returned-to-their-country-since-assad-fell#:-text=Since%20the520fall%2 (access: 06/08/2025).

European Commission., Syria. civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/middle-east-and-northern-africa/Syria_en (access: 06/08/2025).

FAO., FAO Launches its Emergency and Recovery Plan of Action to Restore Agriculture in Syria. fao.org/syria/news/details/fao-launches-its-emergency-and-recovery-plan-of-action-to-restore-agriculture-in-syria/en (access: 06/11/2025).

UNDP., Accelerating Economic Recovery is Critical to Reversing Syria's Decline and Restoring Stability. undp.org/arab-states/press-releases/accelerating-economic-recovery-critical-reversing-syrias-decline-and-restoring-stability (access: 06/09/2025).

United Nations., Emerging from War, Syrian Embark on a Path to Stability and Development. un.org/en/un-chronicle/emerging-war-syrians-embark-path-stability-and-development (access: 06/11/2025).

Επίλογος

Βιβή Κεφαλά

Η ανάλυση των βασικών πτυχών του Συριακού ζητήματος αναδεικνύει τα ακανθώδη προβλήματα που αντμετωπίζει η νέα συριακή ηγεσία, στην εσωτερική αλλά και στην εξωτερική της πολιτική.

Όσον αφορά την εσωτερική πολιτική, τα κύρια προβλήματα αφορούν πρώτον την πολιτική νομιμοποίηση του νέου καθεστώτος, που επιβλήθηκε δια των όπλων, δεύτερον τον πολιτικό του προσανατολισμό, δηλαδή το γεγονός ότι η βάση της διακυβέρνησης είναι η Σαρία, πράγμα που αποκλείει όχι μόνο τους μη σουνίτες μουσουλμάνους, όπως οι χριστιανοί διαφόρων δογμάτων, αλλά και τμήμα του σουνιτικού πληθυσμού που επιθυμεί ένα κοσμικό καθεστώς. Από το γεγονός αυτό απορρέει ένα ακόμα σημαντικό πρόβλημα που αφορά τις επιλογές του καθεστώτος Αλ Σαράα, δηλαδή το εάν θα ακολουθήσει μία συμπεριληπτική πολική, η οποία θα συνεισέφερε ουσιαστικά στην εθνική συμφιλίωση και την σταθερότητα της Συρίας ή, αντιθέτως, εάν θα ακολουθήσει μία πολιτική αποκλεισμού των διαφόρων εθνοτικών και θρησκευτικών κοινοτήτων, που θα διαιωνίσει μία διαρκή σύγκρουση χαμηλής εντάσεως στην χώρα. Δεδομένου, όμως, του χαρακτήρα του πολιτεύμαος που επέβαλε το νέο καθεστώς είναι αμφίβολο το εάν θα επιλέξει την συμπερίληψη.

Άμεσα συνεδεμένο με τα προήγουμενα είναι και το πρόβλημα του αφοπλισμού των δεκάδων ένοπλων οργανώσεων, κυρίως των τζιχαντιστικών, πράγμα απαραίτητο για την εύρρυθμη λειτουργία του κράτους, αλλά εξαιρετικά δύσκολο μέσα στις δεδομένες συνθήκες. Πολύ περισσότερο που ο κίνδυνος του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους, κάθε άλλο παρά έχει εκλείψει.

Ένα ακόμα ακανθώδες πρόβλημα για την Συρία είναι το ζήτημα της ανοικοδόμησης των παραγωγικών και αστικών υποδομών αλλά και η κάλυψη των οικιστικών αναγκών της χώρας, όπως επίσης και η επανέναρξη των οικονομικών δραστηριοτήτων. Για την επίτευξη των ζωτικών αυτών στόχων, όμως, απαιτούντα πολλά χρήματα και πολύς χρόνος, αφού μετά από σχεδόν δεκατέσσερα χρόνια πολέμου το μεγαλύτερο μέρος της Συρίας έχει καταστραφεί. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί και το γεγονός ότι η Συρία διέπεται από επισιτιστική ανασφάλεια, δεδομένου ότι εξ αιτίας του πολέμου η πρωτογενής παργαγωγή είναι πλέον υποτυπώδης Τέλος, υπάρχει και το ζήτημα των προσφύγων και των εσωτερικά

εκτοπισμένων εξ αιτίας του πολέμου, η επιστροφή των οποίων στις εστίες τους ούτε άμεσα εφικτή είναι ούτε ασφαλής.

Το ζήτημα των Κούρδων της Συρίας αποτελεί ένα ακόμα φλέγον ζήτημα για την Δαμασκό, αφού αποτελεί τόσο πρόβλημα εσωτερικής όσο και εξωτερικής πολιτικής. Όσον αφορά την εσωτερική πολιτική, η κυβέρνηση Αλ Σάραα, που οφείλει πολλά στην Τουρκία, απαιτεί τον αφοπλισμό των Κούρδων αλλά και την διάλυση των αυτοδιοικητικών δομών που είχαν δημιουργήσει κατά την διάρκεια του πολέμου. Πρός αυτήν την κατεύθυνση πιέζει και η Άγκυρα, η οποία όχι μόνο αντιλαμβάνεται το κουρδικό στοιχείο στην Συρία ως απειλή για την ασφάλειά της αλλά και επιδιώκει την δημιουργία ενός προτεκτοράτου στην βορειονατολική Συρία, μεγάλο τμήμα της οποίας κατέχει στρατιωτικά, ενώ επιχειρεί και την πληθυσμιακή αλλοίωση της περιοχής με την μετεγκατάσταση Σύρων προσφύγων που έχουν καταφύγει στο έδφαφός της.

Ανάλογη είναι και η πολιτική του Ισραήλ στην Συρία, δεδομένου ότι τα Υψίπεδα του Γκολάν παραμένουν υπό ισραηλινή κατοχή από τον πόλεμοο των Έξι Ημερών του 1967 μέχρι σήμερα, ενώ αμέσως μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ, Ισραηλινοί έποικοι, υποστηριζόμενοι από τον στρατό, επεκτείνουν την κατοχή συριακών εδαφών. Παράλληλα, το Ισραήλ εφαρμόζει την πολιτική του Νταβίντ μπέν Γκουριών, υποστηρίζοντας θρησκευτικές και εθνοτικές ομάδες, όπως οι Κούρδοι. Η πολιτική αυτή, δηλαδή οι συμμαχίες με μη αραβικές ομάδες / χώρες, αποσκοπεί στην προκειμένη περίπτωση στην ενδυνάμωση της ισραηλινής επιρροής και, ταυτόχρονα, στην αποδυνάμωση της συριακής κυριαρχίας. Με αυτά τα δεδομένα, η αντιπαλότητα Τουρκίας – Ισραήλ βείσκει γόνιμο έδαφος και στην Συρία.

Όπως προκύπτει, η μετά- Άσαντ Συρία βρίσκεται σε μία ιδιαίτερα δύσκολη, αν όχι αδιέξοδη, κατάσταση αφού το μέλλον της εξαρτάται κυρίως από τους σχεδιασμούς και τους στόχους ξένων χωρών, που είναι, όπως στην περίπτωση Τουρκίας – Ισραήλ, αντιθετικοί.

ΚΕ.Α.ΜΕ.Π.